

การประกอบสร้างชุมชนคีรีวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว
Commoditizing Khiriwong Community as a Tourist Product

วรรณพร อนันตวงศ์
Wannaporn Anantawong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Arts in Human and Social Development
Prince of Songkla University

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การประกอบสร้างชุมชนคีรีวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว
Commoditizing Khiriwong Community as a Tourist Product

วรรณพร อนันตวงศ์
Wannaporn Anantawong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of in Human and Social Development
Prince of Songkla University

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ การประกอบสร้างชุมชนศิรัวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว
 ผู้เขียน นางสาววรรณพร อนันตวงศ์
 สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เทพสิงห์)

.....ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ตถวา บุญปรากฏ)

.....กรรมการ
 (ดร.อุทิศ สังขรัตน์)

.....กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เทพสิงห์)

.....กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ตถวา บุญปรากฏ)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
 ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และ
 สังคม

.....
 (ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟ้ารุ่งแสง)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เทพสิงห์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกีตถวา บุญปรากฏ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ลงชื่อ

(นางสาววรรณพร อนันตวงศ์)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ

(นางสาววรรณพร อนันตวงศ์)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์ การประกอบสร้างชุมชนคีรีวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว
ผู้เขียน นางสาววรรณพร อนันตวงศ์
สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา 2561

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนคีรีวงก่อนกระแสการท่องเที่ยว 2) ศึกษาการประกอบสร้างชุมชนคีรีวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการวิจัยคือ ชุมชนคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช โดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล 45 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ตีความ สร้างข้อสรุป และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนคีรีวงในช่วงแรก ปี พ.ศ. 2505-2530 คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการดำเนินชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติ โดยอาศัยการหาของป่าล่าสัตว์ ในช่วงที่ 2 พ.ศ.2531-2540 ชุมชนคีรีวงได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและมีการรับมือกับภัยพิบัติโดยการพลิกฟื้นชุมชนให้กลับมาโดยการจัดตั้งกองทุนเติมสีเขียวใส่เขาหลวง และเปลี่ยนชื่อเป็นชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง เพื่อฟื้นฟูและปกป้องป่ารอบชุมชน หลังจากทีกระแสการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ชุมชนคีรีวงในช่วงปี พ.ศ.2540 ผู้คนในชุมชนได้นำทุนชุมชนมาประกอบสร้างอัตลักษณ์ชุมชนให้กลายเป็นสินค้าซึ่งจะปรากฏในช่วงที่ 3 ปี 2541-2561 โดยการนำทุนทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นจุดขายในการเป็นพื้นที่อากาศดี ทิวทัศน์สวยงาม นำทุนภูมิปัญญาชุมชนมาเพิ่มคุณค่า ด้วยการนำผลผลิตของชุมชนมาเพิ่มมูลค่าผ่านผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคีรีวง ทุนการเงินชุมชนและองค์กรการเงินชุมชนมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเป็นสัจจะออมทรัพย์ทำให้มีเครือข่ายชุมชนภายนอกมาศึกษาดูงาน จึงเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นจุดขายให้ผู้คนเข้ามาดูงานและเข้ามาท่องเที่ยวร่วมด้วย

Thesis Title Commoditizing Khiriwong Community as a Tourist Product
Author Ms.Wannaporn Anantawong
Major Program Human and Social Development
Acaemic Year 2018

ABSTRACT

This research aims to 1) study the lifestyle changes of the people in the Keiran community prior to the tourist flow. 2) study the construction of the Keirong community to become a tourism product. Use qualitative research methods. The research area was Keirong community, Lan Saka district, Nakhon Si Thammarat province. In-depth interviews were provided by 45 informants. Data were analyzed by using data to classify, interpret, construct, summarize, and present the results of the research using analytical descriptive method. The research found that In the first period of 1962-1987, people in the community had a simple lifestyle. Living with nature. The hunt for the forest in the second period 1988-1997. The KiriWhole community has been affected by the disaster and has responded to the disaster by reviving the community by establishing a fund. Green Hill And changed the name to Ecological Tourism Club home. To restore and protect the surrounding forests. After the tourist arrivals in the area of Kiriung community in 1997, people in the community, community funds are used to build the identity of the community into a product that will appear in Phase 3 1998-1991, by bringing natural resources as a selling point for good weather. Beautiful scenery Bring the value of community wisdom. By bringing value to the community through product. The identity of the community of Kiri. Financial, community and community financial organizations have a process to exchange knowledge, learn the truth, save money, make the network outside the community to study. It is part of being a selling point for people to come see the work and come to travel together.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถือได้ว่าเป็นการทำวิจัยครั้งแรกของผู้วิจัย ซึ่งเกิดจากการรวบรวมองค์ความรู้ และกระบวนการที่ได้จากการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต รวมด้วยความตั้งใจ มุ่งมั่น จนกระทั่งเกิดเป็นงานวิจัยชิ้นนี้ขึ้นมา ผู้วิจัยมีความศรัทธาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นอย่างมาก ที่ซึ่งเป็นสถาบันที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่ในระดับปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาโท ทำให้ผู้วิจัยมีความตั้งใจ และความมุ่งมั่นที่จะทำงานชิ้นนี้ให้สำเร็จ และจบการศึกษาในระดับมหาบัณฑิตด้วยความภูมิใจจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ตลวา บุญปรากฏ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นอาจารย์ที่ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าจะชี้แนวทางให้ประสบความสำเร็จได้ และผู้ซึ่งเป็นกำลังสำคัญที่สุดของงานวิจัยชิ้นนี้ เปรียบเสมือนแม่ที่คอยห่วงลูกในทุก ๆ เรื่อง คอยเป็นผู้นำทาง ชี้แนะ ช่วยเหลือ วางแนวทางให้ผู้วิจัยทำงานชิ้นนี้ได้สำเร็จ เอาใจใส่ดูแลรายละเอียดของงานวิจัย คอยถามถึงความเข้าใจ คอยสอนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในด้านการเรียน และคอยเป็นห่วงเป็นใยในด้านการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน คอยช่วยแก้ไขปัญหาระหว่างการทำวิจัย ให้กำลังใจ ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเหนื่อยล้า ท้อแท้ ให้มีพลังใจเดินต่อและทำให้ผู้วิจัยมีความมั่นใจเพิ่มขึ้น หากปราศจากกำลังใจที่เปี่ยมล้นด้วยความเมตตา และคำสอนที่มาจากประสบการณ์ของอาจารย์ วิทยานิพนธ์เล่มนี้ก็ยากที่จะสำเร็จ

การวิจัยครั้งนี้ ได้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เทพสิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกท่าน ที่คอยแนะนำแนวทางของการวิจัย คอยตรวจดูข้อบกพร่องของงานวิจัย คอยช่วยเหลือ ถามไถ่ถึงความก้าวหน้าของงานวิจัยอยู่เสมอ จนทำให้งานชิ้นนี้สำเร็จ จึงขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เทพสิงห์ เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย ที่กรุณามาประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร.อุทิศ สังขรัตน์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลา แนะนำแนวทางเพิ่มเติม ชมวดประเด็น ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบคุณ ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ นักท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลในชุมชนศิรีวง ที่ต้อนรับ ขับสู้เป็นอย่างดี ความเป็นมิตรภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส พร้อมบอกเล่าเรื่องราวในทุกครั้งที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกได้ว่า ศิริวงไม่ได้มีแต่อากาศที่ดีที่สุด แต่คนศิริวงใจดีด้วย จนถึงเวลาที่งานวิจัยชิ้นนี้ลุล่วงสำเร็จ

ขอบคุณเพื่อน พมส.13 ที่คอยให้กำลังใจ ร่วมฝ่าฟันกันมาตลอดการศึกษา คอยผลัดกันให้กำลังใจซึ่งกันและกันครั้งแล้วครั้งเล่า ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรที่คอยดำเนินการเรื่องเอกสารต่างๆ คอยช่วยเหลือด้วยดีมาตลอด

สุดท้ายนี้ กราบขอบพระคุณ คุณพ่อร้อยตรี เสน่ห์ และ คุณแม่ศรมณี อนันตวงค์ ที่คอยสนับสนุน ให้กำลังใจลูกเสมอมา ทำให้ลูกมั่นใจในสิ่งที่เลือกที่จะทำ และเลี้ยงดูให้สามารถเรียนรู้การใช้ชีวิตตามสังคมที่อยู่ได้ ขอขอบคุณพี่ชาย จำสิบเอก เศกสรร อนันตวงค์ ที่คอยเป็นธุระ ในขณะที่เดินทางไปเรียนจนจบการศึกษา และขอบคุณ สิบเอก สิทธิพงษ์ บุญทอง ผู้ที่คอยเคียงข้าง

(8)

เป็นกำลังใจสำคัญให้ก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จ และจบการศึกษาไปพร้อมกัน คุณค่าของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขอมอบให้ผู้มีส่วนช่วยเหลือทุกท่าน

วรรณพร อนันตวงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(5)
ABSTRACT.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(9)
สารบัญภาพ.....	(11)
รายการผลงานที่ตีพิมพ์.....	(13)
ใบตอบรับการนำเสนอบทความ.....	(14)
ใบตอบรับการตีพิมพ์บทความ.....	(15)
เนื้อหา	
บทนำ	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ประโยชน์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ทบทวนวรรณกรรม	10
แนวคิดวิถีชีวิตและวัฒนธรรม.....	10
แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า.....	15
แนวคิดการท่องเที่ยว.....	19
แนวคิดการประกอบสร้าง.....	22
บริบทชุมชนศรีวัง.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	39
วิธีดำเนินการวิจัย	40
พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย.....	40
ผู้ให้ข้อมูล.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	42
การตรวจสอบข้อมูล.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
การนำเสนอผลงานวิจัย.....	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลและการวิเคราะห์.....	45
ชุมชนศิรัวงกับวิถีชีวิตที่เรียบง่าย.....	45
ชุมชนศิรัวงกับภัยพิบัติและการฟื้นคืน.....	53
ชุมชนศิรัวงกับการกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว.....	59
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	104
สรุปผลการวิจัย.....	104
อภิปรายผลการวิจัย.....	106
ข้อเสนอแนะ.....	108
บรรณานุกรม.....	109
บุคลากร.....	114
ภาคผนวก.....	116
ประวัติผู้วิจัย.....	154

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่ชุมชนคีรีวง.....	26
2	ผังช่วงเวลาการเกิดเหตุการณ์สำคัญของชุมชนคีรีวง.....	33
3	รถจักรยานยนต์ที่ใช้น้ำมันขึ้น - ลง เขา.....	48
4	รถจักรยานยนต์ที่ใช้น้ำมันลงจากเขา.....	49
5	สวนสมรม.....	50
6	เรือพระที่ใช้ในประเพณีชักพระ.....	51
7	เหตุการณ์ภัยธรรมชาติเมื่อปี พ.ศ. 2531.....	54
8	เหตุการณ์ภัยธรรมชาติเมื่อปี พ.ศ. 2531.....	55
9	เหตุการณ์ภัยธรรมชาติเมื่อปี พ.ศ. 2531.....	55
10	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง.....	56
11	ร้านขายของ ขายอาหารของชาวบ้าน.....	61
12	ทางเข้าสู่ชุมชนคีรีวง.....	62
13	ป้ายอากาศดีที่สุดในประเทศไทย.....	65
14	อากาศบรรจุกระป๋องจำหน่ายเป็นของที่ระลึก.....	66
15	เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย.....	68
16	ทัศนียภาพที่สวยงามในหมู่บ้านคีรีวง.....	69
17	จุดชมวิวกีรีวง.....	70
18	จุดชมวิวกีรีวง.....	70
19	นักท่องเที่ยวที่มาเล่นน้ำในคีรีวง.....	71
20	สะพานบ้านคีรีวง.....	73
21	ศูนย์การเรียนรู้วิชาชีพบ้านสมุนไพร.....	75
22	การสาธิตการเตรียมผ้ามัดย้อม.....	76
23	กลุ่มนักเรียนที่เดินทางมาทัศนศึกษาที่คีรีวง.....	77
24	สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลการศึกษาดูงานการทำสบู่มั่งคุด.....	78
25	ผู้ให้ข้อมูลการทำสบู่มั่งคุด.....	81
26	ผลิตภัณฑ์สบู่เปลือกมั่งคุดและผลิตภัณฑ์จากมั่งคุด.....	82
27	ผลิตภัณฑ์มั่งคุดกวน และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร.....	82
28	ทุเรียนที่นำมากวน.....	84
29	การทำทุเรียน.....	84
30	ทุเรียนกวน.....	85
31	ผลิตภัณฑ์ทุเรียนกวนห่อกาบหมาก.....	86
32	ผลิตภัณฑ์ทุเรียนกวนบรรจุกล่องพลาสติก.....	86
33	ผ้ามัดย้อมสีจากธรรมชาติ.....	87

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
34	การเตรียมสีมัดย้อม.....	89
35	ศึกษาการทำผ้ามัดย้อม.....	90
36	ลายของผ้ามัดย้อม.....	91
37	เครื่องประดับจากลูกสวาด.....	94
38	ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว.....	95
39	สินค้าที่ระลึก “หาบขาวสวน”.....	95
40	บรรยากาศของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว.....	97
41	นักท่องเที่ยวปั่นจักรยานซึ่งมีให้เช่า.....	97
42	ร้านกาแฟนายตั้ง.....	98
43	ร้านก๋วยจั๊บน้ำงาม @ บ้านคีรีวง.....	99
44	ร้านผัดไทยเจี๊ยะ.....	99
45	ที่พักในคีรีวง.....	101

รายการผลงานที่ได้รับการตอบรับให้นำเสนอและตีพิมพ์บทความ

1. วรรณพร อนันตวงศ์, เกียรติวา บัญญัติ และปัญญา เทพสิงห์. (2561). วิธีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนคีรีวง ในการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 20 กรกฎาคม 2561 ณ อาคารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (หน้า 27 - 41) สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
2. วรรณพร อนันตวงศ์, เกียรติวา บัญญัติ และปัญญา เทพสิงห์. (2561). ชุมชนคีรีวงกับการกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว. การตอบรับที่ได้รับบทความเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนในการพิจารณาของกองบรรณาธิการ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี วันที่ 1 กรกฎาคม 2561

สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการตอบรับให้นำเสนอบทความ

บทความนำเสนอในการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
วันศุกร์ที่ 20 กรกฎาคม 2561 ณ อาคารคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์บทความ

สำเนาตอบรับการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

6/9/2561

Mail - วรรณพร อนันตวงศ์ - Outlook

{Spam?} [ASJ-PSU] รับทราบการส่งบทความ

นายคณิศร รักจิตร <khanitsorn.r@psu.ac.th>

อา 1/7/2018, 22:32

ถึง:วรรณพร อนันตวงศ์ <Yingying_angie@hotmail.com>

เรียน คุณวรรณพร อนันตวงศ์

ขอบคุณที่สนใจส่งบทความ

เรื่อง

"ชุมชนศรีวังกับการกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว"

เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ |

Academic Services Journal, Prince of Songkla University

คุณสามารถติดตามความก้าวหน้าการพิจารณาบทความได้ทางระบบจัดการวารสารวิทยบริการด้วยลิงค์ด้านล่างนี้

ลิงค์บทความ:

<https://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/author/submission/1363>

ชื่อผู้ใช้: wannaporn

หากมีปัญหาข้อสงสัย

โปรดติดต่อกองบรรณาธิการวารสารวิทยบริการ

ขอบคุณที่ให้เกียรติพิจารณาวารสารนี้ในการเผยแพร่บทความของคุณ

ขอแสดงความนับถือ

นายคณิศร รักจิตร

วารสารวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ |

Academic Services Journal, Prince of Songkla University

วารสารวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สำนักวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

<http://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj>

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ลักษณะของชุมชน คือการได้มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของคนในพื้นที่หรืออาณาเขต บริเวณใดบริเวณหนึ่งสมาชิกที่อยู่ในชุมชนความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคมมีการติดต่อกระทำระหว่างกัน ทางสังคมมีความผูกพันทางด้านจิตใจต่อกันที่อยู่อาศัยและมีส่วนกลางกิจกรรมต่างๆเพื่อประโยชน์ ต่อส่วนรวมร่วมกัน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536)

ชุมชนชนบท เป็นชุมชนที่มีสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ เพราะอาศัย พึ่งพิงธรรมชาติในการดำรงชีวิต เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการสร้างที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเกษตรกรรม ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนที่อยู่อาศัยอยู่ใน ชุมชนชนบท ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชน ชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่าง ใกล้ชิด ความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง มีการอยู่ร่วมกันช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกันและกันตลอดทั้ง ติดต่อกันอย่างใกล้ชิด คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาวัฒนธรรมศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ชุมชนถือว่าเป็น หน่วยทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ไม่ว่าจะนำผลการเกษตร เพื่อนำมาใช้ในการบริโภคในครอบครัว หรือนำไปใช้ในกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ในการรวมกลุ่มของ คุณจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้คนในชุมชนเหล่านั้น ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์และการกระทำระหว่าง กันภายในชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536)

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีการสืบสานต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ลักษณะเด่นของ วัฒนธรรมของแต่ละชุมชนย่อมมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการสั่งสม และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งมีผลต่อวิถี การดำเนินชีวิตที่มีความหลากหลายอันสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของแต่ละ ชุมชน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ จึงเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ประเพณีที่ก่อให้เกิดความแตกต่างๆ รูปแบบของวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยมความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งจะกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมในแต่ละชุมชนนั้น ๆ จะเกิดขึ้นได้จากการต่อสู้ดิ้นรนทำมาหากินของ ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนเพื่อให้มีกิน มีใช้ และมีการปฏิสัมพันธ์อยู่ร่วมกันของคนในชุมชน กลายเป็น สังคมชุมชน นอกจากนั้นการต่อสู้เพื่อการดำรงชีวิต ให้มีกิน มีใช้ ทำให้ก่อเกิดวัฒนธรรมทางการผลิต แบบกสิกรรม นำไปสู่การคิดค้นหาและพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อตอบสนองทางความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดระบบการจัดการทางความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ซึ่งการคิดค้นสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ ๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดระบบคุณค่า ที่เป็นวัฒนธรรมความเชื่อในของคนในชุมชน ซึ่ง มีความสัมพันธ์กับด้านศาสนา การก่อเกิดความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทำให้เกิดจารีต ประเพณีที่ดำรง ส่งผลทำให้สังคมสงบสุข และระบบคุณค่าที่มีอยู่ในชุมชนนั้น เป็นแนวทางให้สมาชิก ของชุมชนทั้งรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไปได้ยึดถือปฏิบัติและสืบทอดกันต่อไป ซึ่งการที่มนุษย์ได้มา อยู่รวมกันเป็นชุมชนหรือสังคมย่อมมีความรักความสัมพันธ์มีการแบ่งปันมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

มีระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์พิธีกรรม เพื่อควบคุมพฤติกรรมและเป็นแนวทางให้สมาชิกในชุมชนหรือสังคมถือเป็นแนวปฏิบัติและอยู่ร่วมกันอย่างมีสงบสุข สิ่งที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนหรือสังคมนี้คือ “วัฒนธรรม” โดยวัฒนธรรมของชุมชนใดชุมชนหนึ่งย่อมจะแตกต่างกันไปตามภูมิหลังและความเป็นมาของแต่ละชุมชน (สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์, 2533)

ลักษณะของวัฒนธรรมชุมชน สามารถแปรสภาพมาเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคมจากส่วนหนึ่งที่ ประเวศ วะสี (2537) ได้กล่าวไว้ว่า การกระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น และการส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคมสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในการนำมาเป็นฐานในการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว ด้วยเหตุที่วัฒนธรรม สามารถ “ขายได้” หมายความว่า วัฒนธรรม สามารถทำให้เป็นธุรกิจได้ และเป็นสินค้าที่ไม่สิ้นเปลืองและไม่วันหมดอายุ ตราบใดที่สังคมนั้นยังคงดำรงอยู่ สิ่งที่สำคัญที่สุด ก็คือ การใช้วัฒนธรรมชุมชนทำให้เป็นสินค้า โดยทำให้เป็นฐานของธุรกิจการท่องเที่ยว ถือเป็นงานที่มีการลงทุนน้อยที่สุด เพราะวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ก็ย่อมมีอยู่ในชุมชนนั้นอยู่แล้ว โดยไม่ต้องลงทุนสรรหามาจากไหน

จึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญา เป็นสิ่งสะท้อนถึง ความสามารถของผู้คนในท้องถิ่น อันเกิดจากการสั่งสมสติปัญญาความรู้ที่หลากหลาย และการปรับตัวผสมผสานให้เกิดความกลมกลืนกับธรรมชาติกระบวนการเหล่านี้ ได้ผ่านมามากมายช่วยอายุคนจนสืบทอดเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตของแต่ละชุมชน

“ชุมชนคีรีวง” ตั้งอยู่ที่ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจากการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนคีรีวง ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้มากกว่า 200 ปีแล้ว ในอดีต ชุมชนนี้เรียกว่า “บ้านขุนน้ำ” เนื่องจากชุมชนตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณต้นน้ำของเขาลวง อันเป็นส่วนหนึ่งเทือกเขานครศรีธรรมราช ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านคีรีวง” ตามชื่อวัดที่สร้างขึ้นซึ่งมีความหมายว่า “บ้านที่อยู่ภายในวงล้อม (วง) ของภูเขา (คีรี)” สภาพทั่วไปของชุมชนคีรีวง ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5) บ้านคีรีทอง (หมู่ที่ 8) บ้านขุนคีรี (หมู่ที่ 9) และบ้านคีรีธรรม (หมู่ที่ 10) ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช และตำบลกำโลน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอลานสกาประมาณ 9 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งตำบลประมาณ 90.42 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 38,150 ไร่ บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5) มีพื้นที่ประมาณ 2,569 ไร่ มีระยะทางจากที่ว่าการอำเภอลานสกาไปทางทิศเหนือประมาณ 12 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 4 กลุ่ม คือ บ้านห้วยนอน บ้านควนบน บ้านวัดใหม่ และบ้านวัดกลาง บ้านคีรีทอง (หมู่ที่ 8) มีพื้นที่ประมาณ 890 ไร่ มีระยะทางจากที่ว่าการอำเภอลานสกาไปทางทิศเหนือประมาณ 13.8 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 3 กลุ่ม คือ บ้านท่าชาย บ้านแพรงตั้ง และบ้านหนองไอน้ำ บ้านขุนคีรี (หมู่ที่ 9) มีพื้นที่ประมาณ 2,195 ไร่ มีระยะทางจากที่ว่าการอำเภอลานสกาไปทางทิศเหนือประมาณ 14.5 กิโลเมตร ประกอบด้วย 6 กลุ่มบ้าน คือ บ้านท่าหา บ้านในเกาะ บ้านวังยาว บ้านมะปราง บ้านคลองยาว และบ้านเชิงแตระ บ้านคีรีธรรม (หมู่ที่ 10) มีพื้นที่ประมาณ 2,519 ไร่ มีระยะทางจากที่ว่าการอำเภอลานสกาไปทางทิศเหนือประมาณ 14 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 5 กลุ่ม คือ บ้านในนา บ้านใหญ่ บ้านหัวเหว บ้านหัวหมง และบ้านหน้าวัดชุมชนคีรีวงมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือจดภูเขาอดเพล อำเภอพรมคีรี

ทิศใต้ จดเทือกเขาหอยสังข์ ทิศตะวันออก จดเขาริงโร ตำบลท่าดี อำเภอลานสกาทิศตะวันตก จดเขาหลวง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2542)

ชุมชนคีรีวง ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบแอ่งกระทะระหว่างภูเขา และมีภูเขาที่สำคัญ ๆ ในพื้นที่ ได้แก่ เขาใหญ่ เขาหน้าลอน เขาในไฮ และเขาสันสวรรค นอกจากนั้นชุมชนคีรีวงมี แม่น้ำลำธารสายหลัก ได้แก่ คลองลำงา และคลองท่าชาย ซึ่งไหลผ่านบ้านคีรีทอง และไหลไปบรรจบกันกลายเป็น “คลองขุนน้ำ” และคลองขุนน้ำไหลผ่านบ้านขุนคีรีไปบรรจบกับคลองปงบริเวณบ้านคีรีธรรมกลายเป็น “คลองท่าดี” ชุมชนคีรีวงตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบคาบสมุทร และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ทั้งจากฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งอ่าวไทย ทำให้ชุมชนคีรีวงมีฤดูกาลเพียง 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน โดยในช่วงฤดูร้อนอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน อันเป็นช่วงปลายลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีฝนตกน้อยและอุณหภูมิสูง ส่วนในช่วงฤดูฝนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกอยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดมาจากทะเลอันดามัน และมีฝนตกไม่มากนัก และช่วงที่สองอยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดมาจากทะเลจีนใต้ และมีฝนตกหนัก จากสภาพภูมิอากาศดังกล่าวข้างต้น ทำให้พื้นที่ในชุมชนคีรีวงมีปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์สูง กล่าวคือ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยถึง 2,381.3 มิลลิเมตรต่อปี นอกจากนั้น ลักษณะดินในพื้นที่ชุมชนคีรีวงส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย เนื้อดินมีหลายสี กล่าวคือ มีทั้งสีน้ำตาล, สีเหลืองและสีแดง ส่วนบริเวณเทือกเขาหลวงนั้น บางส่วนจะเป็นหินเนื้อหยาบ ซึ่งสลายตัวและผุพังได้ง่าย และดินสามารถระบายน้ำได้ดี ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดินอยู่เสมอ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง จากสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศที่มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูง และลักษณะดินที่พังทลายได้ง่าย ทำให้พื้นที่ชุมชนคีรีวงประสบกับปัญหาอุทกภัยผสมกับการพังทลายของดินอยู่เสมอ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

การเกิดเหตุการณ์ครั้งใหญ่ที่ชาวคีรีวงจดจำได้เป็นอย่างดี และเหตุการณ์ดังกล่าวก็ได้เปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวคีรีวง ซึ่งมีอยู่ถึง 3 ครั้งใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2505 เกิดวาตภัยที่แหลมตะลุมพุกและชุมชนคีรีวง ทำให้บ้านเรือนและสวนผลไม้ของชาวคีรีวงเสียหายมาก นอกจากนั้น ลำคลองก็ตื้นเขินเนื่องจากการพังทลายของหน้าดิน ทำให้การดำเนินชีวิตทางน้ำยุติไป ทำให้ชาวบ้านต้องช่วยกันก่อสร้างถนนไปทางวัดโคกเพื่อติดต่อกับโลกภายนอก ครั้งที่สอง ปี พ.ศ. 2518 เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ น้ำป่าไหลทะลักเข้าสู่ชุมชน ดินและหินบนภูเขาถล่มลงมาทำให้เกิดความเสียหายอย่างหนัก ทั้งบ้านเรือน ทรัพย์สิน และชีวิตของคีรีวง จากอุทกภัยดังกล่าวทำให้ชาวบ้านหลายคนมีหนี้สินและบางคนถึงกับต้องขายที่ดิน ก็เลยมาปรึกษาหารือกัน ในที่สุดก็มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือคนภายในชุมชน ไม่ให้ต้องรับภาระหนี้สินที่เกิดจากดอกเบี้ยเงินกู้ที่สูง ในปี พ.ศ. 2523 จึงเกิดเป็นกลุ่มออมทรัพย์เกิดขึ้น เหตุการณ์ภัยธรรมชาติครั้งที่สาม ปี พ.ศ. 2531 นับเป็นมหันตภัยครั้งร้ายแรงที่สุด บ้านเรือน ตลอดจนโรงเรียน ตลาดสด โบสถ์และศาลาเสียหายอย่างหนัก จากอุทกภัยครั้งนี้ ทำให้ชาวบ้านหันมาปรึกษาหารือกันว่า ถ้าต้องการอาศัยอยู่ที่เดิม ต้องแสวงหาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้ ชาวบ้านจึงพากันหาอาชีพเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อลด

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและใช้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างยั่งยืน (กลุ่มลายเทียนผ้าบาติก
สี่ธรรมชาติ บ้านคีรีวง, 2560)

การเกิดเหตุการณ์มหาอุทกภัยในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 นำความเสียหาย
มาสู่ชุมชนคีรีวงอย่างมากที่สุดที่เคยมีมา จากที่เคยเป็นชุมชนที่พึ่งตัวเองได้จากการ
มีทรัพยากรธรรมชาติ มีผลหมากรากไม้ที่สมบูรณ์ ผู้คนสามารถใช้ทุนทรัพยากรที่มีในการดำรงชีวิต
ประกอบอาชีพ ทำสวน ปลูกผลไม้หลากหลายอย่างในการดำเนินชีวิต ผู้คนในชุมชนได้อยู่กัน
อย่างมีความสุข ชุมชนกลับถูกน้ำพัดหายไปนับ 100 หลัง ทำให้ชาวบ้านมีความยากลำบาก
ในการดำรงชีวิต ในช่วงเวลาหลังประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติจากมหาอุทกภัยเกิดขึ้น
ในปี พ.ศ. 2531 หลงเหลืออยู่เพียงซึ่งวัดแคแห่งเดียว ซึ่งชาวชุมชนคีรีวงได้รักษาพระอุโบสถและบ้าน
ที่ประสบภัยในครั้งนั้นไว้เป็นอนุสรณ์สถานจวบจนถึงปัจจุบัน แต่จากเหตุการณ์การณ์ในครั้งนี้
ก็เปรียบได้กับการเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส หลังจากที่หมู่บ้านเชิงเขาแห่งนี้ถูกกระหน่ำซัดด้วย
ภัยธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวง ร.9 ได้ทรงมีพระเมตตา
มีพระราชดำรัสให้กรมชลประทานดำเนินการขุดลอกคลอง ตกแต่งขอบตลิ่งด้วยหินเรียงเพื่อระบายน้ำ
ให้ได้ทันในกรณีฝนตกหนัก และยังเป็นจุดกำเนิดของแลนด์มาร์กประจำหมู่บ้าน นั่นคือ
สะพานคลองท่าดี ชุมชนคีรีวงจึงขยับเข้าสู่ความปกติสุขตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พร้อมกับคำยกย่องที่ว่า
คีรีวง คือหมู่บ้านที่เหมาะสมแก่การสูดโอโซนมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ และด้วยการช่วยเหลือจาก
ภาครัฐในการจัดทำโครงการต่าง ๆ จึงทำให้ชาวคีรีวงสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่าง ๆ
เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสามารถทำให้ชุมชนคีรีวงพึ่งตัวเองได้ ทำให้ชุมชนคีรีวงฟื้นตัวขึ้นอีกครั้ง
(ประวัติศาสตร์บ้านคีรีวง, 2560)

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2523 โดยอาศัย
แนวทางของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของกรมพัฒนาชุมชน หลังจากเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ
มีสมาชิกร่วมก่อตั้งจำนวน 51 คน ได้ตั้งสัจจะว่าจะฝากเงินคนละ 25 - 50 บาทต่อเดือน
มีเงินทุนหมุนเวียนจำนวน 35,000 บาท โดยมีแหล่งทุนสำคัญนั่นก็คือ การออมของมวลสมาชิก
ดอกผลจากการฝากธนาคาร และผลประกอบการจากการกู้ยืมของเครือข่ายกลุ่มอาชีพและสมาชิก
ในชุมชน เป็นหลักการเกิดขึ้นของกลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชน
เกิดความกลัวจะสูญเสียที่ทำกินให้กับนายทุน เพราะวิธีการผลิตของชุมชนดั้งเดิมได้เปลี่ยนไป
จากการผลิตเพื่อแลกมาสู่การผลิตเพื่อขาย ชาวบ้านจึงถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มทุน จนเกิดปัญหา
หนี้สินและดอกเบี้ยยแพง จึงได้รวมตัวกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาโดยเริ่มจากการมาออมเงินรวมกัน
การกู้ยืม และการประกันพืชผลภายใต้การดูแลของคณะกรรมการ ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก
ที่ได้รับการศึกษาดูงานจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง
สัจจะออมทรัพย์ของชุมชนคีรีวงคือ แบบอย่างแห่งความสำเร็จ ความสามัคคีและความเชื่อมั่นใน
หมู่สมาชิก กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง มีผู้สนใจมาศึกษาดูงานจำนวนมาก และถือได้ว่าเป็น
แม่แบบของกลุ่มองค์กรทั้งหมดในชุมชนคีรีวง นับได้ว่าเป็นพลังของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก
และมีผู้สนใจเข้ามาดูงานเพื่อเป็นอย่างเพื่อประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น ๆ ได้ โดยกลุ่มออมทรัพย์จะเปิด
ทำการทุกวันที 6 ของทุกเดือนเพื่อให้ชาวบ้านไปเสีย สัจจะ จำนวนเงินอาจมากหรือน้อยกว่านี้ก็ได้

สัจจะของแต่ละคนจึงแตกต่างกัน จะมีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการอยู่ที่ทำการทุกวัน (ประวัติศาสตร์บ้านศรีวัง, 2560)

ปี พ.ศ. 2531 ชุมชนศรีวังได้ประสบกับภาวะวิกฤตจากภัยธรรมชาติอีกครั้ง เมื่อเกิดภาวะน้ำหลากดินโคลนถล่ม ได้สร้างความเสียหายให้กับชุมชนเป็นจำนวนมาก ทั้งบ้าน วัด โรงเรียนและสวนผลไม้ แม้แต่เอกสารหลักฐานทางการเงินของกลุ่มออมทรัพย์ ก็ได้รับความเสียหายจากอุทกภัยในครั้งนั้น สำนักงานกลุ่มออมทรัพย์ทั้งหลังหายไปกับสายน้ำ ผู้นำชุมชนจึงร่วมกับองค์กรภายนอก ได้เข้ามาช่วยเหลือในการทำแบบสอบถามเรื่องความเสียหายที่ได้รับ โดยถามเรื่องสัจจะสะสม และเงินกู้ยืมล่าสุดท้าย จนได้ข้อมูลรายละเอียดจนครบ ผิดพลาดบ้างก็ไม่มาก มาตั้งรูปแบบบัญชีใหม่และสามารถทำงานต่อไปได้ ภายหลังจากอุทกภัยในปีพ.ศ. 2531 ลักษณะทางกายภาพของชุมชนเปลี่ยนแปลง ไป สายน้ำเปลี่ยนทิศทาง มีความคดเคี้ยวลดลง ไหลตัดผ่านตรงกลางชุมชน แบ่งชุมชนออกเป็นสองฝั่งคลอง ภัยพิบัติดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ของชุมชนแล้ว ยังได้เป็นบทเรียนสำคัญที่เปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้กับชาวบ้านศรีวังอีกด้วย โดยที่ทางชุมชนได้ฟื้นฟูกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาใหม่ และได้ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ เชื่อมโยงสู่กิจกรรมด้านต่างๆ ตามวิถีชีวิตของชุมชนมากยิ่งขึ้น เช่น ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันอย่างมีดุลยภาพระหว่างคนกับป่าเพื่อป้องกันภัยพิบัติจากธรรมชาติ และได้มีการพัฒนาการมาเป็นกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ด้านการฟื้นฟูวัฒนธรรมของชุมชน เป็นการเชื่อมโยงให้คนทุกเพศทุกวัยได้ระลึกถึงภูมิหลังของชุมชนและทำกิจกรรมร่วมกันในงานประเพณีต่างๆ เช่น งานบุญประจำปี วันกตัญญูและงานพฤศจิกายนรำลึก (ประวัติศาสตร์บ้านศรีวัง, 2560)

บทเรียนจากอุทกภัย ใน ปี พ.ศ. 2531 นำไปสู่การฟื้นฟูและปกป้องพื้นที่ป่าของชุมชนศรีวัง เพื่อไม่ให้เกิดการบุกรุกป่า และไม่ให้ขยายพื้นที่ของการบุกรุกป่าออกไปมากกว่าเดิม เช่นการจัดทำกระสุนกล้าไม้ ยิ่งขึ้นไปปลูกบนพื้นที่บนเขาที่เดินทางเข้าไปไม่ถึง รวมถึงหน่วยงานรัฐออกกฎหมายห้ามบุกรุกป่าเพื่อทำสวนอีกต่อไป ด้วยพื้นที่การทำสวนที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมถึงการเกิดภัยแล้งในปี พ.ศ. 2538 ที่มีผลทำให้ต้นไม้ตายเป็นจำนวนมาก ผลผลิตเสียหาย ส่วนที่รอดก็ให้ผลผลิตจำนวนน้อย ทำให้ชาวบ้านมีภาระหนี้สิน ผู้นำชุมชนจึงร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้เข้ามาฟื้นฟูชุมชนศรีวังตั้งแต่หลังจากเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ใน ปี พ.ศ. 2531 สร้างอาชีพเสริมในชุมชนเพื่อรองรับการมีรายได้ที่ไม่แน่นอนจากการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งตรงกับความต้องการของชาวบ้านในชุมชนศรีวัง จนเกิดเป็นกลุ่มต่าง ๆ ที่พัฒนาความสามารถในการผลิตจนกลายเป็นกลุ่มธุรกิจผลิตภัณฑ์ของชุมชน (สุนทร ทองทิพย์, 2549)

การท่องเที่ยวนับว่าเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก การท่องเที่ยวในปัจจุบันของประเทศไทยมีการเจริญเติบโต ขยายตัวอย่างรวดเร็ว สร้างอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กระจายความเจริญเข้าสู่ภูมิภาคที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวให้เป็นกลยุทธ์หลัก ให้เป็นกลยุทธ์หลักในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 4 จนถึงปัจจุบัน และในแผนพัฒนาในปี 2560 คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้กำหนดกลุ่มพัฒนาทางการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนและมีเอกลักษณ์ จากการขยายตัวของการท่องเที่ยว

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 สะท้อนให้เห็นจากรายได้การท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เพิ่มขึ้น ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและเป็นประโยชน์ต่อการจ้างงานในภาคบริการ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564, 2559) กระแสความนิยมการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้ผู้คนพยายามเสาะแสวงหาและเดินทางไปยังสถานที่ซึ่งยังคงมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เพื่อสัมผัสความงามของธรรมชาติ ชุมชนคีรีวง ที่อยู่ท่ามกลางหุบเขาในจังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มเป็นที่กล่าวถึงและกลายมาเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว โอกาสด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่หลังไหลเข้ามา ชุมชนคีรีวง เริ่มพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองในระยะเวลาอันรวดเร็ว วิถีชีวิตของผู้คนที่เดิมแนบชิดกับธรรมชาติ เลี้ยงชีพแบบพออยู่พอกิน และมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นวิถีชีวิตที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีโอกาสสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว และมีระบบความสัมพันธ์เชิงธุรกิจมากขึ้น (ธวัช ลำภูศรี, 2560) ชุมชนคีรีวง กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่นักท่องเที่ยวอยากเข้ามาสัมผัส ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบท เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง

ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งอยู่ช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจที่ เรียกว่า วิกฤตต้มยำกุ้งเกิดขึ้น หลังจากรัฐบาลในยุคนั้นประกาศลอยตัวค่าเงินบาท มีการเลิกล้มกิจการไปมากมาย ธุรกิจการค้าขาย แต่ธุรกิจส่งออกและการท่องเที่ยวเท่านั้นที่กลับได้รับผลดีสวนทางธุรกิจอื่น ๆ เพราะสินค้าที่ส่งออกไปขายคิดราคาต่อชิ้นเป็นเงินดอลลาร์เท่าเดิม แต่แลกเปลี่ยนเป็นเงินไทยได้กำไรขึ้นมาอีกเท่าตัว ในขณะที่นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาเที่ยวเมืองไทยใช้เงินจำนวนเท่าเดิม แต่สามารถจะอยู่เมืองไทยเที่ยวเมืองไทยได้นานขึ้นอีกเท่าตัว บรรดาโรงแรม รีสอร์ทที่คิดราคาห้องพักเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐก็มีกำไรขึ้นเป็นเท่าตัว วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 จึงกลับกลายเป็นปีทองของการท่องเที่ยว ชุมชนคีรีวงได้เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Thailand Tourism Awards) ประจำปี 2541 ประเภทเมืองและชุมชน เนื่องจาก เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบชาวสวนอยู่กับธรรมชาติ และได้พัฒนามาเป็นการบริการนักท่องเที่ยวขึ้น กลายเป็นธุรกิจใหม่ของชุมชนเมื่อ ปี พ.ศ. 2541 ชุมชนคีรีวงจึงได้หันมาทำผลิตภัณฑ์แปรรูป และจัดทำผลิตภัณฑ์ผ่านกลุ่มต่าง ๆ มีการประกอบสร้างชุมชนคีรีวง มีการให้คุณค่า ความหมายใหม่ ผ่านการประกอบสร้างกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นมา จนกลายเป็นสินค้า OTOP โดยนำวิถีชีวิตวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ OTOP คีรีวง ได้รับเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP 5 ดาว ได้แก่ ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติชาวบ้านในชุมชนหมู่บ้านคีรีวง มีการรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ หลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ, กลุ่มสมุนไพร, กลุ่มจักสาน, ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว, กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้, กลุ่มทุเรียนกวน, กลุ่มออมทรัพย์, กลุ่มผ้าลายเทียนนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการนำทาง เดินป่า ลูกหาบ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นองค์กรกลางของชุมชนจัดแบ่งหน้าที่ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างทั่วถึง การมาท่องเที่ยวที่ชุมชนคีรีวงนี้ ถือว่าคุ้มค่ามาก เพราะนอกจากจะได้มาท่องเที่ยวในบริเวณที่มีธรรมชาติ สวยงามแล้ว

ยังได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน พร้อมกับการกินอยู่แบบพื้นบ้านอีกด้วยจุดเด่นของ ชุมชนคีรีวง ก็คือ ทัศนียภาพแห่งธรรมชาติ เพราะชุมชนคีรีวงตั้งอยู่ท่ามกลางเทือกเขา ป่าไม้และสายน้ำ กิจกรรมที่น่าสนใจ ในชุมชนคีรีวง คือ การพักในที่พักแบบโฮมสเตย์ มีทัศนียภาพแห่งธรรมชาติ ที่ตั้งอยู่ท่ามกลางเทือกเขา ป่าไม้ ปันจักรยานชมวิวดูดอากาศบริสุทธิ์ ซึ่งสามารถเช่าจักรยานได้ตามร้านเช่าจักรยานในจุดต่างๆ รอบชุมชน ถ้าหากมาในฤดูผลไม้จะได้อร่อยกับผลไม้ที่น่าทานพันธุ์ ผลผลิตของชุมชนคีรีวงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (บ้านคีรีวง, 2560)

ชุมชนคีรีวงเริ่มจากการเป็นที่รู้จักของโลกภายนอกมากขึ้นจากการบอกต่อของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศที่เคยมาเยือนผ่านช่องทางของสังคมออนไลน์ ทั้งใน เว็บไซต์ เฟสบุ๊ค รวมไปถึงรายการโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ หลายคนที่ได้ยินเรื่องราว ได้เห็นภาพธรรมชาติที่สวยงาม ต่างก็อยากจะได้เดินทางมาสัมผัสบรรยากาศของชุมชนคีรีวง ที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นพื้นที่ที่มีอากาศดีที่สุดในประเทศไทย อุดมไปด้วยพืชผัก ผลไม้ ลำธาร ธรรมชาติที่สมบูรณ์ สวยงามด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวของคีรีวงจึงเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด สิ่งที่เกิดตามมาก็คือ ธุรกิจชุมชนชาวบ้านที่ไม่มีสวนผลไม้หรือแม้แต่ผู้ที่มีสวนแต่ต้องการรายได้เสริม ต่างก็เริ่มประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นของตนเอง บ้างก็ขายอาหารตามสั่ง บ้างก็ขายของฝาก บ้างก็ปรับเปลี่ยนบ้านเพื่อเป็นที่พักรับรองนักท่องเที่ยวในลักษณะที่เรียกกันว่า โฮมสเตย์ หากมีเงินทุนมากก็สร้างรีสอร์ทที่มีคุณภาพสูงและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมากขึ้น หลังจากการท่องเที่ยวขยายมาชุมชนคีรีวง จนมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก ส่งผลให้ที่พักในชุมชนคีรีวงเพิ่มจำนวนขึ้นมากมายในเวลาอันรวดเร็ว การเติบโตของการท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจในชุมชนคีรีวงดีขึ้น สร้างรายได้ให้ชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง (ธวัช ลำภูศรี, 2560)

ชุมชนคีรีวง มีทุนทรัพยากรธรรมชาติหลากหลายที่มีอยู่ในชุมชนคีรีวง เช่น การเป็นพื้นที่ที่มีอากาศดีที่สุดในทิวทัศน์ธรรมชาติในด้านภูมิปัญญา มีการเพิ่มคุณค่า สร้างอัตลักษณ์ให้กับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนคีรีวง เช่น สวนสมรม คุณภาพอากาศที่สะอาดบริสุทธิ์ และดึงทุนภูมิปัญญาชุมชนออกมาสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากชุมชน ทุนทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ การสร้างเครือข่าย การนำทุนต่าง ๆ เหล่านี้มาให้คุณค่า ความหมาย และเพิ่มมูลค่า ให้กลายเป็นสินค้าด้วยการสร้างจุดเด่นให้กับชุมชนคีรีวง เป็นจุดเด่นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากที่ต่าง ๆ ทั่วทั้งสารทิศได้มาเยือน ชุมชนคีรีวงได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น อาจจะเป็นการบอกต่อของนักท่องเที่ยวที่ได้เคยมาเยือนแล้ว หรือผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ ผ่านโทรทัศน์ ผ่านนิตยสารการท่องเที่ยว หนังสือพิมพ์ต่างๆ หลายสำนัก จึงทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงเติบโตอย่างมาก ทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีการประกอบธุรกิจเกิดขึ้น ด้วยมองเห็นศักยภาพของทุนทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนคีรีวง จะเห็นได้จากชาวบ้านที่ไม่มีสวนผลไม้หรือแม้แต่ผู้ที่มีสวนแต่ต้องการรายได้เสริม ต่างก็ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นของตนเอง บ้างก็ขาย อาหารตามสั่ง บ้างก็ขายของฝาก บ้างก็ปรับเปลี่ยนบ้านเพื่อเป็นที่พักรับรองนักท่องเที่ยวใน ลักษณะโฮมสเตย์ โดยมี การรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มต่างๆ สร้างรายได้ให้ชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า ชุมชนคีรีวงถูกประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยวอย่างไร ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังว่าการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้เกิดความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของผู้คน

ในชุมชนศิรีวง นำไปสู่การสร้างเครือข่าย เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนศิรีวง ให้สามารถเพิ่มคุณค่า และมูลค่าได้ และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำไปปรับปรุง การพัฒนาชุมชนศิรีวงให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถมองเห็นโอกาสที่จะใช้จุดเด่น ของทุนต่าง ๆ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนกว้างขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และรองรับการเจริญเติบโต ที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต

คำถามการวิจัย

ชุมชนศิรีวงก่อนกระแสการท่องเที่ยวคนในชุมชนมีวิถีชีวิตอย่างไร เมื่อเกิดมีภัยพิบัติ คนในชุมชนได้มีการรับมือกับภัยพิบัติและพลิกฟื้นชุมชนขึ้นมาอย่างไร และเมื่อมีกระแสการท่องเที่ยว เข้ามา ชุมชนศิรีวงถูกประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนก่อนกระแสการท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างชุมชนศิรีวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงการพัฒนาชุมชนศิรีวงให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถมองเห็นโอกาสที่จะใช้จุดเด่นของทุนต่างๆ ทรัพยากรที่มี อยู่ในชุมชนกว้างขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และรองรับการเจริญเติบโตที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต
2. เพื่อให้เกิดความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนศิรีวงภายใต้ กระแสการท่องเที่ยว นำไปสู่การสร้างเครือข่าย เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนศิรีวง ให้สามารถเพิ่ม คุณค่า และมูลค่าได้

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยเน้นศึกษาเนื้อหา 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรก ชุมชนศิรีวงก่อนกระแส การท่องเที่ยว อธิบายถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ประเด็นที่สอง เมื่อเกิดมีภัยพิบัติ คนในชุมชนได้มีการ รับมือกับภัยพิบัติและพลิกฟื้นชุมชน ประเด็นที่สาม การประกอบสร้างชุมชนศิรีวงให้กลายเป็นสินค้า ในกระแสการท่องเที่ยว

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยศึกษาพื้นที่ชุมชนศิรีวง ประกอบไปด้วย อาณาบริเวณที่อยู่อาศัย พื้นที่สวนสมรม พื้นที่สาธารณะในหมู่ที่ 4, 5, 8, 9 และ 10 ของตำบลกำโลน อำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านในชุมชนคีรีวง กลุ่มผลิตภัณฑ์ กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประกอบสร้าง หมายถึง การที่ชุมชนนำทุนทรัพยากร ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนปัญญา ที่มีอยู่ในชุมชน มาสร้างเรื่องเล่า ผลิตซ้ำเรื่องเล่า

การกลายเป็นสินค้า หมายถึง การนำเอาทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนปัญญา ทุนทรัพยากรของชุมชนคีรีวง นำมาสร้างอัตลักษณ์และนิยามความหมาย และให้คุณค่าทางวัฒนธรรม การเพิ่มมูลค่าของสิ่งของทางเศรษฐกิจ ในช่วงที่มีการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง

ชุมชนคีรีวง หมายถึง ชุมชนที่ประกอบไปด้วย อาณาบริเวณที่อยู่อาศัย พื้นที่สวนสมรม พื้นที่สาธารณะในหมู่ที่ 4, 5, 8, 9 และ 10 ของตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดวิถีชีวิตและวัฒนธรรม
2. แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า
3. แนวคิดการท่องเที่ยว
4. แนวคิดการประกอบสร้าง
5. บริบทชุมชนศรีวิชัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

การศึกษาแนวคิดวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ผู้วิจัยขอนำเสนอถึงความหมายของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ดังนี้

บุญสนอง บุญโยทยาน (2515) ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ไว้ว่า ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย อันเนื่องมาจากวัฒนธรรมในระดับสากล และวัฒนธรรมย่อยในระดับท้องถิ่น การเรียนรู้และการปรับตัวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ ๆ จึงเป็นไปเพื่อการอยู่รอดในสังคม วิถีชีวิตอยู่ควบคู่กับวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ ซึ่งได้มีข้อสมมติที่แตกต่างกันไป ทำให้การเปลี่ยนแปลงมีความหมายแตกต่างกันไปด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงในเรื่องธรรมชาติ มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

พวงเพชร สุรัตน์กุล (2544) ได้กล่าวถึงแนวคิดวิถีชีวิต (Way of life) โดยได้กล่าวถึงว่า พฤติกรรมการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ การปฏิบัติตัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งเริ่มจากตื่นนอนตอนเช้า จนกระทั่งตอนเข้านอน รวมถึงการปฏิบัติตนในการกระทำสิ่งอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน และได้กล่าวยกตัวอย่างเช่น การเลือกชุดเสื้อผ้าเพื่อที่จะสวมใส่ การเล่นกีฬา การไปทำงาน การพูดจา การรับประทานอาหาร ทั้งหมดเหล่านี้ คือ วิถีชีวิต หมายถึง การปฏิบัติกิจวัตรต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งการปฏิบัติตนจะเป็นอย่างไรนั้นมีผลมาจากวัฒนธรรมทั้งหมด และวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เป็นสิ่งที่สามารถแยกแยะ สิ่งที่ถูก และสิ่งที่ผิด ออกจากกันได้ จึงสามารถกล่าวได้ว่า วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตการปฏิบัติตนให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้

วิถีชีวิต จึงเป็นการสรุปความคิดและแนวการปฏิบัติตนของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปแต่ละชุมชนจะมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนนั้น ๆ ที่มีคุณค่าเกิดจากการรวบรวมจากประวัติศาสตร์ ให้ความสำคัญแก่ความเป็นคน และหล่อหลอมกลมกลืนกันในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ ซึ่งหากต้องการเข้าใจชุมชนจะต้องศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540)

วัฒนธรรมชุมชน เป็นสิ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิตสะท้อนให้เห็นวิถีคิดความเชื่อการมองโลกและจิตสำนึก เป็นกลไกในการสร้างความสัมพันธ์และคงความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน ซึ่งให้ความสำคัญกับชุมชนหมู่บ้านว่าเป็นองค์กรที่มีพลัง

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนมีความชัดเจนในการมองเห็นคุณค่าของชุมชนดังปรากฏในแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทยของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้เสนอแนวคิด 6 ข้อ

- 1) เน้นการพัฒนาแบบกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมของคนไทย ซึ่งไม่คำนึงการแข่งขันระหว่างปัจเจกชน
- 2) ปลูกจิตสำนึกแบบชุมชนในด้านความรักความสามัคคีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น
- 3) มีกระบวนการผลิตซ้ำจิตสำนึกชุมชนไทยผ่านปัญญาชนของท้องถิ่นนักวิชาการในเมืองนักพัฒนาและผู้อาวุโสในชุมชนเพื่อสืบทอดจิตสำนึกของชุมชนต่อไป
- 4) มีกลุ่มชาวบ้านในรูปของการจัดองค์กรเช่นสหกรณ์สหพันธ์เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับองค์กรภายนอก
- 5) มีการประสานวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มต่างๆเพื่อสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- 6) มีความสัมพันธ์และใกล้ชิดกับธรรมชาติโดยช่วยกันอนุรักษ์ปกป้องธรรมชาติเพื่อคงความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540) กล่าวถึงความคิดของนิพจน์ เทียนวิหาร ซึ่งให้เห็นถึงว่า วัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรมของตนอยู่แล้วโดยให้คุณค่าแก่คนและชุมชนที่มีความผสมกลมกลืน (Harmony) กันในชุมชน เพราะความผสมกลมกลืนกันหากนับย้อนหลังคือ การมีบรรพบุรุษร่วมกันที่อยู่ร่วมกันมาเป็นเวลาช้านาน โดยมีความเป็นหนึ่งและมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน วัฒนธรรมชุมชนเป็นการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชุมชน ทำให้ชาวบ้านตื่นและรับรู้คุณค่าของตัวเอง ค้นพบจิตสำนึกอิสระของชุมชน เห็นคุณค่าของการรวมตัวกันเป็นชุมชน และชาวซึ่งในประวัติการต่อสู้ร่วมกันมา เห็นภัยของการครอบงำจากวัฒนธรรมภายนอกที่มุ่งเอารัดเอาเปรียบชาวบ้าน ดังนั้นการปลูกจิตสำนึก ก็คือการค้นให้พบจิตสำนึกที่แท้จริงของชุมชน เพื่อต่อสู้กับจิตสำนึกที่ผิดพลาดที่ถูกสร้างขึ้น โดยสิ่งภายนอกและศาสนา คือแกนกลางของการอธิบายถึงคุณค่าต่าง ๆ มีความเชื่อทางศาสนาเป็นจุดยืนและอุดมการณ์ที่สำคัญ

กาญจนา แก้วเทพ (2530) ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมชุมชน” ว่า วัฒนธรรมของชุมชน เกิดจากการรวบรวมความคิดจากสิ่งที่มีมนุษย์กระทำ สัมสมกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษ และนำมาถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อมา จนกลายเป็นแบบฉบับหรือวิถีทางในการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติตนของคนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งเป็นความรู้ ที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น กลายเป็นความเชื่อ และเป็นสิ่งที่คนในชุมชนนั้น ๆ ยึดถือปฏิบัติ นอกจากชีวิตของเขาเองเป็นชีวิตส่วนรวมของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกับชุมชน มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาจากชีวิตของเขา และวัฒนธรรมชุมชนมีความสัมพันธ์กับสภาพทางภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐานรูปแบบการทำมาหากินรวมทั้งสัมพันธ์ภายในและภายนอกหมู่บ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาตินอกจากนั้นวัฒนธรรมชุมชน ยังมีความสัมพันธ์กับสังคมของหมู่บ้านที่เน้นความสำคัญของบรรพบุรุษเครือญาติและสถาบันต่างๆของชุมชน

วัฒนธรรมชุมชนจึงช่วยให้ชุมชนดำรงอยู่ทำให้ชุมชนคิดพึ่งตนเองและเลี้ยงตนเองรวมทั้งรวมกันเป็นชุมชนอยู่

วัฒนธรรมชุมชนมีความหมายในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมา เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาชีวิต รวมถึงการปฏิเสธอำนาจของรัฐและเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่จะเข้ามาครอบงำทางความคิดภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชุมชน แนวคิดวัฒนธรรมของชุมชนของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (ฉัตรทิพย์ 2537, 2540) ให้ความสำคัญว่าชุมชนหมู่บ้าน เป็นองค์กรที่มีพลัง หมู่บ้านไทยยังมีพลังยึดเหนี่ยวกันไว้แม้จะถูกแรงกระแทกจากภายนอก ทั้งนี้เป็นผลมาจาก 1) ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติพึ่งพากัน 2) ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และ 3) ลักษณะพิเศษของรัฐศักดินาไม่เข้าใจและได้เข้าไปจัดการกระบวนการผลิตในระดับหมู่บ้านโดยการบริหารการปกครอง ในอดีตให้ความสำคัญเพียงหมู่บ้านทำหน้าที่ส่งส่วยให้ตามที่ต้องการเท่านั้น ทำให้ระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดำรงอยู่ ระบบร่วมในทรัพย์สินคือเป็นหัวใจของชุมชน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2538) ได้สรุปว่า วัฒนธรรมนั้น เป็นองค์รวมของวิถีคิด คุณค่า และอุดมการณ์ของมนุษย์ที่สั่งสมขึ้นมา ตามความปรับตัวทางความสัมพันธ์ทั้งทางสังคมและทางธรรมชาติภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ วัฒนธรรม จึงเปรียบเสมือนความสำคัญที่อยู่เบื้องหลังของวิถีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีความซับซ้อนแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ประกอบด้วยระบบใหญ่ ๆ อย่างน้อย 3 ระบบ ซ้อนรวมกันอยู่อย่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน คือ

ระบบคุณค่า หมายถึง ศีลธรรมของส่วนรวมและจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ ความเคารพต่อส่วนรวมและเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง จะอยู่ในรูปของศาสนาความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ

ระบบภูมิปัญญา เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับธรรมชาติแวดล้อม มักปรากฏให้เห็นในรูปของกระบวนการการเรียนรู้ การสร้างสรรค์การผลิตใหม่ และการถ่ายทอดจากองค์กรทางสังคมในท้องถิ่น เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และยังสามารถเห็นได้จากแบบแผนความสัมพันธ์ในสังคม เช่น ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ตลอดจนแบบแผนการใช้ทรัพยากร ที่ดิน น้ำ และป่า ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สะท้อนศีลธรรมของสังคมนั้นได้เป็นอย่างดี

ระบบอุดมการณ์อำนาจ คือศักดิ์ศรีและสิทธิความเป็นมนุษย์ถือเป็นสิทธิ์ตามธรรมชาติที่จะเสริมสร้างความมั่นใจ และอำนาจของบุคคลในชุมชน เพื่อเป็นภูมิปัญญาในการเรียนรู้สร้างสรรค์ การผลิตใหม่และถ่ายทอดภูมิปัญญา ของสังคมให้เป็นไปตามหลักศีลธรรม

เช่นเดียวกัน สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรม ทำให้เกิดธรรมเนียม ประเพณี จารีต ที่ดีงาม รวมถึงทำให้เกิดความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะ使人ในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข อย่างเช่น วัฒนธรรมของชุมชน ในชนบท เกิดจากความสัมพันธ์ในการดำเนินชีวิต การต้องอยู่ร่วมกันในชุมชน และมีการต่อสู้ดิ้นรน เพื่อให้ตนเองมีกิน มีใช้ ในการดำเนินชีวิต เกิดเป็นวัฒนธรรมการผลิตแบบกสิกรรม ทำให้มีการคิดค้นพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นระบบกฎเกณฑ์ พิธีกรรมต่าง ๆ จารีต ประเพณี สิ่งเหล่านี้ล้วน เป็นแนวทางให้สมาชิกของชุมชน ทั้งรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไป ได้ยึดถือปฏิบัติและสืบทอดกันต่อไป ซึ่งการที่มนุษย์ได้มาอยู่รวมกันเป็น

ชุมชนหรือสังคม ย่อมมีความรักความสัมพันธ์ มีการแบ่งปัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์พิธีกรรมเพื่อควบคุมพฤติกรรมและเป็นแนวทางให้สมาชิกในชุมชนหรือสังคมถือเป็นแนวปฏิบัติและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สิ่งที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนหรือสังคมนี้คือ “วัฒนธรรม” โดยวัฒนธรรมของชุมชนใดชุมชนหนึ่งย่อมจะแตกต่างกันไปตามภูมิหลังและความเป็นมาของแต่ละชุมชน

นอกจากนี้ยังพบแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมของ Bourdieu (1983) กล่าวว่าทฤษฎีวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่มี 3 รูปแบบกล่าวคือ 1) ใน embodied state เป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในตัวคนและกลุ่มคนมาอย่างยาวนานได้แก่ความคิดจินตนาการความคิดริเริ่มและความเชื่อ 2) ใน objectified state เป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมในรูปแบบของสินค้าวัฒนธรรม เช่น รูปภาพหนังสือสิ่งก่อสร้างสถานที่ที่เป็นมรดกโลก 3) institutionalization state หรือความเป็นสถาบันซึ่งสามารถทำให้เกิดความเป็นรูปธรรม เช่น กติกาการยอมรับที่หลายๆคนเห็นร่วมกัน เช่น การยอมรับในสถาบันพระมหากษัตริย์วัดและโรงเรียน การศึกษาวัฒนธรรมของ Bourdieu จะไม่เน้นคำตอบในเชิงเศรษฐศาสตร์หากแต่ได้ให้ความสำคัญในการศึกษาทรัพยากรบุคคลจิตสำนึกในศักดิ์ศรีและอำนาจแห่งตนการสร้างวัฒนธรรมที่มีการเท่าเทียมกัน แนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมของอมรา พงศาพิชญ์ เป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคมสังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้างยอมรับวัฒนธรรมและสิ่งใหม่จากภายนอก และสามารถนำทั้งสิ่งใหม่มาผสมผสานกับสิ่งเก่าที่มีอยู่แล้วปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตไทยได้ตลอดเวลา ทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นในการศึกษาทฤษฎีวัฒนธรรม เป็นการศึกษาที่มีความละเอียดอ่อน การมองวัฒนธรรมเป็นทุนทางสังคมซึ่งไม่สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณ ทั้งนี้เพราะทุนทางวัฒนธรรมคือ วิถีชีวิตที่จะต้องศึกษาครอบคลุมทั้งบริบททางสังคมและเงื่อนไขวิถีชีวิต

งานวิจัยเรื่องวิถีชีวิตชุมชนคลองบางกอกน้อย (วิณา เอี่ยมประไพ, 2550) ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนคลองบางกอกน้อยมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับลำน้ำ ทั้งการประกอบอาชีพ การอุปโภคบริโภคการสัญจรติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ภายนอกก่อให้เกิดภูมิปัญญา ซึ่งสร้างสรรค์จากประสบการณ์ที่สั่งสมกันมาของชุมชน วิถีวัฒนธรรมของชุมชนหลายอย่างยังคงสืบเนื่องต่อมา โดยเฉพาะความศรัทธาต่อลัทธิศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันของชุมชนขณะเดียวกัน การรับวัฒนธรรมใหม่ก็ได้ทดแทนภูมิปัญญาดั้งเดิมทั้งหมด แต่เป็นการผสมผสานการประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพ ซึ่งเปลี่ยนไปตามสังคมยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคที่กระแสทุนนิยมบริโภคนิยมแพร่หลายเกิดชุมชนรูปแบบใหม่ที่ซับซ้อนในชุมชนที่มีขอบเขตพื้นที่อันแสดงถึงความเป็นพลวัตของวิถีชีวิตมนุษย์ที่ย่อมต้องเคลื่อนไหวและผันแปรไปตามกาลเวลาและบริบทที่แวดล้อม

งานวิจัยของจุฑารัตน์ เจือจิ้น (2555) ได้กล่าวว่า พื้นที่ถูกนำมาพัฒนาเพื่อความยั่งยืน โดยนำทุนทางทรัพยากรมาใช้ในการฟื้นฟู โดยบางครั้งก็มีการนำวิถีชีวิต วัฒนธรรมเข้าไปร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนจึงต้องมีการพัฒนาเนื่องจากยังขาดความรู้ จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชนด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในชุมชนและมีความภาคภูมิใจ รักษาวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และสามารถต่อยอดกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อรสา เงินฉาย (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีผลการศึกษาว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด จากกลุ่มตัวอย่างประชากรชาวมอญทั่วไปเคยปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด คือ วัฒนธรรมคติความเชื่อ วัฒนธรรม การประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้าน วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมภาษาถิ่นมอญ มีการปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีประจำท้องถิ่น

จากทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้ทบทวนศึกษามา สรุปได้ว่า วิถีชีวิตและวัฒนธรรมก็คือ วิถีทางและแนวทางแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของชุมชนที่เกิดจากการรวบรวมความคิดจากการกระทำของคนรุ่นก่อน สืบส่งต่อ ๆ กันมา ส่งต่อถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อมา เป็นความรู้ ความเชื่อ จารีต ธรรมเนียมประเพณีที่นำมาปฏิบัติในชุมชน สร้างความสงบสุขให้กับชุมชน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ ชุมชนมีความสัมพันธ์กับสภาพทางภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐานรูปแบบการทำมาหากินรวมทั้งสัมพันธ์ภายในและภายนอกหมู่บ้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ นอกจากนั้นวัฒนธรรมชุมชนยังมีความสัมพันธ์กับสังคมของหมู่บ้านที่เน้นความสำคัญของบรรพบุรุษเครือญาติ และสถาบันต่างๆของชุมชนวัฒนธรรมชุมชนจึงช่วยให้ชุมชนดำรงอยู่ ทำให้ชุมชนคิดพึ่งตนเองและเลี้ยงตนเองได้ ซึ่งวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคม จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งใหม่ ๆ เพื่อการอยู่รอด การดำเนินชีวิต วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งปัจจัยสี่ จึงทำให้มนุษย์จำเป็นต้องการแลกเปลี่ยนการผลิตซึ่งกันและกันในชุมชน

ผู้วิจัยใช้แนวคิดวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ศึกษาการให้ความหมายของชุมชนศิรีวง ซึ่งชาวบ้านใช้วิถีชีวิตแบบสุขสงบ มีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และท่ามกลางพื้นที่และทรัพยากรที่มี เช่น น้ำตก ป่าเขา และสวนผลไม้ ที่ชาวบ้านเรียกว่า สวนสมรม มีผลไม้ที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ มังคุด ทุเรียนพื้นบ้าน ลางสาต ลองกอง ขนุน กล้วย จำปาตะ สะตอ หมากร พลุ ลูกเนียง ฯลฯ โดยเฉพาะมังคุดเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงมากของหมู่บ้านศิรีวง ชาวบ้านสามารถคิดค้นหาวิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบชาวบ้าน จากฤดูกาลผลไม้ที่เป็นช่วงฤดูที่มังคุดออกผลเยอะ ชาวบ้านสามารถเก็บเปลือกมังคุดที่เหลือจากรับประทานไว้ เพื่อที่จะนำไปเปลือกมังคุดไปทำสบู่ และแชมพู มีสรรพคุณในการรักษาโรคเกี่ยวกับ ผิวหนังหลายอย่างตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ผลมังคุดอ่อนออกนอกฤดูกาลและหล่นก่อนวัย ชาวบ้านก็จะนำมาแกะเปลือกเอาเนื้ออ่อนข้างในแช่น้ำเกลือเพื่อไม่ให้ดำแล้วเสียบไม้ ส่งขายตามร้านอาหารได้ เป็นแนวทางการผลิตที่พึ่งพิงธรรมชาติ นอกจากนั้นยังมีผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาชาวบ้านอีกหลายอย่าง เช่น การทำผ้ามัดย้อมจากวัตถุดิบธรรมชาติ ซึ่งเป็นการประยุกต์ภูมิปัญญาดั้งเดิมของการทำผ้าย้อมสีธรรมชาติของบรรพบุรุษ ซึ่งสีที่นำมาใช้ในการย้อมผ้านั้น เป็นสีที่ได้จากเปลือกผลไม้ ใบไม้และรากไม้ ไม่ทำลายธรรมชาติ ถือเป็นกรรมวิธีที่เหลือใช้ในธรรมชาติมาหมุนเวียนสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านเอง ในส่วนของสมุนไพร ถือเป็นภูมิปัญญาที่ชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดจากอดีตมาจนปัจจุบันเช่นกัน ด้วยเหตุที่ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่กับป่า เมื่อเจ็บป่วยชาวบ้านจึงเก็บเอาพืชผักต่าง ๆ ในท้องถิ่นมาใช้ในลักษณะลองผิดลองถูกจนทราบถึงสรรพคุณของสมุนไพรนั้นๆ เป็นที่มาของกลุ่มสมุนไพรจากการใช้สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง จึงทำให้ศิรีวงกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้

แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า

กระบวนการกลายเป็นสินค้า เป็นแนวคิดซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของ มาร์กซิสม์ เป็นกระบวนการที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงจากมูลค่าใช้สอย (use value) ให้กลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางการแลกเปลี่ยน (exchange value) โดยการเปลี่ยนแปลงของ “มูลค่าใช้สอย” ให้กลายเป็น “มูลค่าทางการแลกเปลี่ยน” นั้น Marx ได้รับอิทธิพลจาก Pierre-Joseph Proudhon นักการเมืองนักเศรษฐศาสตร์นักปรัชญาและนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสโดย Proudhon กล่าวว่า ศักยภาพของสินค้าทุกอย่างไม่ว่าจะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นด้วยกระบวนการอุตสาหกรรม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยยั้งชีพสำหรับมนุษย์นั้นเรียกว่า “มูลค่าใช้สอย” และศักยภาพของสินค้าที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสำหรับสิ่งอื่นนั้นเรียกว่า “มูลค่าทางการแลกเปลี่ยน” ที่มากกว่านั้นคือ Proudhon ยังได้ตั้งคำถามว่ามูลค่าใช้สอยได้ถูกปรับเปลี่ยนให้เข้าสู่มูลค่าทางการแลกเปลี่ยนได้อย่างไรโดย Proudhon ได้อธิบายว่า แหล่งกำเนิดของความคิดเรื่องมูลค่าทางการแลกเปลี่ยนนั้นยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างจริงจังจากนักเศรษฐศาสตร์แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าใช้สอยนั้น เป็นเพราะปริมาณที่จำกัดของสิ่งของที่เกิดจากธรรมชาติและความต้องการหรือสิ่งจำเป็นที่เพิ่มขึ้นนั้น ธรรมชาติไม่สามารถตอบสนองได้ทั้งหมด ผู้คนในสังคมถูกบังคับให้ต้องการความช่วยเหลือจากการผลิตเพื่อทดแทนสิ่งที่ขาด ประการสำคัญ คือ ผู้คนไม่สามารถจัดการกับหลายๆอย่างด้วยตนเองได้ จึงต้องให้คนอื่นหรือผู้ร่วมงานทำหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป และผลิตภัณฑ์บางส่วนที่ได้ผลิตแล้วก็ยกให้กับคนอื่นเพื่อการแลกเปลี่ยน (Marx, 1979) ซึ่ง Marx ได้โต้กับความกำกวมดังกล่าวว่า สินค้าส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแต่เป็นผลผลิตของอุตสาหกรรม และหากความต้องการของมนุษย์มีมากกว่าสินค้าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มนุษย์ก็สามารถถูกบังคับให้เข้าสู่การเป็นผลผลิตอย่างหนึ่งของอุตสาหกรรม ทั้งนี้ประเด็นการศึกษาของ Marx ที่เป็นการต่อยอดจาก Proudhon คือการศึกษาเรื่องการแบ่งแยกแรงงาน (division of labor) ซึ่ง Marx ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่ากระบวนการที่ Proudhon ได้พยายามกระทำนั้นเป็นการพยายามจัดการเรื่องแรงงานแน่นอนสิ่งที่ได้จากแรงงานคือการแลกเปลี่ยนและเกิดเป็นมูลค่าทางการแลกเปลี่ยนด้วย (Marx, 1979)

กระบวนการกลายเป็นสินค้า หมายถึง การเปลี่ยนผ่านของสินค้าชนิดหนึ่งซึ่งไม่ได้ถูกระบุว่าเป็นสินค้าให้กลายเป็นสินค้าโดยผ่านวิธีการต่างๆเพื่อให้เกิดมูลค่าขึ้นมา (Appadurai, 1986) ได้นิยามสินค้าเหล่านี้ว่าเป็น “วัตถุมูลค่าทางเศรษฐกิจ” (objects of economic value) หรือเป็นกระบวนการที่สิ่งของหรือกิจกรรมบางอย่าง ได้ถูกนำมาประเมินในระยะเวลาแรกเริ่มด้วยมูลค่าทางการแลกเปลี่ยน ซึ่งหากอยู่ในบริบทของการค้า ท้ายที่สุดแล้วก็จะกลายเป็นสินค้าและบริการ อย่างไรก็ตามระบบการแลกเปลี่ยนที่พัฒนาขึ้นมา ก็จะส่งผลให้มูลค่าทางการแลกเปลี่ยนของสิ่งของนั้นเริ่มเข้าสู่ระบบของการตั้งราคา ซึ่งจะดำเนินการในรูปแบบของการตลาด อีกทั้งในยุคปัจจุบัน การตลาดก็ได้มีการขยายตัวไปทั่วโลกทำให้สิ่งของและกิจกรรมต่างๆเข้าสู่กระบวนการกลายเป็นสินค้าอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

สำหรับบุคคลทั่วไปมอง “สินค้า” ว่าเป็นวัตถุสิ่งของ ที่ผู้เป็นเจ้าของสินค้านั้นสิทธิในการครอบครอง โดยสิ่งของนั้นถูกผลิต ดำรงอยู่ และกระจายผ่านการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือเงินตรา

ภายใต้ระบบเศรษฐกิจ โดยปกติสินค้าชิ้นหนึ่งจะมีคุณค่าอย่างน้อย 2 ประเภท คือ คุณค่าในการใช้ (Use Value) และคุณค่าในการแลกเปลี่ยน (Exchange Value) นอกเหนือไปจากคุณค่าอื่นๆ เช่น คุณค่าทางจิตใจ, คุณค่าศิลปะ หรือการเป็นสิ่งหายาก (ยศ สันตสมบัติ, 2535)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการผลิตสินค้าแต่ละอย่างนั้น ไม่เพียงแต่วัตถุประสงค์เพื่อการแลกเปลี่ยนเงินตราเท่านั้น แต่ยังมีองค์ประกอบอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้สินค้าแต่ละชิ้นมีความแตกต่างกันออกไป สินค้าอย่างเดียวกันถ้านำเสนอแตกต่างกันก็อาจจะทำให้มูลค่าแตกต่างกัน

Kopytoff (1988 อ้างถึงใน ปฏิญญา ลัมโอฟารสุขสกุล, 2554) ให้ความเห็นว่าการกระบวนการผลิตสินค้าเป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมและการให้ความหมาย สินค้าไม่ได้เป็นแค่วัตถุสิ่งของเท่านั้น แต่ได้รับการนิยามความหมายทางวัฒนธรรมว่าเป็นวัตถุชนิดหนึ่ง ที่อาจเป็นสินค้าในเวลาหรือสถานที่หนึ่ง แต่ไม่ใช่สินค้าในอีกเวลาหนึ่งหรืออีกสถานที่หนึ่ง อาจจะถูกนิยามความหมายแตกต่างกันไป แสดงให้เห็นถึงการมีระบบเศรษฐกิจแบบศีลธรรมอยู่เบื้องหลังการตลาด และการแลกเปลี่ยนสินค้าในชีวิตประจำวัน

Appadurai (1986 อ้างถึงใน ปฏิญญา ลัมโอฟารสุขสกุล 2554) กล่าวว่า กระบวนการกลายเป็นสินค้า (commoditization) เป็นการศึกษาชีวประวัติของสิ่งของ โดยมองสิ่งของในฐานะสิ่งสร้างวัฒนธรรมที่ถูกนิยามให้มีความหมายเฉพาะเจาะจง และได้รับการจำแนกหรือยกเลิกเป็นวัตถุหรือสินค้าจึงเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ทั่วไป การดำรงอยู่ของสินค้าเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของทั้งที่เป็นวัตถุและบริการ “สินค้า” มักถูกมองว่าเป็นความอยากของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งของเป็นอิสระต่อความควบคุมต่อศีลธรรม หรือข้อห้ามทางวัฒนธรรม ซึ่งต้องใช้เงินซื้อหา ไม่ใช่ได้จากความสัมพันธ์ในสังคม กระบวนการกลายเป็นสินค้าจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์อย่างสลับซับซ้อนขององค์ประกอบต่างๆ ทั้งเรื่องเวลา วัฒนธรรม และสังคม หากบางอย่างมีคุณลักษณะ ที่แปรผันเป็นสินค้าไม่ได้ มีช่องทางนำเสนอตัวเป็นสินค้า และมีบริบทเหมาะสมต่อการซื้อขาย สิ่งของเหล่านั้นก็จะกลายเป็นสินค้าด้วยตัวเองได้ หากในสังคมผลิตสิ่งของที่มีคุณสมบัติสอดคล้องของคุณลักษณะการเป็นสินค้าดังกล่าวได้มาก หรือสิ่งของเกือบทั้งหมดมีลักษณะดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าสังคมนั้นเป็นสังคมการค้า เช่น สังคมทุนนิยม

การกลายเป็นสินค้าด้านทุนทางสังคม

สกาเวิร์ตน์ บัญวรโรณ และเก็ดถวา บุญปรากฏ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวถวิลหาอดีตในพื้นที่ ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า พบว่าการประกอบสร้างความหมายใหม่ โดยการถูกทำให้กลายเป็นกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงถวิลหาอดีต เป็นการรื้อฟื้น อัตลักษณ์อดีตผ่าน การประกอบสร้างกิจกรรม การแต่งกายแบบชุดพื้นถิ่น อาหารพื้นเมือง เป็นการสร้างอัตลักษณ์ ชุมชนไปสู่การผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมทำให้กลายเป็นสินค้า และสามารถจัดจำหน่ายเพื่อรับใช้ การท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านกระบวนการอนุรักษ์รวมถึงการนำ รากเหง้าของคนมาพัฒนาชุมชนให้อยู่รอดโดยการใช้ทุนจากอดีต

กระบวนการกลายเป็นสินค้าด้านทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษากระบวนการกลายเป็นสินค้าในยุคเสรีนิยมใหม่โดยงานของ Nevins และ Peluso (Nevins และ Peluso, 2008) ได้พัฒนาแนวคิดดังกล่าวและมีการปรับปรุงแบบในการศึกษาขึ้นเป็นอีกแบบหนึ่งกล่าวคืองานศึกษาของทั้งสองได้เพิ่มมิติของประเด็นทางสังคมและมีวัฒนธรรมในการให้ความหมายกับสิ่งที่เป็ “สินค้า” ที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไปทั้งนี้งานศึกษาดังกล่าวเป็นการทบทวนแนวคิดของ Polanyi (Polanyi, 2001) ซึ่งได้ศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในสังคมของการผลิตเพื่อการยังชีพนั้นสาเหตุมาจากการเกิดขึ้นของสังคมนิยม (capitalism) กล่าวคือเป็นสังคมที่นำเศรษฐกิจเข้ามาหากับความสัมพันธ์ของผู้คนอุดมคติความคิดและความสัมพันธ์ของผู้คนถูกล้อมให้อยู่ภายใต้ระบบคิดเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น (จามะรี เชียงทอง, 2554)

งานศึกษาของ Nevins and Peluso (Nevins and Peluso, 2008) เรื่อง Taking Southeast Asia to Market: Commodities, Nature, and People in the Neoliberal Age ได้กล่าวอีกเช่นกันว่าสิ่งสำคัญที่ได้นำประเทศสมาชิกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปสู่การเกิดขึ้นของการแลกเปลี่ยนสินค้าคือการสร้างชาติเป็นที่รู้จักกันว่าประเทศสมาชิกของเอเชียอาคเนย์เป็นประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่รวดเร็วหลากหลาย และมีความเป็นพลวัตสูงมากแห่งหนึ่งของโลกการที่ประเทศเอเชียอาคเนย์บางประเทศได้เคยตกอยู่ภายใต้การล่าอาณานิคมของตะวันตกและผลจากการถอนตัวกลับออกไปของเจ้าอาณานิคมก็คือการพยายามสร้างชาติ “กระบวนการพัฒนา” จึงเกิดขึ้นมาตามลำดับเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศเป็นต้นอย่างไรก็ตามประเทศเหล่านี้จัดเป็นประเทศที่เจ้าหน้าที่รัฐได้ริเริ่มและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในการปิดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดินป่าและคนรวมถึงการกีดกันชาวนาออกจากสิทธิการใช้ที่ดินที่เคยเป็นที่ใช้สอยร่วมกันในชุมชน เช่น การเก็บปิ่นหรือการล่าสัตว์เป็นต้นการปิดล้อมสิ่งเหล่านี้ทำให้ในเวลาต่อมาถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นสินค้าถูกปล่อยหรือสร้างแรงงานให้เกิดการทำงานและเป็นการทำงานเพื่อให้เกิดการสะสมทุนในระบบทุนนิยมเท่าที่จะเป็นไปได้ (Nevins and Peluso 2008 อ้างถึงในจามะรี เชียงทอง, 2554)

กระบวนการทำงานและผลของการปิดล้อมทรัพยากรธรรมชาติสามารถเห็นได้ชัดเจนในสังคมชนกลุ่มน้อยที่ไร้ซึ่งอำนาจในการต่อรองกับสังคมชนกลุ่มใหญ่ทั้งนี้การทำให้ “ที่ดิน” กลายเป็น “ทุน” และการทำให้ “คน” กลายเป็น “แรงงาน” เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในปัจจุบันและกระบวนการดังกล่าวมักจะส่งผลให้เกิดความลำบากแก่ผู้คนที่เป็เจ้าของที่ดินแต่ไร้อำนาจในการต่อรองกับชนกลุ่มใหญ่รวมถึงอิทธิพลของทุนนิยมที่แผ่กระจายไปทั่วทุกสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กระบวนการกลายเป็นสินค้าในด้านการท่องเที่ยวกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์

การศึกษาของ Cohen เรื่องการเปลี่ยนแปลงในความหมายของตัวสินค้าวัฒนธรรมหลังจากที่ผ่านกระบวนการกลายเป็นสินค้าเป็นการโต้แย้งกับงานของ Greenwood ซึ่งเป็นนักวิจัยคนแรกที่ได้ศึกษาด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวอันนำไปสู่การทำสิ่งของและกิจกรรมบางอย่างกลายเป็นสินค้าซึ่ง Cohen ศึกษาแล้วพบว่าไม่เป็นจริงเสมอไปนอกจากนี้ Cohen ยังได้โต้แย้งกับงานของ (MacCannell, 1973) ที่กล่าวว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้าเป็นการไปทำลายความเป็นของแท้ของสินค้าวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของมนุษย์เป็นการนำเสนอออกมาในลักษณะของการปิดบังหรือ

ซ่อนเร้นการนำเสนอความเป็นของแท้ในประเด็นนี้ Cohen เห็นว่าคนในพื้นที่เองเป็นคนวางแผนและสร้างความเป็นของแท้ขึ้นมาเพื่อที่จะดึงดูดและเอาใจนักท่องเที่ยวแผนการที่วางไว้อาจต้องสร้างสีสันเข้าไปไม่ว่าจะด้วยวิธีการกระตุ้นให้เกิดความเร้าใจ ในขณะที่มีการนำเสนอวัฒนธรรมหรือการทำชุมชนตนเองให้กลายเป็นชุมชนที่ห่างไกลจากชุมชนเมือง และไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่นั่นรู้สึกอยากค้นหาตัวพวกเขา และคนในพื้นที่ที่แสดงออกมาว่าอยู่ห่างไกลจากเมืองนั้นก็ถูกฝึกให้ปฏิบัติตามแบบวิถีธรรมชาติหรือวิถีพื้นเมือง เพื่อแสดงความเป็นของแท้ให้กับนักท่องเที่ยวอย่างไรก็ตาม Cohen เห็นว่าการท่องเที่ยวหรือตลาดนักท่องเที่ยวเป็นคุณูปการหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม มิเช่นนั้นประเพณีวัฒนธรรมหรืองานศิลปะของชุมชนบ้านคงพังทลายลงไปแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศโลกที่สามงานศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้านได้ตกอยู่ในสถานะที่แตกต่างเนื่องจากการขยายอิทธิพลของอุตสาหกรรมสินค้าและรสนิยมของผู้บริโภคชาวตะวันตก (Cohen, 1988)

Cohen กล่าวว่าวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นมักจะเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของกระบวนการกลายเป็นสินค้าไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกายที่มีสีสันอันฉูดฉาด ประเพณีและจารีตที่ดูแปลกตาค้นหาคนในท้องถิ่นพิธีกรรมและงานฉลองต่างๆ รวมถึงงานศิลปะท้องถิ่นที่ถูกนำมาประเคนให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหรือถูกทำให้กลายเป็นสินค้า ที่ชัดเจนอีกประการหนึ่งคืออุตสาหกรรมด้านการค้าประเพณีซึ่งก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ถูกนำมาแยกตัวอย่างของการทำให้มนุษย์กลายเป็นสิ่งของที่ไร้ค่าหรือความหมายหรือแม้แต่การไปเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้วยกัน ทั้งนี้พึงระลึกไว้เสมอว่าวัฒนธรรมมักจะได้รับผลกระทบจากกระบวนการกลายเป็นสินค้าในช่วงที่วัฒนธรรมนั้นตกอยู่ในสถานะตกต่างแล้ว โดยมีผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลภายนอกก่อนที่การท่องเที่ยวจะเข้ามาด้วยซ้ำ (Cohen, 1988)

งานศึกษาของ Cohen ทำให้เห็นถึงพัฒนาการของกระบวนการกลายเป็นสินค้าของหัตถกรรม กลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทของการพัฒนาและการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ (Durrenberger, 2013) ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า “งานหัตถกรรมที่สังเกตส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสินค้าหากแต่เป็นการผลิตเพื่อการใช้สอยเป็นสำคัญตัวอย่างเช่น การสานตะกร้าสำหรับบรรจุพืชผัก การเย็บเครื่องแต่งกายด้วยตนเองทั้งชายและหญิง หรือแม้แต่เครื่องดนตรี เช่น แคนและซิง สิ่งสำคัญจากการที่ได้อยู่ในชุมชนที่เขาศึกษาคือไม่มีใครประดิษฐ์สิ่งเหล่านี้เพื่อการขาย อย่างไรก็ตามสิ่งที่พอจะอธิบายปรากฏการณ์ของการผลิตเพื่อการค้าขึ้นมานั้น น่าจะมาจากอิทธิพลของการพัฒนาการคมนาคมและการส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนฝิ่น สิ่งเหล่านี้เป็นการทำให้ชุมชนเข้าถึงตลาดมากขึ้นและพวกเขาได้เห็นหัตถกรรมที่น่าสนใจจากตลาดต่างๆ เช่น ตลาดไนท์บาซ่า

โดยผู้วิจัยแนวคิดการกลายเป็นสินค้าของ Appadurai การนำภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีอยู่จากการที่ในอดีตชาวบ้านได้ผลิตขึ้นมาเพื่อเพียงใช้ตอบสนองความต้องการแค่ภายในครัวเรือนเอง ชาวบ้านกลับเห็นว่าสามารถนำสิ่งที่พวกเขามีอยู่แล้วนั้น มาสร้างมูลค่าได้มากกว่าการเป็นแค่สิ่งที่ใช้ตอบสนองแค่ความต้องการของตนเองหรือความต้องการในครอบครัว เห็นได้จากการที่ชาวบ้านได้คิดแสวงหาสรรพคุณของพืชผักสมุนไพรว่าแต่ละอย่างมีสรรพคุณสามารถรักษาโรคใดได้บ้างแล้วนำมาใช้รักษาตนเอง แต่ชาวบ้านสามารถใช้สิ่งที่ตนเองคิดค้นหาได้จากภูมิปัญญาชาวบ้านเองมาสร้างมูลค่าให้กับสิ่งที่ตนมีให้มีมูลค่ามากกว่าการเป็นสิ่งที่ใช้เอง การแปรรูปผลไม้ก็เช่นกัน ชาวบ้านไม่ได้

แถมองว่าแค่ผลิตมาเพื่อบริโภคเองภายในตัวเรือนแต่กลับให้คุณค่าความหมายกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในการธุรกิจ คือสามารถขายได้ และทำรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นส่วนประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าวิถีชีวิตภูมิปัญญาแบบชาวบ้านเอง

แนวคิดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) คือกิจกรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์นอกเหนือจากการดำเนินชีวิตประจำวันและการกระทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานอื่นๆ เป็นกิจกรรมที่มนุษย์กระทำเมื่อมีเวลาว่างและจัดอยู่ในประเภทกิจกรรมการนันทนาการอย่างหนึ่งทั้งนี้กิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมักมีการเดินทางพร้อมกันไปด้วย

ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวในหลักการแล้วอาจจะกำหนดได้โดยเงื่อนไข 3 ประการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2536) ดังต่อไปนี้

1. เดินทางที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (Temporary)
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ (Voluntary)
3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆก็ตามที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือรายได้

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนในประเทศเป็นอย่างมาก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 12) ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และศักยภาพของพื้นที่ การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการด้านการท่องเที่ยวจะช่วยให้ประชาชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้สามารถคงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นทรัพยากรพื้นฐานของการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่อไป และเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรภายในประเทศให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดอาชีพกระจายไปยังท้องถิ่นเกิดการพัฒนาด้านสังคมและฟื้นฟูวัฒนธรรมอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชน ช่วยกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นมีความรักและความภูมิใจในบ้านเกิด (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2546)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสธรรมชาติซึ่งต้องการได้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆอย่างแท้จริงเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้นรวมถึงการสัมผัสสภาพธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นมาของประชากรในท้องถิ่นและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่ต้องรักษาไว้

พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ (2538) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวคือการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติป่าไม้และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆตลอดจนคุณค่าความเชื่อค่านิยมวัฒนธรรม ฯลฯ ของชุมชนนั้นๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมีความเข้าใจดีแล้วนักท่องเที่ยวยุติปฏิบัติให้กลายเป็น

ส่วนหนึ่งของธรรมชาติหรือชุมชนนั้นๆโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อมสังคมหรือต่อชุมชนนั้น”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548) ประเภทของการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางที่แตกต่างกัน ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้แบ่งจำแนกการท่องเที่ยวออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังเป็นที่รวมแห่งองค์ความรู้ เทคโนโลยี กระบวนการถ่ายทอดและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวมเป็นวิถีเกษตรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือน หรือเที่ยวชมพื้นที่เกษตร เพื่อสัมผัสธรรมชาติและวิถีชีวิตที่แตกต่าง นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดรายได้เกษตรกร จากการขายผลผลิตทางการเกษตร และบริการ การท่องเที่ยว ผลผลิตทางการเกษตร นับว่าเป็นความสำเร็จของเกษตรที่สามารถออกจำหน่ายได้ จึงเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในขณะเดียวกันเจ้าของกิจการมีความภูมิใจที่คนถิ่นต่างอาชีพให้ความสนใจในอาชีพเกษตรกร และยังได้ซื้อผลผลิตทางการเกษตรกลับไปฝากญาติมิตร

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ตามการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ “นิเวศทัศนจาร” หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและให้ชุมชน ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึก ให้ทุกฝ่ายรับผิดชอบอย่างยั่งยืนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเน้น การจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมและกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย เพราะถือเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่ก่อให้เกิดความสมดุลของการท่องเที่ยวและกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมหรือแบบประเพณีนิยมไม่ใช้การทดแทนการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศแต่จะเป็นทางเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนจาก สถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชื่นชมเอกลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น โดยจะต้องเคารพในวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้รับความรู้จากการศึกษา ความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม

4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการส่งเสริมสุขภาพซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติและ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดขายของการท่องเที่ยวแบบระยะยาว (Long Stay Tourism)

5. การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจเป็นการท่องเที่ยวของการให้บริการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน เช่น การให้บริการที่พักแรม การให้บริการด้านอาหาร เครื่องดื่ม การให้บริการด้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก การให้บริการด้านการสื่อสาร เป็นต้น มักอยู่ในพื้นที่ นันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาให้บริการได้อย่างสะดวก

การท่องเที่ยวในเชิงวัตถุให้คุณค่าความหมายทางประวัติศาสตร์ ก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจไม่น้อย เพราะการท่องเที่ยวที่เป็นการศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และรับรู้ถึงความเป็นมาของบริบทพื้นที่นั้นล้วนแล้วเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และยังทำให้นักถึงอดีตที่สูญหายไปแล้ว แต่ยังคงเหลือร่องรอยทางประวัติศาสตร์ให้ได้ตราตรึงและจารึกผ่านการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความพิเศษตรงที่นักท่องเที่ยวจะเน้นที่การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถานที่ดังกล่าวจะมีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์ อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจสังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งนอกเหนือจากสถานที่แล้ว เทศกาลและงานฉลองรวมถึงสินค้าพื้นเมืองในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ประเพณีวันสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช ประเพณีลากพระของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และประเพณีปล่อยเต่าของจังหวัดพังงา จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

ตามที่ ไรหนับ ศรีอาหมัด (2555) ได้กล่าวว่า วิถีชีวิตที่เป็นแบบเรียบง่ายหรือการที่บางชุมชนมีความผูกพัน และอยู่กันเป็นระบบเครือญาติมีกฎจกั้มักคั่นกันภายในชุมชน ในบางครั้งก็ถูกประดิษฐ์สร้างขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เสมือนให้นักท่องเที่ยวย้อนอดีตและพบกับบรรยากาศเก่าๆ ภายใต้บริบทพื้นที่ วันเวลา การแต่งกายเพื่อสร้างความรู้สึกลึกซึ้งเหมือนจริง เป็นการปรับพื้นที่ชุมชนให้มาเป็นตลาดและขายอาหารและพยายามใช้วัสดุธรรมชาติ กิจกรรมในช่วงเทศกาลต่างๆ กลายเป็นส่วนหนึ่งของการประดิษฐ์สร้างเพื่อการบริโภคในปัจจุบัน

Howell (1993 อ้างถึงใน ปรัชญาพร พัฒนผล, 2554) ได้อธิบายถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ว่าเป็นการเดินทางของผู้คนไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อเป็นประสบการณ์และความบันเทิง เพื่อให้เกิดความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นตัวดึงดูดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์ในด้านวัฒนธรรม การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การไปท่องเที่ยวยังแหล่งวัฒนธรรม แหล่งโบราณสถานในอดีต เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ชมงานศิลปะต่างๆ และเป็นการท่องเที่ยวเพื่อไปเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีขนบธรรมเนียม ศิลปะ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ตลอดจนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีการดำเนินชีวิต นับเป็นสิ่งน่าดึงดูดใจที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ปรัชญาพร พัฒนผล, 2554)

การศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นับเป็นสิ่งสำคัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเน้นพัฒนาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้เป็นทุนใช้ในการพัฒนาจุดอ่อนมาจัดการและปรับปรุงทำเป็นเส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวให้มีการเชื่อมโยงกัน ตลอดจนการพัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการบริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการให้ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวที่มีการเลือกจุดเด่นทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต นำมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอนาคต (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล , 2553)

นอกจากนี้ยังพบว่า การท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ใช่แค่การแค่เที่ยวชมสถานที่ต่างๆ แต่จะมีกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมด้วย และยังมีการนำทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เป็นหนึ่งในรายได้หลักของประเทศ และเป็นทางส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกด้วย จึงทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเกิดประโยชน์ ซึ่งสามารถสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยว และสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวได้ สร้างรายได้ชุมชนและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้คนในชุมชนหันไปประกอบอาชีพมีการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นธุรกิจที่พัก มีการประกอบของที่ระลึก หรือสินค้าที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ทำให้เกิดการกระจายรายได้ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนให้เหมาะสมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเป็นการถ่ายทอดถึงคุณค่าและความหมายของสิ่งนั้น การนำวัฒนธรรมมายกระดับให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว เปรียบเสมือนเป็นการสนับสนุนท้องถิ่นของตนเองให้เกิดความเข้มแข็ง โดยการจัดการทุนของตนเองที่มีอยู่แล้ว

แนวคิดการประกอบสร้าง

Hall (1977) มองว่า แท้จริงแล้วไม่เคยมีสิ่งที่เรียกว่า ความเป็นจริง เกิดขึ้นจนกว่าจะมีผู้ที่ประกอบสร้าง (construct) ความเป็นจริงนั้นขึ้นมา และการสื่อสารเป็นกระบวนการที่มนุษย์แต่ละคนใช้เพื่อประกอบสร้างความเป็นจริงขึ้นมาตนเอง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นความจริงชุดเดียวกัน อาจมีการประกอบสร้างความจริงที่แตกต่างออกไป ด้วยการประกอบสร้างความจริงขึ้นมาใหม่ หรืออาจผลิตซ้ำความหมายเดิม แต่มีบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2548)

การประกอบสร้างความเป็นจริงตามการอธิบายของทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม เชื่อว่าความรู้ที่มนุษย์ ได้รับการถ่ายทอดจากผู้อื่น และสังคม เป็นความรู้ที่ไม่ได้รับรู้โดยตรง ฉะนั้น มนุษย์ควรรับรู้โลกและสังคมด้วยตนเอง และสละทิ้งประสบการณ์ที่ได้ผ่านผู้อื่น กล่าวคือ รับรู้ประสบการณ์สำนึกค่านิยมโลกทัศน์เฉพาะตัว จากการได้สัมผัสกับโลกโดยตรง และเมื่อมนุษย์มีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่าง ๆ แล้วมนุษย์ก็จะให้ความหมายแก่สิ่งเหล่านั้น และโลกตามการรับรู้ของตน พฤติกรรมหรือ

การกระทำของมนุษย์ จึงเป็นผลจากวิธีการที่มนุษย์ให้ความหมายแก่โลก จะเห็นได้ว่า มนุษย์สร้างโลกทางสังคม (social world) ด้วยตนเอง ความรู้ของมนุษย์ จึงเกิดจากการสร้างโลกทางสังคมจากการสร้างความหมายให้แก่การกระทำของตนเองและผู้อื่น ความเป็นจริงจึงเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยสำนึก (consciousness) ของบุคคล แล้วเชื่อมโยงเข้ากับความคิดและการกระทำลักษณะสำคัญของมนุษย์ คือ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จากแนวคิดนี้ สามารถอธิบายได้โดยแนวคิดของ Schutz (1977 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2552) นักทฤษฎีของสำนักปรากฏการณ์นิยมที่นำเสนอว่า ความคิดและการกระทำของมนุษย์ เป็นผลมาจาก ปทัสถานทางสังคม และระบบค่านิยมต่าง ๆ ส่วนในแง่ของการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมขึ้นมา นั้น เป็นผลจากความสัมพันธ์ของจิตสำนึก (consciousness) บวกกับความคิดและการกระทำของตนเอง ซึ่งทำให้มนุษย์รู้สึกว่าคุณเองมีอิสระในการที่จะสร้างความเป็นจริงอะไรขึ้นมาก็ได้ตามความพอใจของตน แต่ในความเป็นจริงแล้วมันอยู่ภายใต้การควบคุมของปทัสถาน และระบบค่านิยมของสังคม ทั้งนี้ ของ Schutz สนใจคำถามหลัก 3 คำถาม คือ (1) คนเราสร้างความหมาย (make sense) กับโลก รอบตัวอย่างไร เช่น ทำไมเราจึงรู้ว่าศักดิ์ศรีสำคัญกว่าเงิน (2) คนเราก่อสร้าง ดัดแปลง สร้างใหม่ และ รื้อซ่อม (construct, reconstruct, deconstruct) ชีวิตประจำวันของตัวเองได้อย่างไร (3) คนเราสามารถทำอะไรไปได้โดยปริยายโดยไม่ต้องหยุดคิดหรือหยุดตั้ง คำถามได้อย่างไร ที่เรียกว่า taken for granted เช่น เรารู้โดยปริยายว่าขึ้นรถเมล์ก็ต้องจ่ายค่า โดยสาร ถึงที่หมายก็ต้องลง เจ้าหน้าที่ก็ต้องทำหน้าที่สลด เป็นต้น คำถามทั้ง 3 ข้อนี้ สำนักปรากฏการณ์นิยมตอบว่า ที่เราทำได้ทั้งหมดก็เพราะว่าเราแต่ละคนมี “คลังแห่งความรู้ทางสังคม” (stock of social knowledge) เอาไว้เป็นคู่มือ เมื่อเราเผชิญกับโลกเราจึงสามารถเปิดคลังแห่งความรู้ของเราออกมาใช้ภายในพริบตาจนดูคล้ายทำได้โดยอัตโนมัติ

Lefebvre (1991) ได้ให้นิยามของพื้นที่ (Space) กับพื้นที่ทางสังคมในมิติของการสะท้อนสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตของคนในสังคม พื้นที่ทางสังคมเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พลังการผลิตทั้งความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีและความสัมพันธ์ทางการผลิตภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ซึ่งกำหนดโครงสร้างทางสังคมและการเมืองว่าใครเป็นผู้ผลิตพื้นที่และผลิตในรูปแบบใด พื้นที่ทางสังคมถูกสร้างโดยการเชื่อมประสานด้วยกัน ดังนั้นพื้นที่ในแต่ละแห่งจึงมีความสืบเนื่องของกิจกรรมทางการเมืองและการผลิตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้มีประเด็นที่มุ่งเน้นคือโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองที่สัมพันธ์กับเรื่องของอำนาจอันเกิดจากชนชั้นปกครองกับการขูดรีดส่วนเกินจากชนชั้นล่างหรือชนชั้นแรงงานประวัติศาสตร์ของพื้นที่ เป็นลักษณะของทุนนิยม ซึ่งจะนำไปสู่การครอบงำพื้นที่โดยชนชั้นกลาง พื้นที่ทางสังคมจึงอยู่ภายใต้เศรษฐกิจทุนนิยมโดยชนชั้นกลางและถูกปกครองโดยรัฐที่มีอำนาจทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2543)

พื้นที่ทางสังคม จัดเป็นพื้นที่ซึ่งมีหลากหลายทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเป็นสิ่งที่เป็นผลผลิตทางสังคม รวมถึงเครือข่ายอันเกิดจากการติดต่อสื่อสารและเส้นทางที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อถึงกัน ผู้คนสามารถแลกเปลี่ยนกันได้ในสรรพสิ่งต่าง ๆ ลักษณะการแลกเปลี่ยนนอกจากสิ่งของการซื้อขายต่อกันแล้ว กลุ่มผู้คนได้มีการแลกเปลี่ยนทางความคิดสังคมและวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเชิงความสัมพันธ์ทางสังคมด้วย (ภูริทัต ไชยเศรษฐ์, 2547)

ตามแนวคิดทฤษฎีพลังสมัยใหม่นิยมภายใต้นิยามใหม่ของคำว่าพื้นที่ทางสังคมและการผลิตสร้างพื้นที่และเมือง (Space, Social Space, Production of Space and City)

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ฟูโก (Foucault, 1984 อ้างถึงใน ภูริทัต ไชยเชษฐ์, 2547) ได้ศึกษาพื้นที่ที่เรียกว่า เมืองอันมีความหมายที่สัมพันธ์กับอำนาจหรือการใช้อำนาจ กล่าวสรุปได้ว่า

1. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจผ่านการทำสงครามแย่งพื้นที่ ซึ่งพื้นที่จัดเป็นรากฐานของการทำงานทุกมิติ

2. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมีอาจแยกจากความรู้และความจริง เนื่องจากในพื้นที่ที่ความรู้สามารถถูกวิเคราะห์ในเชิงพื้นที่การสร้าง (ความหมาย) การแทนที่การสวมรอย(การเปลี่ยนรูป) ซึ่งสามารถมองเห็นถึงกระบวนการที่ทำให้ความรู้กลายเป็นอำนาจและกระบวนการที่ทำให้ผลลัพธ์ของอำนาจแพร่กระจายในพื้นที่ได้ พื้นที่ทางสังคมจึงไม่ใช่ “สิ่ง” (Things) แต่พื้นที่ทางสังคมคือมิติของความสัมพันธ์ระหว่างสรรพสิ่ง สิ่งในที่นี้มิได้เป็นสิ่งสมบูรณ์ในตัวเอง “สิ่ง” จึงเป็นความหมายที่ลึกซึ้งไม่สามารถเป็นอิสระจากกิจกรรมจากการใช้งานจากความต้องการและจากความเป็นไปเป็นอยู่ของสังคมได้พื้นที่ทางสังคมเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่อไปนี้

1. ธรรมชาติภูมิประเทศภูมิอากาศ
2. พลังการผลิตได้แก่ความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี
3. ความสัมพันธ์ทางการผลิตเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ซึ่งกำหนดโครงสร้างทางสังคมและการเมืองที่จะบอกว่าใครเป็นผู้ผลิตพื้นที่และผลิตพื้นที่ให้เป็นแบบใด

Lefebvre (1991) เป็นอีกผู้หนึ่งที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ไว้ว่า

1. พื้นที่ถูกสร้างขึ้นโดยสัมพันธ์กับกาลเวลา จึงต้องศึกษาในประวัติศาสตร์ของตนเอง ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ พื้นที่จึงเป็นสิ่งยืนยันการดำรงอยู่ อีกทั้งพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ในตนเองทั้งมิติที่เป็นผลผลิตในความหมายและเป็นผลผลิตที่ถูกสร้างขึ้นโดยสัมพันธ์กับกิจกรรมที่รวมกับสภาพเศรษฐกิจและเทคโนโลยี และสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือพื้นที่จะเป็นผลผลิตที่ถูกสร้างมาจากการเมือง ในประเด็นของโครงสร้างทางสังคมการเมือง โดยมีโจทย์ที่สำคัญ คือความเหลื่อมล้ำทางสังคมอันเกิดจากบทบาทของชนชั้นปกครองกับการชูดริตส่วนเกินจากชนชั้นแรงงาน และประวัติศาสตร์ของพื้นที่เป็นลักษณะเฉพาะของระบบทุนนิยม ซึ่งจะนำไปสู่การครอบงำของพื้นที่โดยชนชั้นกลาง

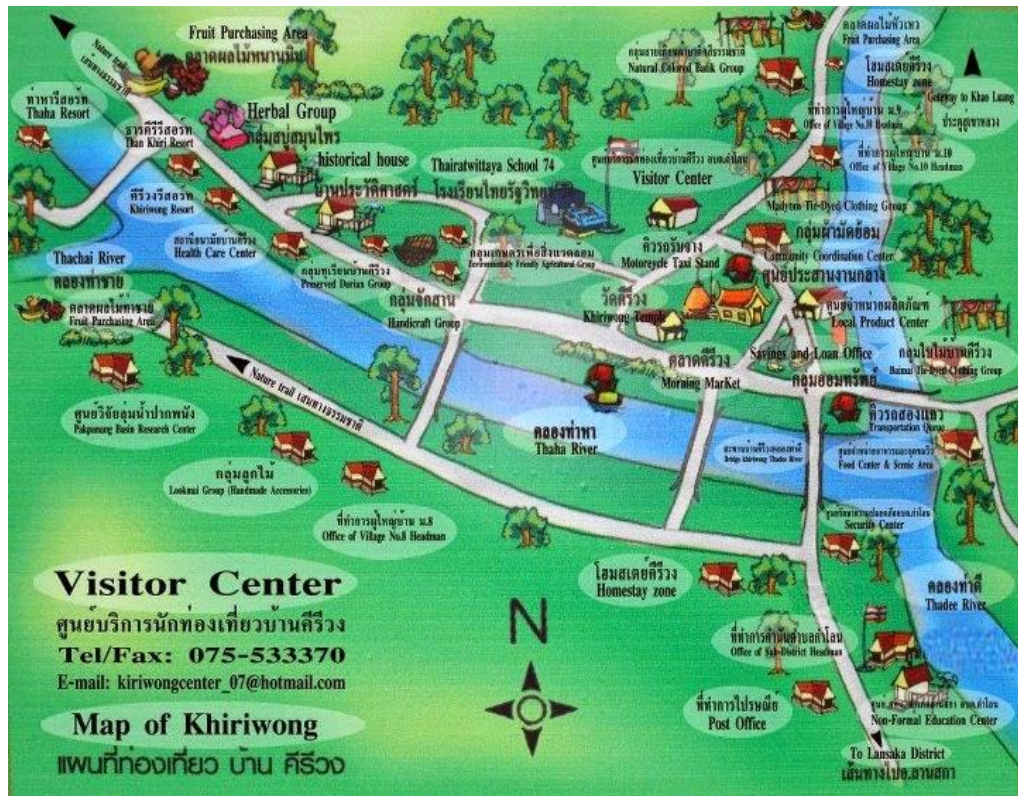
2. การอธิบายความหมายของเมืองในทฤษฎีของ Lefebvre (1991) ให้ความหมายของคำว่าพื้นที่ทางสังคมที่แตกต่างไปจากแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ ที่เน้นมโนทัศน์ 3 ประการ กล่าวคือ การผลิตผลผลิตและแรงงานแต่ในทฤษฎีของ Lefebvre แล้วการผลิตมีความหมายครอบคลุมถึงการผลิตความรู้ภาษาและสัญญาโดย Lefebvre ใช้เรื่องการผลิตพื้นที่ (Production of Space) เป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม

3. ความหมายของเมือง มีฐานะเป็นพื้นที่ทางสังคมที่มีความหลากหลายสิ่งต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในเมือง ซึ่งแสดงออกในภาพลักษณ์ (Image) ของความหยุดนิ่ง เช่น ความมั่นคงแข็งแรงของสภาพทางกายภาพอันได้แก่ อาคารสถาน แต่ในด้านจินตภาพเมืองมีลักษณะที่ซ้ำซ้อน เพื่อการดูแลรักษา และสิ่งที่มีความลึกซึ้งนั่นคือ มีความรักในสิ่งซึ่งดำรงอยู่โดยพื้นฐานของชนชั้นแนวสังคมและความ

แตกแยกของชนชั้นทางสังคม ด้วยลักษณะที่เป็นส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่ พื้นที่จึงเป็นสิ่งที่มีส่วนที่เป็นเหตุผลและความขัดแย้งการกีดกันปิดทับปิดกันโดยมีอำนาจทางการเมืองเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

ผู้วิจัยนำแนวคิดการประกอบสร้าง มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนคีรีวง ที่ถูกประกอบสร้างจากทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ทุนความรู้ภูมิปัญญา ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางสังคม โดยอธิบายถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ที่ประกอบสร้างการให้ความหมาย โดยการเพิ่มคุณค่าให้กลายเป็นสินค้า

บริบทชุมชนคีรีวง

ภาพที่ 1 แผนที่ชุมชนคีรีวง
ที่มา : แผนที่ท่องเที่ยวบ้านคีรีวง, 2560

ชาวบ้านในชุมชนคีรีวง ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้มากกว่า 200 ปีแล้ว ในอดีตชุมชนนี้เรียกว่า “บ้านขุนน้ำ” เนื่องจากชุมชนตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณต้นน้ำของเขาลวง อันเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขานครศรีธรรมราช ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านคีรีวง” ตามชื่อวัดที่สร้างขึ้นมา ซึ่งมีความหมายว่า “บ้านที่อยู่ภายในวงล้อม (วง) ของภูเขา (คีรี)” ตามความเชื่อที่กลุ่มผู้อาวุโสในชุมชนคีรีวง บอกเล่าเกี่ยวกับบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งชุมชนอยู่หลายแบบด้วยกันตาม กลุ่มผู้อาวุโสในชุมชนคีรีวง ได้ค้นหาประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐาน พบว่ามีเรื่องเล่าเกี่ยวกับบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งชุมชนอยู่หลายแบบด้วยกัน (กลุ่มลายเขียน ผ้าบาติกสีธรรมชาติ บ้านคีรีวง, 2560) คือ

ความเชื่อแรกการหนี “สັก” จากเมืองนครศรีธรรมราช ในสมัยอดีตนั้น คนไทยชั้นล่างหรือผู้ถูกปกครองทุกคนต้องขึ้นอยู่กับเจ้านายผู้ปกครอง และจะต้อง “สັก” ว่าขึ้นอยู่กับเจ้านายคนไหน ทำให้กลุ่มคนบางกลุ่มที่ไม่ต้องการเป็นไพร่ได้หนีเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตป่า ที่ทุรกันดารและยากต่อการค้นหา และบรรพบุรุษของชาวคีรีวงก็เป็นกลุ่มคนดังกล่าวข้างต้น โดยบางกลุ่มถึงกับหนีไปอาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำของคลองปง

ความเชื่อที่สอง การเข้ามาสร้างวัดของคน “ย่านยาว” ชาวบ้านจากบ้านย่านยาวได้เข้ามาหาเชือก เพื่อนำไปทำ “นบซักปลา” และได้มาเจอเจดีย์เก่า ชาวบ้านย่านยาวจึงได้ตั้งถิ่นฐานและสร้างวัดขึ้นบริเวณนั้น

ความเชื่อที่สาม การหนีเข้ามาอยู่ป่าพร้อมกับพระพุทธรูป เกิดขึ้นในสมัยที่ทางกรุงเทพฯ ได้ขอพระพุทธรูปสีหิงค์จากเจ้าพระยาณรงค์ไชยสงคราม ทำให้ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้นำพระพุทธรูปฯ มาซ่อนไว้ในชุมชนศิรีวง

ความเชื่อที่สี่ การเป็นทหารผ่านศึกแล้วได้รับการปูนบำเหน็จ เป็นกลุ่มทหารที่ไปรบที่เมืองไทรบุรี เมื่อรบชนะข้าศึก ทางบ้านเมืองจึงได้ปูนบำเหน็จ โดยการมอบผู้หญิงมุสลิมให้เป็นภรรยาและมอบที่ดินบริเวณชุมชนศิรีวงให้กว่า 400 ไร่

ความเชื่อที่ห้า การหนี “สัก” จากพม่า ในสมัยที่พม่าได้เข้ามายึดครองเมืองไทย และได้จับคนไปเป็นเชลยโดยการทำการ “สัก” หน้าเชลยเป็นเครื่องหมายไว้ จึงได้มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งหนีการ “สัก” ขึ้นมาอยู่บริเวณชุมชนศิรีวงปัจจุบัน นัยนา ทองศรีเกตุ (2545) จากเรื่องเล่าของกลุ่มผู้อาวุโสถึงสมัยยุคเริ่มแรกของการตั้งถิ่นฐานดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการสืบค้นตระกูลของกลุ่มผู้ก่อตั้งชุมชน ซึ่งบางคนก็บอกว่ามีอยู่ 7 ตระกูล และบางคนก็บอกว่ามีมากกว่า 7 ตระกูล นั้นอาจสันนิษฐานได้ว่าการอพยพโยกย้ายเข้ามาอาศัยอยู่เป็นระยะ ๆ ของคนกลุ่มต่าง ๆ ไม่ใช่การอพยพมาอาศัยอยู่พร้อมกัน

ชุมชนศิรีวง หมายความว่า ชุมชนที่รายล้อมด้วยภูเขาเป็นที่ตั้งที่ตั้งขึ้นตามชื่อวัดประจำท้องถิ่นคือวัดศิรีวงนั่นเอง จากเดิมหมู่บ้านศิรีวงมีชื่อว่า “บ้านขุนน้ำ” เพราะที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ใกล้กับต้นน้ำจากยอดเขาหลวง บนเทือกเขานครศรีธรรมราช ด้วยเหตุนี้จึงมีลำคลองไหลผ่านหมู่บ้านหลายสายด้วยกัน แต่ในปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 3 สายเท่านั้นเนื่องจากลำคลองบางสายได้ต้นเขินลงไป ลำคลองทั้ง 3 สาย ได้แก่ คลองปง คลองท่าหา และคลองท่าชาย ลำคลองทั้งสามไหลมาบรรจบรวมกันที่หน้าหมู่บ้านมีชื่อว่า “คลองท่าดี” ซึ่งเดิมมีชื่อว่า คลองขุนน้ำ โดยเปลี่ยนชื่อเป็นคลองท่าดีในปัจจุบัน หลังจากเกิดอุทกภัยในปี พ.ศ. 2531 โดยกรมชลประทาน แต่ผู้สูงอายุชาวบ้านยังคงเรียกคลองขุนน้ำจนถึงปัจจุบัน คลองท่าดีเป็นลำคลองขนาดใหญ่ที่สุด ซึ่งไหลลงทะเลที่บ้านปากนครและปากพั่น ชาวบ้านจึงใช้เป็นเส้นทางในการคมนาคมขนส่ง โดยใช้เรือเหินือเป็นพาหนะในการเดินทาง และใช้เรือเหินือในการบรรทุกผลไม้และพืชสวนต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น มังคุด เงาะ ทุเรียน สะตอ และหมาก เพื่อไปแลกเปลี่ยนกับข้าวสาร เกลือ กะปิ และอาหารทะเลอื่น ๆ กับชาวอำเภอหัวไทรและชาวอำเภอปากพั่น โดยชาวศิรีวงเรียกพวกเขาว่า “พวกนอก” และเรียกตัวเองว่า “พวกเหินือ” จากการติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจนเกิดคำเรียนขานใหม่ว่า “เกลอกเขา เกลอกเล” ชุมชนศิรีวงมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ พืชพันธ์ต่าง ๆ สามารถเจริญเติบโตได้ดี ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ ซึ่งเรียกว่า “สวนสมรม” แต่เดิมมีชื่อว่า สวนอาสิน สวนสมรม คือสวนที่ปลูกผลไม้และผักหลาย ๆ ชนิดในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งบ่งบอกถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวชุมชนศิรีวง สวนสมรมมีความเก่าแก่กว่าหลายร้อยปี โดยมีการสันนิษฐานกันว่าการทำสวนสมรมมาตั้งแต่บรรพชน ชุมชนศิรีวงเป็นชุมชนอันเก่าแก่ ซึ่งแต่เดิมมีอยู่เพียงไม่กี่หลังคาเรือนและปัจจุบันได้ขยายเป็นมากกว่า 700 หลังคาเรือน ซึ่ง สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมของชุมชนในชนบทนั้น เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนเอง

การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การดิ้นรนต่อสู้ในการทำมาหากินเลี้ยงชีพ เพื่อให้ตนเองมีกินมีใช้ และดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนได้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ทำให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้น รวมถึงความอยู่รอดของคนในชุมชน ทำให้เกิดการจัดระบบความสัมพันธ์ และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นได้จากชุมชนมีสภาพภูมิประเทศ อยู่ตั้งบนพื้นที่ราบแอ่งกระทะระหว่างภูเขา และมีภูเขาที่สำคัญ ๆ ในพื้นที่ ได้แก่ เขาใหญ่ เขาหน้าลอน เขาในไฮ และเขาสันสวรรคร์ นอกจากนี้ชุมชนคีรีวงมีแม่น้ำลำธารสายหลัก ได้แก่ คลองลำงาและคลองท่าชาย ซึ่งไหลผ่านบ้านคีรีทองและไหลไปบรรจบกันกลายเป็น “คลองขุนน้ำ” และคลองขุนน้ำ ไหลผ่านบ้านขุนคีรีไปบรรจบกับคลองปงบริเวณบ้านคีรีธรรมกลายเป็น “คลองท่าดี” ชุมชนคีรีวงตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบคาบสมุทร และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ทั้งจากฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งอ่าวไทย ทำให้ชุมชนคีรีวงมีฤดูกาลเพียง 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน โดยในช่วงฤดูร้อนอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน อันเป็นช่วงปลายลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีฝนตกน้อยและอุณหภูมิสูง ส่วนในช่วงฤดูฝน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกอยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดมาจากทะเลอันดามัน และมีฝนตกไม่มากนัก และช่วงที่สองอยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดมาจากทะเลจีนใต้ และมีฝนตกหนัก จากสภาพภูมิอากาศดังกล่าว ทำให้พื้นที่ในชุมชนคีรีวงมีปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์สูง กล่าวคือมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยถึง 2,381.3 มิลลิเมตรต่อปี นอกจากนี้ ลักษณะดินในพื้นที่ชุมชนคีรีวงส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย เนื้อดินมีหลายสี กล่าวคือ มีทั้งสีน้ำตาล, สีเหลืองและสีแดง ส่วนบริเวณเทือกเขาหลวงนั้น บางส่วนจะเป็นหินเนื้อหยาบซึ่งสลายตัวและผุพังได้ง่าย และดินสามารถระบายน้ำได้ดี ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดินอยู่เสมอ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2544)

ปี พ.ศ. 2523 ชุมชนคีรีวงได้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น มีสมาชิกร่วมก่อตั้งจำนวน 51 คน มีเงินทุนหมุนเวียนจำนวน 35,000 บาท โดยมีแหล่งทุนสำคัญนั้นก็คือ การออมของสมาชิก ดอกผลจากการฝากธนาคาร และผลประกอบการจากการกู้ยืมของเครือข่ายกลุ่มอาชีพและสมาชิกในชุมชน เป็นหลักการเกิดขึ้นของกลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนเกิดความกลัวจะสูญเสียที่ทำกินให้กับนายทุน เพราะวิธีการผลิตของชุมชนดั้งเดิมได้เปลี่ยนไปจากการผลิตเพื่อแลกเปลี่ยนมาสู่การผลิตเพื่อขาย ชาวบ้านจึงถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มทุน จนเกิดปัญหาหนี้สินและดอกเบี้ยยแพง จึงได้รวมตัวกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหา โดยเริ่มจากการมาออมเงินรวมกัน การกู้ยืม และการประกันพืชผลภายใต้การดูแลของคณะกรรมการ ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกที่ได้รับการศึกษาดูงานจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง ในปี พ.ศ. 2531 ชุมชนคีรีวงได้ประสบกับภาวะวิกฤตอีกครั้ง เมื่อเกิดภาวะน้ำหลากดินโคลนถล่ม ได้สร้างความเสียหายให้กับชุมชนเป็นจำนวนมาก ทั้งบ้าน วัด โรงเรียนและสวนผลไม้ เอกสารหลักฐานทางการเงินของกลุ่มออมทรัพย์ ก็ได้รับความเสียหายจากอุทกภัยในครั้งนั้น ภัยพิบัติดังกล่าว นอกจากได้เปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ของชุมชนแล้ว ยังได้เป็นบทเรียนสำคัญที่เปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้กับชาวบ้านชุมชนคีรีวงอีกด้วย โดยที่ทางชุมชนได้ฟื้นฟูกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาใหม่ และได้ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ เชื่อมโยงสู่กิจกรรมด้านต่างๆ ตามวิถีชีวิตของชุมชนมากยิ่งขึ้น เช่น ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพระหว่างคนป่าเพื่อป้องกันภัยพิบัติ

จากธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันได้มีพัฒนาการมาเป็นกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ด้านการฟื้นฟู วัฒนธรรมของชุมชน เป็นการเชื่อมโยงให้คนทุกเพศทุกวัยได้ระลึกถึงภูมิหลังของชุมชนและ ทำกิจกรรมร่วมกันในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานบุญประจำปี วันกตัญญู และงานพฤศจิกายนรำลึก ตามระบบคุณค่า ซึ่งหมายถึง ศีลธรรมของส่วนรวมและจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ ความเคารพต่อส่วนรวม ตามที่ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2538) ได้สรุปไว้

ชุมชนศิรีวง เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบชาวสวนอยู่กับการพึ่งพิงธรรมชาติ และได้ พัฒนา มาเป็นการบริการนักท่องเที่ยว เป็นธุรกิจใหม่ของชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2541 ชุมชนศิรีวงได้หันมา ทำผลิตภัณฑ์แปรรูป และจัดทำผลิตภัณฑ์ผ่านกลุ่มต่าง ๆ มีการประกอบสร้าง มีการให้คุณค่า ความหมายผ่านการประกอบสร้างผ่านทุนวัฒนธรรม ทุนทรัพยากร ทุนสังคม ทุนภูมิปัญญา เช่น การทำให้เป็นสินค้า OTOP เพื่อจำหน่ายแก่ผู้คนที่สนใจ นั่นคือเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ OTOP ศิรีวงได้รับ เลือกเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP 5 ดาว ได้แก่ ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ ชาวบ้านใน ชุมชนศิรีวง มีการรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ หลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มจักสาน ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้ กลุ่มทุเรียนกวน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผ้าลายเทียน นอกจากนี้มีกิจกรรมการนำทาง เดินป่า ลูกหาบ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยการ จัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นองค์กรกลางของชุมชน ซึ่งมีจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างทั่วถึง ตามที่ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2538) ได้สรุปเอาไว้ว่า วัฒนธรรมนั้น เป็นองค์รวมของวิถีคิด คุณค่า และอุดมการณ์ของมนุษย์ที่ สัมผัสขึ้น สืบทอดกันมา ตามความปรับตัวทางความสัมพันธ์ทั้งทางสังคมและทางธรรมชาติภายใต้ เงื่อนไขต่าง ๆ วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนความสำคัญที่อยู่เบื้องหลังของวิถีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีความ ซับซ้อนแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ประกอบด้วยระบบใหญ่ๆ อย่างน้อย 3 ระบบ ตามระบบ คุณค่า หมายถึง ศีลธรรมของส่วนรวมและจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ ความเคารพ ต่อส่วนรวม ระบบภูมิปัญญา เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับธรรมชาติแวดล้อม มักปรากฏให้เห็น ในรูปของกระบวนการการเรียนรู้ การสร้างสรรค์การผลิตใหม่ และการถ่ายทอดจากองค์กรทางสังคม ในท้องถิ่น เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และยังสามารถเห็นได้จากแบบแผน ความสัมพันธ์ในสังคม เช่น ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ตลอดจนแบบแผนการใช้ทรัพยากร ที่ดิน น้ำ และป่า ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สะท้อนศีลธรรมของสังคมนั้นได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดการรวมตัวกันเป็น กลุ่มต่าง ๆ ทางอาชีพเกิดขึ้น และตามระบบอุดมการณ์อำนาจ คือ ศักดิ์ศรีและสิทธิความเป็นมนุษย์ ถือเป็นสิทธิ์ตามธรรมชาติที่จะเสริมสร้างความมั่นใจ และอำนาจของบุคคลในชุมชน เพื่อเป็น ภูมิปัญญาในการเรียน สร้างสรรค์ การผลิตใหม่และถ่ายทอดภูมิปัญญาของสังคมให้เป็นไปตามหลัก ศีลธรรม และจะเห็นได้ว่าชุมชนศิรีวงประสบกับภัยธรรมชาติมานานักต่อนัก ทำให้ชาวบ้านเริ่มที่จะ ปรับตัวเรียนรู้จากบทเรียนเหตุการณ์ในอดีต โดยมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ๆ และยังมีอาชีพหลักเป็น ชาวสวนผลไม้อย่างที่มีมาในรุ่นบรรพบุรุษ แต่ก็ยังมีการรวมตัวกันทำอาชีพเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ต่างๆ ด้วยทุนทรัพยากรหลากหลายที่มีอยู่ในชุมชนศิรีวง ทำให้มีการนำเอาศักยภาพของทุนต่าง ๆ ที่ ชุมชนศิรีวงมี เหล่านี้ ดึงมากลายเป็นจุดเด่นของชุมชนศิรีวง ผ่านกระบวนการให้กลายเป็นสินค้าเพื่อ สร้างจุดเด่นให้กับชุมชนศิรีวง ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากที่ต่าง ๆ สร้างรายได้ให้กับ ชาวบ้านได้อย่างมากมาย

การรวมตัวกันของชาวบ้านจัดตั้งกลุ่มต่างๆในการประกอบอาชีพ ได้แก่

1. กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวงหรือที่รู้จักกันในนามธนาคารแห่งขุนเขาก่อตั้งในปี พ.ศ. 2523 เริ่มมาจากสมาชิก 51 คนทุนเริ่มต้น 35,000 บาท จนปัจจุบันมีทุนกว่า 40 ล้านบาท ซึ่งจากแนวคิดในการแก้ไขปัญหาหาคาผลผลิตตกต่ำ และชาวบ้านประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุนต้องไปกู้ยืมเงินนอกระบบ เพื่อนำมาใช้หมุนเวียนทำให้มีหนี้สิน กลุ่มออมทรัพย์มีผู้มาศึกษาดูงานจำนวนมาก และถือได้ว่าเป็นแม่แบบของกลุ่มองค์กรทั้งหมดในชุมชนคีรีวง กลุ่มออมทรัพย์จะเปิดทำการทุกวันทั้ง 6 ของทุกเดือนเพื่อให้ชาวบ้านไปเสียสัจจะ (การเสียสัจจะ หมายถึง ความตั้งใจความซื่อสัตย์ เช่น ตั้งใจฝากเงิน 100 บาท ในแต่ละเดือนชาวบ้านก็จะนำเงินไปฝากเข้าบัญชีจำนวน 100 บาท) จำนวนเงินอาจมากหรือน้อยกว่านี้ได้ สัจจะของแต่ละคนจึงแตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ของกลุ่มจะคอยให้บริการอยู่ที่ทำการทุกวัน กลุ่มออมทรัพย์ประสบความสำเร็จ เนื่องจากคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ทำงานด้วยความซื่อสัตย์อดทนตรงไปตรงมา โดยไม่รับค่าจ้างและชาวบ้านมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำของชุมชนและนอกจากนี้ยังมีองค์กรประกอบอื่น ๆ ได้แก่

1.1 สมาชิกเริ่มกันมาจากสายเครือญาติสมาชิกทุกคนเคารพข้อตกลงของกลุ่ม แก้ไขปัญหาต่างๆด้วยความซื่อสัตย์และไว้วางใจกัน

1.2 ผู้มีฐานะดีของชุมชนเข้าร่วมเป็นกรรมการกลุ่มสหกรณ์ฯ เป็นคนที่ชาวบ้านนับถือว่าเป็นคนดีและไม่โกงสมาชิก

1.3 เจ้าอาวาสวัดคีรีวง ซึ่งชาวบ้านเคารพศรัทธาได้สั่งสอนชาวบ้านรวมทั้งใช้บารมีในการแก้ปัญหาสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ทำให้คนในชุมชนร่วมมือกันแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง สัจจะออมทรัพย์แห่งชาวคีรีวงคือแบบอย่างแห่งความสำเร็จความสามัคคีและความเชื่อมั่น

2. กลุ่มทุเรียนกวน ก่อตั้ง เมื่อ พ.ศ. 2538 โดยการติดต่อประสานงานของมูลนิธิโกมลคีมทอง โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ที่สนับสนุนโดยสถานทูตออสเตรเลีย โดยได้มีการวางแผนร่วมกันระหว่างชาวบ้านที่มีความสนใจกับมูลนิธิ มีจำนวนชาวบ้านที่สนใจในการเริ่มก่อตั้งครั้งแรกประมาณ 9 - 10 คนในการร่วมมือวางแผนช่วยเหลือในการทำธุรกิจผลิตภัณฑ์ทุเรียนกวน เริ่มแรกจากทางกลุ่มได้นำทุเรียนกวนที่ผลิตจากสมาชิก เองมาวางขายหน้าร้าน เพื่อเสนอขายแก่ผู้คนที่ทั่วไปที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน จากคุณภาพของวัตถุดิบที่ดีและมีคุณภาพนั้น จึงได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวและคนที่เข้ามาดูงานในชุมชนเป็นจำนวนมาก ผลิตภัณฑ์ทุเรียนกวนของทางกลุ่มยังได้รับการยอมรับจากที่ต่าง ๆ และทางกลุ่มได้นำสินค้าไปวางจำหน่ายในงานเทศกาลต่าง ๆ ต่อมากลุ่มได้ขยายฐานลูกค้า ส่งขายผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้าประจำในเมืองและต่างจังหวัดเพิ่มขึ้น

3. กลุ่มลายเทียนบาติกสีธรรมชาติ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2545 มีนายแพทย์บัญชาพงษ์พานิช เป็นผู้ตั้งชื่อกลุ่มให้ว่า “กลุ่มลายเทียน” อันหมายถึงการหล่อหลอมจิตใจคนทำงานให้เป็นหนึ่งเดียวโดยกิจกรรมหลักของกลุ่มคือ การผลิตผ้าบาติกสีธรรมชาติและนำผ้าบาติกมาตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เสื้อผ้ากระเป๋าผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น

4. กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2542 เกิดขึ้นจากความพยายามแก้ไขปัญหาการว่างงานในชุมชนและอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านรวมไปถึงการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิด

ประโยชน์ยึดผลิตภัณฑ์จักสานเป็นกิจกรรมหลัก (การสานหมาด้อ กระดัง โต๊ะ กระจอน และตะกร้า) หลังจากนั้นได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวขึ้นใน ปี พ.ศ.2544 นอกจากนี้ยังมีการจักสานงานไม้ไผ่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันในครัวเรือนที่สร้างรายได้ให้แก่ชาวศรีวังในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 พวกด้วยกันคือ

4.1 การทำไม้กวาดไม้ไผ่วัสดุที่ใช้คือ ไผ่สีสุกซึ่งมีความคงทน ไม้กวาดชนิดนี้ใช้กวาดบริเวณบ้านหรือลานวัดชาวบ้านทำเป็นอาชีพเสริมโดยเฉพาะผู้สูงอายุ

4.2 การทำแข่งใส่ผลไม้โดยใช้วัสดุคือ ไม้ไผ่ค้ำและหวายแข่งเหล่านี้มีการใช้แรงงานคนมาก ชาวชุมชนศรีวังทุกครัวเรือนใช้แข่งดังกล่าวในการเคลื่อนย้ายผลไม้จากสวนมาสู่หมู่บ้านและไปยังตลาด ในอดีตใช้วิธีหาบลงมาจากภูเขาและเดินเท้าต่อไปยังหมู่บ้านปัจจุบันสามารถผูกติดกับรถจักรยานยนต์ทำให้การเคลื่อนย้ายผลไม้ต่างๆเป็นไปด้วยความสะดวกมากขึ้นผลไม้ที่เหมาะสมที่จะใส่แข่งได้แก่เงาะมังคุดสะตอ ลูกเนียงทุเรียน เป็นต้น

5. กลุ่มผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ ก่อตั้งกลุ่มในปี 2539 ได้รับทุนสนับสนุนด้านต่างๆจากโครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (พออ.) อันเป็นโครงการหนึ่งของมูลนิธิโกลด์คิมทองได้แนะนำกลุ่มให้ผลิตผ้ามัดย้อมและนำผ้าที่ย้อมแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น หมวก ยามเสื้อผ้าผู้หญิง กางเกงผู้ชายกระเป๋ากระป๋องเป็นต้นสีต่างๆ ได้จากวัสดุธรรมชาติทั้งสิ้น ดังนี้

- สีเหลืองได้มาจากแก่นขนุน
- สีส้มสีชมพูได้มาจากใบมังคุด
- สีเหลืองมะนาวได้มาจากใบมะม่วง
- สีน้ำตาลเข้มได้มาจากใบหลุมพอเปลือกลูกเนียง
- สีม่วงได้มาจากฝักสะตอ
- สีเขียวได้มาจากใบเพกา
- สีเขียวอมเหลืองได้มาจากใบหูกวางใบชี้เหล็ก
- สีเทาได้มาจากเปลือกสะตอเปลือกเงาะ

ลายมัดย้อมศรีวังซึ่งเป็นที่นิยมของผู้ซื้อคือลายใบพัดสิงโตลายมงกุฎเพชรลายโบว์ สวรรค์ลายขาเขียดลายใบมะขามลายดอกไม้เดี่ยวและดอกไม้คู่ โดยมีเหตุผลอยู่ 3 ประการคือ

5.1 การผลิตผ้ามัดย้อมเป็นการประยุกต์ภูมิปัญญาดั้งเดิมของการทอผ้าย้อมสีธรรมชาติของบรรพบุรุษ

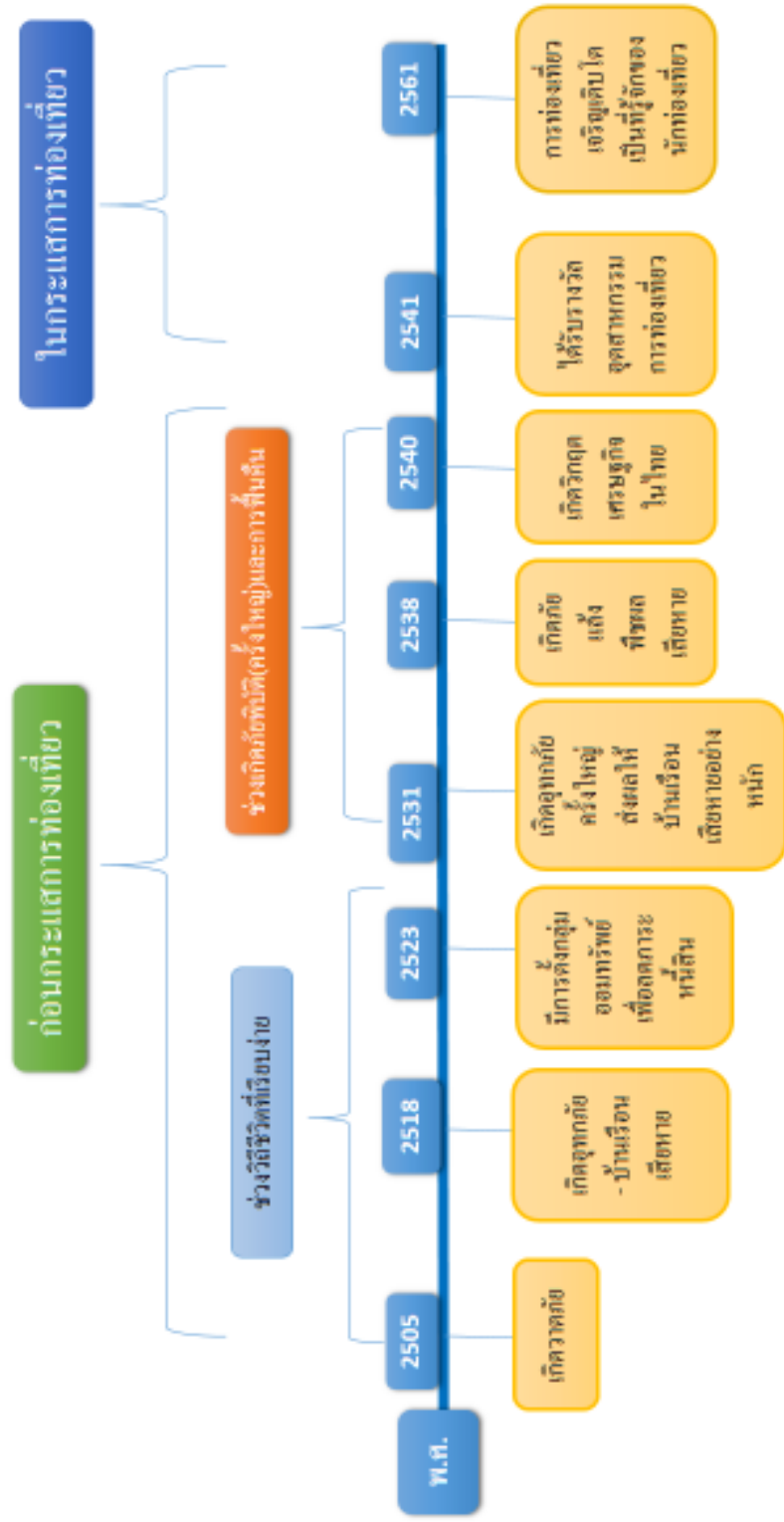
5.2 กลุ่มสามารถจัดหาวัตถุดิบต่างๆเช่นเปลือกผลไม้ใบไม้และรากไม้เป็นต้นที่มีในชุมชนมาผลิตสีย้อมธรรมชาติได้

5.3 การผลิตผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เดิมที่กลุ่มตั้งไว้คือเป็นกิจกรรมที่ไม่ทำลายธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวชุมชนศรีวัง ถือเป็น การนำวัสดุที่เหลือใช้ในธรรมชาติมาหมุนเวียนสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้กับสมาชิกภายในชุมชน

6. กลุ่มบ้านสมุนไพร่ จัดตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2542 เป็นกลุ่มองค์กรที่จัดตั้งขึ้นดำเนินงานในลักษณะของธุรกิจเอกชน มีกระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรมครัวเรือนโดย คุณสนธยา ชำนะ เป็นผู้นำกลุ่มมีแนวคิดที่เห็นว่าการก่อตั้งกลุ่มในชุมชนโดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่มีความยั่งยืนจึงน่าจะรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันแก้ไขปัญหาให้สมาชิกกลุ่มทำการผลิตในบ้านของตนเอง

มีผลิตภัณฑ์ที่บรรจุหีบห่อไม่ซ้ำกันเชื่อว่าชุมชนจะเข้มแข็งและยั่งยืนได้ต้องเริ่มจากครอบครัวอันเป็นรากฐานของสังคม ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงคือ สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุดโดยมีการส่งสินค้าที่แปรรูปจากเปลือกมังคุดไปยังประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน มาเลเซีย อังกฤษ และออสเตรเลีย เป็นต้น (ประคองสุคนธ์จิตต์, 2551)

กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนคีรีวงเกิดจากวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและสงบสุขของเหง้าของบรรพบุรุษเดียวกัน มีความสามัคคีกลมเกลียวกันสูงมากและสามารถสร้างกลุ่มกิจกรรมขึ้นมาหลากหลายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนอย่างน่าสนใจ

รูปที่ 2 ผังช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์สำคัญของชุมชนศรีวัง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีณา เอี่ยมประไพ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องวิถีชีวิตชุมชนคลองบางกอกน้อย ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนคลองบางกอกน้อยมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับลำน้ำทั้งการประกอบอาชีพการอุปโภคบริโภคการสัญจรติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ภายนอกก่อให้เกิดภูมิปัญญาซึ่งสร้างสรรค์จากประสบการณ์ที่สั่งสมกันมาของชุมชนชาวน้ำ จวบจนรัฐพัฒนาบ้านเมืองด้วยการสร้างเส้นทางถนนเข้าสู่ชุมชน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคม ซึ่งจะพบว่า ถนนเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งของสาเหตุที่ทำให้พื้นที่แตกต่างไปจากเดิม เนื่องจากถนนมีลักษณะรูปธรรมและเป็นตัวเชื่อมโยงปัจจัยอื่นเข้าสู่ชุมชน จึงเห็นได้เด่นชัดมากกว่าบทบาทของรัฐและอำนาจทุนที่ให้ความหมายแก่พื้นที่ในแต่ละช่วงเวลา จากเดิมที่มีความสำคัญทางด้านเกษตรกรรมทำสวนผลไม้ ปรับเปลี่ยนเป็นการให้ความหมายว่า คือแหล่งที่อยู่อาศัยใกล้ศูนย์กลางกรุงเทพมหานคร เมื่อประเทศมีการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมและบริการ รวมถึงการให้ความหมายว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบชุมชนริมน้ำ แม้ว่าปัจจุบันจะมีเขื่อนคอนกรีตเป็นผนังกั้นน้ำตามความหมายอีกประการหนึ่งที่ได้รับ คือคลองบางกอกน้อย เป็นแนวระบายน้ำของกรุงเทพมหานครก็ตาม ความหมายที่ให้แก่พื้นที่โดยส่วนรวมของรัฐได้รับการสนองตอบจากนักลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งก่อสร้างที่พักอาศัยเป็นจำนวนมากในชุมชน เช่นเดียวกับอำนาจทุนภายนอกที่กล่าวถึงชุมชนคลองบางกอกน้อยว่า ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมมีการค้าขายแบบตลาดน้ำ ซึ่งเป็นเพียงจินตภาพเพื่อประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว แม้ว่าสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่จะแตกต่างจากเดิมแต่วิถีวัฒนธรรมของชุมชนหลายอย่าง ยังคงสืบเนื่องต่อมา โดยเฉพาะความศรัทธาต่อลัทธิศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันของชุมชน ขณะเดียวกันการรับวัฒนธรรมใหม่ก็ได้ทดแทนภูมิปัญญาดั้งเดิมทั้งหมด แต่เป็นการผสมผสานการประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพ ซึ่งเปลี่ยนไปตามสังคมนยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคที่กระแสทุนนิยมบริโภคนิยมแพร่หลาย เกิดชุมชนรูปแบบใหม่ทับซ้อนในชุมชนที่มีขอบเขตพื้นที่ อันแสดงถึงความเป็นพลวัตของวิถีชีวิตมนุษย์ที่ย่อมต้องเคลื่อนไหวและผันแปรไปตามกาลเวลาและบริบทที่แวดล้อม

ศิริวรรณ ยิ้มละมัย (2546) ได้ทำการวิจัย เรื่องวิถีชีวิตชาวบ้านสงขลา ตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า หมู่บ้านสงขลาเป็นหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ยึดมั่นในระบบอาวุโสเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ประกอบอาชีพการทำประมง มีความเชื่อเรื่องพุทธศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ อันเป็นผลต่อการดำเนินชีวิตที่ได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน อาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกระแสสังคมของโลกไร้พรมแดน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย เพราะเป็นชุมชนริมน้ำ แม้ปัจจุบันความเจริญจากภายนอกจะเข้ามามีอิทธิพลต่อคนในท้องถิ่นก็ตาม ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความเป็นชุมชนดั้งเดิมได้ทั้งหมด ชาวบ้านยังคงให้ความเคารพศรัทธาต่อหลวงพ่อดโต หลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์ และเป็นศูนย์รวมความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน มีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ตามความเหมาะสม แม้จะมีบางประเพณีที่ถูกกลืนหายไปบ้าง แต่ในชุมชนนี้ยังคงความเป็นชุมชนท้องถิ่นที่มีความเกื้อกูลเอื้ออื้อให้เก้กันและกัน ซึ่งไม่สามารถพบได้ในชุมชนเมือง

สุนิสา มุณีเมธี (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ถนนนางงาม : พื้นที่ย่านเมืองเก่าสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า การให้คุณค่าในอดีตของถนนนางงามหรือย่านเมืองเก่าสงขลา ผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น ให้คุณค่าและความหมายของถนนนางงามย่านเมืองเก่า เป็นที่ที่ใช้เดินทางติดต่อค้าขาย อยู่อาศัยของคนในบริเวณนั้น จุดเปลี่ยนของถนนนางงามกลายเป็นสินค้าเริ่มต้นจากปีที่มีนโยบายของรัฐที่จัดให้มีการทำโครงการพัฒนาขีดความสามารถในการอนุรักษ์พัฒนาย่านเมืองเก่าสงขลา การกลายเป็นสินค้าของถนนนางงามหรือพื้นที่ย่านเมืองเก่าถูกประกอบสร้างจากการนำวัฒนธรรม ประเพณีที่เคยมีในท้องถิ่นถูกรื้อฟื้นและผลิตซ้ำอัตลักษณ์ขึ้นมาเพื่อนำมาปรับใช้การท่องเที่ยว

อะมีมะ แซ่จู้ (2557) กระทบการกลายเป็นสินค้าของหัตถกรรมฝีมือชาติพันธุ์สิขู ผลการศึกษาพบว่า ผลพวงระยะยาวของการพัฒนาบนพื้นที่สูงกับบริบทของการฟื้นฟูและสร้างใหม่ซึ่งอัตลักษณ์และสำนึกทางชาติพันธุ์ ในระยะที่ผ่านมาได้ส่งผลให้เกิดอุปสงค์และอุปทานของเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับเงินในสังคมสิขู โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ บนพื้นที่สูงในระยะที่ผ่านมาได้ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของชุมชนสิขูในสองประเภทคือ ประเภทแรก เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้เมืองและกลายมาเป็นชุมชนท่องเที่ยว ประสบการณ์ในการผลิตสินค้าหัตถกรรมเพื่อขายให้นักท่องเที่ยวได้เปลี่ยนมาผลิตเพื่อขายให้คนสิขูด้วยกันเอง ในระยะต่อมาประเภทที่สองคือชุมชนที่อยู่ห่างไกลเมืองได้รับเอาการเพาะปลูกพืชเชิงพาณิชย์ ที่เจ้าหน้าที่รัฐและองค์กรระหว่างประเทศเข้ามาส่งเสริม กระทบการผลิตสินค้าหัตถกรรมสิขู มีความสลับซับซ้อนและล้นแล้วแต่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ผู้ผลิตแต่ละเจ้ามีประสบการณ์ยาวนานในการเจรจาต่อรองและซื้อหาวัตถุดิบจากร้านค้าเสื้อผ้าในเมืองเชียงใหม่ จนกลายเป็นลูกค้าประจำที่สามารถซื้อวัตถุดิบได้ในราคาถูก กับเรียนรู้ถึงเนื้อผ้าและสีสันทันของผ้าชนิดใหม่ที่เข้ามาอยู่ตลอดเวลา

ธนวรรณ นิธิภานันท์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีเพลินวานอำเภอหัวหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) เพลินวานมีกระบวนการสร้างพื้นที่ (เชิงกายภาพ) ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่ทั่วไปกล่าวคือเป็นการสร้างพื้นที่แบบนำอดีตมาดัดแปะมีการคัดเลือกอดีตในช่วงเวลาที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเป็นการสร้างอดีตด้วยข้อมูลที่มาจากการผสมผสาน เป็นการสร้างความหมายใหม่ และเป็นการสร้างพื้นที่ที่ไม่ต้องการอ้างอิงบริบทของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญในกระบวนการสร้างพื้นที่คือ เรื่องของการออกแบบและใช้องค์ความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรม ที่เป็นการผสมผสานทั้งศาสตร์และศิลป์เข้าด้วยกัน 2) การสร้างความหมายที่เกิดขึ้นนั้น มีความแตกต่างกันโดยผู้ผลิตสร้างความหมายขึ้นมาชุดหนึ่งด้วยการลงรหัส ในขณะที่ผู้บริโภคมีการถอดรหัสความหมายขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง ความแตกต่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความหมายที่เกิดขึ้นไม่ได้ถูกสร้างขึ้นจากผู้ผลิตแต่เพียงฝ่ายเดียวแต่ความหมายดังกล่าวยังถูกสร้างขึ้นจากผู้บริโภคได้เช่นกัน

ธัญพัชร ศรีมาร์ตัน (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับกระบวนการกลายเป็นสินค้า : กรณีศึกษาโรงแรมปิงนคราบูติกโฮเทลแอนด์สปาเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมล้านนา ได้ถูกนำมาแปรรูปดัดแปลงให้เป็นสินค้าที่สามารถให้คุณค่าแก่ผู้บริโภค และยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่ผู้ประกอบการ อัตลักษณ์ของปิงนครา เกิดจากการเปิดรับและซึมซับอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนาที่มีอยู่อย่างยาวนานและนำศิลปะทางตะวันตก

มาผสมผสานกับความร่วมมือ เพื่อมาผลิตสร้างความหมายให้ผสมผสานกับวิถีชีวิตดั้งเดิม สัญญาทุกสัญญาที่ปรากฏตัวอยู่ในโรงแรมทั้งหมด เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความหมายและสร้างคุณค่าให้กับธุรกิจโรงแรม อีกทั้งยังเป็นการสร้างอัตลักษณ์และคุณค่าให้กับผู้บริโภค โดยอาศัยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ธรรมชาติและวัฒนธรรม มาทำให้กลายเป็นสินค้าผ่านการเลือกสรรของผู้ประกอบการสถาปนิกนักร้องออกแบบ กระบวนการแปรรูปอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้า ยังสะท้อนถึง การให้ความสำคัญกับการบริโภคทางภาพลักษณ์มากกว่าความเป็นจริง กลยุทธ์ทางการตลาด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สามารถสร้างความโดดเด่นและแตกต่างได้นั้น จะต้องเกี่ยวข้องกับการสร้างประสบการณ์ความพึงพอใจที่แตกต่างของสถานที่ อารมณ์ และความรู้สึก เพื่อที่จะดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด

พัชนี เมืองศรี และ วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง คุณค่าของก่องข้าวในวัฒนธรรมอีสาน และกระบวนการกลายเป็นสินค้า ทางวัฒนธรรมของก่องข้าว โดยใช้แนวคิดการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อาวุโส ผู้นำที่เป็นทางการและไม่ใช่ทางการ สมาชิกกลุ่มจักสานก่องข้าว ชาวบ้านทั่วไป และเจ้าหน้าที่ ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าของก่องข้าวในวัฒนธรรมอีสาน เป็นคุณค่าด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการสานสัมพันธ์ของคนในชุมชน สำหรับกระบวนการกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของก่องข้าว ซึ่งมีกระบวนการผลิตภายใต้มาตรฐานเดียวกัน การแบ่งหน้าที่ตามความชำนาญ การกำหนดราคาและการสร้างช่องทางการจำหน่าย การให้คุณค่าและความหมาย การสนับสนุนจากภาครัฐ และการเปลี่ยนแปลง ด้านรูปลักษณ์และหน้าที่ของก่องข้าว

นิมิตชัย ชูบุญ และเก็ตถวา บุญปรากฏ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรมของวัดเขียนบางแก้ว จากผลการศึกษาพบว่า การประกอบสร้างของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวข้องกับสถานที่เคารพบูชาของคนในชุมชน และนอกชุมชน ผ่านตำนานและเรื่องเล่าที่ประกอบสร้างขึ้นมาจากการถ่ายทอดของชุมชนและรัฐผู้สังคัม จนกลายเป็นชุดความจริงที่เหมือนและแตกต่าง ชุดความจริงที่เห็นต่างส่วนใหญ่ที่ด้านยุคสมัย ชื่อสถานที่ ส่วนชุดความจริงที่สอดคล้องเป็นด้านความเชื่อ ตำนาน เรื่องเล่า ชื่อบุคคล ทำให้เห็นว่าความศักดิ์สิทธิ์ของวัดเกิดจากกระบวนการสื่อสาร ที่แต่ละฝ่ายสร้างความจริงนั้นขึ้นมา ส่วนพิธีกรรมเชื่อมโยงกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เกิดพื้นที่ทางสังคัมนำไปสู่มาตรฐานทางวัฒนธรรม ทำให้ชุดความจริงถูกผลิตซ้ำ นำเชื่อถือ กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

อนงค์นาถ รัตติโชติ และเก็ตถวา บุญปรากฏ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การให้คุณค่าและความหมายของสถานีรถไฟกันตังก่อนกระแสการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า สถานีรถไฟในอดีต ถูกให้คุณค่าและความหมายว่าเป็นสถานีรถไฟสายประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียง ในฐานะของการเป็นศูนย์กลางทางฝั่งทะเลตะวันตกที่เจริญรุ่งเรือง สถานีรถไฟกันตังในอดีต สะท้อนถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่ใช้สถานีรถไฟ เป็นที่ขนส่งสินค้า ติดต่อ เดินทาง เป็นจุดรวมชาวบ้าน ด้วยการค้าขาย สร้างอาชีพ และรายได้

อนงค์นาถ รัตติโชติ และเก็ตถวา บุญปรากฏ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สถานีรถไฟกันตัง : สถานีรถไฟสายประวัติศาสตร์สู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า พลวัตการให้คุณค่าและความหมายของสถานีรถไฟต่างๆของกระแสการท่องเที่ยว ปี พ.ศ 2552 ถึง 2553 ผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นได้ให้คุณค่าและความหมาย เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการขนส่งสินค้าติดต่อเดินทาง เป็นจุดรวมกลุ่มของชาวบ้านที่ดำรงชีพด้วยการค้าขาย ในส่วนของจุดเปลี่ยนที่ทำให้สถานีรถไฟกันตังกลายเป็นสินค้า เริ่มเมื่อ พ.ศ 2553 โครงการแผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2553 ถึง 2555 ถือเป็นใบเบิกทางในพื้นที่สถานีรถไฟกันตัง ได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม เมื่อ พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นการเปิดตัวในการฟื้นฟูอนุรักษ์สถานีรถไฟกันตัง อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ การส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณสถานีรถไฟกันตัง และพื้นที่ย่านเมืองเก่า สถานีรถไฟกันตัง ส่งผลให้สถานที่รวมทั้งวัดอุทยานวัฒนธรรมเก่า ๆ กลายเป็นสินค้าด้วยการสร้างบรรยากาศสร้างเรื่องเล่าเรื่องราวที่เต็มไปด้วยความเก่าแก่ ความหมายของวัฒนธรรม ชุมชนดั้งเดิม ความทรงจำฐานห้องพิพิธภัณฑสถานปัตยกรรมอันเก่าแก่ ทำให้เป็นจุดขายกลายเป็นสินค้าในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดตรังและภาคใต้ เช่นเดียวกับในวงการศึกษาของ สกาวรัตน์ บุญวรรณ และเก็ตถวา บุญปรากฏ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า : พื้นที่หยาดดีสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า การประกอบสร้างอัตลักษณ์และการสร้างความหมายใหม่ของกิจกรรม และแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่า ด้วยการนำอดีตมาไว้ในปัจจุบัน มีการรื้อฟื้นและแต่งกายชุดบาบ้าย่า อาหารพื้นเมือง และสถาปัตยกรรมแบบโบราณ โดยนำมาจัดวางแสดง ผ่านการจำลองฉากน้ำในรูปแบบที่หลากหลาย การจัดนิทรรศการ การจัดทำของที่ระลึกในรูปแบบสถานที่ทางประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลสำคัญ และการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้ผู้คนได้รับรู้ ผ่านศิลปะข้างถนน การทำให้เป็นเรื่องเล่า การนำเสนอภาพแทนให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรม การนำรากเหง้าของคนมาพัฒนาชุมชนให้อยู่รอด โดยการใช้ทุนจากอดีตที่เลือนหายไปแล้ว ถูกเรียกกลับมาอีกครั้ง ด้วยการถูกนิยามความหมายใหม่ และผลิตซ้ำความหมายเดิม เพื่อพัฒนาพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเชิงโยหยาดดี ด้วยการเพิ่มมูลค่า และคุณค่าเกิดการกระจายรายได้ของเศรษฐกิจในท้องถิ่น และมีงานศึกษาของ อนงค์นาถ รัตติโชติ และเก็ตถวา บุญปรากฏ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สถานีรถไฟกันตัง : การถูกทำให้กลายเป็นสินค้าภายใต้บริบทการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวจังหวัดตรัง จุดขายของสถานที่ท่องเที่ยว โดยประกอบสร้างสถานีรถไฟให้กลายเป็นสินค้า ดังนี้

1. การทำสถานีรถไฟให้เป็นสตูดิโอถ่ายภาพ อาคารสถานีรถไฟทาสีสดใส สถาปัตยกรรมสมัย รัชกาลที่ 6 มีมนต์ขลัง ความงดงามของความทรงจำในอดีต
2. ห้องพิพิธภัณฑสถาน ถูกนำมาประกอบสร้างให้เห็นคุณค่าของรถไฟ และที่มาเพื่อถวิลหาถึงอดีต และให้ความหมายใหม่ ถึงการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
3. ร้านสถานีรัก จากเดิมเป็นเพียงโรงซ่อม และเก็บหัวรถจักรของรถไฟ ร้านสถานีรัก ได้พัฒนาปรับปรุง เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว กลายเป็นสถานที่ถ่ายภาพฟรีเวดดิ้ง

4. ของที่ระลึก เป็นสัญลักษณ์แห่งตัวแทนสถานีรถไฟกันตัง ที่นำมาจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว คือ พวงกุญแจรูปแบบบัตรรถไฟในอดีต ให้คุณค่า ความหมายการดำรงอยู่ของสถานีรถไฟในอดีต

วรรณพร อนันตวงศ์ เกิดถวาท บัญชีปริวรรต และปัญญา เทพสิงห์ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนศรีวัง ผลการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนศรีวังมีวิถีชีวิตอันเรียบง่ายมีความสัมพันธ์เป็นแบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวชุมชนศรีวังส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี จึงเป็นแบบชาวพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ชาวศรีวังมีงานบุญประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต ชาวบ้านศรีวังในอดีตพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่โดยการทำสวนผลไม้เป็นหลัก เช่นเดียวกับในปัจจุบัน ชาวบ้านเรียกว่า “สวนสมรม” มีการปลูกพืชผลไม้หลากหลายชนิดรวมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งแม้จะเกิดภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ขึ้น ชาวบ้านอาศัยภูมิปัญญาแบบชาวบ้านและการพึ่งพิงธรรมชาติจึงทำให้ชาวบ้านสามารถดำเนินวิถีชีวิตได้จนถึงปัจจุบัน กลายเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมชุมชนศรีวัง ในส่วนของการให้ความหมายของชุมชนศรีวัง มีการให้ความหมายให้เป็นพื้นที่ของการเป็นพื้นที่ที่อากาศดีที่สุดในพื้นที่ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านจากคนในชุมชนออกสู่คนภายนอก และให้ความหมายของการเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยว

สกวรัตน์ บุญวรรณ และเกิดถวาท บัญชีปริวรรต (2560ก) ได้ศึกษาถึงการประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีชีวิต จากการศึกษาพบว่าการประกอบสร้างค่านิยมใหม่ โดยการถูกทำให้กลายเป็นกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต เป็นการรื้อฟื้นอัตลักษณ์อดีต ผ่านการประกอบสร้างกิจกรรม การแต่งกายแบบชุดพื้นถิ่น อาหารพื้นเมือง เป็นการสร้างอัตลักษณ์ชุมชน ไปสู่การผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม ทำให้กลายเป็นสินค้า และสามารถจัดจำหน่าย เพื่อรับใช้การท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มคุณค่า และมูลค่าทางเศรษฐกิจ ผ่านกระบวนการอนุรักษ์ รวมไปถึงการนำรากเหง้าของคนมาพัฒนาชุมชนให้อยู่รอดโดยการใช้ทุนจากอดีตเช่นเดียวกันในงานศึกษาของ สกวรัตน์ บุญวรรณ และเกิดถวาท บัญชีปริวรรต (2560ข) ได้นำสถาปัตยกรรมแบบโบราณและกิจกรรมรื้อฟื้นเมืองนำอยู่มาประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นพัฒนาสู่การท่องเที่ยว แบบไทยอดีต ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ท้องถิ่นในอดีต ได้ถูกพัฒนาเพื่อการยกระดับเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการนำสถาปัตยกรรมในยุคเหมืองแร่ ตึกแถวโบราณแบบชิโนโปรตุกีส อาคารโรงเรียนเต่าหมิง กำแพงเมือง จวนเจ้าเมือง บ้านขุนอินทร์ ศาลเจ้าจีน หม้อสตีมน้ำ ถูกนำมาประกอบสร้างอัตลักษณ์ผ่านเรื่องเล่า เพื่อให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมรื้อฟื้นเมืองนำอยู่ผ่านความทรงจำร่วมทางสังคมโดยการเปิดพื้นที่ “ตลาดเก่า” เพื่อฉายภาพแทนวิถีชีวิตในอดีต ถ่ายภาพร่วมกับภาพวาดบนฝาผนัง กิจกรรมเปิดประตูเมือง กิจกรรมการแต่งกาย ประเพณี พิธีกรรม และอาหาร ถูกนำมาประกอบสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบย้อนยุค

ไรหนับ ศรีอำมหิต เกิดถวาท บัญชีปริวรรต และณัฐพงษ์ จิตนิรัตน์ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ตลาดน้ำคลองแห : พื้นที่ของการประดิษฐ์สร้างเพื่อการท่องเที่ยวการบริโภค ผลการศึกษาพบว่า ตลาดน้ำคลองแหถูกทำให้เป็นพื้นที่ของการประดิษฐ์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ที่ต้องการสัมผัสของความเป็นอดีตของสังคมไทยริมน้ำ ตลาดน้ำคลองแหจึง

ประดิษฐ์พื้นที่ เพื่อสร้างบรรยากาศย้อนวันวาน ผ่านการประดิษฐ์พื้นที่ วันเวลา การแต่งกาย อาหาร เรือ และกิจกรรมประเพณีเพื่อสร้างความรู้สึกรักให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความเป็นโบราณ

สุนิสา มุนิเมธี และเก็ตถวา บุญปรากการ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง พื้นที่ย่านเมืองเก่า สงขลา : การทำสถาปัตยกรรมให้กลายเป็นสินค้าภายใต้บริบทการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการทำสถาปัตยกรรมให้กลายเป็นสินค้า การท่องเที่ยวสะท้อนให้เห็นว่าสถาปัตยกรรม เหล่านั้น ถูกประกอบสร้างมาเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและค้าขาย ทั้งย่านเมืองเก่าในอดีต เป็นเพียงพื้นที่ถนนที่ใช้เดินทางติดต่อ ค้าขาย และที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนเท่านั้น และหลังจากนั้นสถาปัตยกรรมถูกทำให้กลายเป็นสินค้าภายใต้บริบทกระแสการท่องเที่ยว ย่านเมืองเก่าสงขลาที่ผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ให้คุณค่าต่อย่านเมืองเก่า ที่แตกต่างจากที่เคยเป็นมาในอดีต ทั้งยังมีส่วนร่วมและช่วยกันผลักดัน ให้ย่านเมืองเก่าถูกทำให้กลายเป็นผลผลิตอย่างหนึ่งทางการท่องเที่ยว ซึ่งนั่นก็คือการ ถูกลดทอนคุณค่าของสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าสงขลา เดิมให้กลายเป็นเพียงแค่สินค้าที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาบริโภค

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายโดยการใช้แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม, แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า และแนวคิดการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกระแสการท่องเที่ยวทางเลือก ในปัจจุบัน ซึ่งมีส่วนในการประกอบสร้างชุมชนศิวิลให้กลายเป็นสินค้า

นำแนวคิดวิถีชีวิตและวัฒนธรรม นำไปอธิบายวิธีการดำเนินชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนศิวิล สภาพการตั้งบ้านเรือน การทำมาหากิน ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม การดำรงชีพท่ามกลางสภาพทรัพยากรธรรมชาติ

นำแนวคิดการกลายเป็นสินค้าของ Appadurai ใช้อธิบายการนำทุนต่างๆที่มีในชุมชน เช่น ทุนทรัพยากร ทุนสังคม ทุนภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีอยู่ มาเพิ่มคุณค่า และมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยการบูรณาการกับเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดมูลค่าได้มากกว่าการเป็นแค่สิ่งที่ใช้ตอบสนองแค่ความต้องการของตนเองหรือความต้องการในครอบครัว

นำแนวคิดการท่องเที่ยว มาอธิบายปรากฏการณ์ที่กระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนศิวิล ในช่วงปี พ.ศ. 2541 ทำให้ชุมชนมีการปรับตัว เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น และจากภัยธรรมชาติ ปรากฏการณ์ที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เข้ามา กระตุ้นให้ชุมชนหันมาใช้ทุนทรัพยากร และทุนภูมิปัญญา มาผลิตสินค้าจนกลายเป็นสินค้า OTOP

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการให้ความหมายของวัฒนธรรมชุมชนคีรีวง การประกอบสร้าง และการกลายเป็นสินค้าของวัฒนธรรมชุมชนคีรีวง ภายใต้กระแสการท่องเที่ยวโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พื้นที่บริเวณชุมชนคีรีวง ตั้งอยู่ในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งชาวบ้านในชุมชนได้มีการรวมตัวของกลุ่มทางอาชีพได้หลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ, กลุ่มสมุนไพร, กลุ่มจักสาน, ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว, กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้, กลุ่มทุเรียนกวน, กลุ่มออมทรัพย์, กลุ่มผ้าลายเทียน นอกจากนี้มีกิจกรรมการนำทาง เดินป่า ลูกหาบ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่สงบ เป็นสังคมแบบเครือญาติ เป็นกันเอง อาชีพหลัก คือการทำสวนผลไม้ผสม เรียกว่า “สวนสมรม” เช่น มังคุด เงาะ ทุเรียน สะตอ มีการกินอยู่แบบพื้นบ้านซึ่งจุดเด่นของ ชุมชนคีรีวง ก็คือ ทัศนียภาพแห่งธรรมชาติ เพราะชุมชนคีรีวง มีพื้นที่ตั้งอยู่ท่ามกลางเทือกเขา ป่าไม้และสายน้ำมีทัศนียภาพแห่งธรรมชาติ ที่ตั้งอยู่ท่ามกลางเทือกเขา ป่าไม้ การมีทรัพยากรเหล่านั้นนั้นล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดเป็นชุมชนคีรีวง เป็นที่มี “อากาศดีที่สุดในประเทศไทย” กรมควบคุมมลพิษได้เข้ามาวัดค่าออกซิเจนในอากาศเมื่อ ปี พ.ศ. 2552 มีสถิติ อากาศบริสุทธิ์ หากถ้าเป็นในฤดูกาลผลไม้ก็จะมีผลไม้นานาพันธุ์เป็นผลผลิตของคีรีวงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้ให้ข้อมูล

เป็นผู้ที่มีความรู้ถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนคีรีวง ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ของชุมชนคีรีวง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้จะบอกเล่าถึงความเป็นมาถึงการให้ความหมายและการให้คุณค่าของชุมชนคีรีวงจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้ และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนคีรีวงโดยผู้วิจัยเริ่มต้นจากบุคคลที่ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูล เป็นบุคคลที่เกิดและอาศัยอยู่ในชุมชนคีรีวง ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุการณ์จากภัยธรรมชาติถึง 3 ครั้ง ทำให้รู้ถึงประวัติความเป็นมา และและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นของหมู่บ้านคีรีวงเป็นอย่างดี และยังสามารถนำผู้วิจัย

ลงพื้นที่ เพื่อสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนคนอื่นๆ ที่สามารถให้ข้อมูลต่างๆ แก่ผู้วิจัยได้ จำนวนทั้งหมด 45 คน ได้แก่

1.1 กลุ่มคนเฒ่า คนแก่ เป็นกลุ่มที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ จำนวน 3 คน ช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ของชุมชนคีรีวง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้จะบอกเล่าถึงความเป็นมาถึงการให้ความหมาย และการให้คุณค่าของชุมชนคีรีวงจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้ ส่งผลถึงการกลายเป็นสินค้าของชุมชนคีรีวงได้

1.2 กลุ่มผลิตภัณฑ์มีอยู่ 4 กลุ่มหลักๆ คือ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มผ้ามัดย้อมสีจากธรรมชาติ กลุ่มทุเรียน กลุ่มลูกไม้ จำนวน 12 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาต้นกำเนิดของกลุ่มที่ทำให้กลุ่มเกิดขึ้น กระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์ การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มจนทำให้เกิดเป็นแบรนด์ของคีรีวง

1.3 กลุ่มชาวบ้านที่อาศัย และใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ชุมชนคีรีวงหลากหลายช่วงวัย จำนวน 4 คน ที่จะให้ข้อมูลถึงวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านคีรีวงจากในอดีตจนถึงปัจจุบัน

1.4 กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 13 คน เป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ชุมชนคีรีวง สามารถให้ข้อมูลได้ว่าอะไรเป็นสิ่งดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยว และพอนักท่องเที่ยวถึงคีรีวง นักท่องเที่ยวจะนึกถึงอะไร ซึ่งอาจจะได้ความคิดเห็นหลากหลายแตกต่างกันไป

1.5 กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าขาย พ่อค้า แม่ค้า จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่บอกถึงความเจริญเติบโตในแง่ที่คีรีวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักเป็นอย่างดี โดยมองผ่านการค้าขายของพ่อค้าแม่ค้าเองว่าการค้าขายเป็นไปในทิศทางใดมีส่วนทำให้คีรีวงเปลี่ยนแปลงอย่างไร

1.6 กลุ่มเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ท่องเที่ยว จำนวน 2 คน จะให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในคีรีวง และหมู่บ้านคีรีวงมีอะไรที่น่าสนใจที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รู้จักไปทั่วประเทศ

1.7 กลุ่มตัวแทนที่บริการที่พักโฮมสเตย์ จำนวน 3 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในด้านโปรแกรมการท่องเที่ยว จุดเด่นความน่าสนใจของพื้นที่และวิถีชีวิตแบบคีรีวงที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัสกับวิถีชีวิตสัมผัสกับธรรมชาติของชุมชนคีรีวงพร้อมไปกับการได้พักค้างคืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเพียงแนวคำถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล โดยมีประเด็นที่จะสัมภาษณ์ ดังนี้

1.1 ความรู้ทางประวัติศาสตร์ เรื่องราวความเป็นมาของชุมชน การให้ความหมาย และการให้คุณค่าของชุมชนคีรีวงในอดีตช่วงที่ก่อนจะมีกระแสการท่องเที่ยวเข้ามา ช่วงปี พ.ศ. 2505 – 2540

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ที่ทำให้กลุ่มผลิตภัณฑ์เกิดขึ้น กระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์ การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม จนทำให้เกิดเป็นแบรนด์ของศิริวง ทุนวัฒนธรรมนำมาให้คุณค่าและเพิ่มมูลค่า ประกอบสร้างวัฒนธรรมชุมชนให้กลายเป็นสินค้า

1.3 การดำเนินชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านศิริวงจากในอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหลังจากชุมชนศิริวงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยเริ่มศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2560

1.4 ประเด็นการทำให้ชุมชนศิริวงเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป สิ่งดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยว ในชุมชนศิริวง ความเปลี่ยนแปลงหลังจากที่มีกระแสการท่องเที่ยวเข้ามา

2. แบบบันทึกการสังเกต เป็นการบันทึกเรื่องราวที่ได้จากการสังเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ จากหนังสือ สื่อออนไลน์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชนศิริวง และจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ในการลงพื้นที่ภาคสนาม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีการดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นการสัมภาษณ์ทั้งผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ ข้อมูลรองโดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าเรื่องราวไปเรื่อย ๆ และเมื่อผู้วิจัยต้องการรู้ หรือสงสัยในเรื่องใด จึงจะถามเป็นครั้งคราว สร้างความเป็นกันเอง เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจ และไม่รู้สึกรอคอยที่ จะบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่เกิดจากความรู้สึกที่แท้จริง ของผู้ให้ข้อมูล การพูดคุยของผู้วิจัยจะเกิดในขณะที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในขณะนั้นจริง ๆ และกำลังดำเนินชีวิตทั่วไป ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์เจาะลึกในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถบอกเล่าถึงความเป็นมาของชุมชนศิริวง ศิริวงในอดีตเป็นอย่างไร และบอก เล่าถึงที่มาของการเกิดกลุ่มอาชีพต่างๆ และในส่วนของผู้ให้ข้อมูลรองนั้นจะสามารถบอกเล่าถึงศิริวง ในกระแสของการท่องเที่ยวได้ โดยระหว่างการสัมภาษณ์จะมีการจดบันทึกและบันทึกเทป โดยจะขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อน

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและบันทึกภาพถ่าย โดยการสังเกต สภาพแวดล้อมบริบททั่วไปของชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมไปอย่างไร มีกิจกรรมอะไรเกิดขึ้น บ้าง โดยใช้ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และโดย วิธีสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย แล้วแต่มุมมอง ของผู้ให้ข้อมูลเอง และการสังเกตโดยใช้ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบการวิเคราะห์ การเก็บ รวบรวมข้อมูลในสนามผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือทั้งใน ด้านเวลา สถานที่ บุคคล

ด้านเวลา เป็นการตรวจสอบว่าถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ โดยการนำคำถามเดิมที่เคยถามครั้งแรกในประเด็นเดียวกันกลับมาถามคนเดิมอีกครั้งจะได้รับคำตอบเหมือนกันหรือไม่ หากเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ได้มาเชื่อถือได้ แต่หากได้ข้อมูลแตกต่างกันจะสัมภาษณ์จนกว่าข้อมูลจะอึดตัวหรือชนกัน

ด้านสถานที่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ เช่น ถ้าถามคำถามเดิมที่เคยถามไปแล้วในสถานที่หนึ่ง และเมื่อเวลาผ่านไปนำคำถามเดิมมาถามคนเดิม แต่ต่างสถานที่กันจะได้เป็นคำตอบเดิมหรือไม่ ถ้าเหมือนเดิมแสดงว่าข้อมูลที่ได้มานั้นสามารถเชื่อถือได้

ด้านบุคคล โดยการถามคำถามเดิมจากบุคคลอื่น แล้วคำตอบที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่ หากแตกต่างกันก็จะถามไปจนกว่าข้อมูลที่ได้จะอึดตัว

แล้วจึงนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยวิธีการต่างๆ มาสะท้อนให้เห็นผ่านการเล่าเรื่องจากผู้ให้ข้อมูล และวิเคราะห์จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล จากการสังเกตในภาคสนามของผู้วิจัยมาประกอบด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาแยกตามประเด็นต่าง ๆ โดยนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของชุมชนศิริงในเวลา และทำให้คุณค่า ความหมาย การกลายเป็นสินค้าของชุมชนศิริง จากนั้นนำมาตีความสร้างข้อสรุป และผู้วิจัยมีการนำเสนอโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

การนำเสนอผลงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง การประกอบสร้างวัฒนธรรมชุมชนศิริงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอโดยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analysis Description) ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษา โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบไปด้วยความเป็นมาของปัญหา คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ

ส่วนที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า แนวคิดกระแสการท่องเที่ยว วัฒนธรรม แนวคิดการประกอบสร้าง บริบทชุมชนศิริง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการศึกษา

ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการนำเสนอระเบียบวิธีวิจัยว่าในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 4 ผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบไปด้วย 3 ประเด็น ประเด็นแรก
ชุมชนศิรีวงก์กับวิถีชีวิตที่เรียบง่าย (พ.ศ. 2505-2530) ประเด็นที่สอง ชุมชนศิรีวงก์กับภัยพิบัติและ
การฟื้นคืน (พ.ศ. 2531 – 2540) ประเด็นที่สาม การประกอบสร้างชุมชนศิรีวงก์ให้กลายเป็นสินค้าใน
กระแสการท่องเที่ยว (พ.ศ.2541 – 2561)

ส่วนที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ การสรุปและการอภิปรายผลการวิจัย
ตามวัตถุประสงค์

ชุมชนคีรีวงก่อนกระแสการท่องเที่ยว

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอใน 2 ประเด็น คือ ช่วงแรก ชุมชนคีรีวงกับการมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย (พ.ศ. 2505 – 2530) โดยจะกล่าวถึงความเป็นมา การอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของชาวชุมชนคีรีวง วิธีการดำเนินชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติ โดยอาศัยการหาของป่า ล่าสัตว์ และอีกส่วนหนึ่งคือ ชุมชนคีรีวงกับภัยพิบัติและการฟื้นคืน (พ.ศ. 2531 – 2540) โดยจะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของชุมชนคีรีวง เมื่อได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

ชุมชนคีรีวงกับวิถีชีวิตที่เรียบง่าย (พ.ศ. 2505 – พ.ศ. 2530)

ชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่อพยพมาอาศัยอยู่บริเวณเชิงเขาหลวง เป็นเส้นทางเดินขึ้นสู่ยอดเขาหลวง ชาวบ้านในหมู่บ้านคีรีวง ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณปัจจุบันมากกว่า 200 ปีแล้ว ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีอาชีพหลักที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ คือการทำสวนสมรมวิธีการดำรงชีวิตของชาวบ้านในคีรีวง ตั้งแต่เริ่มตั้งหมู่บ้าน เรียกได้ว่าการพึ่งตนเองเป็นหลัก เพราะในสมัยก่อนมีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ที่หนาแน่นและสัตว์ป่าก็ชุกชุม วิถีชีวิตชาวบ้านคีรีวงจึงมีความผูกพันอยู่กับชุมชนและธรรมชาติ การดำเนินชีวิตก็หาได้จากดิน น้ำ ป่าไม้ เช่น การหาของป่า สมุนไพรรักษาโรค พืชผักต่างๆ การจับปลา ล่าสัตว์ เป็นต้น และใช้เส้นทางน้ำในการคมนาคมสัญจรไปมาหาสู่กันภายนอกหมู่บ้าน (ประคอง สุคนธจิต, 2558) โดยมีกลุ่มผู้ตั้งรกรากครั้งแรกนั้น เป็นกลุ่มที่อพยพเข้ามาประมาณ 7 ตระกูล ซึ่งเป็นตระกูลใหญ่ๆ อยู่ในปัจจุบัน คือ ตระกูลตลิ่งจิตร ตระกูลตลิ่งเพชร ตระกูลสุกใส ตระกูลประพัฒน์ ตระกูลจระนะนิล ตระกูลธวัชกาญจน์ และตระกูลสุขลจิตร ซึ่งต่อมาตระกูลเหล่านี้ได้มีสัมพันธ์ต่อกัน โดยลูกหลานได้แต่งงานและเกี่ยวดองเป็นเครือญาติกันทั้งหมด (ธีรพันธ์ จุฬากาญจน์, 2539) ความเป็นเครือญาติของคนในหมู่บ้านนี้ ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันนำไปสู่ความสามารถพึ่งตนเองของหมู่บ้าน ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้

บรรพบุรุษของชาวชุมชนคีรีวง ที่เริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มแรก เป็นบรรดาไพร่ที่หลบหนีจากการเกณฑ์ทหารเพื่อไปรบที่เมืองไทรบุรี (มาเลเซียในปัจจุบัน) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (สมัยรัชกาลที่ 1 – 2) และได้พากันชวนเดินลัดเลาะที่ต่าง ๆ มาเรื่อย ๆ ตามคลองขุนน้ำจนกระทั่งมาถึงพื้นที่ราบเล็ก ๆ ระหว่างหุบเขา ซึ่งมีภูเขาล้อมรอบไว้หมดทุกด้าน มีทำเลที่ยากต่อการที่จะถูกติดตาม และยังเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีลำน้ำไหลผ่านตลอดปี บรรดาไพร่กลุ่มน้ำจึงพร้อมใจกันจับจองพื้นที่บริเวณที่ราบระหว่างหุบเขา แฝงถ้ำสร้างที่พักอาศัยอยู่รวมกันเป็นชุมชนเล็กๆ และปลูกผลไม้ขึ้นไปตามริมฝั่งคลองทั้ง 3 ด้าน คือเขาหอยสังข์ เขายอดเพล และเขาหลวง โดยปลูกพันธุ์ไม้หลายชนิดไว้รวมกับพันธุ์ไม้ธรรมชาติบริเวณเชิงเขา เกิดเป็นรูปแบบที่เลียนวิถีธรรมชาติ (ประคอง สุคนธจิต, 2558)

ตามความเชื่อที่กลุ่มผู้อาวุโสในชุมชนคีรีวง บอกเล่าเกี่ยวกับบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งชุมชนอยู่หลายแบบด้วยกันตาม กลุ่มผู้อาวุโสในชุมชนคีรีวงได้ค้นหาประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐาน

พบว่า มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งชุมชนอยู่หลายแบบด้วยกัน (กลุ่มลายเขียน ผ้าบาติก สีธรรมชาติ บ้านคีรีวง, 2560) คือ

ความเชื่อแรกการหนี “สັก” จากเมืองนครศรีธรรมราช ในสมัยอดีตนั้น คนไทยชั้นล่างหรือผู้ถูกปกครองทุกคนต้องขึ้นอยู่กับเจ้านายผู้ปกครอง และจะต้อง “สັก” ว่าขึ้นอยู่กับเจ้านายคนไหน ทำให้กลุ่มคนบางกลุ่มที่ไม่ต้องการเป็นไพร่ได้หนีเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตป่า ที่ทุรกันดาร และยากต่อการค้นหา และบรรพบุรุษของชาวคีรีวงก็เป็นกลุ่มคนดังกล่าวข้างต้น โดยบางกลุ่มถึงกับหนีไปอาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำของคลองปง

ความเชื่อที่สอง การเข้ามาสร้างวัดของคน “ย่านยาว” ชาวบ้านจากบ้านย่านยาวได้เข้ามาหาเชือกเพื่อนำ ไปทำ “นบซึกปลา” และได้มาเจอเจดีย์เก่า ชาวบ้านย่านยาวจึงได้ตั้งถิ่นฐานและสร้างวัดขึ้นบริเวณนั้น

ความเชื่อที่สาม การหนีเข้ามาอยู่ป่าพร้อมกับพระพุทธรูป เกิดขึ้นในสมัยที่ทางกรุงเทพฯ ได้ขอพระพุทธรูปสีหิงค์จากเจ้าพระยานครศรีธรรมราช ทำให้ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้นำพระพุทธรูปฯ มาซ่อนไว้ในชุมชนคีรีวง

ความเชื่อที่สี่ การเป็นทหารผ่านศึกแล้วได้รับการปูนบำเหน็จ เป็นกลุ่มทหารที่ไปรบที่เมืองไทรบุรี เมื่อรบชนะข้าศึก ทางบ้านเมืองจึงได้ปูนบำเหน็จ โดยการมอบผู้หญิงมุสลิมให้เป็นภรรยาและมอบที่ดินบริเวณชุมชนคีรีวงให้กว่า 400 ไร่

ความเชื่อที่ห้า การหนี “สັก” จากพม่า ในสมัยที่พม่าได้เข้ามายึดครองเมืองไทย และได้จับคนไปเป็นเชลยโดยการทำการ “สັก” หน้าเชลยเป็นเครื่องหมายไว้ จึงได้มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งหนีการ “สັก” ขึ้นมาอยู่บริเวณชุมชนคีรีวงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามจากความเชื่อที่หลากหลายเหล่านี้ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการมีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณชุมชนคีรีวงมาเป็นเวลายาวนานจวบจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงราวปี พ.ศ. 2505 – 2530 เป็นระยะที่มีวิถีการดำเนินชีวิตโดยทางเรือ โดยอาศัยเส้นทางน้ำติดกับโลกภายนอก สภาพการดำรงชีพของชาวชุมชนคีรีวง ช่วงเวลานี้มีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้หนาแน่นและสัตว์ป่าชุกชุม วิถีชีวิตชาวบ้านคีรีวงจึงมีความผูกพันอยู่กับชุมชนและธรรมชาติ การดำเนินชีวิตก็หาได้จากดิน น้ำ ป่าไม้ เช่น การหาของป่า สมุนไพรรักษาโรคพืชผัก ต่างๆ การจับปลา ล่าสัตว์ เป็นต้น และใช้เส้นทางน้ำในการคมนาคมและล่องเรือ เรือของคนบ้านขุนน้ำนั้นเรียกว่า “เรือเหนื่อ” จะตัดท่อนซุงทั้งต้นแล้วขุดลำเรือ โดยใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ เมื่อเป็นลำเรือแล้วก็บรรทุกผลไม้ ชาวบ้านใช้เส้นทางน้ำ เป็นเส้นทางในการคมนาคมขนส่ง โดยใช้เรือเหนื่อเป็นพาหนะในการเดินทาง และใช้เรือเหนื่อในการบรรทุกผลไม้และพืชสวนต่าง ๆ มากมาย เช่น มังคุด เงาะ ทุเรียน สะตอ และหมาก เพื่อไปแลกเปลี่ยนกับข้าวสาร เกลือ กะปิ ปลาแห้ง และอาหารทะเลอื่น ๆ กับชาวเมือง คือ ชาวอำเภอหัวไทร และชาวอำเภอปากพนัง โดยชาวชุมชนคีรีวงเรียกพวกเขาว่า “พวกนอก” และเรียกตัวเองว่า “พวกเหนื่อ” จากการติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจนเกิดคำเรียนขานใหม่ว่า “เกลอเขา เกลอเล” ซึ่งเป็นระบบที่พึ่งพาอาศัยกัน โดยเอาของมาแลกเปลี่ยนของกันนี้ทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบของความเป็นเพื่อน และความเป็นญาติ ในภาษาใต้เรียกว่า “เกลอ” คือส่วนของความผูกพันของเพื่อน โดยมีคำเรียกคนคีรีวงว่า “เกลอเขา” ส่วนคนบริเวณอ่าวไทยซึ่งเป็นพื้นที่ซึ่งไปมา หาซื้อซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน อันได้แก่

บริเวณปากนคร (อยู่ใน เขตอำเภอเมือง นครศรีธรรมราชในปัจจุบัน) ปากพนัก เชียงใหญ่ จนไปสู่ที่อำเภอหัวไทรเรียกว่า “เกลอเล” ตั้งแต่ช่วงก่อนช่วงปี พ.ศ. 2505 ชาวบ้านชุมชนคีรีวงติดต่อกับโลกภายนอกโดยทางน้ำเป็นหลัก มีพาหนะคือ “เรือเหนื่อ” การติดต่อกับภายนอกด้วยการใช้เรือนี้ ส่วนใหญ่เป็นการลำเลียงผลไม้ที่ ผลิตได้ เช่น ทุเรียน มังคุด สะตอ ลูกเนียง หนาม และพลู ไปแลกเปลี่ยนข้าวปลาอาหารอื่นๆ บริเวณอำเภอปากพนัก อำเภอหัวไทร และอำเภอเชียรใหญ่ ส่วนการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยอาศัย เส้นทางบกก็มีอยู่บ้างแต่น้อยมาก เพราะส่วนใหญ่เป็นเส้นทางที่ต้องบุกผ่านโคลนและพื้นที่สูงชัน ซึ่งการรวมกลุ่มในสมัยนั้น จึงเป็นไปเพื่อการดำรงชีพเป็นส่วนสำคัญ มีวิถีชีวิตหากินอยู่กับป่า พึ่งพาอาศัยกันในวิถีแบบธรรมชาติ แต่หลังจากเกิดภัยธรรมชาติ ในปี พ.ศ. 2505 นั้น ทำให้ลำน้ำตื้นเขิน ทำให้ชาวบ้านต้องรวมตัวกันช่วยกัน สร้างถนน เพื่อเป็นทางสัญจรออกสู่ภายนอกหมู่บ้าน ดังเช่น คำบอกเล่าของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ชุมชนคีรีวง ที่บอกกล่าวกับผู้วิจัยว่า

“...คนแต่ก่อนเขาเดินทางไปมาหาสู่กันทางน้ำ แต่ก่อนจะเรียกพื้นที่ที่เรือเข้าจอดว่าท่า เช่น ท่าหน้าวัดคีรีวง จะใช้คำว่า ท่า นำหน้า ในคีรีวงเองก็มีหลายท่า คนเก่าคนแก่ก็เล่ากันมาถึงรุ่นพี่นี้แหละ ใช้เรือขนส่งของกัน อย่างเช่น มังคุด ทุเรียน ผลไม้จากพื้นที่เขาอย่างเรา ลงไปแลกเปลี่ยนกับชาวปากพนัก หัวไทร หรือไม่ก็เดินเท้าเอา...” (ยอด, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...แต่ก่อนเลยใช้ทางเรือขนผลหมากรากไม้ ไปแลกเปลี่ยนกับคนปากพนัก เมื่อก่อนนะหน้าวัดคีรีวงเป็นท่าหน้า เราก็คงเรียกว่า ท่าหน้าวัดคีรีวง..” (พีเอ, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...เมื่อก่อนไม่มีทางรถ มีแต่ทางเดิน ทางเรือ ต้องหาบมังคุดลงจากบนเขา เอาลงมาเป็นแข่งๆ เอาลงมาขายที่ตลาด ชาวบ้านเก็บเสร็จ ก็หาบลงมาทั้งนั้น โดยเฉพาะช่วงฤดูกาลผลไม้เนาะ ออกผลเยอะ ก็ได้ไปเยอะ พอดีขึ้นมาหน่อยก็มีรถมอเตอร์ไซด์คันใหญ่ๆ ที่เขาใช้ขึ้นเขาได้มาช่วยผ่อนแรง..” (ลุงตี, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ยายเกิดที่นี้อยู่ที่นี่มานาน คนเมื่อก่อนทำสวน เขาปลูกกันหลายอย่าง มังคุด ทุเรียน สะตอ หนาม มีหมด ปลูกขายกันมานานนะลูก แต่คนเมื่อก่อนเขาแลกกัน เมื่อก่อนก็เดินขึ้นเขากัน เดินอย่างเดียวไม่มีรถ...” (ยายมัย, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ยายเล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนเรามีผลหมากรากไม้ มีผลมังคุด ทุเรียน หนาม เยอะแยะไปหมด เรามีสวน ผลไม้สมบูรณ์ เราก็เอาไปแลกเปลี่ยน กับ กะปิ กุ้ง หอย ปู ปลา กับพวกหัวไทร ปากพนัก คนแต่ก่อนเรียกว่า ชาวเล เราแลกกันประจำจน เรียกว่า เป็นเกลอเล เขา เกลอเล กัน พึ่งพาอาศัยกันอยู่...” (ยายเล็ก, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...คนแต่ก่อนมีอะไรก็เอาไปแลกกัน ข้างล่าง เบี้ยไม่ต้องใช้ รุ่งปุ่ รุ่งย่า รุ่งทวด เขาทำกันมาแบบนี้ เราเรียกพวกเขาว่าพวกนอก ล่องเรือไปถึงเมืองนคร ก็พาข้าวสารกะปิ น้ำมันก๊าดขึ้นมา...” (ลุงดี, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

จากเสียงคำบอกเล่าจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่หลากหลายเหล่านี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าในช่วงราว ปี พ.ศ. 2505 – 2530 จะเห็นได้ว่า ชาวชุมชนศรีวัง มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย มีการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกัน เป็นชุมชนที่มีสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ เพราะอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติในการดำรงชีวิต มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง มีการอยู่ร่วมกันช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกันและกันตลอดทั้งติดต่อระหว่างกันอย่างใกล้ชิด มีการติดต่อสัมพันธ์กันกับชุมชนอื่น จะเห็นได้จากว่า มีการนำผลหมากรากไม้ ขนส่งทางเรือไปแลกเปลี่ยนกับกะปิ กุ้ง ปลา ของชาวเล หรือชาวปากพนัง ชาวหัวไทร ซึ่งการล่องเรือไปแลกเปลี่ยนของกันนั้น จะนิยมไปกันพร้อมๆกัน เนื่องจากเส้นทางการเดินทางนั้น ต้องผ่านเกาะ แก่งต่างๆ น้ำลึกและเชี่ยวกราด และในช่วงระยะเวลานั้น ชาวบ้านก็ยังมีการรวมกลุ่มกัน แต่เป็นการรวมกลุ่มกันช่วยเหลืองานวัด ไม่ว่าจะเป็นการสร้างอุโบสถ งานบุญทอดผ้าป่า ทอดกฐิน งานบวช งานศพ สิ่งเหล่านี้จึงสื่อให้เห็นถึงความผูกพันสามัคคีกลมเกลียวกันของชาวบ้านศรีวังตั้งแต่ในอดีตจนมาถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 3 รถจักรยานยนต์นำผลไม้ขึ้น – ลง เขา
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2561

ภาพที่ 4 รถจักรยานยนต์ที่ใช้นำผลไม้ลงจากเขา
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2561

ชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ พืชพันธุ์ต่างๆสามารถเจริญเติบโตได้ดี มีพื้นที่ทางกายภาพที่เอื้ออำนวย ชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนคีรีวง จึงประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ ซึ่งเรียกว่า “สวนสมรม” เป็นลักษณะของสวนที่ปลูกผลไม้ และผักหลากหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน เช่น สะตอ ลูกเนียง หมากร ขนุน จำปาตะ พุเรียน ลองกอง ลางสาด มังคุด เงาะ และอีกหลาย ๆ อย่าง สวนสมรมมีเอกลักษณ์พิเศษที่แตกต่างจากสวนผลไม้อื่น ๆ ทั่วไป ที่ชาวบ้านมีการนำเอาพืชไม้ผลหลากหลายสายพันธุ์มาปลูกรวมไว้ภายในสวนแห่งเดียวกัน ด้วยความแตกต่างและวิธีการปลูกพืชพรรณที่แตกต่างจากการทำสวนในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งถ้าหากเข้าไปในสวนสมรม ถ้ามองดูเผิน ๆ ก็แทบแยกไม่ออกระหว่างสวนกับป่าไม่มีความแตกต่างกันเลย ยิ่งถ้าไม่มีความรู้ทางกายภาพ ต้นผลไม้ต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไรก็อาจจะไม่รู้เลยว่าบริเวณนี้เป็นสวนผลไม้ จากวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพทำสวน แสดงให้เห็นถึงการมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำเนินชีวิต เป็นการบ่งบอกถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวชุมชนคีรีวง ที่แสดงให้เห็นว่า ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่มานานหลายร้อยปี ซึ่งสืบทอดอาชีพการทำสวนสมรม มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนคีรีวง ที่ได้บอกเล่าแก่ผู้วิจัย ดังนี้

“...เราทำสวนกันส่วนใหญ่ ทำกันมานานตั้งแต่บรรพบุรุษ ปู่ ย่า พ่อ แม่ของพี่ก็ทำสวน ชาวบ้านที่นี่ทำสวนสมรม มีหลายอย่างในสวน พอผลออกก็แบ่งกันเก็บขาย...” (พี่ชัย, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ยายเกิดที่นี้อยู่ที่นี่มานาน คนเมื่อก่อนทำสวน เขาปลูกกันหลายอย่าง มังคุด พุเรียน สะตอ หมากร มีหมด ปลูกขายกันมานานนะลูก ...” (ยายมัย, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...พื้นที่บ้านเราอุดมสมบูรณ์ มีผลไม้เยอะแยะ แล้วแต่ฤดูกาล ในสวนมีปลูกหลายอย่างแต่ละอย่างออกผลไม้พร้อมกัน แล้วแต่ฤดูกาล เวลาป่าเข้าสวนก็พาหลานไปด้วย...”
(ก้าว, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 5 สวนสมรม

ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2561

เสียงสะท้อนเหล่านี้เป็นการตอกย้ำ แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนคีรีวงที่ดูเรียบง่าย การประกอบอาชีพทำสวน ที่เรียกว่าสวนสมรมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำเนินชีวิต ซึ่งพื้นที่ของชุมชนคีรีวง รายล้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีป่าต้นน้ำ ทำให้พื้นที่ในแถบนั้นมีความอุดมสมบูรณ์มาก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของชาวคีรีวง ทำให้เกิดเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายที่พึ่งพิงธรรมชาติ

ชาวชุมชนคีรีวงส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี จึงเป็นแบบชาวพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ชาวคีรีวงจึงมีงานบุญประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต ได้แก่ งานทำบุญอาบน้ำคนแก่ (บุญเดือนห้า, สงกรานต์) งานเข้าพรรษา (บุญเดือนแปด) งานบุญวันสารท (บุญเดือนสิบ) และงานบุญออกพรรษา (เดือนสิบเอ็ด) ประเพณีชักพระ มีงานพุทธจิการำลึก อุทิศส่วนบุญส่วนกุศล เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์จากภัยธรรมชาติเมื่อปี พ.ศ. 2531 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ชาวคีรีวง ยังจดจำไม่รู้ลืม ซึ่งจะเห็นได้ว่าชาวบ้านคีรีวง ยังมีความผูกพันอยู่กับบรรพบุรุษ เห็นความสำคัญ และสืบทอดต่อกัน สอดคล้องกับที่ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540) กล่าวถึงความคิดของนิพนธ์ เทียนวิหาร ในแง่ของวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรมของตนอยู่แล้วโดยให้คุณค่าแก่คนและชุมชนที่มีความผสมกลมกลืน (Harmony) กันในชุมชนเพราะความผสมกลมกลืนกัน การมีบรรพบุรุษร่วมกันที่อยู่ร่วมกันมาเป็นเวลาช้านานโดยมีความเป็นหนึ่งและมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้ชาวบ้านตื่นและรับรู้คุณค่าของตัวเองและชุมชน เห็นคุณค่าของการรวมตัวกันเป็นชุมชน

และชาวซึ่งในประวัติการต่อสู้ร่วมกันมา ซึ่งสอดคล้อง กาญจนา แก้วเทพ (2530) ที่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กับสังคมของหมู่บ้านที่เน้นความสำคัญของบรรพบุรุษเครือญาติ วัฒนธรรมชุมชน ช่วยให้ชุมชนดำรงอยู่ทำให้ชุมชนคิดพึ่งตนเองและเลี้ยงตนเองรวมทั้งรวมกันเป็นชุมชนอยู่วิถีทางและแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของชุมชนที่ได้ปฏิบัติสั่งสมมารวมทั้งความคิดต่างๆที่คนได้กระทำสร้างถ่ายทอดสะสมและรักษาไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งซึ่งอยู่ในรูปแบบของความรู้ การปฏิบัติ และความเชื่อตลอดจนวัตถุสิ่งของอันเกิดจากการคิดและการกระทำของมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่า ต่อไปนี้

“...ยายเพิ่งมาจากวัด ยกปืนโตไปวัดมา ที่วัดคนเยอะมาก นี่ก็เพิ่งเสร็จ ยายก็จะไปวัดกัน โดยเฉพาะวันพระ...” (ยายเมียด, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...วันนี้ที่วัดมีงานประจำปี จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงอดีตเจ้าอาวาสวัดศรีวง ซึ่งชาวบ้านศรีวงมีความศรัทธาท่านมาก มีการจัดงานรำลึกถึงท่านทุกปี...” (ป่าไผ่, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ทุกปีที่นี่จะจัดงานพฤตจิการำลึก จะจัดขึ้นทุกปี เพื่อเป็นการรำลึกถึง เหตุการณ์จากภัยธรรมชาติ ที่ทำให้เกิดความเสียหายมากมาย ผู้คนเสียชีวิตหลายราย มีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ...” (พี่รงค์, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 6 เรือพระที่ใช้ในประเพณีชักพระ
ที่มา : ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบ้านศรีวง

การดำเนินชีวิตของชาวศรีวิงในช่วงปี พ.ศ. 2505 – 2530 เป็นระยะที่มีวิถีการดำเนินชีวิตโดยทางเรือ โดยอาศัยเส้นทางน้ำติดกับโลกภายนอก มีสภาพการดำรงชีพของชาวบ้านชุมชนศรีวิง ในสมัยนี้มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตจึงมีความผูกพันอยู่กับชุมชนและธรรมชาติ การดำเนินชีวิตพึ่งพิงอยู่กับดิน น้ำ ป่าไม้ อย่างเช่น การหาของป่า สมุนไพรรักษาโรค พืชผัก ต่าง ๆ การจับปลา ล่าสัตว์ มีเส้นทางน้ำในการคมนาคมขนส่ง ชาวบ้านในชุมชนศรีวิง ติดต่อกับโลกภายนอกโดยทางน้ำเป็นหลัก มีพาหนะคือ “เรือเหนือ” การติดต่อกับภายนอกด้วยการใช้เรือนี้ ส่วนใหญ่เป็นการลำเลียงผลไม้ที่ ผลิตได้ เช่น ทุเรียน มังคุด สะตอ ลูกเนียง หมากรุก และพลู ไปแลกเปลี่ยนข้าวปลาอาหารอื่นๆ บริเวณอำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร และอำเภอเชียรใหญ่ ส่วนการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยอาศัย เส้นทางบกก็มีอยู่บ้างแต่น้อยมาก ดังจะเห็นได้ว่า วิถีชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาตินั้น มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน แต่ในอดีตการใช้ทรัพยากรของชาวบ้าน ในอดีตเป็นไปเพื่อการดำรงชีพเป็นสำคัญ การมีวิถีชีวิตหากินอยู่กับป่า การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในวิถีทรัพยากรธรรมชาติ นั้น เป็นแค่เพียงการใช้แค่ยังชีพ หรือเป็นแค่เพียง “มูลค่าใช้สอย” เท่านั้น เป็นเพียงแค่การตอบสนองความต้องการพื้นฐานเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ วิถีการผลิตของชาวบ้านในช่วงนี้ จึงเป็นแค่เพียงในลักษณะแค่พออยู่พอกินเท่านั้น ดังสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...จำได้ตอนเด็กๆ ไปช่วยตาเก็บมังคุดในสวน เก็บบ้างเล่นบ้าง โดนไม้ไผ่บาดที่เท้า ตาก็เอาเปลือกมังคุดมาใส่แผลให้..” (น้าพร, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...สมัยลุงเด็กๆ เท่าที่จำความได้ 8 – 10 ขวบ ไปเที่ยวที่วัด เห็นพระในวัดใช้ใบไม้เปลือกที่เป็นสีเหลือง ย้อมผ้าจีวร..” (ลุงสมปอง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...เมื่อก่อนพอหน้าทุเรียน ทุเรียนออกผลเยอะ เราก็เอามากวน ไม่ปล่อยให้เน่าเสีย กวนเก็บใส่บั้งไว้กิน เป็นการถนอมอาหารแบบชาวบ้าน ไว้ให้ได้กินนานๆ เก็บไว้กินกันได้เป็นปี...” (ป้าศรี, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...แต่ก่อนเลยใช้ทางเรือขนผลหมากรากไม้ ไปแลกกับคนปากพนัง เมื่อก่อนหน้าวัดศรีวิงเป็นท่าหน้า เราก็จะเรียกว่า ท่าหน้าวัดศรีวิง..” (พี่เอ, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า วิถีชีวิตและภูมิปัญญานั้นมีมาตั้งแต่ในอดีตซึ่งจะเห็นได้ว่าชาวบ้านในชุมชนมีการใช้ภูมิปัญญา เพียงแค่คุณค่าในการใช้สอยของสิ่งของ เช่น การนำเอาเปลือกมังคุดมาใส่แผล เพื่อสมานรักษาแผล การนำเอาสีของใบไม้ เปลือกไม้ นำมาย้อมเพื่อใช้นุ่งห่ม ซึ่งเป็นมูลค่าที่ใช้เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการเพียงภายในครัวเรือน ในส่วนของการใช้เส้นทางน้ำซึ่งจะใช้เป็นทางสัญจรเดินทาง

ชุมชนคีรีวง มีวิถีทางแนวทาง ที่เป็นแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของชุมชน ซึ่งได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งเกิดจากความคิดของคนในรุ่นก่อน ๆ ที่มาจากกระทำ และนำมาถ่ายทอดรวบรวมสั่งสม จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งเป็นรูปแบบของความรู้ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานรูปแบบการทำมาหากิน ความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ ความสัมพันธ์เน้นความสำคัญของบรรพบุรุษ เครือญาติ จึงทำให้ชุมชนดำรงอยู่ ทำให้ชุมชนคิดพึ่งตนเองได้ และมีระบบคุณค่า ที่หมายถึง ศีลธรรมของส่วนรวม ความเคารพต่อส่วนรวม จะอยู่ในรูปแบบของศาสนาความเชื่อ หรืองานกิจกรรมต่างของชุมชน เช่น งานบุญสารทเดือนสิบ ประเพณีชักพระ

ชุมชนคีรีวงกับภัยพิบัติและการฟื้นคืน (พ.ศ. 2531 – พ.ศ. 2540)

ชุมชนคีรีวง ได้ประสบกับภัยพิบัติจากธรรมชาติซึ่งเป็นเหตุการณ์ครั้งใหญ่ถึง 3 ครั้ง เนื่องจากสภาพพื้นที่ ที่อยู่ในบริเวณเชิงเขาเป็นพื้นที่ราบแอ่งกระทะระหว่างภูเขาและอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบคาบสมุทร ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมทั้งจากฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งอ่าวไทย มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูงและลักษณะดินที่พังทลายได้ง่าย ทำให้พื้นที่ชุมชนคีรีวงประสบปัญหาอุทกภัยผสมกับการพังทลายของดินอยู่เสมอ การเกิดเหตุการณ์จากภัยธรรมชาติได้ทำลายความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติลงไปอย่างมาก จนได้มีหน่วยงานจากทางภาครัฐได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เพื่อให้ชาวคีรีวงได้อาศัยดำเนินชีวิตต่อไปได้ และสิ่งสำคัญคือพระมหากรุณาธิคุณจาก ในหลวง ร.9 ที่ทรงช่วยเหลือชาวชุมชนคีรีวง ให้ได้พลิกฟื้นชีวิตให้กลับมาดีขึ้น นำความปลาบปลื้มใจสู่ชาวคีรีวงจนถึงในปัจจุบัน

การเกิดเหตุการณ์จากภัยธรรมชาติครั้งแรก ปี พ.ศ. 2505 เกิดวาตภัยที่แหลมตะลุมพุกและชุมชนคีรีวง ทำให้บ้านเรือนและสวนผลไม้ของชาวชุมชนคีรีวงเสียหายมาก นอกจากนั้น ลำคลองก็ตื้นเขิน เนื่องจากการพังทลายของหน้าดิน ทำให้การดำเนินชีวิตทางน้ำยุติไป อย่างไรก็ตาม อุทกภัยครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2505 ทำให้ลำน้ำที่เป็นเส้นทางสัญจรหลักตื้นเขิน จนไม่สามารถใช้ได้ อีก ชาวชุมชนคีรีวง จึงหันมาบุกเบิกเส้นทางบกแทน โดยพยายามสร้างถนนออกจากชุมชน เพื่อเชื่อมต่อกับถนนภายนอก ด้วยการใช้งบประมาณของชาวบ้าน โดยการร่วมกันใช้ไม้ทำสะพานทางเข้าออกเชื่อมต่อกับภายนอกได้ ชาวบ้านต้องช่วยกันก่อสร้างถนนไปทางวัดโคกเพื่อติดต่อกับโลกภายนอก โดยมีพ่อท่านเถื่อน เจ้าอาวาสวัดคีรีวงในสมัยนั้น ได้นำชาวบ้านมาเพื่อช่วยกันสร้างถนนและบุกเบิกเส้นทางเพื่อให้สามารถหาผลไม้ออกไปแลกเปลี่ยนกับชุมชนภายนอกได้อีกครั้ง หลังจากเหตุการณ์นี้ การปลูกพืชทำสวนของชาวชุมชนคีรีวงก็ยังยึดตามแบบฉบับของบรรพบุรุษ คือการปลูกพืชหลาย ๆ พันธุ์โดยไม่แยกแปลง หรือ เรียกว่า สวนสมรม ในขณะนี้ ชาวบ้านยังไม่มีการขยายพื้นที่จับจองที่ดินในการทำสวน เพราะผลผลิตยังไม่เป็นที่ต้องการของตลาดมากนัก ผลผลิตจะมากหรือน้อยก็ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นเพิ่มมูลค่า หรือเงินตราได้

ภาพที่ 7 เหตุการณ์ภัยธรรมชาติเมื่อ ปี พ.ศ. 2531
ที่มา : ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบ้านคีรีวง

ครั้งที่สองปี พ.ศ. 2518 เกิดอุทกภัยน้ำป่าไหลทะลักเข้าสู่ชุมชนคีรีวง ดินและหินบนภูเขาถล่มมา ทำให้เกิดความเสียหายอย่างหนัก ทั้งบ้านเรือน ทรัพย์สิน และชีวิตของชาวชุมชนคีรีวง จากอุทกภัยดังกล่าวทำให้ชาวบ้านหลายคน มีหนี้สินและบางคนถึงกับต้องขายที่ดิน ก็เลยมาปรึกษาหารือกัน ในที่สุดก็มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือคนภายในชุมชน ไม่ให้ต้องรับภาระหนี้สินที่เกิดจากดอกเบี้ยเงินกู้ที่สูง ในปี พ.ศ. 2523 จึงเกิดเป็นกลุ่มออมทรัพย์เกิดขึ้น เพื่อช่วยปลดหนี้จากนายทุน และเพื่อไม่ให้ก่อหนี้ใหม่ โดยการช่วยเหลือจากกลุ่มออมทรัพย์ แทน และยังมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์ กลายเป็นเงินทุนไหลเวียนของชุมชน ในรูปแบบเงินกู้ และอยู่ในรูปแบบของสวัสดิการต่างๆ ซึ่งกรมพัฒนาชุมชน ได้เข้ามาส่งเสริมให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยผ่านพัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอ ซึ่งในปี พ.ศ. 2518 ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ร่วมกับนายอำเภอลานสกา จัดโครงการให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัฒนาถนนหนทาง และให้แนวคิดชุมชนพึ่งตนแก่ชุมชนคีรีวง ในปี พ.ศ. 2528 – 2529 ชุมชนคีรีวงได้รับการคัดเลือก ให้เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (ป.พ.ป.) อันดับ 1 ทั้งการประกวดในระดับจังหวัดและระดับภาค และได้รับรางวัลชมเชยในระดับประเทศ ได้รับเงินรางวัลเพื่อนำมาพัฒนาชุมชน โดยทางชุมชนได้ฝากไว้กับกลุ่มออมทรัพย์การผลิตบ้านคีรีวง และยังได้รับรางวัลหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เนื่องจากพระครูนิเทศธรรมรักษ์ ได้อบรมพัฒนาจิตใจให้ชาวคีรีวง ลด ละเลิก อบายมุข ให้ประพฤติตนในทางที่ดี (ชนาธินาถ ไชยภู, 2556)

ภาพที่ 8 เหตุการณ์ภัยธรรมชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2531
ที่มา : ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบ้านคีรีวง

ภาพที่ 9 เหตุการณ์ภัยธรรมชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2531
ที่มา : ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบ้านคีรีวง

ภาพที่ 10 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2561

ครั้งที่สาม ปี พ.ศ. 2531 ซึ่งนับเป็นภัยธรรมชาติครั้งที่ร้ายแรงที่สุด ชุมชนคีรีวงประสบเหตุน้ำป่าไหลหลาก น้ำป่าทะลักพร้อมดินโคลน ทลาย บ้านเรือน ตลอดจนโรงเรียน ตลาดสด โบสถ์และศาลาเสียหายอย่างหนัก จากที่เคยเป็นชุมชนที่พึ่งตัวเองได้จากการมีทรัพยากรธรรมชาติ มีผลหมากรากไม้ที่สมบูรณ์ ผู้คนสามารถใช้ทรัพยากรนั้นในการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ ทำสวน ปลูกผลไม้หลากหลายอย่างในการดำเนินชีวิต ชุมชนกลับถูกน้ำพัดหายไปนับ 100 หลัง ทำให้ชาวบ้านมีความยากลำบากในการดำรงชีวิต ในช่วงเวลาหลังประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติจากมหาอุทกภัยนี้ ภัยเกิดขึ้นในครั้งนี้อยู่เพียงจังหวัดแค่แห่งเดียว ซึ่งชาวชุมชนคีรีวงได้รับพระอุปถัมภ์และบ้านที่ประสบภัยในครั้งนั้นไว้เป็นอนุสรณ์สถานจวบจนถึงปัจจุบัน จากประสบการณ์อันเลวร้ายในครั้งนี้นี้ ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชุมชนคีรีวงเป็นอย่างมาก ทางราชการได้แนะนำให้อพยพไปตั้งชุมชนใหม่ในที่ที่ปลอดภัย แต่ชาวชุมชนคีรีวงไม่ยอมโยกย้ายไปจากถิ่นเดิมของบรรพบุรุษ เพราะชีวิตผูกพันจนละทิ้งถิ่นฐานไม่ได้ ซึ่งจากเหตุการณ์ในครั้งนี้อย่างนี้ ชาวชุมชนคีรีวงได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานเงินมากกว่า 100 ล้านบาท เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาในการป้องกันภัยพิบัติทางน้ำในระยะยาว (ยังยุทธ กระจ่างโลก, 2552) และทำให้ชาวบ้านหันมาปรึกษาหารือกันว่าถ้าต้องการอาศัยอยู่ที่เดิม ต้องแสวงหาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้ ชาวบ้านจึงพากันหาอาชีพเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และใช้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างยั่งยืน ซึ่งมีบางส่วนของคำบอกเล่าถึงเหตุการณ์ครั้งนั้นของผู้ให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...เมื่อก่อนบ้านป่าอยู่ในคลองโน้นลูก ก็เมื่อก่อนคลองที่ลูกเห็น ตรงนี้ไม่ได้ เป็น คลอง ตรงนั้นนะบ้านป่า บ้านญาติๆ บ้านชาวบ้านทั้งนั้น ตั้งอยู่เต็มไปหมด แต่ตรงนี้แหละ เป็นคลอง อ้อมเรียบมาข้างๆวัด ตอนนั้นน้ำมา ปี 2531 นั้นแหละ บ้านป่าก็ไปหมดเลย น้ำกวาดไปหมด หลายหลัง...” (ป่าพา, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...น้ำท่วมปี 31 ครั้งนั้นหนักมากๆ น้ำเยอะมาก ยายเก็บอะไรไม่ทันเลย เพราะน้ำ มาเร็ว ชลประทานเขาเข้ามาทำให้ ถมดินให้ ยายก็อยู่ต่อที่นี่แหละ ไม่ไปไหน ทำสวนต่อ...” (ยายนิน, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ไม่ใช่แค่สิ่งปลูกสร้าง ผู้คนก็ล้มหายตายจากไปพร้อมกับน้ำป่า ทุกอย่างราบไปหมด เหลือแค่วัดที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจของเราไว้ด้วยกัน...” (ลุงยัน, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...คีรีวงมีน้ำป่าหลากบ่อยครับ ผ่นตกหนักๆ ที่ไร่ ต้องระวัง...” (โรจ, สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...แต่ก่อนทำน้ำตรงนี้ เด็กๆเล่นฟุตบอลกัน สมัยผมเด็กๆผมเคยเล่นฟุตบอล แต่ เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ทั้งหมดหายไปกับมวลน้ำมหาศาล น้ำกวาดไปหมด...” (พี่รงค์, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

บทเรียนในอดีตทำให้ชาวบ้านหันกลับมาให้ความสำคัญกับธรรมชาติ โดยมีการ จัดตั้งกองทุนเดิมสี่เขียวใส่เขาหลวง ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านคีรีวง เพื่อทำหน้าที่แทนชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับองค์กรภายนอก จัดกิจกรรมให้ชาวชุมชนคีรีวงฟื้นฟูและปกป้องป่ารอบชุมชน จัดกิจกรรมปลูกป่าทดแทนตั้งแต่พื้นที่ราบ ในหุบเขาคีรีวงถึงยอดเขาหลวง ร่วมกันปลูกต้นประดู่ตลอดแนวคลองปง คลองท่าหาคลองท่าชาย และคลองท่าดี เพื่อยึดเกาะหน้าดินและป้องกันการพังทลายของดินบริเวณริมตลิ่ง รวมทั้งเป็นภูมิทัศน์ ที่ดีของชุมชนอีกทางหนึ่ง ตลอดจนเป็นแหล่งให้ความรู้ ปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ป่าแก่ชาวบ้าน เพื่อรักษาป่ารอบชุมชน (แผนพัฒนาชุมชนฯ อบต. กำโลน, 2552)

ภายหลังอุทกภัยในปี พ.ศ. 2531 ลักษณะทางกายภาพของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป สายน้ำเปลี่ยนทิศทาง มีความคดเคี้ยวลดลง ไหลตัดผ่านตรงกลางหมู่บ้าน แบ่งชุมชนออกเป็น สองฝั่งคลอง ประกอบกับระยะนั้นเป็นช่วงที่กระทรวงมหาดไทยต้องการแบ่งเขตการปกครองพื้นที่ ซึ่งมีประชากรหนาแน่นเป็นหมู่บ้านใหม่ ชุมชนคีรีวงจึงถูกแบ่งเป็น 4 หมู่บ้าน คือ บ้านคีรีวง หมู่ที่ 5 บ้านคีรีทอง หมู่ที่ 8 บ้านขุนคีรี หมู่ที่ 9 และบ้านคีรีธรรม หมู่ที่ 10 มาถึงปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านได้ให้ความสำคัญจากบทเรียนในอดีตจากที่วิถีการดำเนินชีวิต มีการดำเนินชีวิตแบบชาวสวนทั่วไป จึงหันกลับมาสนใจถึงการอยู่ร่วมและพึ่งพิงกับธรรมชาติ และมีการคิดหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองอยู่รอดในพื้นที่เดิม ซึ่งจากเดิมภาครัฐมองว่าไม่เหมาะสม

กับการเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยแต่ชาวบ้านยังยืนหยัดทำมาหากินอยู่ในพื้นที่เดิม และด้วยพระเมตตาของในหลวง ร.9 จัดตั้งโครงการพระราชดำริเพื่อพลิกฟื้นหมู่บ้านคีรีวงขึ้นมาใหม่ มีการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ มีนาหินมาตกแต่งตลิ่ง เพื่อจัดการทางระบาย ให้ระบายน้ำได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งชาวบ้านจึงมีการคิดหาวิธีการพึ่งพิงธรรมชาติโดยไม่ทำลายธรรมชาติ การรักษาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในพื้นที่เรียนรู้ที่จะทำการรักษาสภาพธรรมชาติของป่าไว้ เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ มีให้ภัยธรรมชาติทำลายชุมชนคีรีวงได้อีก เพื่อให้สามารถที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่ที่อาศัยมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพราะวิถีชีวิตผูกพันในผืนแผ่นดินเกิดจนละทิ้งถิ่นฐานไม่ได้ ให้สามารถอาศัยอยู่ได้อย่างยั่งยืนไปจนถึงรุ่นลูก รุ่นหลาน ต่อไปในอนาคต กลายเป็นวิถีชีวิต การนำไปสู่การก่อเกิดภูมิปัญญามากมายที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ภายใต้ทรัพยากรอันมีค่าที่มีอยู่ในชุมชน จนกลายเป็นจุดเด่นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ ซึ่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่จากในอดีตดั้งเดิมสะท้อนจากผู้คนหลากหลาย ดังนี้

“...จำได้ตอนเด็กๆ ไปช่วยตาเก็บมังคุดในสวน เก็บบ้างเล่นบ้าง โดนไม้ไผ่บาดที่เท้า ตาก็เอาเปลือกมังคุดมาใส่แผลให้ เพราะเปลือกมังคุดมันช่วยสมานแผล...”
(น้ำพร, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...สมัยเด็กๆ เท่าที่จำความได้ 8 – 10 ขวบ ไปเที่ยวที่วัด เห็นพระในวัดใช้ใบไม้เปลือกที่เป็นสีเหลือง ย้อมผ้าจีวร...” (ลุงสมปอง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...จริงๆ เราทำสวน สวนสมรม ปลูกหลายอย่าง เช่น ทุเรียนมีเยอะ เราก็เอามาทำทุเรียนกวน แต่ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ปี พ.ศ. 2531 เรามีการรวมตัวกัน ผู้หญิงนี่แหละเรา มารวมๆ กัน ทำทุเรียนกวน เก็บไว้กินได้นาน...” (พี่เหม้ม, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

จากคำกล่าวข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งของเสียงสะท้อนอันหลากหลายของผู้คนที่มีการดำเนินชีวิต อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนคีรีวง ที่เล่าผ่านความทรงจำ คำบอกเล่าของบรรพบุรุษที่ชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนในอดีต ที่วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนคีรีวง มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายตามแบบฉบับวิถีชาวบ้านทั่วไป ประกอบอาชีพทำสวน เรียกว่าสวนสมรม คนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันแบบพี่น้อง เครือญาติ มีความรักในแผ่นดินเกิดที่ทำมาหากินตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ มีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ตามทุนทรัพยากรที่มีในชุมชน สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ กลายเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตที่มีการปรับตัวจากบทเรียนจากการประสบการณ์ภัยธรรมชาติในอดีตที่เกิดขึ้น ทำให้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ นำมาซึ่งการอนุรักษ์รักษา พึ่งพิงธรรมชาติ ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันสามารถอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติได้ นับได้ว่าเป็นจุดเด่นของชุมชนคีรีวงที่ปัจจุบันมีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว

ชุมชนคีรีวงกับการกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว

การนำเสนอชุมชนคีรีวงกับการกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2561) ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ ช่วงแรก ชุมชนคีรีวงในกระแสการท่องเที่ยว ซึ่งจะอยู่ในช่วง ปี พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2561 ในส่วนนี้จะกล่าวถึง การท่องเที่ยวได้เริ่มเข้ามาในชุมชนคีรีวงอย่างชัดเจน และจุดเปลี่ยนของการเข้าสู่กระแสการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวง และเมื่อมีกระแสการท่องเที่ยวเข้ามานั้น ชุมชนคีรีวงมีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวเมื่อชุมชนคีรีวงเข้าสู่การท่องเที่ยว อีกส่วนหนึ่ง คือ การประกอบสร้างชุมชนคีรีวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว โดยจะกล่าวถึง การประกอบสร้างชุมชนคีรีวงให้กลายเป็นสินค้า โดยอาศัยทุนชุมชน และทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนคีรีวง มีรายละเอียดดังนี้

ชุมชนคีรีวงในกระแสการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2561)

ประเทศไทยได้ประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจใน ปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลไทยได้ประกาศค่าเงินบาทลอยตัว รัฐบาลจึงได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ การเป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ในแบบวิถีธรรมชาติทำให้ชุมชนได้รับความสนใจในเรื่องของการเป็นชุมชนที่พึ่งตนเอง เนื่องจากชาวชุมชนคีรีวงมีประสบการณ์จากการเกิดภัยธรรมชาติ ชุมชนจึงมีวิถีชีวิตที่ใกล้ชิด และพึ่งพิงธรรมชาติ มีการคิดหาวิธีที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ โดยไม่ต้องเปลี่ยนแหล่งที่อยู่และพื้นที่ทำมาหากินใหม่ ต้องการอยู่ในพื้นที่เดิม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้อาศัยกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงมีความหวงแหนในผืนแผ่นดินของบรรพบุรุษ

ชุมชนคีรีวง ได้รับรางวัล ชุมชนยอดเยี่ยม ชุมชนคีรีวง ได้เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Thailand Tourism Awards) ประจำปี 2541 ประเภทเมืองและชุมชน เนื่องจาก เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบชาวสวนอยู่กับธรรมชาติ ผลจากการเปิดตัวชุมชนคีรีวงเพื่อการท่องเที่ยว โดยชาวบ้านเอง จะทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ให้ความรู้ เรื่องวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชนแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นผู้นำทางศึกษาธรรมชาติ และพักผ่อนนันทนาการแห่งชาติเขาหลวง มีบริการที่พักในชุมชน (Home Stay) ซึ่งดำเนินการโดยชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านคีรีวง ทำให้ชุมชนคีรีวงได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เมื่อ ปี พ.ศ. 2541 และได้พัฒนาเป็นการบริการนักท่องเที่ยวขึ้น เกิดเป็นธุรกิจใหม่ของชุมชน ชุมชนคีรีวงมีการพัฒนา มีการก่อสร้างถนนในชุมชนระยะทาง 10 กิโลเมตร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีการทำโครงการสร้างป้ายสื่อความหมายตามแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดให้ชุมชนคีรีวง เป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเป็นโครงการต้นแบบ 1 ใน 20 หมู่บ้านใน 19 จังหวัดทั่วประเทศ และได้สนับสนุนงบประมาณก่อสร้างศูนย์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแก่ชุมชนคีรีวง นอกจากนี้ กระทรวงมหาดไทย โดยหน่วยงานพัฒนาชุมชน กำหนดให้ชุมชนคีรีวงเป็นหมู่บ้านโอท็อปต้นแบบ ต่อมากระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้คัดเลือกชุมชนคีรีวงเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป 1 ใน 4 หมู่บ้านต้นแบบทั่วประเทศ (ประคอง สุขคนจัตต์, 2552)

ทำให้ชุมชนคีรีวงเป็นที่รู้จักของสังคมภายนอกมากขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวมาเข้ามามีบทบาทในชุมชนคีรีวงอย่างชัดเจน

กระแสความนิยมการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการมีทัศนียภาพทางธรรมชาติที่สวยงามของชุมชนคีรีวง ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติโดยรอบ ที่รายล้อมไปด้วยภูเขา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาหลวง ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณนานาชนิด อันทำให้มีอากาศที่บริสุทธิ์ กรมควบคุมมลพิษ ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบคุณภาพอากาศที่บริเวณพื้นที่ชุมชนคีรีวง เมื่อปี 2552 และพบว่า บริเวณดังกล่าว มีค่า AQI (ดัชนีคุณภาพอากาศ) ระหว่าง 17- 49 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเชิงตัวเลขกับพื้นที่อื่นในประเทศไทย โดยตามเกณฑ์มาตรฐานอากาศที่ดี ต้องมีสิ่งแปลกปลอมไม่เกิน 300 ไมครอนต่ออากาศ 1 ลูกบาศก์เมตร แต่พบว่า มีสิ่งแปลกปลอมเพียง 3 ไมครอนต่ออากาศ 1 ลูกบาศก์เมตร หรือ มีอากาศที่บริสุทธิ์กว่ามาตรฐานถึง 100 เท่า เป็นโอกาสในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวง ทำให้ชุมชนคีรีวง กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วไป ชาวบ้านมองเห็นโอกาสในการประกอบธุรกิจเพื่อหารายได้เพิ่มเติม อันเนื่องมาจาก มีการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน บ้างก็ขาย อาหารตามสั่ง บ้างก็ขายของฝาก เปิดร้านขายเสื้อผ้าแนวผ้ามัดย้อม บ้างก็ปรับเปลี่ยนบ้าน เพื่อเป็นที่พักรับรองนักท่องเที่ยวในลักษณะโฮมสเตย์ ที่พัก ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวหลากหลายแบบ ชาวบ้านมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยใช้ทรัพยากร วัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ มาเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์ สินค้าเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ผ้ามัดย้อมสีจากธรรมชาติ เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคีรีวง ซึ่งสีที่นำมามัดย้อมก็หาได้จากธรรมชาติ มีผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุจากธรรมชาติ เป็นศิลปหัตถกรรมทำจากมือ เช่น พวงกุญแจ สร้อยข้อมือ จากลูกสวาด อันเป็นผลไม้มงคลที่ทางใต้ เชื่อถือว่าให้ผลทางด้านเมตตามหานิยม สร้างสรรค์ผลิตเป็นของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์จากเปลือกมังคุด ที่มีทั้งสบู่ โลชั่น แชมพู และผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่อีกมากมาย ที่ชาวบ้านสามารถนำมาเพิ่มมูลค่า ทำเป็นผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายสู่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม วิธีการดำเนินชีวิต ถูกนำไปสู่การก่อเกิดภูมิปัญญามากมายที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ภายใต้ทรัพยากรอันมีค่าที่มีอยู่ในชุมชน กลายเป็นจุดเด่นของชุมชนคีรีวง มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ก่อเกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคีรีวง จะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ที่บอกเล่ากับผู้วิจัย ดังนี้

“...พี่เป็นคนที่นี่ เปิดร้านขายข้าวแกง อาหารตามสั่ง นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยว มีจำนวนเยอะในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดยาวนักท่องเที่ยวก็มาเข้ามา เยอะเหมือนกัน ช่วงหัวรุ่งเช้าๆหน่อยก็เข้าสวน ไปดูสวนก่อน สายๆก็ค่อยมา เปิดร้านขายของต่อ หน้าร้านมีทุเรียนกวนขายนะคะ แบบห่อกาบหมากก็มีคะ...” (พี่สวย, สัมภาษณ์ วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...น้องมาแวะชิมร้านพี่แล้ว วันหลังแวะมาอีกนะคะ พี่ที่พี่พักมาแนะนำของพี่เอง มีนามบัตรให้คะ จรรยาพร โฮมสเตย์ จะมากันเป็นกลุ่ม หรือมาพักผ่อนส่วนตัวก็ได้จ้า ถ้าเป็นกลุ่มคณะ ห้องจัดเลี้ยงเล็กๆ ก็มีให้คะ ...” (พี่จรรยา, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...ถ้าน้องมาวันธรรมดาหรือมาเช้า ๆ หน่อย คนยังไม่พลุกพล่าน เพราะชาวบ้านยังไม่ออกกันมาจากสวน สักตอนสายๆ หน่อย ร้านก็จะเริ่มเปิด คนก็จะเริ่มหนาตามีร้านกาแฟ มีจักรยานให้เช่าปั่นเที่ยวชมบรรยากาศ...” (หลง, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...บ้านพี่อยู่เข้าไปในซอยหน่อยนึง ชายพวกเสื้อผ้า ขายได้วันละหลายตัว ขายไปเรื่อยๆ คนสนใจซื้อเยอะ เขาเข้ามาเที่ยวพักผ่อน มองแล้วว่ามันน่าจะขายได้ เดียวนี้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยอะเราก็ไม่พลาดที่หารายได้เสริมทำควบคู่กันไป ยิ่งไงๆ บ้านก็อยู่แถวนี้อยู่แล้ว...” (พีจินดา, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2561)

ภาพที่ 11 ร้านขายของขายอาหารของชาวบ้าน
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อ 13 พฤษภาคม 2561

ภาพที่ 12 ทางเข้าสู่ชุมชนคีรีวง
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อ 13 พฤษภาคม 2561

จากคำสัมภาษณ์เหล่านี้ สะท้อนได้ถึง ชาวบ้านในชุมชนคีรีวง ยังมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ยังมีการอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติ มีการใช้ทุนภูมิปัญญาและทุนทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่มาเพิ่มมูลค่า เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยอาศัยวิธีการพึ่งพิงธรรมชาติที่มีตั้งแต่ในยุคบรรพบุรุษ แต่ด้วยสถานการณ์บางอย่างเปลี่ยนไป ชาวบ้านจึงต้องมีการปรับตัวจากการเรียนรู้จากธรรมชาติ ส่วนหนึ่งด้วยการช่วยเหลือและฟื้นฟูจากภาครัฐ องค์กร เอกชน ที่เข้ามาช่วยเหลือในด้านต่างๆ แนะนำ ส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพ ด้วยความร่วมมือของชุมชนเอง สามารถสร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชน และมองถึงความยั่งยืนของชุมชนคีรีวงในอนาคต ทำให้วิถีชีวิตบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนไป มีสิ่งอำนวยความสะดวกเข้ามามากขึ้น ทำให้ชาวบ้านในชุมชนคีรีวง มีโอกาสที่จะสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว มองเห็นโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน เพื่อสามารถที่จะดำรงชีวิตต่อไปได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

การประกอบสร้างชุมชนศิรัวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2561)

การประกอบสร้างชุมชนศิรัวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ได้มีการนำทุนชุมชนมาให้คุณค่า และความหมาย ตลอดจนการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับทุนชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่า โดยทุนชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่มีมูลค่าหรือมีคุณค่า ที่ไม่ใช่เงินเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงสิ่งอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคน เช่น ทุนทรัพยากรที่ก่อให้เกิดผลผลิตที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์ของคน ทุนทางสังคม วัฒนธรรมประเพณี ปัจจัยบริการทางโครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของไทยในปัจจุบัน มีการเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก การท่องเที่ยวจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากร โดยเฉพาะในส่วนของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม รวมถึงมีการปรับภูมิทัศน์ต่างๆ เพื่อรองรับท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจผู้มาเยือน สิ่งที่กำลังมานับได้ว่าเป็นทุนชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนการเงิน และทุนภูมิปัญญาของชุมชน นั้น ๆ ซึ่งการท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ใช่แค่การแค่อะไรชมสถานที่ต่าง ๆ เพียงเท่านั้น แต่จะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนสร้างสรรค์ให้ดูน่าสนใจ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม รวมทั้งยังมีการนำทรัพยากรในพื้นที่ชุมชน เพิ่มคุณค่าให้เกิดประโยชน์ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยว เป็นหนึ่งในรายได้หลักของประเทศ และเป็นการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนด้วย จึงทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การนำทุนทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอันเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน มาเพิ่มมูลค่า โดยการเปลี่ยนแปลงจากมูลค่าใช้สอย (use value) ให้กลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางการแลกเปลี่ยน (exchange value) ซึ่งการกลายเป็นสินค้านั้น คือ การเปลี่ยนผ่านของสินค้าชนิดหนึ่งซึ่งไม่ได้ถูกระบุว่าเป็นสินค้าให้กลายเป็นสินค้าโดยผ่านวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดมูลค่าขึ้นมา (Appadurai, 1986) ได้นิยามสินค้าเหล่านี้ว่าเป็น “วัตถุมูลค่าทางเศรษฐกิจ” (objects of economic value) มีความเชื่อมโยงเข้าสู่กระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามา และเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ การประกอบสร้างชุมชนศิรัวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ถูกประกอบสร้างจากลักษณะพื้นที่ทางกายภาพ ทัศนียภาพที่สวยงามในชุมชน หรือทุนชุมชน เช่น ทุนทรัพยากร ทุนภูมิปัญญา ทุนธรรมชาติในพื้นที่ของชุมชน ทุนสังคม ทุนการเงิน ทุนชุมชน คือ สิ่งที่ชุมชนสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อชุมชนดำรงอยู่อย่างสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน เป็นองค์ความรู้ ความเชื่อ วิถีชีวิตแนวปฏิบัติที่สืบทอด สัมผัส จนเอกลักษณ์ชุมชน และเป็นตัวกำหนดศักยภาพการดำรง ชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ถือได้ว่า เป็นทุนสำคัญของการสร้างความเข้มแข็ง และความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน เช่น ทุนทรัพยากรก่อให้เกิดผลผลิตที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์ของคน ทุนทางสังคม ทำให้เกิดเครือข่ายหลากหลายกลุ่ม โดยอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ในการประกอบสร้างชุมชนศิรัวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว

ชุมชนคีรีวงถูกประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าจากทุนชุมชน

ชุมชนคีรีวงถูกประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าจากทุนชุมชน ประกอบด้วย ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญา ทุนการเงิน และทุนกายภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ทุนทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนคีรีวง

ทุนทรัพยากรธรรมชาติ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชน เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำตก ป่าไม้ ดิน ภูเขา ชุมชนคีรีวงถูกประกอบสร้างจากการมีคุณภาพของอากาศที่ดี การมีส่วนร่วมในชุมชนที่มีผลไม้นานาพันธุ์ การมีสายน้ำที่ไหลผ่านกลางชุมชน มีวิวทิวทัศน์ของภูเขา ทัศนียภาพที่สวยงาม มีจุดชมวิวมองเห็นทัศนียภาพของชุมชนคีรีวงได้อย่างสวยงาม จนผู้คนที่เข้ามาท่องเที่ยวให้ความหมายว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถพักผ่อนหย่อนใจแบบธรรมชาติ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนคีรีวง มีรายละเอียดของการประกอบสร้างชุมชนคีรีวงจากทุนทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

1.1 การเป็นพื้นที่ซึ่งมีอากาศดีที่สุด

ทุนทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน แหล่งน้ำธรรมชาติเช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทะเล แร่ธาตุ พลังงาน น้ำพุ พืชพันธุ์ธัญญาหาร รวมถึงอากาศ ชุมชนคีรีวงจัดได้ว่ามีคุณภาพอากาศที่บริสุทธิ์ดีอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย ซึ่งจากการวัดค่ามาตรฐานอากาศของกรมควบคุมมลพิษในปี 2552 ได้พบว่า มีอากาศที่บริสุทธิ์กว่ามาตรฐานถึง 100 เท่า ซึ่งบริเวณดังกล่าวมี ค่า AQI (ดัชนีคุณภาพอากาศ) ระหว่าง 17- 49 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเชิงตัวเลขกับพื้นที่อื่นในประเทศไทย โดยตามเกณฑ์มาตรฐานอากาศที่ดีต้องมีสิ่งแปลกปลอมไม่เกิน 300 ไมครอนต่ออากาศ 1 ลูกบาศก์เมตร แต่พบว่ามีสิ่งแปลกปลอมเพียง 3 ไมครอนต่ออากาศ 1 ลูกบาศก์เมตร หรือ มีอากาศที่บริสุทธิ์กว่ามาตรฐานถึง 100 เท่า ถือได้ว่าเป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เป็นโอกาสในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวง ทำให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วไปการอยู่ในพื้นที่ซึ่งอากาศดีที่สุด ยังทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้บอกเล่ากับผู้วิจัยว่า เท่าที่เห็นชาวบ้านที่นี่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับโรคทางเดินหายใจ ซึ่งค่าความบริสุทธิ์ของอากาศ เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คีรีวงเป็นที่น่าสนใจของผู้คนที่อยากจะเข้ามาสัมผัสอากาศที่บริสุทธิ์ กลายเป็นกระแสของการท่องเที่ยวในเชิงธรรมชาติที่ต้องการสูดอากาศบริสุทธิ์ ซึ่งปัจจุบันได้มีการประชาสัมพันธ์ถึงความน่าสนใจของการแวะเข้ามาเที่ยวชม มีการกระบวนกรสร้างการรับรู้จากคนภายในชุมชนออกสู่คนภายนอก ผ่านทางโซเชียลเน็ตเวิร์ค การบอกต่อของนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยี่ยมเยือน และหน่วยงานต่างๆ ประชาสัมพันธ์ ใช้นี่เป็นสิ่งดึงดูดให้มีผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวอย่างไม่ขาดสาย และยังมีการเพิ่มมูลค่าของการเป็นพื้นที่ซึ่งมีอากาศที่บริสุทธิ์ โดยมีความคิด ถึงการนำอากาศมาบรรจุกระป๋องเป็นของที่ระลึก เพื่อเป็นสินค้าให้ผู้มาเที่ยวชมได้เลือกซื้อเลือกซื้อมากลับไปเป็นของฝากอีกด้วย ดังต่อไปนี้

“...กรมควบคุมมลพิษ ได้เข้ามาตรวจค่ามาตรฐานของอากาศ ที่นี่เป็นที่ที่มีอากาศดีที่สุด จนกลายเป็นใครๆก็มาเที่ยวแล้วต้องถ่ายรูปกลับไป...” (ปราง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...พี่ภูมิใจ ชาวบ้านเองคนอื่นเขาก็ภูมิใจ ที่ชุมชนของเราเป็นที่ที่อากาศดีที่สุด มีอากาศบริสุทธิ์ ให้สูดดมกัน ในเรื่องของระบบทางเดินหายใจ พี่ก็ไม่ค่อยเห็นใครมีปัญหา นะ แล้วทุกคนที่มาที่นี่ก็จะได้สูดอากาศบริสุทธิ์...” (นัย, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...มากับเพื่อนๆ ชวนมาเที่ยวกันค่ะ มีเวลาเหมาะว่างพอดีก็เลยมาค่ะ เราก็เห็นเพื่อนมาแล้วถ่ายรูปลงเฟสบุ๊ค เคยได้ยินได้เห็นผ่านทางรายการโทรทัศน์ หลากหลายรายการ ว่าที่นี่ อากาศดีที่สุด...” (ผิ่ง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ซื้ออากาศบรรจุกระป๋องไปไว้เป็นที่ระลึก ว่าครั้งหนึ่งเราได้มาถึงที่ศรีวังนี้แล้ว เตี่ยจะซื้อไปฝากเพื่อนที่กรุงเทพฯ ฯ ด้วย อากาศบรรจุกระป๋องนี้มีคุณค่าทางด้านจิตใจ บ่งบอกถึงศรีวัง...” (จุ่ม, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2561)

ภาพที่ 13 ป้ายอากาศดีที่สุดในประเทศไทย
ที่มา : ถ่ายโดยเพื่อนผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

ภาพที่ 14 อากาศบรรจุกระป๋องจำหน่ายเป็นของที่ระลึก
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561

จากคำให้สัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่าการเป็นพื้นที่ ที่อากาศดีที่สุด คุณภาพของอากาศนั้น เป็นสิ่งดึงดูดใจอย่างหนึ่งที่ยากให้คนเข้ามาสัมผัสอากาศบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นผลดีต่อการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวง ผู้คนสนใจอยากเข้ามาเที่ยวให้สัมผัสความสดใส ซึ่งการเป็นพื้นที่ ที่มีอากาศดีที่สุด มีอากาศบริสุทธิ์ เป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้คนนึกถึง ชุมชนคีรีวง ซึ่งมีไม่กี่แห่งในประเทศไทย และมีการนำมาเพิ่มมูลค่าโดยนำอากาศมาบรรจุกระป๋อง ขายเป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมได้เลือกซื้อกลับไปเป็นที่ระลึก นักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยเมื่อมาถึงชุมชนคีรีวงนิยมถ่ายภาพกับป้ายอากาศดีที่สุดในประเทศ แล้วอัพโหลดบนโซเชียล เพื่อสื่อความหมายไปยังคนอื่นว่า ได้เข้ามาสัมผัสที่อากาศดีที่สุดในประเทศไทย

1.2 การมีสวนสมรม

ชาวบ้านในชุมชนคีรีวง มีอาชีพหลักคือ การทำสวนสมรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ นับว่าเป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ที่สร้างรายได้หลักให้แก่ชาวบ้านในชุมชนคีรีวง ที่ทำให้ได้ผลผลิตที่ไม่ซ้ำกันในแต่ละฤดูกาล นอกจากนี้ สวนสมรมของชาวบ้านในชุมชนคีรีวง ยังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน บางโปรแกรมการท่องเที่ยวยังมีการเที่ยวชมสวนสมรมร่วมอยู่ในโปรแกรมของการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้สัมผัสถึงธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวชุมชนคีรีวงอย่างแท้จริง และยังมีภูมิปัญญาในการทำสวน คือรู้ว่าช่วงฤดูไหนต้องปลูกอะไร พืชชนิดใดสามารถปลูกคู่กับพืชชนิดใด เพราะสวนสมรม คือสวนที่ปลูกพืชพันธุ์นานาชนิดผสมกันเพื่อให้สภาพป่าธรรมชาติเกื้อหนุนผลผลิตที่ปลูกด้วย โดยที่การเอาพืชพันธุ์ดีที่สุดมาขยายพันธุ์ ปลูกแทรกลงในพื้นที่เดิมที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และมีการขยายพื้นที่ออกไป โดยใช้พื้นที่เป็นตัวกำหนด กำหนดชนิดพืชและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างพืชต่างชนิด เช่น การปลูกสะตอคู่กับต้นมังคุด เป็นการสร้างสมดุลทางธรรมชาติ เพราะต้นสะตอลำต้นสูง กิ่งก้านและใบโปร่ง ไม่บังแสงแดด ผ่านมายังต้นมังคุดที่อยู่เบื้องล่าง แต่สามารถบังความร้อนจากแสงอาทิตย์ได้บางส่วน เพราะต้นมังคุดไม่ทนต่อแสงแดดแรงๆ ซึ่งมังคุดจะมีลักษณะสูงไม่มาก ใบหนาทึบ เหมาะแก่การปลูกร่วมกับสะตอ มังคุดและลำสาตจะอยู่ใต้ต้นทุเรียน ต้นมะพร้าว หรือจำปาตะ ไกล ๆ กันจะพบต้นหมากสลัดกับต้นลูกเนียง มีต้นเหรียง ต้นสะตอ กอระกำอยู่ข้างหน้า บางสวนยังมีไม้ใหญ่ เช่น ตะเคียน จำปา จากการที่ชาวบ้านได้ปลูกพืชสวนสมรมต่างชนิดกัน มาหลายชั่วอายุคน ที่ดินของสวนสมรม จึงมีความอุดมสมบูรณ์ ปลูกพืชผลได้ผลผลิตดีมีคุณภาพ โดยไม่ต้องใช้สารเคมี เพียงแค่ให้ความสนใจปลูกพืชคลุมดิน ซึ่งสวนสมรมนี้ถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่สามารถปรับตัวให้อยู่กับธรรมชาติได้อย่างยอดเยี่ยม เกิดความสมดุลกัน (ปวีณา กายพันธ์, 2558)

การปลูกพืชแบบสวนสมรม เป็นภูมิปัญญาในการปลูกพืชที่มีมาตั้งแต่ยุคบรรพบุรุษ การปลูกพืชแบบสวนสมรม นอกจากจะช่วยอนุรักษ์ความหลากหลายของพืชในท้องถิ่น ยังทำให้เกษตรกรได้รับผลผลิตที่หลากหลาย ทำให้มีกินมีใช้ และมีสุขภาพดี ไม่ต้องเสียค่ายารักษาโรค และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.3 การเป็นแหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สนใจเข้ามาเที่ยวชมชุมชนคีรีวงเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากทัศนียภาพที่มีความสวยงาม การเที่ยวชมบรรยากาศแบบธรรมชาติ มีทิวเขา ลำน้ำ มีการปรับปรุงพื้นที่ภูมิทัศน์ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ในชุมชนคีรีวง มีการท่องเที่ยวในหลากหลายแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น

ภาพที่ 15 เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย
ที่มา : ถ่ายโดยเพื่อนผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

โดยมีการประชาสัมพันธ์โดยหน่วยงานที่มีการรับผิดชอบในด้านของการท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหมู่บ้านคีรีวง จะคอยดูแลให้คำปรึกษาแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวชม การที่ชุมชนคีรีวงอยู่ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพของชุมชน ได้แก่

1.3.1 สายน้ำที่ไหลผ่านกลางชุมชนคีรีวงและวิวทิวทัศน์

การมีพื้นที่ทางกายภาพที่มีธรรมชาติที่สวยงาม อยู่ท่ามกลางหุบเขามีสายน้ำไหลผ่านกลางชุมชนก่อให้เกิดเป็นทัศนียภาพที่สวยงาม กลายเป็นวิวทิวทัศน์ มีแหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำตก ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทัศนียภาพที่สวยงาม และการอยู่ในหุบเขาของชุมชนคีรีวง ในขณะที่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยมีสายน้ำที่เกิดจากธรรมชาติไหล

ผ่านกลางชุมชนคีรีวง นับว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากทุนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน มีความสวยงาม สร้างความประทับใจ เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสู่ชุมชนคีรีวง

ภาพที่ 16 ทิวทัศน์ที่สวยงามในชุมชนคีรีวง
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์จากผู้ที่ได้เข้ามาสัมผัสท่องเที่ยวชุมชนคีรีวงตามความสนใจของนักท่องเที่ยว และได้บอกเล่าให้แก่ผู้วิจัยฟังว่า

“...วันนี้พี่มาพักผ่อนคะ ชอบแบบธรรมชาติๆ อยากมาเล่นน้ำตกท่าหา ของกินก็เยอะ จะกินอะไรก็เลือกเอาเลยคะ...” (เก๋, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...คนมาเที่ยว พอกลับไปบ้านเขาก็ไปเล่า ไปบอกต่อกัน อีพรูปมาเที่ยวชมลงเฟสบุ๊คกัน คนอื่นๆเห็นบรรยากาศก็อยากมาเที่ยวบ้าง...” (พีรรงค์, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 17 จุดชมวิวกุ่มชนคีรีวง
ที่มา : ถ่ายโดยเพื่อนผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

ภาพที่ 18 จุดชมวิวกุ่มชนคีรีวง
ที่มา : ถ่ายโดยเพื่อนผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

“...มากขึ้น 4 – 5 คน กินส้มตำเสร็จก็จะลงเล่นน้ำคะ อากาศก็ต้องคลายร้อนที่อยู่ในตัวเมืองนครศรีฯ มาอยู่บ่อยๆ มีแขกไปใครมาที่นครศรีฯ บ้านเราบางคนถามถึงคีรีวง เราก็จะพามาเที่ยวที่นี่...” (สาลี, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2561)

ภาพที่ 19 นักท่องเที่ยวที่มาเล่นน้ำในคีรีวง
ที่มา : ถ่ายโดยเพื่อนผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2561

จากคำสัมภาษณ์เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวสนใจอยากเข้ามาเที่ยวชมชุมชนศรีวัง เป็นสิ่งดึงดูดใจอยากให้นักท่องเที่ยวอยากเข้ามาสัมผัสกับธรรมชาติที่สวยงาม ที่เกิดจากทุนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน สายน้ำที่ไหลผ่านกลางชุมชนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สามารถใช้เป็นที่สำหรับนักท่องเที่ยวลงเล่นน้ำ วิว ทิวทัศน์ ของทัศนียภาพที่สวยงาม ใช้เป็นถ่ายภาพที่สวยงามตามความพอใจของนักท่องเที่ยว

การมีลักษณะพื้นที่ทางกายภาพ น้ำตก สายน้ำไหลผ่านกลางชุมชน การมีวิวกกลางหุบเขาที่สวยงาม สร้างความน่าสนใจให้กับผู้คนที่สนใจอยากเข้ามาสัมผัสชุมชนศรีวัง ทั้งนี้เป็นการสื่อความหมายประชมสัมพันธ์จากคนชุมชนให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพที่สวยงามน่าท่องเที่ยว ทำให้คนภายนอกอยากเข้ามาสัมผัสการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนศรีวัง นอกจากนี้ยังมีทุนทางกายภาพของชุมชนศรีวัง ที่อาศัยลักษณะทางกายภาพที่สวยงาม เพิ่มความน่าสนใจโดยการก่อสร้างร้านค้าต่างๆ คิดสร้างสรรค์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น กิจกรรมการปั่นจักรยานเที่ยวรอบชุมชน เพื่อตอบสนองและอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตสิ่งที่สนับสนุนการดำรงชีวิต เพื่อเข้ารับบริการท่องเที่ยวที่เจริญเติบโตขึ้นในอนาคต โดยจะนำเสนอในส่วนของการเงิน ที่มีความเชื่อมโยงจากการมีทุนทรัพยากรธรรมชาติ ที่ชาวบ้านในชุมชนศรีวังได้คิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นสิ่งต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

1.3.2 สะพานบ้านศรีวังกับวิวัติวทัศน์ที่สวยงามของชุมชนศรีวัง

สะพานบ้านศรีวัง คลองท่าดี เป็นสะพานที่ข้ามผ่านคลองท่าดี ระหว่างสองฟากฝั่งของหมู่บ้านศรีวัง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวง ร.9 ได้ทรงมีพระเมตตา มีพระราชดำรัสให้ กรมชลประทานดำเนินการขุดลอกคลอง ตกแต่งขอบตลิ่งด้วยหินเรียงเพื่อระบายน้ำให้ได้ทันในกรณีฝนตกหนัก และยังเป็นจุดสำคัญของชุมชนศรีวัง ถือเป็นจุดสนใจจุดหนึ่งของชุมชนศรีวัง ที่นักท่องเที่ยวที่แวะเข้ามาเที่ยวชมให้ความสนใจ ซึ่งใครมาใครไปก็อดไม่ได้ที่จะมาถ่ายรูปที่สะพานคลองท่าดีแห่งนี้ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของการได้มาเที่ยวที่ชุมชนศรีวัง ถือเป็นจุดเด่นของชุมชนศรีวังแห่งนี้ ที่นักท่องเที่ยวก็ต่างพากันถ่ายรูปกับป้ายที่สะพานบ้านศรีวังหรือสะพานคลองท่าดีแห่งนี้ เพื่อเป็นความทรงจำในการได้แวะเข้ามาเที่ยวชมที่ชุมชนศรีวัง และมีจำนวนไม่น้อยถ่ายรูปที่จุดนี้แล้วก็อัปโหลดรูปลงบนโซเชียล เป็นการสื่อความหมายจากคนที่เคยเข้ามาเที่ยว ให้บุคคลอื่นที่สนใจให้เข้ามาเที่ยวชมชุมชนศรีวัง เรียกได้ว่าเป็นสิ่งที่เรียกได้ว่าเป็น “คุณค่าทางจิตใจ” กล่าวได้ว่าเป็นสินค้าทางอ้อม ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ยังสามารถนำรูปสะพานบ้านศรีวังที่ถ่ายติดวิว ทิวทัศน์ที่สวยงาม ผลิตเป็นพวงกุญแจจำหน่าย และผลิตเป็นภาพที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกกลับไปเป็นของฝากได้ ดังสะท้อนได้จากคำสัมภาษณ์ เหล่านี้

“...มาแล้วต้องถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึกค่ะ ยังมาเป็นกลุ่มยิ่งต้องบันทึกเก็บไว้ ตรงนี้เป็นจุดที่มาแล้ว คือมาถึงศรีวังคะ...” (ฝั่ง, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...จองที่พักไว้แล้วคะ แต่จะแวะถ่ายรูปตรงสะพานคีรีวงตรงนี้จะรูปสวยๆ วิวสวยๆ ถ่ายแล้วก็จะโพสต์ลงเฟสบุ๊ค เชื่อกันให้เพื่อนๆ ชม...” (เก๋, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...มาเที่ยวคีรีวงครั้งนี้ ได้แวะชมสวนสมรมของชาวบ้านด้วย ซึ่งถ้าเป็นฤดูผลไม้คงได้ ชมไป ชมไป แต่จุดวิวสะพานท่าดีนี่ขาดไม่ได้ ถ้าไม่ได้ถ่ายรูปจุดนี้คงมาไม่ถึงคีรีวงครับ ...” (อาร์ม, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 20 สะพานบ้านคีรีวง
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 13 พฤษภาคม 2561

จากคำสัมภาษณ์ของเหล่าผู้คนที่เข้ามาเที่ยวชมชุมชนคีรีวง จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยว นอกจากจะเข้ามาเที่ยวชม พักผ่อน หย่อนใจแล้ว ยังมีการถ่ายรูป บันทึกความทรงจำในการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง ซึ่งจุดที่นักท่องเที่ยวเลือกที่จะบันทึกภาพนั้น เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ ในการได้เข้ามาสัมผัสสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ ซึ่งการปรับภูมิทัศน์ และพื้นที่ให้น่าสนใจนั้น เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว ที่ชอบสัมผัสกับธรรมชาติให้แวะเข้ามาเยือนหมู่บ้านคีรีวง สะพานบ้านคีรีวงหรือสะพานคลองท่าดีที่เหล่านักท่องเที่ยวที่ผ่านเข้ามา ได้จอดรถ เดินกันเข้ามาถ่ายรูปกับสะพานบ้านคีรีวง เพราะสะพานบ้านคีรีวงแห่งนี้ มีคุณค่าทางด้านจิตใจ ที่อาจจะเป็นสัญลักษณ์แทนภาพของชุมชนคีรีวง ซึ่งเป็นจุดของสะพานเป็นจุดที่ถ่ายตติวิ ทิวทัศน์ ของสภาพภูเขาที่สูงใหญ่ และสายน้ำไหลที่ไหลผ่านอย่างสวยงาม และเป็นที่น่าจดจำ เป็นสิ่งประกอบสร้างจากพื้นที่ ที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม ในการที่จะรองรับกระแสของนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาเที่ยวชม

2. ทุนภูมิปัญญาของชุมชน

ภูมิปัญญาของชุมชน เป็นความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในชุมชน ที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ได้รับการสั่งสม กลั่นกรอง และถ่ายทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นที่คิดสร้างสรรค์ได้เอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ของชุมชน การถ่ายทอดวิถีชีวิตภูมิปัญญาของชุมชนให้ผู้สนใจได้รับรู้เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านภูมิปัญญา การทำสวนสมรม เป็นการปลูกพืชนานาชนิดโดยใช้ภูมิปัญญาที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษให้ได้ผลตามฤดูกาล และสร้างสรรค์ การบูรณาการนวัตกรรมในผลิตภัณฑ์ของชุมชนคีรีวง ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เกิดจากทุนภูมิปัญญาของชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การถ่ายทอดวิถีชีวิตภูมิปัญญา

ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับคุณค่า ความรู้คู่ภูมิปัญญา และงานสร้างสรรค์อันเกิดจากการค้นคว้าและค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น รวมทั้งค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันสังคม ทำให้เกิดการจัดระเบียบของสังคมหรือสร้างกฎกติกาที่เป็นคุณต่อสังคมโดยส่วนรวม รวมถึงกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่อาศัยพึ่งพิงธรรมชาติมาตั้งแต่ในอดีต ก่อให้เกิดการปรับตัวและการเรียนรู้ ธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดคุณประโยชน์สูงสุด มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เกิดจากวิถีชีวิตของคนในชุมชน นับได้ว่าการเรียนรู้ที่จะพึ่งพิงธรรมชาติ เกี่ยวข้องกับระบบภูมิปัญญา เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับธรรมชาติ จะปรากฏให้เห็นในรูปของกระบวนการการเรียนรู้ การสร้างสรรค์การผลิตใหม่ และการถ่ายทอดจากองค์กรทางสังคมในท้องถิ่น เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และยังทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางเครือญาติของชุมชน ตลอดจนแบบแผนการใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชน ที่ดิน น้ำ ป่า ถือเป็นภูมิปัญญาที่สะท้อนศีลธรรมของชุมชนที่มี กลายเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งยังถ่ายทอดให้ผู้อื่นๆ ภายนอกที่สนใจ และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชม ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...ผมมาศึกษาดูงานคับ โรงเรียนพามาศึกษาดูงาน การทำผ้ามัดย้อมศรีวังครับ...”
(ชาวิน, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...วันนี้ครูพานักเรียนมาดูงานค่ะ ครูเลือกที่นี่เพื่อที่จะพาเด็กๆมาเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน และสิ่งที่เป็นประโยชน์จากธรรมชาติ วันนี้ทางชุมชนจะสาธิตการทำสบู่เปลือกมังคุด เด็กก็สนใจที่จะดูกัน ให้ได้กๆ ได้มองเห็นว่าชุมชนแห่งนี้มีภูมิปัญญาต่างๆมากมาย...” (สุข, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...วันนี้พี่มาเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านศรีวังค่ะ จะสาธิตการทำสบู่เปลือกมังคุดพร้อมกับพานักเรียน กับผู้สนใจชมโรงทำสบู่ค่ะ...” (นัท, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 21 ศูนย์เรียนรู้วิชาชีพบ้านสมุนไพร
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

ภาพที่ 22 การสาธิตการเตรียมสีผ้ามัตย้อม
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

ภาพที่ 23 กลุ่มนักเรียนที่เดินทางมาดูงานที่ศรีวัง
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

ภาพที่ 24 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลการศึกษาดูงานการทำสบู่มั่งคุด
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

จากเสียงสัมภาษณ์เหล่านี้ล้วนเป็นการยืนยันถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งประกอบหนึ่งทำให้ผู้คนสนใจมาเที่ยวชม เข้ามาท่องเที่ยว เลือกชม เลือกซื้อ สินค้าที่เกิดจากวิถีชีวิตและภูมิปัญญา เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนศรีวัง

2.2 การทำสวนสมรม

สวนสมรม คือการปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกันและ พึ่งพาอาศัยกัน เหมือนกับครอบครัวมีพ่อ แม่ ลูก หลาน พึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในอดีตของภาคใต้ ที่จะปลูกไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผัก พืชสมุนไพรในพื้นที่เดียวกัน โดยไม่ทำลายพืชดั้งเดิมที่มีอยู่ ทำให้พืชได้พึ่งพาอาศัยกันเองตามธรรมชาติ เช่น ใบของต้นไม้หลากหลายชนิดในสวนสมรม จะหล่นลงสู่ดินเป็นปุ๋ย ช่วยปกคลุมดิน ป้องกันการสูญเสียน้ำและความชื้นของหน้าดิน การปลูกดอกไม้สีสด เช่น บานชื่น ทานตะวัน บานไม่รู้โรยไว้ในสวนสมรม สีของดอกไม้จะช่วยดึงดูดแมลงช่วยให้แมลงทำลายพืชอื่น ๆ น้อยลง รวมทั้ง การปลูกพืชหลากหลายชนิดก็จะมีแมลงมากชนิดมาตอม ซึ่งแมลงบางชนิดเป็นศัตรูตามธรรมชาติของแมลงศัตรูพืช จึงเกิดความสมดุล โอกาสที่แมลงศัตรูพืชจะระบาดจนเกิดความเสียหายจึงมีน้อย และการปลูกพืชสมุนไพร เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ หอม สะเดา ใบยาสูบ สามารถนำมาเป็นสารกำจัดแมลงศัตรูพืชได้โดยไม่ต้องใช้สารเคมี สวนสมรมเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาแบบและวิธีการเพาะปลูกพืชแซมป่าดั้งเดิม เมื่อเกิดที่ว่างตรงไหนจะปลูกไม้ผลทดแทนตรงนั้น ในกรณีที่ไม้ผลต้นใดให้ผลน้อยลง หรือกำลังจะหมดอายุ ชาวศรีวังจะนำต้นใหม่ของพันธุ์ไม้ผลที่ต้องการจะปลูกแทนไปปลูกเคียงไว้ก่อน เมื่อถึงอายุที่จะให้ผลจึงตัดโค่นต้นเดิมลง ทำให้ผลผลิตไม่ขาดตอน ชุมชนศรีวังรับพืชพันธุ์ใหม่เข้ามาแต่อยู่บนฐานการพึ่งตนเอง และระบบสวน

สมรมเดิมเป็นหลัก ความรู้ทั้งหมดเป็นความรู้ที่ชุมชนศิรีวงสืบทอดและพัฒนาจากประสบการณ์ของตนเองทั้งสิ้น เช่น การปลูกพืชหลายๆ อย่างปนกันจะช่วยป้องกันการแพร่ระบาดของโรคพืชได้หรือการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสัตว์ป่า เช่น กระจรอกกัดกินผลไม้ที่ปลูก เช่น ทูเรียน ชาวบ้านจะปลูกขนุนรอบๆ สวน เพื่อให้กระจรอกกินแทนที่จะเข้ามากินทูเรียนและผลผลิตชนิดอื่นๆ หรือการใช้วัสดุธรรมชาติมาห่อหุ้มผลอ่อน เช่น ใช้โคระหรือรังจำปาที่สานจากใบมะพร้าวในท้องถิ่นมาห่อหุ้มผลขนุนหรือจำปาตะเพื่อพรางตาไม่ให้แมลงกัดกิน และช่วยให้ผิวของมันสวย (ประคอง สุคนธ์จิตต์, 2552)

ภูมิปัญญาการปลูกพืชแบบสวนสมรม ชาวชุมชนศิรีวงทำสวนสมรมปลูกพืชหลากหลายชนิด เช่น

- สะตอกก็เป็นพืชหนึ่งที่นิยมปลูกกันในแถบภาคใต้ จนกลายเป็นสัญลักษณ์ของภาคใต้ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมนำสะตอมารับประทานคู่กับน้ำพริก เป็นผักเคียง หรือภาษาใต้เรียกว่า ผักเหนาะ

- ลูกเนียง เป็นพืชชนิดหนึ่งที่ปลูกในกันในภาคใต้ ชาวบ้านนิยมนำมารับประทานกับน้ำพริก เป็นผักเคียง หรือภาษาใต้เรียกว่า ผักเหนาะ

- หมาก เป็นพืชตระกูลปาล์ม เมื่อหมากสุกจะเป็นสีเหลือง คนสูงอายุมักจะนำมากินกับปูนแดง และใบพลู คนเมื่อก่อนเรียกเขียนหมาก ไว้ต้อนรับแขก ในสมัยอดีต

- กระท้อน พันธุ์พื้นเมืองมีรสชาติเปรี้ยว ชาวบ้านนิยมนำมาแช่อิ่ม และนำมาประกอบอาหาร เช่น แกงคั่ว แกงเทโพ

- ขนุน นิยมปลูกมากในสวนสมรม ผลหอม หวาน ชาวบ้านนิยมนำเมล็ดมาคั่วกับเกลือ และนำมาประกอบอาหารพื้นบ้านอย่างแกงไตปลา

- ทูเรียน เป็นผลไม้เศรษฐกิจของศิรีวง ถ้าเป็นพันธุ์พื้นเมือง จะมีกลิ่นแรง เนื้อน้อย ชาวบ้านจะนิยมนำมาแปรรูปโดยการกวน เป็นสินค้า OTOP ที่ขึ้นชื่อของชุมชน ทูเรียนจะออกผลมากในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม

- มังคุดเป็น ผลไม้เศรษฐกิจของศิรีวงเช่นกัน ผลมังคุด ชาวบ้านนำมาแปรรูปโดยการกวน เป็นมังคุดกวน เป็นสินค้า OTOP ของชุมชน และยังสามารณำเปลือกมาทำสบู่ แชมพู โลชั่น ได้หลายอย่าง

- เงาะ เป็นผลไม้หนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ เปลือกยังสามารถนำมาทำเป็นสีย้อมผ้าได้ จะออกผลช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน

- ลองกอง เป็นผลไม้ทำเงินให้กับชาวศิรีวงอย่างมาก จะออกผลช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน

ภูมิปัญญาในเรื่องอาหารการกิน เนื่องจากชาวศิรีวงอยู่ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ จึงมีผักพื้นบ้านมากมาย เช่น ผักตำลึง ผักโขม ผักกูด ผักแหะ มะระขี้นก ซึ่งผักประเภทนี้จะขึ้นเองตามธรรมชาติ ชาวบ้านนิยมเก็บผักพื้นบ้านนี้มาทำอาหาร เช่น แกงเลียง ลวกกะทิ หรือต้มกินกับน้ำพริก แกงส้ม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นวิถีชีวิตวัฒนธรรม ที่สืบทอดจากอดีตสู่รุ่นปัจจุบัน เป็นการทำสวน ทำเกษตรอย่างฉลาดจากภูมิปัญญาบรรพบุรุษ พึ่งพาธรรมชาติ และสมดุลเข้าใจธรรมชาติ

2.3 ทฤษฎีปัญหา และการบูรณาการนวัตกรรมในผลิตภัณฑ์ของชุมชนคีรีวง

2.3.1 ผลิตภัณฑ์จากมังคุด และสมุนไพรต่างๆ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ทนทรัพยากรที่มีในชุมชนประกอบกับความรู้อันสืบทอดสั่งสมกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ คือ ทฤษฎีปัญหาของชุมชน แต่ละชุมชนจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เพื่อการอยู่รอดในการดำเนินชีวิต จึงทำให้คนในชุมชนจำเป็นต้องการแลกเปลี่ยนสิ่งของการผลิตซึ่งกันและกัน กระบวนการกลายเป็นสินค้าเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงจากมูลค่าใช้สอย ให้กลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางการแลกเปลี่ยน ศักยภาพของสินค้าทุกอย่างไม่ว่าจะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นด้วยกระบวนการอุตสาหกรรม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยดำรงชีพสำหรับมนุษย์ เรียกว่า “มูลค่าใช้สอย” และศักยภาพของสินค้าที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสำหรับสิ่งอื่นนั้นเรียกว่า “มูลค่าทางการแลกเปลี่ยน” แต่อย่างไรก็ตามการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าใช้สอยนั้น เป็นเพราะปริมาณที่จำกัดของสิ่งของที่เกิดจากธรรมชาติ และความต้องการจำเป็นที่เพิ่มขึ้น (Marx, 1979)

กระบวนการกลายเป็นสินค้า คือ การเปลี่ยนผ่านของสินค้าชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ระบุว่าให้กลายเป็นสินค้าโดยผ่านวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดมูลค่าขึ้นมา (Appadurai, 1986) และได้นิยามว่า “วัตถุมูลค่าทางเศรษฐกิจ” สำหรับผู้คนทั่วไป มอง “สินค้า” ว่าเป็นวัตถุสิ่งของ ที่ผู้เป็นเจ้าของสินค้านั้น ครอบครองโดย การผลิต และกระจายสินค้าผ่านการแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจ โดยของสิ่งหนึ่ง จะมี 2 คุณค่า คือ คุณค่าในการใช้ และคุณค่าในการแลกเปลี่ยน และนอกเหนือไปจากนั้น ยังมีคุณค่าทางจิตใจ หรืออาจจะเป็นสิ่งที่หายาก

จุดเริ่มต้นของการนำเปลือกมังคุดมาทำเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่าง ๆ มาจากหมู่บ้านคีรีวงปลูกมังคุดมาก ซึ่งเป็นทรัพยากรในชุมชนคีรีวง หลังจากกินเนื้อของผลมังคุดแล้วยังเหลือเปลือกมังคุด จึงต้องการนำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นทฤษฎีปัญหา การอาศัยพึ่งพาอาศัยธรรมชาติที่มีมาตั้งแต่ในอดีต จึงนำเปลือกมังคุดมาทำเป็นสมุนไพร เนื่องจากเปลือกมังคุดมีสรรพคุณด้านผิวหนัง ผิวพรรณ สามารถรักษาแผลสด สมานผิว ช่วยรักษาผดผื่นคัน ในส่วนขั้นตอนการทำสบู่เปลือกมังคุด และผลิตภัณฑ์เปลือกมังคุดต่างๆ นั้น นำส่วนของเปลือกมาบดให้ละเอียด จากนั้นคั้นน้ำพักไว้ ซึ่งจะได้น้ำเปลือกมังคุดสีม่วงเป็นตัวตั้งต้น สำหรับเฉพาะการทำสบู่สมุนไพรเปลือกมังคุดนั้น นำน้ำเปลือกมังคุดมาผสมกับไขสบู่จากปาล์มน้ำมันสกัด และน้ำมันมะพร้าว ใส่สมุนไพรต่างๆ ลงไป ผสมส่วนผสมทั้งหมดให้เข้ากัน ทิ้งไว้ให้เซตตัวเป็นก้อน ต่อด้วยนำไปขึ้นรูปด้วยเครื่องจักรผลิตเองได้เป็นก้อนสบู่สมุนไพรเปลือกมังคุดสีม่วง พร้อมกับลวดลายมังคุดบนก้อน นำบรรจุลงห่อพลาสติกและใส่กล่องเป็นอันเสร็จ จุดเด่นของสบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเปลือกมังคุดและผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่างๆ ของที่นี่คือ ใช้วัตถุดิบปลอดภัย มีความออร์แกนิก แหล่งวัตถุดิบโดยเฉพาะมังคุดได้จากในหมู่บ้าน นอกจากสบู่มังคุดแล้ว มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากเปลือกมังคุดและผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรต่างๆ มากมายจากเปลือกมังคุด เช่น สบู่เหลวเปลือกมังคุด โลชั่นเปลือกมังคุดแชมพูเปลือกมังคุด และผงพอกหน้าเปลือกมังคุด ซึ่งปัจจุบันสบู่มังคุดของคีรีวงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว เป็นสินค้า OTOP ของชุมชนสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนคีรีวง และเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวมักจะเลือกเป็นของฝากจากคีรีวง นอกจากนั้นแล้วยังมีสมุนไพรอื่นๆ เช่น ตะไคร้หอมโลชั่น จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...วันนี้พี่มาเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านศรีวังค้ะ จะสาธิตการทำสบู่เปลือกมังคุด พร้อมกับพานักเรียน กับผู้สนใจชมโรงทำสบู่ค้ะ ทางเราผลิตเอง...” (นัท, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...แวะมาหาซื้อสบู่มังคุดค้ะ มีโอกาสเลยมาเที่ยวชมบรรยากาศในศรีวังล็กหน่อยพอดีเพื่อนฝากซื้อสบู่มังคุด เพื่อนบอกว่าใช้ดี เป็นสินค้าขึ้นชื่อของที่นี่ด้วย เลยจะซื้อไปเป็นของฝากที่บ้านด้วยค้ะ...” (เข้ม, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

ภาพที่ 25 ผู้ให้ข้อมูลการทำสบู่เปลือกมังคุด
ที่มา : ถ่ายโดยเพื่อนผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

“...สินค้าสบู่มังคุดนี้ส่งออกขายต่างประเทศจ้า ใช้เปลือกมังคุดจากที่เหลือจากรับประทานผลแล้ว ทางเราออกแบบแพ็คเก็จให้ดูสวยงาม มีหลายแบบ หลายสูตร เลือกได้ตามสภาพผิวของผู้ใช้ เป็นสินค้าขึ้นเสียงของศรีวัง...” (นัท, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 26 ผลิตภัณฑ์สบูเปลือกมังคุดและผลิตภัณฑ์จากมังคุด
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

ภาพที่ 27 ผลิตภัณฑ์มังคุดกวน และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

คำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า สบู่มังคุดเป็นที่รู้จักของผู้คนที่สนใจ สามารถเลือกซื้อได้ตามสรรพคุณที่ผู้ซื้อต้อง มีการออกแบบแพ็คเกจเพื่อให้เห็นเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และยังส่งออกไปขายยังต่างประเทศได้ด้วย ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนำมาเพิ่มมูลค่า ส่งขายเป็นแบรนด์ของตัวเอง และยังมีถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนผ่านการศึกษาของของกลุ่มต่างๆ ถือเป็นการประชาสัมพันธ์ไปในตัว

ทุนภูมิปัญญาและทุนทรัพยากรในชุมชนที่มีนั้น สามารถนำมาเพิ่มมูลค่า โดยผ่านกระบวนการการผลิตที่มีสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นของคนในชุมชน จากการที่ชาวบ้านได้คิดแสวงหาสรรพคุณของพืชผักสมุนไพรว่าแต่ละอย่างมีสรรพคุณสามารถรักษาโรคใดได้บ้างแล้วนำมาใช้รักษาตนเอง แต่ชาวบ้านสามารถใช้สิ่งที่ตนเองคิดค้นหาได้จากภูมิปัญญาชาวบ้านเองมาสร้างมูลค่าให้กับสิ่งที่ตนมีให้มีมูลค่ามากกว่าการเป็นสิ่งๆ ที่ทำใช้เอง ซึ่งเป็นเพียงแค่ “มูลค่าการใช้สอย” การแปรรูปผลไม้ก็เช่นกัน ชาวบ้านไม่ได้แค่มองว่าแค่ผลิตมาเพื่อบริโภคเองภายในตัวเรือนก็เช่นกัน แต่กลับให้คุณค่าความหมายกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในการธุรกิจ นำมาผ่านกระบวนการผลิต คือสามารถขายได้ เป็นมูลค่าที่เรียกว่า “คุณค่าในการแลกเปลี่ยน” สร้างทำรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นส่วนประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าวิถีชีวิตภูมิปัญญาแบบชาวบ้านเอง

2.3.2 ผลิตภัณฑ์ทุเรียนกวนของชุมชนคีรีวง

ทุเรียนกวนของชุมชนคีรีวง ที่ถือว่าเป็นของแท้จริงๆ ของชุมชนคีรีวงคือทุเรียนกวนที่ไม่ได้ผสมอย่างอื่นนอกจากน้ำตาล ทุเรียนซึ่งเป็นสินค้าที่เป็นที่รู้จักและขึ้นชื่อที่ใครๆ ก็อยากลองชิม วิธีการทำหรือกระบวนการผลิต เป็นทุนภูมิปัญญา และมาจากทุนทรัพยากรในชุมชนที่มีมาผ่านกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นการถนอมอาหาร เพื่อชาวบ้านเก็บไว้กินได้เป็นระยะเวลาานาน แต่ด้วยชุมชนคีรีวงปลูกทุเรียนบ้านเป็นจำนวนมาก จึงได้ผลผลิตออกมาเยอะ ชาวบ้านใช้เวลาที่ว่างเว้นเสร็จสิ้นจากการทำสวน เป็นการใช้รูปแบบวิธีการถนอมอาหาร เพื่อสร้างมูลค่าทางการแลกเปลี่ยน โดยผ่านกระบวนการ คือ การกวนให้ที่จะเกิดการระเหยออกไป และเติมสารช่วยในการถนอมอาหาร โดยใช้น้ำตาลและเป็นการเสริมรสชาติที่หวานกับการสร้างการกลมกล่อมของทุเรียนกวน และเป็นการสรรหาวิธีโดยใช้รูปแบบการบรรจุภัณฑ์ โดยใช้วัสดุธรรมชาติการกอบหุ้มมาก ในการรักษาอุณหภูมิ และการนำเสนอกลิ่นของกอบหุ้มที่ผ่านกรรมวิธีที่อบแห้งหรือการเผาไฟที่มีกลิ่นหอมที่เป็นธรรมชาตินั้นอีกด้วยโดยการนำเอาวัตถุดิบในพื้นที่ คือ ทุเรียนบ้าน ซึ่งเป็นผลไม้ในท้องถิ่นในชุมชน นำมาทอนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน นำมาห่อด้วยกอบหุ้ม และนำไปย่างด้วยไฟ ให้มีกลิ่นหอมตามกรรมวิธีพื้นบ้าน ซึ่งสามารถเก็บไว้ได้นานโดยไม่ต้องใส่สารกันบูด และยังมีบรรจุหีบห่อติดตราโลโก้ มีการออกแบบหีบห่อด้วยวัสดุจากธรรมชาติ ซึ่งทุเรียนกวนที่ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มทุเรียนกวนได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่น ระดับสี่ดาว ประเภทอาหาร ทุเรียนกวนคีรีวง เป็นสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นคีรีวง เป็นจุดเด่น อย่างหนึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือน เที่ยวชมชุมชนคีรีวง มักจะต้องถามถึง และซื้อไปฝากเพื่อนๆ ญาติๆ เพราะทุเรียนกวนของคีรีวงมีรสชาติ หอม อร่อย และน่ารับประทาน เพราะเป็นจุดขายที่ขึ้นชื่อของชุมชนคีรีวง

วิธีการทำทุเรียนกวน

1) ปอกทุเรียนลงในกระทะใบบัวทั้งเมล็ด เพราะเมล็ดทุเรียนจะช่วยทำให้เนื้อทุเรียนสุกเร็ว ความร้อนจะเข้าไปได้ถึงเนื้อทุเรียน การกวนทุเรียนไม่ใส่น้ำตาล เพราะมีความหวานจากเนื้อทุเรียนอยู่แล้ว

ภาพที่ 28 ทูเรียนที่จะนำมากวน
ที่มา : ถ่ายโดยเพื่อนผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

2) ใช้ไม้พายกวนทูเรียนในกระทะใช้ไฟแรงพอประมาณ กวนจนเนื้อทูเรียนหลุดออกมาจากเมล็ด หรือเนื้อไปรวมอยู่ที่หัวเมล็ดแล้วแกะเนื้อส่วนหัวออก เอาเมล็ดทิ้ง เมล็ดจากทูเรียนนี้รับประทานได้ เด็กๆชอบกินเพราะรสชาติมันหอม การกวนใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง จนมันของเนื้อทูเรียนออกมา แล้วกวนจนเนื้อทูเรียนแห้งได้ดี ตักใส่ภาชนะไว้ให้คลายร้อน

ภาพที่ 29 การทำทูเรียนกวน
ที่มา : ถ่ายโดยเพื่อนผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

3) นำต่อหมากมาลอกด้านหลังออกเหลือแต่กาบนิ่ม ตัดให้ได้ขนาดตามต้องการ นำทุเรียนกวนที่สุกแล้วตักใส่ต่อหมาก คลึงให้เนื้อทุเรียนแน่น มัดผูกด้วยเชือก

ภาพที่ 30 ทุเรียนกวนเสร็จแล้ว
ที่มา : ถ่ายโดยเพื่อนผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

มีคำบอกเล่าจากผู้เข้ามาเที่ยวในคีรีวงและชาวบ้านที่กล่าวถึงทุเรียนกวนของชุมชนคีรีวง ดังนี้

“...วันนี้มาถึงคีรีวงแล้วต้องซื้อทุเรียนกวนกลับไปฝากเพื่อนๆ กับที่บ้าน ทุเรียนกวนที่นี่ไม่เหมือนที่อื่นห่อกับกาบหมาก..” (โยช, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ช่วงฤดูทุเรียนออกผลมาก ชาวที่นี่จะมีวิธีการถนอมอาหารเพื่อที่จะได้เก็บไว้กินได้นานๆ เขาจะนำมากวน เป็นทุเรียนกวน เริ่มจากกลุ่มเล็กๆ จนตอนใครไปใครก็มาหาซื้อทุเรียนกวนคีรีวง...” (แม่ค, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...เป็นการหารายได้เสริมของชาวบ้าน โดยการนำเอาวัตถุดิบในพื้นที่ คือ ทุเรียนพันธุ์พื้นบ้าน นำมากวนแล้วห่อกาบหมาก มีหลายแบบ ที่ห่อพลาสติกก็มีคะ มีหน่วยราชการ พัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยดู ให้งบประมาณสนับสนุน กลุ่มทุเรียนกวน ทุเรียนกวนห่อกาบหมากของกลุ่ม ได้รับคัดเลือก ให้เป็นผลิตภัณฑ์ ดีเด่น ระดับลี้ดาว ประเภทอาหาร จนใครมาที่คีรีวงก็ต้องถามถึง...” (แดง, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

ภาพที่ 31 ผลิตภัณฑ์ทุเรียนกวนห่อกาบหมาก
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

ภาพที่ 32 ผลิตภัณฑ์ทุเรียนบรรจุกล่องพลาสติก
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561

สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนถึงการเป็นที่รู้จักของทุเรียนกวนศรีวัง และการนำทรัพยากรในชุมชนมาเพิ่มมูลค่า โดยผ่านกระบวนการของภูมิปัญญาชาวบ้าน สามารถขายได้ตลอดปี เมื่อถึงช่วงทุเรียนก็จะกวนเก็บไว้ในปี๊บสะสมไว้พอหมดช่วงทุเรียนก็สามารถนำมาแพ็คขายได้ ให้กลายเป็นสินค้าที่รู้จักและมีชื่อ เป็นส่วนประกอบสร้างจากสินค้าผลผลิตภายในชุมชน เป็นหนึ่งของการท่องเที่ยวของชุมชนศรีวัง ที่มาจากทุนทรัพยากร ทุนภูมิปัญญา มาเพิ่มมูลค่ากลายเป็นสินค้าของชุมชน

2.3.3 ผลិតภัณฑ์ฝ้ายมัดย้อมสีจากธรรมชาติของชุมชนคีรีวง

การย้อมสีธรรมชาติ เป็นความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ถือเป็นทุนภูมิปัญญาของชุมชน ที่การสืบทอดวิธีการทำมาจากรุ่นสู่รุ่นและเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับชุมชน การย้อมสีธรรมชาติไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นการฟื้นฟูธรรมชาติ การย้อมสีธรรมชาติเป็นกระบวนการที่พึ่งพิงกับวัสดุธรรมชาติ ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ โดยวิธีการย้อมสีจากธรรมชาติ ไม่ได้มีประโยชน์แค่อย่างเดียว แต่เป็นการอนุรักษ์รักษาต้นไม้ และการปลูกเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการเพิ่มวัตถุดิบในการผลิตครั้งต่อไป วัสดุที่นิยมนำมาใช้ทำสีย้อมผ้าธรรมชาติ เป็นส่วนต่างๆของต้นไม้ เช่น เปลือก แก่น ราก ใบ ดอกและผล ซึ่งจะให้สีที่แตกต่างกันออกไป เช่น ใบมังคุด ให้สีส้มอมชมพู แก่นขนุน ให้สีเหลืองสด โดยการนำผ้าฝ้ายมาย้อมด้วยสีที่ได้จากธรรมชาติ และนำมาออกแบบตัดเย็บให้เป็น เสื้อผ้า ชุด ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ กระเป๋า ผ้ามา่าน ซึ่งสีที่ได้นำมาย้อมผ้า ไม่เป็นอันตรายต่อผิวหนัง เพราะไม่มีส่วนผสมของสารเคมี จึงได้สีแบบธรรมชาติที่โดดเด่น เพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชม ถือเป็นทุนทรัพยากร ที่เลือกใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีในชุมชนและทุนภูมิปัญญาทำให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน

ภาพที่ 33 ฝ้ายมัดย้อมสีจากธรรมชาติ
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

สีที่ใช้สำหรับย้อมผ้ามัดย้อมคีรีวง ได้มาจากธรรมชาติเป็นลักษณะเด่นของผ้ามัดย้อมคีรีวง ซึ่งมีคุณค่าในการเพิ่มมูลค่าต่อการผลิตผ้ามัดย้อมของคีรีวง ดังนี้

- หูกวาง ให้สีเหลืองอมเขียว
- มังคุด ให้สีส้ม กับ ชมพู
- เพกา ให้สีเขียวเข้ม
- ลูกเนียงให้สีน้ำตาลเข้ม
- เปลือกเงาะ เปลือกสะตอให้สีเทา
- แขนขนน ให้สีเหลืองสด
- แขนหลุมพอ ให้สีน้ำตาลอ่อน

วิธีการทำส้มด้อย่อม

1) นำวัสดุธรรมชาติที่ต้องการสี มาสับเป็นชิ้นเล็กๆ นำไปต้มกับน้ำสะอาด ประมาณ 1 คืน นำน้ำที่ต้มแล้วมากรองด้วยผ้าขาวบาง เพื่อเตรียมไว้หมักด้อย่อม

ภาพที่ 34 การเตรียมสีทำมด้อย่อม
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

2) ในส่วนของการเตรียมผ้า นำผ้าลินินหรือผ้าฝ้ายที่ต้องการจะมัดย้อม มาออกแบบตามต้องการ เช่น กางเกง กระโปรง กระเป๋า นำมาตัดก่อนจะมัดย้อม แล้วนำไปต้มกับผงซักฟอกประมาณ 1-2 ชั่วโมง เพื่อกำจัดไขมัน แล้วนำไปล้างกับน้ำสะอาดชะล้างผงซักฟอกให้หมด

ภาพที่ 35 ศึกษาการทำผ้ามัดย้อม
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

3) การมัดลายผ้านั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ทำว่าจะมัดให้อยู่ในรูปแบบใด มีการใช้ไม้ไผ่ช่วยในการมัดให้เป็นลายสีเหลี่ยม หรือใช้ยางวงมัดทำลวดลายต่างๆ

4) ในส่วนของการย้อมสี นำผ้าที่มัดลายแล้ว จุ่มลงในน้ำสีที่ใส่น้อย แล้วนำผ้าไปต้มในน้ำสีที่กรองไว้ ประมาณ 1 คืน จึงนำผ้าที่ย้อมมาแกะดูลาย ถ้าได้ลายตามต้องการ นำผ้าไปล้างในน้ำสะอาดอีกครั้ง แล้วนำผ้าไปตากไว้ในที่ร่ม 1 วัน แล้วนำผ้าไปแปรรูปตามผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ

ภาพที่ 36 ลายของผ้ามัดย้อม
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561

ลวดลายในการมัดย้อมนั้น การออกแบบลวดลายผ้าในการพับจีบ และมัดนั้น สามารถออกแบบได้หลายลวดลายโดยหลายวิธี การพับจีบแล้วมัด คือวิธีที่ผ้าได้สัมผัสสีอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะบริเวณภายนอกที่ไม่ได้กันสีหรือมัด เพราะฉะนั้นการพับจีบ และมัดผ้า นั้นเป็นการทำให้บริเวณที่มัดนั้น น้ำสีไม่ซึมเข้าไปบริเวณที่พับจีบมัดเป็นลวดลาย เพราะลวดลายจะเกิดจากการพับจีบ หรือมัด ซึ่งในการที่จะมัดย้อมผ้าให้หลีกเลี่ยงการม้วนผ้าหรือทับกันหลายชั้น เพราะสีจะไม่ซึมเข้าไป ทำให้ไม่เกิดลวดลายเกิดขึ้น ลายมัดย้อมคิริวง ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้ซื้อ คือ ลายใบพัด สิ่งโต ลายมงกุฎเพชรลายโบว์สวรรค์ ลายขาเขียด ลายใบมะขาม ลายดอกไม้เดี่ยวและดอกไม้คู่

คำสัมภาษณ์ของชาวบ้านผู้ที่ทำผ้ามัดย้อม ที่ได้บอกเล่าเกี่ยวกับการทำผ้ามัดย้อมเป็นการใช้สีที่ได้จากวัสดุธรรมชาติ ดังต่อไปนี้

“...สมัยลูกเต๋กๆ เท่าที่จำความได้ 8 – 10 ขวบ ไปเที่ยวที่วัด เห็นพระในวัดใช้ใบไม้ เปลือกที่เป็นสีเหลือง ย้อมผ้าจีวร การใช้สีจากธรรมชาติ มันก็เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย มีคนสนใจดูวิธีการทำผ้ามัดย้อมเข้ามาดูวิธีการ..” (ลุงสมปอง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...การเตรียมสีเพื่อมัดย้อม จะใช้สีจาก ใบไม้ เปลือกไม้ ซึ่งวัตถุดิบแต่ละอย่างก็จะให้สีที่แตกต่างกัน นำมาย้อม ก็จะมีกระบวนการทำ เป็นกระบวนการที่พึ่งพิงธรรมชาติ โดยไม่ต้องลงทุนซื้อสารเคมี ไม่เป็นอันตรายต่อผิว...” (ลุงคง, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...ตอนแรกๆ ก็ลองผิดลองถูกค่ะ ไม่ได้คิดเรื่องว่าจะขายได้ขายไม่ได้ จะได้มีงานทำ ตอนฤดูผลไม้ คือเราต้องดูว่า มีอะไรบ้างที่นำมาย้อมดี แล้วใบไม้ เปลือก แก่นอะไรส่วนไหนไหนได้สีอะไรบ้าง...” (พี่อารี, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

ผ้ามัดย้อมสีจากธรรมชาติในชุมชนคีรีวง ยังได้รับการยอมรับในการใช้วัตถุดิบที่อนุรักษ์ธรรมชาติ สร้างความหมายให้ผู้คนภายนอกได้รับรู้ในการเป็นผ้ามัดย้อมที่ใช้วัสดุในการอนุรักษ์รักษาธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นในการรักษาธรรมชาติ ผ้ามัดย้อมสีจากธรรมชาติเป็นผลผลิตที่ได้จากทุนภูมิปัญญา ในการเรียนรู้ปรับตัวธรรมชาติ และทุนทรัพยากร ซึ่งวัสดุที่ใช้ทำสีในการย้อมผ้านั้นล้วนแต่มาจาก ทรัพยากรที่มีในชุมชนนั่นเอง ชาวบ้านสามารถมองเห็น การเพิ่มมูลค่า จากแค่มูลค่าการใช้สอย ให้กลายเป็น สิ่งที่คุณค่าทางทางเศรษฐกิจ ให้กลายเป็นสินค้า สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนในชุมชน และยังได้รับคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ ประเภทผ้าคลุมไหล่ สร้างความน่าสนใจ และดึงดูดนักท่องเที่ยวอยากเข้ามาเที่ยวหา ผ้ามัดย้อมจากชุมชนคีรีวง เป็นแบรนด์ของชุมชนคีรีวงที่ผู้คนให้ความสนใจ จากทุนต่างๆที่กล่าวมาของชุมชน เป็นการประกอบสร้างจากผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว ในเรื่องของผ้ามัดย้อมที่มีชื่อเสียงของชุมชนคีรีวง ชาวบ้านนำมาเพิ่มมูลค่าในกลายเป็นสินค้าจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ และการทำผ้ามัดย้อมยังทำให้เกิดกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนคีรีวง เพื่อเป็นพื้นที่

ทางสังคม ที่ทำให้ให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาศึกษาดูงาน ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาในการทำผ้ามัดย้อมอีกด้วย

2.3.4) ผลกระทบที่ผลกระทบพื้นบ้านของชุมชนคีรีวง

การทำหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวชุมชนคีรีวง เพื่อเป็นการอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านของชุมชน มีการนำวัสดุในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ สร้างรายได้จากงานหัตถกรรม วัสดุดิบที่นำมาใช้ผลิต ส่วนใหญ่เป็นวัสดุดิบที่มีอยู่ในชุมชน เช่น กาบหมาก จะนำมาผลิตเป็น หมากต้อ หรือกระเช้าใส่ของ ซึ่งส่วนมากจะนำไปใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ของทุเรียนกวน ต้นคลุ้มนำมาทำ โตรีระ หรือ ใช้หาบฆ่าผลไม้ นอกนั้นก็ยังมีการผลิตกระดัง กระซอน ตระกร้า สำหรับกะลามะพร้าว ชาวบ้าน ใช้กะลาที่ขูดเนื้อหมดแล้ว มาใช้ทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกะลามะพร้าว ออกแบบเป็นแบบต่างๆ เช่น โคมไฟ กระปุกออมสิน ที่วางสบู่ และกระดุม เป็นต้น ซึ่งกระดุมก็สามารถออกแบบได้หลายแบบ เช่น เป็นรูปผีเสื้อ ดอกไม้ ช้าง และที่สามารถเห็นได้อยู่ทั่วในชุมชนคีรีวง คือ ลูกสวาด ซึ่งชาวบ้านมีความคิดว่า จะทำเป็นของฝากที่ระลึกให้กับผู้คนที่เข้ามาเที่ยวที่คีรีวง เมื่อมีผู้พบเห็นจึงสนใจและสอบถาม ในส่วนของลูกสวาดเอง เป็นวัสดุธรรมชาติที่สามารถหาได้จากในพื้นที่คีรีวงอยู่แล้ว ประกอบกับมีชาวบ้านที่มีความสนใจและมีใจรักในงานศิลปะ จึงคิดทำเครื่องประดับจากวัสดุธรรมชาติ เช่น สร้อยข้อมือ จี้สร้อยคอ แหวน และอีกมากมาย เกิดเป็นงานศิลปะที่เป็นเครื่องประดับที่มีคุณค่า ที่สามารถขายเป็นของฝากของที่ระลึกได้แบบแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากลูกไม้ได้รับคัดเลือกให้เป็นสินค้า OTOP ระดับสี่ดาวและส่งจำหน่ายไปยังต่างประเทศอีกด้วย ซึ่งสร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวในการเลือกหาของฝากหรือของที่จะนำไปใช้ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุธรรมชาติกลายเป็นสินค้าที่ขายเป็นของที่ระลึกได้ ได้ตั้งค่าให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...วัสดุดิบที่ใช้ทำก็อยู่ในชุมชน อย่างเช่น กาบหมาก เอามาทำ ตระกร้าใส่ของหมากต้อ ลูกสวาด เอาวัสดุในท้องถิ่นมาทำให้เกิดประโยชน์ เป็นสินค้า ขายได้..” (พีตัก, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...วัสดุกะลามะพร้าว เอามาจากชาวที่ขูดมะพร้าว คั้นน้ำกะทิขาย กะลามะพร้าว เอามาทำโคมไฟ ที่วางสบู่ พวงกุญแจรูปต่างๆ กระดุม เป็นผลิตภัณฑ์ขายเป็นสินค้า ของที่ระลึกได้...” (ลุงส่อง, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...ที่เป็นสร้อยข้อมือ สร้อยคอ ต่างๆ เป็นงานทำมือทั้งหมด งานประดิษฐ์แบบนี้ คนทำต้องใจเย็นๆ และที่แตกต่างสร้างความแปลกใหม่ไม่เหมือนใครคือ ใช้ลูกสวาดเป็นจี้ นำมาร้อยใส่ด้วย ลูกสวาดเป็นวัสดุธรรมชาติหาได้ในพื้นที่ หลายคนสนใจเข้ามาสอบถาม...” (ไม้, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

ภาพที่ 37 เครื่องประดับจากลูกสวาด
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561

ภาพที่ 38 ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561

ภาพที่ 39 สินค้าที่ระลึก “หาบชาวสวน”
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561

มีการผลิตของที่ระลึกเป็นหาบชาวสวน จัดทำเพื่อเป็นสินค้าของที่ระลึก ในรูปแบบของพวงกุญแจ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปเป็นที่ระลึก ซึ่งหาบชาวสวน เป็นสิ่งที่ทำจากวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นสิ่งที่บ่งบอก หรือสื่อถึงวิถีชีวิตของชาวสวนที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งใช้หาบพืชผัก ผลไม้ จากบนสวน ลงมาที่พื้นราบ ซึ่งชาวศรีวังนิยมใช้หาบขนกับรถมอเตอร์ไซด์คันใหญ่ ที่ใช้ขับขึ้นลงสวนที่อยู่บนเขา เพื่อขนส่งผลไม้ และพืชผักลงมาจากสวนสมรมที่อยู่บนเชิงเขา

3. ทุนกายภาพ

ทุนกายภาพ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีวิต รวมถึงสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมา เพื่อการรับรองการท่องเที่ยวที่เจริญเติบโตขึ้นในชุมชน เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว รวมถึงที่พัก Homestay ในชุมชนคีรีวง เหล่านี้ล้วนถูกประกอบสร้างจากทุนกายภาพของชุมชนคีรีวง มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 ร้านอาหาร ร้านกาแฟ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

นอกจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สนใจเข้ามาเที่ยวชมชุมชนคีรีวง อันเนื่องมาจากทุนทรัพยากรธรรมชาติ การทัศนียภาพที่สวยงาม การเที่ยวชมบรรยากาศแบบธรรมชาติ มีทิวเขา สายน้ำ แล้วนั้น ชุมชนคีรีวงมีการปรับปรุงพื้นที่ภูมิทัศน์ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ รองรับการท่องเที่ยวที่มีเพิ่มมากขึ้น การดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจากสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนคีรีวง ซึ่งในชุมชนคีรีวงมีกิจกรรมหลายอย่างที่น่าสนใจ เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟต่าง ๆ มากมาย เช่น ร้านกาแฟนายทัง ที่มีการตกแต่งร้านที่ชวนให้นักท่องเที่ยวอยากแวะเข้าไปชมร้านได้อย่างน่าสนใจ มีจักรยานให้เช่าเพื่อปั่นเที่ยวชมบรรยากาศในชุมชนคีรีวง

การมีพื้นที่ทางกายภาพที่มีธรรมชาติที่สวยงาม อยู่ท่ามกลางหุบ มีสายน้ำไหลผ่านกลางชุมชนก่อเกิดเป็นทัศนียภาพที่สวยงาม กลายเป็นวิวทิวทัศน์ มีแหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำตก ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทัศนียภาพที่สวยงาม และการอยู่ในหุบเขาของชุมชนคีรีวง เป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนอยู่แล้ว ในขณะที่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็น ร้านอาหาร ร้านกาแฟต่าง เช่น ร้านกาแฟนายทัง ที่มีการตกแต่งร้านที่ชวนให้นักท่องเที่ยวอยากแวะเข้าไปชมร้านได้อย่างน่าสนใจ มีกิจกรรมให้เลือกทำ โดยการมีรถจักรยานให้เช่า เพื่อปั่นเที่ยวชมบรรยากาศในชุมชน สิ่งต่างเหล่านี้เป็นทุนการเงิน เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งลักษณะพื้นที่ทางกายภาพ และทุนทางกายภาพในชุมชนนับเป็นสิ่งประกอบสร้างอย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนคีรีวงกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว เนื่องจากเหตุดังกล่าวนี้ทำให้นักท่องเที่ยวมาหนาหลายตา ต่างก็อยากพากันเข้าสัมผัสชุมชนคีรีวง ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลที่มีโอกาสได้แวะเข้ามาสัมผัสชุมชนคีรีวง ดังต่อไปนี้

“...พาเด็กๆ มาเที่ยวครับ มาปั่นจักรยานเที่ยวชมไปตามถนนหนทาง ชมบรรยากาศครับผม จักรยานมีให้เช่าแล้วแต่ละเลือกเอาครับ มีทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ราคาเช่าคันละ 50 บาทต่อวัน มอเตอร์ไซด์ก็มีให้เช่านะ คันละ 200 – 250 บาท แต่ผมก็ปลุกเลือกปั่นจักรยานดีกว่า ออกกำลังกายสูดอากาศบริสุทธิ์...” (จ้อย, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 40 บรรยากาศนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2561

ภาพที่ 41 นักท่องเที่ยวปั่นจักรยานซึ่งมีให้เช่า
ที่มา : ถ่ายโดยเพื่อนผู้วิจัย เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561

“...มีคนสนใจมาเที่ยวชมเยอะมาก โดยเฉพาะวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ ยิ่งวันหยุดยาว ยิ่งเยอะ มีทั้งนักท่องเที่ยวไปกลับ และค้างคืน...” (พีทมอก, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...มากขึ้น 4 – 5 คน กินส้มตำเสร็จก็จะลงเล่นน้ำคะ อากาศก็ต้องคลายร้อนที่อยู่ในตัวเมืองนครศรีฯ มาอยู่บ่อยๆ มีแขกไปใครมาที่นครศรีฯ บ้านเราบางคนถามถึงคีรีวง เราก็จะพามาเที่ยวที่นี่...” (สาลี, สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2561)

ภาพที่ 42 ร้านกาแฟนายทั้ง
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561

ภาพที่ 43 ร้านก้วยจับนางงาม @ บ้านคีรีวง
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561

ภาพที่ 44 ร้านผัดไทยเจ้พา
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2561

สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนคีรีวงมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในแบบต่างๆ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามความพอใจของนักท่องเที่ยวเอง สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ ล้วนแล้วแต่ถูกประกอบสร้างจากทุนการเงินของชาวชุมชนคีรีวง ที่เชื่อมโยงกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนคีรีวงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับผู้มาเยือน

3.2 ที่พัก Homestay ในชุมชนคีรีวง

การท่องเที่ยวเชิงสัมผัสกับธรรมชาติ นักท่องเที่ยวสนใจเดินทาง เข้ามาเที่ยวชมป่า ชมธรรมชาติในชุมชน รวมถึงยอดเขาหลวง ชาวบ้านจึงมีการประกอบอาชีพเสริมในทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ในการเป็นมัคคุเทศก์นำทางนักท่องเที่ยวเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง จึงมีการจัดที่พักอาศัยแบบโฮมสเตย์ และรีสอร์ทเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน มีการทำอาหารพื้นบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพัก ในคีรีวงมีที่พัก รีสอร์ทให้นักท่องเที่ยวเลือกได้ตามความชอบของนักท่องเที่ยวเอง ทำให้ที่พักรีสอร์ทในคีรีวงมีผู้สนใจเข้ามาพักผ่อน และขอการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่พัก รีสอร์ท ในคีรีวงจึงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไป ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...เรามาพักที่นี่ 1 คืน ที่พักก็ประทับใจค่ะ สบายมีหลายแบบให้เลือก พี่เลือกพักโซนฝั่ง เขา แล้วเดินลงมาเล่นน้ำตกตอนบ่ายๆ เมื่อตอนเที่ยงแวะชมร้านกลุ่มผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ซ็อกลับบ้านฝากเพื่อนคะ...” (วิว, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...มากับเพื่อนๆค่ะ หลายคน ที่พักมีเยอะค่ะแล้วแต่จะเลือก พี่พักบ้านยายเฮยโฮมสเตย์ ลงเล่นน้ำได้ มีปั่นจักรยานให้เช่าปั่นเที่ยวชมบรรยากาศของคีรีวงด้วย...” (นุ้ย, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ที่พักสบายดีค่ะ แบบเป็นหลังๆ เป็นส่วนตัวดีคนไม่พลุกพล่าน ตอนเช้าก็เดินออกมาเที่ยวตลาด ของเยอะดี...” (พีชิม, สัมภาษณ์วันที่ 12 เมษายน 2561)

“...ที่พักที่อยู่เข้าไปถือว่าไม่ลึกนะคะ อยู่ทางฝั่งโซนนี้ลูกค้าสามารถลงเล่นน้ำได้เหมือนกัน เป็นส่วนตัว เพิ่งเปิดใหม่เลยคะ มีโอกาสวันหลังมาอีกแวะมาพักนะคะ...” (พีจรววย, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

ภาพที่ 45 ที่พักในคีรีวง

ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 13 พฤษภาคม 2561

ที่พักในชุมชนคีรีวงที่สร้างไว้รองรับนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของ Homestay ที่นักท่องเที่ยวสามารถพักอยู่ร่วมกับชาวบ้านเจ้าของบ้าน แต่ปัจจุบันจะนิยมสร้างแยกออกจากตัวบ้านของชาวบ้านที่เป็นเจ้าของบ้านเพื่อความสะอาดสบายของนักท่องเที่ยว ถือได้ว่าที่พักหลากหลายแบบในชุมชนคีรีวง เกิดจากทุนการเงิน ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในการรองรับนักท่องเที่ยว เมื่อเข้าพักนักท่องเที่ยว เข้ามาพักในชุมชนคีรีวง สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสก็คือวิถีชีวิตของคนในชุมชนคีรีวง จะได้ประทานอาหารท้องถิ่นในชุมชนคีรีวง ตามฤดูกาล และยังได้เที่ยวชมธรรมชาติในสวนสมรม ถือเป็น สิ่งที่น่าดูได้ยาก นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสเมื่อเข้ามาพักใน Homestay ที่ตั้งอยู่ในชุมชนคีรีวง ที่พักถือเป็นส่วนประกอบสร้างชุมชนคีรีวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว

4. ทุนการเงิน

ทุนการเงิน หมายถึง ทรัพยากรเงินที่ชาวบ้านในชุมชน ใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำรงชีพ หรือการมีทุนในการดำรงชีพ รวมถึงโอกาสทางการเงินที่ชาวบ้านใช้เพื่อการดำรงชีพ ในประเด็นนี้ รวมถึงกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง ที่เป็นองค์กรการเงินของชุมชน มีผู้สนใจเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และดูงานเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน เป็นจุดที่น่าสนใจที่ทำให้มีผู้สนใจเข้ามาดูงาน และเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง เป็นการประกอบสร้างที่เกิดจากทุนการเงินของชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดของกลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง ดังต่อไปนี้

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง เกิดขึ้นโดยเริ่มจาก การที่ผู้นำชุมชนเข้าไปเป็นสมาชิกของสหกรณ์และเห็นการจัดการของสหกรณ์ จึงคิดที่จะจัดตั้งกลุ่มที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการรับฝากเงินของชาวบ้านในชุมชนขึ้น ปี พ.ศ. 2523 จึงได้ชักชวนญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน คนในชุมชน มาสะสมเงินกัน เรียกว่า เงินสัจจะ ที่ตกลงกันว่าจะส่งเงินสะสมกันเดือนละครั้ง โดยกำหนดขึ้นในวันที่ 6 ของทุกเดือน โดยเริ่มแรกมีสมาชิก 51 คน เงินทุนหมุนเวียน 30,000 บาท ทางคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์ เริ่มเห็นความเดือดร้อน ของสมาชิกที่ไม่มีเงินใช้จ่าย ในช่วงที่โรงเรียนเปิดเทอมของลูก ที่จะต้องไปยืมเงินทุนจากนายทุนในชุมชนที่ปล่อยเงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยที่สูง จึงมีการปล่อยเงินกู้หลังจากมีการปันผลแล้ว จากเหตุการณ์ภัยธรรมชาติครั้งยิ่งใหญ่ ใน ปี พ.ศ. 2531 ทำให้สำนักงานของกลุ่มออมทรัพย์หายไปทั้งหลัง เอกสารสูญหาย ผู้นำชุมชนจึงร่วมกับองค์กรภายนอกทำแบบสอบถามถึงความเสียหายที่ได้รับ โดยจะถามถึงเรื่องสัจจะออมทรัพย์ จนได้ข้อมูลมาจนครบผิดพลาดบ้างก็ไม่มาก ดำเนินการต่อมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน สมาชิกของกลุ่มนอกจากจะได้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำแล้ว ยังรับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย กลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง นับเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชน ที่คอยบรรเทาความเดือดร้อน ในด้านภาระหนี้สินของชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งด้านการดำเนินการชีวิตประจำวัน จึงมีการปล่อยเงินกู้ให้แก่ชาวบ้านในชุมชนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในการดำรงชีพ กลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง จึงเปรียบเสมือนการสร้างหลักประกันให้กับชาวบ้านในชุมชน เป็นชุมชนที่พึ่งตนเอง ซึ่งมีผู้คนที่สนใจ นักเรียน นักศึกษา สนใจเข้ามาดูงาน เป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานในด้านการเป็นชุมชนพึ่งตนเอง เป็นส่วนหนึ่งที่ตั้งจุดความสนใจในด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ดังคำบอกเล่าของผู้ที่เป็นกรรมการในกลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง ชาวบ้านในชุมชนคีรีวง ดังต่อไปนี้

“...มีคนสนใจมาดูงานในด้านที่ชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ มีกลุ่มออมทรัพย์ที่เป็นแหล่งเงินทุน ที่เกิดจากชาวบ้านในชุมชนเอง โดยได้รับการดูแลจากภาครัฐ กลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวงของเรา ได้รับความสนใจกลุ่มผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน ระบบงานว่ามีระบบอย่างไร...” (ลุงส่อง, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง สมาชิกสามารถกู้เงินได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ เราสามารถกู้ไปเป็นทุนในการทำสวนให้ออกเงยได้...” (ป้าศรีบ, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...กลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนคีรีวง ถือว่ามีมายาวนาน คอยช่วยเหลือด้านการดำรงชีพของชาวบ้านในชุมชนคีรีวง ที่เห็นก็มีกลุ่มต่าง ๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา ผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานมากมาย...” (พี, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

จากเสียงคำบอกเล่าของผู้ให้สัมภาษณ์ ต่างก็เป็นเสียงสะท้อนที่ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง เป็นจุดสนใจ ดึงดูดให้ผู้คนสนใจ เป็นเป็นแหล่งเงินทุนการเงินของชุมชน ที่มีคนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เป็นจุดขายที่ทำให้คนมาศึกษาดูงาน และเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง

ทุนชุมชน เป็นรากฐานสำคัญที่จะนำชุมชนนั้น ๆ ให้ก้าวไปสู่ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ชุมชนจะต้องค้นหาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อที่จะบริหารจัดการทุนชุมชน ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ มีความเหมาะสมต่อสภาพความเป็นอยู่วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน ชุมชนนั้นจะกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ เพราะเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการทุนในชุมชนที่มีอยู่มาสร้างเป็นงาน อาชีพต่าง ๆ และยังสามารถลดการพึ่งพาจากภายนอก ชุมชนก็จะกลายเป็นชุมชนที่ยั่งยืน ชุมชนคีรีวงถูกประกอบสร้างจากทุนชุมชน คือ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญา และทุนการเงิน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้ชุมชนคีรีวงกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนศิรีวงก่อนกระแสการท่องเที่ยว 2) ศึกษาการประกอบสร้างชุมชนศิรีวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยคือแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเพียงแนวคำถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 45 คน ประกอบไปด้วย ชาวบ้านผู้มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์ในชุมชน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชน นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจค้าขาย พ่อค้าแม่ค้า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ท่องเที่ยว กลุ่มที่พักโฮมสเตย์

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตการณ์จากบริบทในพื้นที่ชุมชนศิรีวง การเปลี่ยนแปลงต่างๆ และนำข้อมูลที่ได้นำมาตีความ สร้างข้อสรุป และผู้วิจัยมีการนำเสนอโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนศิรีวงในช่วงปี พ.ศ. 2505 - 2530 คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการดำเนินชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติ โดยอาศัยการหาของป่า ล่าสัตว์ มีอาชีพหลักคือ การทำสวนสมรม เป็นวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านในศิรีวง มาตั้งแต่เริ่มตั้งชุมชน เรียกได้ว่า พึ่งตนเองเป็นหลัก เพราะในสมัยก่อนมีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ที่หนาแน่นและสัตว์ป่าชุกชุม วิถีชีวิตชาวบ้านศิรีวงจึงมีความผูกพันอยู่กับชุมชนและธรรมชาติ การดำเนินชีวิตก็หาได้จากดิน น้ำ ป่าไม้ เช่น การหาของป่า สมุนไพรรักษาโรค พืชผักต่างๆ การจับปลา ล่าสัตว์ เป็นต้น และใช้เส้นทางน้ำในการคมนาคมสัญจรไปมาหาสู่กันภายนอกหมู่บ้าน ชาวบ้านในชุมชนมีความสัมพันธ์กันแบบพี่น้องเครือญาติ พึ่งพาอาศัยกันและกัน พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ตามสภาพพื้นที่ ในช่วงที่ 2 พ.ศ.2531-2540 ชุมชนศิรีวงได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ และมีการรับมือกับภัยพิบัติ โดยการพลิกฟื้นชุมชนให้กลับมา โดยการจัดตั้งกองทุนเติมสีเขียวใส่เขาหลวง และเปลี่ยนชื่อเป็นชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรีวง เพื่อฟื้นฟูและปกป้องป่ารอบชุมชน ช่วงที่มีการเกิดภัยธรรมชาติครั้งร้ายแรง ชาวชุมชนศิรีวงต้องประสบพบเจอกับการดำเนินชีวิตที่ยากลำบาก แต่ด้วยความรักและห่วงใยในแผ่นดินเกิดที่ทำมาหากินและอาศัยอยู่ตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ทำให้ชาวบ้านหันมาปรึกษาหารือกันว่าถ้าต้องการอาศัยอยู่ที่เดิม ต้องแสวงหาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างยั่งยืน จากบทเรียนในอดีต ชาวบ้านจึงหันกลับมาสนใจถึงการอยู่ร่วมและพึ่งพิงกับธรรมชาติ และมีการคิดหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้ตนเองอยู่รอดในพื้นที่เดิม หลังจากที่กระแสการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ชุมชนศิรีวงในช่วงปี พ.ศ. 2540 ผู้คนในชุมชนได้นำทุนชุมชนมาประกอบสร้างอัตลักษณ์ชุมชนให้กลายเป็นสินค้า ซึ่งจะปรากฏในช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2541 - 2561 โดยการนำทุนทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นจุดขายในการเป็นพื้นที่อากาศดี ทิวทัศน์สวยงาม นำทุนภูมิปัญญาชุมชนมาเพิ่มคุณค่า ด้วยการนำผลผลิตของชุมชนมาเพิ่มมูลค่าผ่านผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนศิรีวง ทุนการเงินชุมชน

และองค์กรการเงินชุมชนมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเป็นสัจจะออมทรัพย์ทำให้มีเครือข่ายชุมชนภายนอกมาศึกษาดูงาน จึงเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นจุดขายให้ผู้คนเข้ามาดูงานและเข้ามาท่องเที่ยวร่วมด้วย ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีในชุมชนได้อย่างเต็มที่ เป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตที่มีการปรับตัวจากบทเรียนจากการประสบการณ์ภัยธรรมชาติในอดีตที่เกิดขึ้น นำมาซึ่งการปรับตัวในการพึ่งพิงธรรมชาติ เป็นจุดเด่นของชุมชนเอง การเป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ในแบบวิถีธรรมชาติ ทำให้ชุมชนได้รับความสนใจในเรื่องของการเป็นชุมชนที่พึ่งตนเอง ชุมชนศรีวังจึงได้รับรางวัลต่างๆมากมาย เช่น รางวัลยอดเยี่ยม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนจึงได้พัฒนามาเป็นการบริการนักท่องเที่ยว เกิดเป็นธุรกิจชุมชน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเติบโตทางด้านการท่องเที่ยว และเป็นรู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไป ซึ่งวิถีชีวิตของชาวชุมชนศรีวังมีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ทำให้วิถีชีวิตบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น และมีโอกาสสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว และเพื่อสามารถที่จะดำรงชีวิตต่อไปได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

2. การประกอบสร้างของชุมชนศรีวังให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ถูกประกอบสร้างจากทุนชุมชน ทั้งในด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาเป็นจุดขายในการเป็นพื้นที่ซึ่งมีอากาศดีที่สุด มีวิวทิวทัศน์สวยงาม ทุนภูมิปัญญาของชุมชน การมีผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยการนำทุนภูมิปัญญาชุมชนมาเพิ่มคุณค่า ด้วยการนำผลผลิตของชุมชนมาเพิ่มมูลค่าผ่านผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนศรีวัง ทุนกายภาพ การมีสิ่งปลูกสร้าง การนำบ้านมาทำเป็นที่พักให้นักท่องเที่ยว การสร้างร้านค้า ร้านกาแฟต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ทุนการเงิน คือกลุ่มออมทรัพย์บ้านศรีวัง ซึ่งเป็นองค์กรการเงินของชุมชนที่มีผู้สนใจเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เป็นจุดสนใจให้มาท่องเที่ยวชุมชนศรีวัง ด้วยทุนทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ชุมชน ที่มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม และได้รับแรงผลักดันจากกระแสของการท่องเที่ยว กลายเป็นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านในชุมชน ที่เกิดจากการใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนเองนำมาก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ต่างๆ เกิดขึ้น ซึ่งเป็นทุนชุมชน การเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรในชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์จากมังคุดและสมุนไพรต่าง ๆ ทุเรียนกวน ผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติ หัตถกรรมพื้นที่ต่างๆ ที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีในพื้นที่ และมีการนำบ้านมาทำเป็นที่พักให้นักท่องเที่ยว หรือมีการสร้างรีสอร์ท ถือเป็นส่งเสริมอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านในชุมชน เพื่อเป็นสินค้า ของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายให้กับผู้คนที่สนใจเข้ามาเที่ยวชม ประกอบกับพื้นที่ในชุมชนนั้นได้รับการกล่าวถึงว่าเป็น “พื้นที่ที่มีอากาศที่ดีที่สุด” จากการตรวจวัดค่าไอโซนจากกรมควบคุมมลพิษ มีค่าออกซิเจนมากกว่ามาตรฐาน กลายเป็นจุดเด่นของชุมชน และยังมีการปรับภูมิทัศน์ ทศนียภาพภายในชุมชนให้รับรองกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชม การมีสะพานบ้านศรีวัง หรือสะพานคลองท่าดี เป็นจุดแลนด์มาร์คที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยว ที่สามารถสื่อการมาถึงที่ชุมชนศรีวังแล้ว เป็นสิ่งที่มีความหมายทางด้านจิตใจ สร้างการรับรู้ให้แก่ผู้คนภายนอก ด้วยการแวะถ่ายภาพที่สะพานคลองท่าดีและเที่ยวชมสิ่งต่าง ๆ ในชุมชนศรีวัง จากส่วนประกอบหลายส่วนเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างให้ชุมชนศรีวังกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว

อภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่า ชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ จะเห็นได้จากการดำเนินชีวิตยังคงพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และยังหวงแหนในพื้นที่ทำมาหากินที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากว่า ชุมชนแห่งนี้ได้ผ่านเหตุการณ์อันเลวร้าย ผ่านภัยพิบัติธรรมชาติที่ชาวคีรีวงต้องประสบพบเจอกันมาหลายครั้ง ชาวบ้านในชุมชนคีรีวง พยายามต่อสู้กับการดำเนินชีวิตที่เลื้อบนแผ่นดินเกิดอันเป็นที่รัก ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์จึงมีความผูกพันใกล้ชิดสนิทสนมกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ จึงมีความรักในความเป็นตัวตนของความเป็นชาวบ้านในชุมชนคีรีวง ซึ่งตรงนี้สอดคล้องกับแนวคิดวิถีชีวิต ซึ่งจากประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษของตนเอง เป็นสิ่งที่หล่อหลอมกลมกลืนของคนในชุมชนเอง ให้เกิดความรักถิ่นที่อยู่อาศัย เกิดความรักใคร่ ตระหนักถึงความเป็มาของของชุมชน ทำให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคีรีวง ในด้านวิถีชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถรวมตัวกันจนกลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งก่อให้เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ เกิดเป็นแรงดึงดูดให้เกิดความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากสนใจเข้ามาเที่ยวชมชุมชนคีรีวง โดยปกติทั่วไปแล้วแต่ละชุมชนจะมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนนั้น ๆ วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนคีรีวงนั้น เป็นวิถีชีวิตที่มีความผูกพันและใกล้ชิดแนบแน่นกับธรรมชาติ ทำให้ชาวบ้านในชุมชนคีรีวง เข้าใจกับธรรมชาติในถิ่นที่่บ้านเกิดของพวกเขาเป็นอย่างดี จึงได้มีการนำทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์และมากมายในพื้นที่ชุมชน คิดหาวิธีการต่างๆ ในการที่จะตัดแปลง เพิ่มมูลค่า และคุณค่า ให้กับวัสดุทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ที่พวกเขาได้อาศัยอยู่ให้เกิดมูลค่าได้สูงสุด จากเดิมเป็นการผลิตเพียงแค้ใช้ในครัวเรือนหรือใช้ในชีวิตประจำวัน ได้คิดหากระบวนการเพื่อที่จะเพิ่มคุณค่าให้กลายเป็นสินค้า เพื่อนำมาจำหน่ายเป็นสินค้าของใช้ ของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาเที่ยวชมชุมชนคีรีวง เป็นการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชนและเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติไปในตัว เพื่อการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืนได้ต่อไปในอนาคต ดังแนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้าของ Appadurai ที่มองถึงการให้คุณค่าของสิ่งของ คือเป็นการมองสิ่งของเป็นสินค้าในทางวัฒนธรรม โดยการผลิตโดยใส่คุณค่าเข้าไปเพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของสินค้า โดยมีการให้คุณค่าโดยให้ความหมายจากเดิมที่แค้ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถเพิ่มมูลค่าให้เป็นสินค้าที่สามารถเป็นสินค้าที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ สินค้าที่ระลึกบางอย่างสามารถสื่อความหมายถึงชุมชนคีรีวงโดยเฉพาะ เหล่านี้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับชุมชนคีรีวงเป็นที่ยอมรับด้วยความหมายและนัยที่หลากหลาย ในส่วนของการให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่ของที่ที่อากาศดีที่สุด เนื่องจากกรมควบคุมมลพิษ ตรวจวัดค่ามาตรฐานอากาศ พบว่า พื้นที่ในชุมชนคีรีวง มีอากาศที่บริสุทธิ์กว่ามาตรฐาน ซึ่งก็ควรจะประกอบกับพื้นที่ของชุมชนนั้นตั้งอยู่ในบริเวณเชิงเขา มีต้นไม้ ป่าไม้ปกคลุมอย่างมากมาย จึงมีผลทำให้อากาศเป็นอากาศที่บริสุทธิ์ กลายเป็นจุดเด่นที่สร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชนคีรีวง และชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องและพึ่งพิงธรรมชาติ ด้วยวิถีชีวิตที่ต้องอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติ จึงก่อให้เกิดภูมิปัญญาต่าง ๆ มากมาย ที่ได้จากการปรับตัวและเรียนรู้ธรรมชาติ จึงกลายเป็นพื้นที่ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาของคนในชุมชนคีรีวง ผู้คนที่สนใจเที่ยวชม และคณะศึกษาดูงานจากที่ต่างๆ จะเห็นได้จากมีคณะต่าง ๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา

มาศึกษาดูงาน การทำผลิตภัณฑ์ สิ่งของเครื่องใช้ ของกินต่าง ๆ จากชาวบ้านในชุมชน และยังมีการให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยว ด้วยสภาพด้านภูมิทัศน์ในแบบธรรมชาติ มีน้ำตก ป่า เขา ลำเนา ไพร เป็นที่ดึงดูดใจให้ผู้คนหรือนักท่องเที่ยวสนใจมาเที่ยวชมชุมชนศรีวัง เป็นสถานที่ใช้พักผ่อนหย่อนใจตามความพอใจของนักท่องเที่ยวเอง

จะเห็นได้ว่าการมีวิถีชีวิตที่มีการพึ่งพิงธรรมชาติจนกลายเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ และการปรับตัวจากภัยธรรมชาติที่เป็นบทเรียนครั้งสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนหันกลับมาอนุรักษ์ธรรมชาติจนกลายเป็นชุมชนที่น่าสนใจ และได้เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Thailand Tourism Awards) ประจำปี 2541 ประเภทเมืองและชุมชน ทำให้ชุมชนศรีวังกลายเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และผู้คนทั่วไปสนใจเข้ามาเที่ยวชมชุมชน กลายเป็นจุดเปลี่ยนที่ชัดเจน ทำให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ซึ่งแรงผลักดันจากกระแสของการท่องเที่ยวนี้เองกลายเป็นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านในชุมชนที่เกิดจากการใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนเอง นำมาเพิ่มคุณค่าให้เกิดผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นการส่งเสริมอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านในชุมชน เพื่อเป็นสินค้าของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายให้กับผู้คนที่สนใจเข้ามาเที่ยวชม ประกอบกับพื้นที่ในชุมชนนั้นได้รับการกล่าวถึงว่าเป็น “พื้นที่ที่มีอากาศที่ที่สุด” จากการตรวจวัดค่าโอโซนจากกรมควบคุมมลพิษ มีค่าออกซิเจนมากกว่ามาตรฐาน กลายเป็นจุดเด่นของชุมชน และมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ ทัศนียภาพภายในชุมชนให้รับรองกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมในแบบต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างให้ชุมชนศรีวังกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยวนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญา ลี้มโอรสสุขสกุล (2554) ที่ได้กล่าวไว้ว่า มวยไทยได้ถูกประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าจากหลายส่วน คือว่า การนำมาถ่ายทอดสดผ่านโทรทัศน์ การจัดทำของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับมวยไทย เช่น นวม กางเกง นำมาขายเป็นสินค้า และเมื่อมวยไทยถูกนำมาเผยแพร่ในสื่อโทรทัศน์ ชาวบ้านจึงนำมวยไทยมาเป็นการเล่นการพนัน เป็นการเพิ่มมูลค่าเกิดขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อชุมชนศรีวังฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ จนมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้ นำไปสู่การเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว และเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา ความเจริญเติบโตของชุมชนในด้านธุรกิจการท่องเที่ยวก็มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ด้านหนึ่ง การท่องเที่ยวก็สามารถที่จะสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้กับชุมชน แต่ในอีกแง่หนึ่ง กลับกลายเป็นการเข้าสู่วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้การดำเนินชีวิตชาวบ้านในชุมชนศรีวัง ต้องเผชิญกับความวุ่นวายจากนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ จะมีคนเข้ามามากมาย รถติดมาก ทางหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรที่จะต้องแก้ไขจัดการ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนศรีวังมากนัก ซึ่งผลพวงจากนักท่องเที่ยวที่ล้นไหลเข้ามาเยี่ยมเยือนธรรมชาติ ทำให้ชุมชนศรีวังอาจจะต้องเผชิญปัญหาทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ภูมิทัศน์อาจเสื่อมโทรมลง จนอาจจะต้องกลับไปพบเจอกับภัยธรรมชาติอีกครั้ง และคงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่อาจจะเกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม มลภาวะทางอากาศ ปัญหาความแออัดของผู้คน ทั้งในถนน ล้ำคลอง และชุมชน ปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน นับเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของชาวบ้านในชุมชนศรีวัง ที่จะรักษาจุดแข็งจุดขายความเป็นธรรมชาติ และวิถีชุมชนกับคลื่นนักท่องเที่ยวที่ยังคงล้นไหลเข้าไปเยือนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากการลงพื้นที่ทำวิจัยพบว่า ชุมชนคีรีวงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมธรรมชาติ ทัศนียภาพ เป็นจำนวนมากนั้น อาจทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมได้ ภาครัฐควรมีการดูแลทรัพยากรที่อาจจะเสื่อมโทรม โดยการทำ ความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวในการที่จะอนุรักษ์ธรรมชาติให้ได้มากที่สุด เช่น ปัญหาเรื่องขยะที่อาจจะมีมากขึ้น ควรมีการรณรงค์ให้ใช้วัสดุธรรมชาติย่อยสลายง่าย เพื่อการจัดการขยะอย่างเป็นระบบชุมชนเอง และเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น มีการติดป้ายประกาศ ประชาสัมพันธ์ ต่างๆ ที่มีการจูงใจนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

1.2 หน่วยงานของรัฐ หรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำแผ่นพับ หรือสิ่ง ประชาสัมพันธ์ หรือให้ความรู้ที่เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ มีการบอกเล่าเรื่องราวบทเรียนที่ผ่านมาในอดีต จนทำให้เกิดเป็นชุมชนคีรีวงในกระแสการท่องเที่ยว เพื่อเป็นความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจ

1.3 หน่วยงานของรัฐหรือ คนในชุมชนเองควรมีการรวมตัว จัดหาสถานที่จุดหนึ่ง เพื่อเป็นการรวบรวมสิ่งๆที่เรียกได้ว่าเป็นของดีของคีรีวง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชนคีรีวง เพื่อให้เชื่อมโยงกับอดีต และเพื่อเป็นการป้องกันการสูญเสียชีวิตแบบเดิมของชุมชนที่อาจจะหายไป เมื่อกระแสท่องเที่ยวและความทันสมัยเข้ามาเพิ่มขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนคีรีวง

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนคีรีวงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการประดิษฐ์สร้าง หรือการโยกย้ายอดีตของตลาดในชุมชนคีรีวง

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2530). *น่านาคความหมายของคำว่าวัฒนธรรม. ศิลปวัฒนธรรม. 8 (3), 16- 19*
- กาญจนา แก้วเทพ. (2548). *กลุ่มทฤษฎีว่าด้วยเนื้อหา สารและความหมาย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : อัสซ่า.*
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *คู่มือการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*
- กลุ่มลายเทียน ผ้าบาติกสีธรรมชาติ บ้านคีรีวง. (2560) ค้นเมื่อ 25 กันยายน 2560,
จาก : <http://www.kiriwonggroup.com/candle.html>
- จามะรี เชียงทอง. (2554). *จากมาร์กซิสม์ถึงเสรีนิยมใหม่ : การสร้างชนบทลาวในโลกสมัยใหม่และการพัฒนา" ในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ. เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- จุฑารัตน์ เจือจิ้น. (2555). *แนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ .*
- ฉัตรชัย ศุภระกาญจน์. (2542). *ข้อสังเกตเรื่องการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช.*
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). *ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมชุมชนและชนชาติไท. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- ธัญพัชร ศรีมารัตน์ (2558). *อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับกระบวนการกลายเป็นสินค้า : กรณีศึกษา โรงแรมปัง นครา บูติก โฮเทล แอนด์ สปา เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่*
- ธนวรรธน์ นิธิพานันท์ (2558). *กระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : ศึกษากรณี เพลินวาร อำเภอกัวหวิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ .*
- นัยนา ทองศรีเกตุ และคณะ. (2547). *โครงการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช : กรณีศึกษา เฉพาะการจัดการองค์กรชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.*

บรรณานุกรม (ต่อ)

- บ้านคีรีวง. (2560) ค้นเมื่อ 25 กันยายน 2560, จาก : <http://www.sadoodta.com/info>
- บุญสนอง บุญโยทยาน. (2518). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เบญจพร ดีขุนทด (2553). *ลิเกวิก คนจนเมือง และการประกอบสร้างชุมชนท่ามกลางชีวิตร่วมสมัยในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม
- ปริญญญา ลีมีโอฬารสุขสกุล และเก็ตถวา บุญปรากฏ.(2554). *จุดเปลี่ยนวงการมวยกับการทำมวยกับการทำมวยไทยให้กลายเป็นสินค้าโดยเซียนมวย*. ในการประชุมและเสนอผลงานระดับนานาชาติ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 3. วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2554 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 46. สงขลา : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประวัติศาสตร์บ้านคีรีวง. (2560) ค้นเมื่อ 25 กันยายน 2560, จาก : http://www.kiriwongbatik.com/history_kiriwong1.php
- ประคอง สุคนธ์จิตต์ (2552, ตุลาคม 2551 - มกราคม 2552). *บ้านขุนน้ำ คีรีวง : ชุมชนพึ่งตนเอง*. *วารสารร่มราชพฤกษ์*. 27 (1), 106 – 113
- ประเวศ วะสี (2537). *ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของสังคมทั้งหมดร่วมกัน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต
- ประคอง สุคนธ์จิตต์. (2551). *บ้านขุนน้ำคีรีวง : ชุมชนพึ่งตนเอง*. *วารสารร่มพฤกษ์*. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก)
- ปวีณา กายพันธ์ (2558). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา หมู่บ้านคีรีวง*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา
- ปรัชญาพร พัฒนผล. (2554). *การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พลอยบังกช ชุ่มเพ็งพันธ์ (2550). *การฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนในภาคตะวันออก : กรณีศึกษาระบบแลกเปลี่ยนชุมชนในชุมชนพวา จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2544). *มนุษย์กับสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชนี เมืองศรี และ วิยุทธ์ จำรัสพันธ์ (2558). *ก่องข้าว : คุณค่าในวัฒนธรรมอีสานสู่กระบวนการกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม*. *วารสารวิจัย มข.* (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 1 (2), 34 - 42

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553) *การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจากการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ ฯ.
- ภูริทัต ไชยศรีษฐ์ (2547). *ชุมชนป้อมมหากาฬ : การสร้างและต่อรองความหมายในพื้นที่ทางสังคม*. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธวัช ลำภูศรี (2560). *คีรีวงความเป็นเมืองที่ก้าวกระโดด. แผนงานนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาอนาคตของเมือง*. กรุงเทพฯ ฯ : ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต
- ยศ สันตสมบัติ. (2535). *แม่หญิงลีชายตัว : ชุมชนและการค้าประเวณีในสังคมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
- โรหนับ ศรีอำมหิต. (2555). *ตลาดน้ำคลองแหพื้นที่ประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยวและการบริโภค*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- โรหนับ ศรีอำมหิต เกิดถวา บุญปรากฏ และณัฐพงษ์ จิตนิรัตน์. (2554). *ตลาดน้ำคลองแห : พื้นที่ของการประดิษฐ์สร้างเพื่อการท่องเที่ยวและการบริโภค*. ในเอกสารการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยทักษิณ ณ โรงแรมเจบี หาดใหญ่ วันที่ 25 พฤษภาคม 2554. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ
- วรรณพร อนันตวงศ์, เกิดถวา บุญปรากฏ และปัญญา เทพสิงห์. (2561). *วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนคีรีวง ในการประชุมชาติใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9* 20 กรกฎาคม 2561 ณ อาคารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (หน้า 27 - 41) สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- ศรีัญญา วรากุล. (2546). *ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์เฟื่องฟ้าพรินต์ติ้ง.
- สกวรัตน์ บุญวรรณ. (2559). *ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า : พื้นที่โยธาอดีตสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- สกวรัตน์ บุญวรรณ และเกิดถวา บุญปรากฏ. (2560ก). *พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า : การประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีหาดดีดี*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. 12 (1) , 61 - 77
- สกวรัตน์ บุญวรรณ และเกิดถวา บุญปรากฏ. (2560ข). *ตะกั่วป่า เมืองเก่าที่มีชีวิต : การนำสถาปัตยกรรมโบราณและกิจกรรมรื้อฟื้นเมืองนำออกมาประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบโยธาอดีต*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 8 (1), 255 - 285

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์. (2533). *รากฐานแห่งชีวิต วัฒนธรรมชนบทกับงานพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนิสา มุณีเมธี (2555). ถนนนางงาม : พื้นที่ย่านเมืองเก่าสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว การท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา
- สุนิสา มุณีเมธี และเก็ดถวา บุญปรการ. (2556). พื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา : การทำสถาปัตยกรรมให้ให้กลายเป็นสินค้าภายใต้บริบทการท่องเที่ยว ในเอกสารการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 เรื่องการวิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมไทย วันที่ 10 พฤษภาคม 2556 ณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- สุนทร ทองทิพย์. (2549). บ้านคีรีวง ฝ่าภัยธรรมชาติสู่หมู่บ้านเข้มแข็ง สัมมนางานวิจัยวิชาการพัฒนาชนบทไทย หัวข้อ “ประสบการณ์จากชนบทไทย” วันที่ 13 พฤศจิกายน 2549 ณ ห้องประชุมชั้น 5 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : *แนวทางศึกษาวิเคราะห์และวางแผน*. ขอนแก่น: คลังนาวิทยา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 – 2564)*.
- หมู่บ้านคีรีวงนครศรีธรรมราช. (2560) ค้นเมื่อ 25 กันยายน 2560, จาก : http://www.paiduaykan.com/76_province/south/nakhonsithammarat/khiriwong.html.
- อะมีมะ แซ่จู้ (2557). กระบวนการกลายเป็นสินค้าของหัตถกรรมฝีมือชาติพันธุ์ลีซู. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชาติพันธุ์สัมพันธ์และการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2543). พื้นที่ในทฤษฎีสังคมศาสตร์. *สังคมศาสตร์*. 12 (2), 65 – 101
- อนงค์นาฏ รัตติโชติ. (2558). *สถานีรถไฟกันตัง : สถานีรถไฟสายประวัติศาสตร์สู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- อรสา เงินฉาย. (2550). *การศึกษาสภาพวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพ ฯ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อนันท์ กาญจนพันธุ์. (2538). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับศักยภาพของชุมชนไทย*
 ในวิพากษ์สังคมไทย. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย และโครงการ
 วิชาการ สำนักพิมพ์อมรินทร์
- อภิญา เพ็องฟูสกุล (2543). *ศาสนทัศน์ของชุมชนเมืองสมัยใหม่ : ศึกษากรณีวัดพระธรรมกาย*.
 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Appadurai, Arjun. (1986). *The Social Life of Thing : Commodities in Culture*
Perspective. New York : University of Cambridge.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavior sciences*.
 (2nd ed). Hillsdale NJ : Lawrence Erlbaum
- Foucault, M. (1984) *Space Knowledge and Power*. In *The Foucault reader*. Rainnow,
 P. (ed). New York : Pattheon book.
- Kopytoff, Igor. (1986). *The Cultural Biography of Thing : Commoditization as Process*.
 New York : University of Cambridge.
- Lefebvre, Henri. (1991). *The Production of Space*. Nicholson-Smith,
 Donald (Trans.), London : Blackwell.
- Mac Cannell. (1973). Staged Authenticity: Arrangements of Social Space in Tourist
 Settings. *The American Journal of Sociology*, 79(3), 589-603.
- Nevins, John, and Peluso, Nancy Lee (2008) "Introduction: Commoditization in
 Southeast Asia" in Nevins, Joseph, and Peluso, Nancy Lee (eds), *Taking*
Southeast Asia to the Market, Cornell University Press, Ithaca and London
- Marx, (1979) *Capital Vol. 1*, Penguin, Harmondsworth, Middlesex
- Polanyi, Karl (2001). *The Great Transformation : The Political and Economic Origins of*
Our Time, Beacon Press, Boston
- Howell. (1993). Transformational Leadership. *Journal of Applied Psychology* 78, 891-
 902
- Hall, Stuart. (1977). *Representation : Cultural Representations and Signifying Practices*.
 London : SAGE Publications

ศักดิ์ (นามสมมติ). (2561, 25 มีนาคม). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมปอง (นามสมมติ). (2561, 5 กุมภาพันธ์). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

สวຍ (นามสมมติ). (2561, 25 มีนาคม). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ส่อง (นามสมมติ). (2561, 25 มีนาคม). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

สาส์ (นามสมมติ). (2561, 13 พฤษภาคม). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

สุข (นามสมมติ). (2561, 5 กุมภาพันธ์). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

หมอก (นามสมมติ). (2561, 6 กุมภาพันธ์). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

หลง (นามสมมติ). (2561, 25 มีนาคม). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

หม่อม (นามสมมติ). (2561, 5 กุมภาพันธ์). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

อาร์ม (นามสมมติ). (2561, 6 กุมภาพันธ์). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

อารี (นามสมมติ). (2561, 25 มีนาคม). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอ (นามสมมติ). (2561, 5 กุมภาพันธ์). ที่บริเวณชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
HATYAI UNIVERSITY

Abstract Book

การประชุมหาดใหญ่วิชาการ
ระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
 The 9th Hatyai National and International Conference

20-21
กรกฎาคม 2561

ณ ห้อง Blue Ocean Hall
 อาคารคณะบริหารธุรกิจ
 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Proceeding
 การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
 The 9th Hatyai National and International Conference

วันที่ 20-21 กรกฎาคม 2561
 ณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

จัดโดย
 สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

©ข้อความและบทความในเอกสารการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9
 เป็นแนวคิดของผู้เขียนมิใช่เป็นความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมีข้อความรับผิดชอบต่อ
 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ©ไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการ

วันที่ 20 – 21 กรกฎาคม 2561

การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9

ณ ห้องประชุม อาคารคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วันศุกร์ที่ 20 กรกฎาคม 2561

--- ภาคเช้า ---

08.30 – 09.00 น. ลงทะเบียน

09.00 – 09.20 น. พิธีเปิด

กล่าวรายงาน โดย รศ.ทัศนีย์ ประธาน

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัย และประธานดำเนินการ

กล่าวต้อนรับ โดย ผศ.ดร.วิทวัส ดิษยะศริน สัตยารักษ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยหาดใหญ่

09.20 – 09.30 น. ชมวิดีโอทัศน์แสดงผลงานวิจัย

09.30 – 11.00 น. กล่าวเปิดและบรรยายพิเศษโดยท่านวิทยากร ดร.พันธ์ศักดิ์ ศิริรัชตพงษ์

ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

หัวข้อ “พลวัตการศึกษายุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล”

11.00 – 11.20 น. มอบรางวัลผลงานวิจัยดีเด่น

11.20 – 12.00 น. เยี่ยมชมภาคนิทรรศการ

12.00 – 13.30 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

--- ภาคบ่าย ---

13.30 – 16.30 น. นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย ระดับชาติ, ระดับนานาชาติ

วันเสาร์ที่ 21 กรกฎาคม 2561

โปรแกรมทัศนศึกษา

หมายเหตุ กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

กลุ่ม 1 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ห้อง 10-310

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำห้องย่อย

1. ผศ.ดร.เก็ตถวา บุญปรากฏ
2. ผศ.ดร.ประภาศ ปานเจียง

ประธาน

รองประธาน

เลขานุการ : อาจารย์วรัญญา มณีศรี

ลำดับ	ชื่อบทความ	ผู้นำเสนอ	เวลานำเสนอ
1	การอ้างภาษามลายูถิ่นปัตตานีของกลุ่มชาติพันธุ์มลายูในชุมชนบ้านลำลอง อำเภอ นาทวี จังหวัดสงขลา	อัสมาณี ฮะกือลิ่ง	13.30 – 13.50 น.
2	เจ้าเอย...เจ้ากรุงหัวจุก: ภาพสะท้อนนิเวศสำนักเชิงจริยศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของสัตว์	ชญาดา ชูชัยสิงห์ทะเลกุล	13.51 – 14.10 น.
3	วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนคีรีวง	วรรณพร อนันตวงศ์	14.11 – 14.30 น.
4	การประกอบสร้างเนื้อหาในสารคดีเชิงสถานที่ของเอนก นาวิกมูล	นิยา บิลยะแม	14.31 – 14.50 น.
5	วัดเจตีย์ไอ้ไข่: พื้นที่ของการนิยามความหมาย	สิทธิพงษ์ บุญทอง	14.51 – 15.10 น.
6	วิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่นในพื้นที่ชายแดนใต้	เจตน์สฤกษ์ สังกข์พันธ์	15.11 – 15.30 น.
7	สถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาภาษาในงานวิทยานิพนธ์ไทยช่วงทศวรรษ พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2560	จินดา วรรณรัตน์	15.31 – 15.50 น.

วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนคีรีวง

The meanings and way of life of Khiriwong Community

วรรณพร อนันตวงศ์^{1*}, เกศถาวา บุญปรากฏ² และปัญญา เทพสิงห์³

Wannaporn Anantawong^{1*}, Kettawa Boonprakarn² and Punya Tepsing³

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ Graduate student, Department of Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² Assistant Professor Ph.D., Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

³ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

³ Associate Professor Ph.D., Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

*Corresponding author, E-mail: Yingying_angie@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์แสดงความเป็นชุมชนคีรีวง และการนิยามความหมายของชุมชนคีรีวงดำเนินการวิจัยโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล 27 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ตีความสร้างข้อสรุปและนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนคีรีวงมีวิถีชีวิตอันเรียบง่าย มีความสัมพันธ์เป็นแบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวชุมชนคีรีวงส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี จึงเป็นแบบชาวพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ชาวคีรีวงมีงานบุญประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต ชาวบ้านคีรีวงในอดีตพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่โดยการทำสวนผลไม้เป็นหลักเช่นเดียวกับในปัจจุบัน ชาวบ้านเรียกว่า “สวนสมรม” ซึ่งมีการปลูกพืชผลไม้หลากหลายชนิดรวมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งแม้จะเกิดภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ขึ้น ชาวบ้านอาศัยภูมิปัญญาแบบชาวบ้านและการพึ่งพิงธรรมชาติจึงทำให้ชาวบ้านสามารถดำเนินวิถีชีวิตได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมชุมชนคีรีวง ในส่วนของการให้ความหมายของชุมชนคีรีวง มีการให้ความหมายให้เป็นพื้นที่ของการเป็นพื้นที่ที่อากาศดีที่สุด เป็นพื้นที่ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านจากคนในชุมชนออกสู่คนภายนอก และให้ความหมายของการเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: วิถีชีวิต, อัตลักษณ์, ชุมชนคีรีวง

Abstract

The objective of this study was to explore the way of life showing an identity of Khiriwong Community and the meanings given to the community. Data collected through in-depth interviews conducted with 27 informants were categorized, interpreted, concluded, and presented using descriptive analysis. The findings of the study were as follows. People in Khiriwong live simple lives with kin relationships and depend on each

วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนคีรีวง

The meanings and way of life of Khiriwong Community

วรรณพร อนันตวงศ์^{1*}, เก็ดถวา บุญปรากการ² และปัญญา เทพลิงห์³

Wannaporn Anantawong^{1*}, Kettawa Boonprakarn² and Punya Tepsingh³

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ Graduate student, Department of Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² Assistant Professor Ph.D., Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

³ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

³ Associate Professor Ph.D., Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

*Corresponding author, E-mail: Yingying_angie@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์แสดงความเป็นชุมชนคีรีวง และการนิยามความหมายของชุมชนคีรีวงดำเนินการวิจัยโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล 27 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ตีความสร้างข้อสรุปและนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนคีรีมียุทธศาสตร์อันเรียบง่ายมีความสัมพันธ์เป็นแบบเครือข่าย มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวชุมชนคีรีวงส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี จึงเป็นแบบชาวพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ชาวคีรีวงมีงานบุญประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต ชาวบ้านคีรีวงในอดีตพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่โดยการทำสวนผลไม้เป็นหลักเช่นเดียวกับในปัจจุบัน ชาวบ้านเรียกว่า “สวนสมรม” ซึ่งมีการปลูกพืชผลไม้หลากหลายชนิดรวมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งแม้จะเกิดภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ขึ้น ชาวบ้านอาศัยภูมิปัญญาแบบชาวบ้านและการพึ่งพิงธรรมชาติจึงทำให้ชาวบ้านสามารถดำเนินวิถีชีวิตได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมชุมชนคีรีวง ในส่วนของการให้ความหมายของชุมชนคีรีวง มีการให้ความหมายให้เป็นพื้นที่ของการเป็นพื้นที่ที่อากาศดีที่สุดในพื้นที่ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านจากคนในชุมชนออกสู่คนภายนอก และให้ความหมายของการเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: วิถีชีวิต อัตลักษณ์ ชุมชนคีรีวง

Abstract

The objective of this study was to explore the way of life showing an identity of Khiriwong Community and the meanings given to the community. Data collected through in-depth interviews conducted with 27 informants were categorized, interpreted, concluded, and presented using descriptive analysis. The findings of the study were as follows. People in Khiriwong live simple lives with kin relationships and depend on each other. Most of them are Buddhists, thus they have a Buddhist way of life, culture and traditions. They have a Buddhist temple as a spiritual center where they hold traditional ceremonies inherited from the past. People in Khiriwong have always depended mainly on their local resources from the past until the present. They grow various kinds of fruit in the same area called “SuanSomrom” or mixed orchards. Even though they once had a devastating natural disaster, they could use their local wisdoms and dependence on nature to maintain their way of life until now and this has attracted tourists to Khiriwong. Regarding the meanings of this community, it is called a place with the best air quality; a place where local wisdoms are transferred to outsiders; and a tourist place.

Keywords: Way of life, identity, Khiriwong Community

บทนำ

ลักษณะของชุมชน คือการได้มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มของคนในพื้นที่หรืออาณาเขตบริเวณใด บริเวณหนึ่งสมาชิกที่อยู่ในชุมชนความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคมมีการติดต่อกระทำระหว่างกันทางสังคม มีความผูกพันทางด้านจิตใจต่อกันที่อยู่อาศัยและมีส่วนกลางกิจกรรมต่างๆเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ร่วมกัน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536)

ชุมชนชนบทเป็นชุมชนที่มีสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ เพราะอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติ ในการดำรงชีวิต เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการสร้างที่อยู่อาศัย อาหารยารักษาโรค อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเกษตรกรรม ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชน ชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง มีการอยู่ร่วมกันช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกันและกันตลอดทั้งติดต่อระหว่างกันอย่างใกล้ชิด คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาวัฒนธรรมศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ชุมชนถือว่าเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ไม่ว่าจะนำการทำการเกษตรเพื่อนำมาใช้ในการบริโภคในครอบครัว หรือนำไปใช้ในกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ในการรวมกลุ่มของคุณจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้คนในชุมชนเหล่านั้น ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์และการกระทำระหว่างกันภายในชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536)

ชุมชนในแต่ละท้องถิ่นโดยเฉพาะหมู่บ้านที่ห่างไกลอาจจะมีเงื่อนไขข้อจำกัดด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ในแต่ละพื้นที่ มีรูปแบบการทำมาหากินเฉพาะ ด้วยเงื่อนไขสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

และวิธีการผลิตและยังมีการจัดวางรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มคนในชุมชน บุคคลกับท้องถิ่น รวมทั้งรูปแบบการรู้สึกนึกคิดและระบบการให้คุณค่าเป็นของชุมชนในหมู่บ้านนั้น ๆ และที่สำคัญ คือ แต่ละหมู่บ้านจะสะท้อนความรู้สึกนึกคิดในด้านความเชื่อเกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษ ตนเองกับชุมชน บรรพบุรุษกับชุมชน และเกี่ยวข้องกับตำแหน่งแห่งที่ของหมู่บ้านที่เป็นไปตามเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น (อัจฉรา ภาณุรัตน์, 2549)

ในส่วนของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวใต้ นั้น วิถีชีวิตคนใต้ในชนบทเป็นวิถีที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและอยู่ร่วมกับธรรมชาติมาช้านาน ประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศที่สมบูรณ์ มีทั้งพื้นที่ราบ ป่าไม้ภูเขา หาดทราย น้ำตกทะเลสาบ ทำให้เกิดการประกอบอาชีพประมง เพาะปลูกทางการเกษตร การดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายที่สอดคล้องกับพื้นที่ที่อยู่อาศัย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพนิยมปลูกยางพารา ปลูกปาล์ม ทำประมง ทำสวนผลไม้เช่น เงาะทุเรียน มังคุด และลองกอง ฯลฯ (ธวัชชัย ท้องสมุทร, 2558)

คีรีวง เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ที่ อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ บ้านคีรีวง บ้านคีรีทอง บ้านขุนคีรี และบ้านคีรีธรรม ชุมชนคีรีวงมีความพิเศษด้านภูมิศาสตร์โดยตั้งอยู่บนพื้นที่ราบแอ่งกระทะซึ่งรายล้อมไปด้วย ภูเขาสูง อันได้แก่ เขาใหญ่ เขาหน้าลอน เขาในไฮ และเขาสันสวรรค ทั้งยังมีลำธารไหลทอดผ่านกลาง หมู่บ้านตลอดแนว นอกจากนั้น ชุมชนคีรีวงยังตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบคาบสมุทร ได้รับอิทธิพลจาก ลมมรสุมทั้งจากฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งอ่าวไทย ทำให้ในแต่ละปีจึงมีเพียง 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน โดยฤดูฝนจะกินระยะเวลาจนถึง 9 เดือน ชุมชนคีรีวงจึงมีปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์สูง ด้านการประกอบอาชีพชาวคีรีวงส่วนมากเป็นเกษตรกร

ชาวบ้านคีรีวงในอดีตพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่โดยการทำสวนผลไม้เป็นหลักเช่นเดียวกับในปัจจุบัน ชาวบ้านเกือบทุกหลังคาเรือนมีสวนผลไม้เป็นของตนเอง วิธีการเพาะปลูกซึ่งเป็นที่ยอมรับมากในสมัยก่อนคือ “สวนสมรม” หมายถึง สวนที่มีผลไม้ขนาดชนิดปลูกรวมกันโดยอาศัยทำเลบริเวณเชิงเขาเพื่อให้ความอุดมสมบูรณ์ของป่าธรรมชาติช่วยเกื้อหนุนผลผลิตที่ปลูก ต่อมาคนรุ่นหลังเริ่มคัดเลือกเมล็ดจากต้นพันธุ์ดีจากภายนอกมาขยายพันธุ์ปลูกเพิ่มเติม ทำให้ผลผลิตด้านการเกษตรของคีรีวงมีคุณภาพสูงขึ้น จนเป็นที่ต้องการของตลาดจำนวนมาก ทำให้ในปัจจุบัน ผลผลิตของชาวคีรีวงเปลี่ยนแปลงไปเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ต่างจากสมัยก่อนที่มักเป็นการผลิตแล้วนำไปแลกเปลี่ยนเพื่อการยังชีพการดำเนินชีวิตเท่านั้น โดยพืชพันธุ์ที่นิยมปลูกกันมาก ได้แก่ สะตอ ลูกเนียงหมาก ขนุน จำปาตะ ทุเรียน ลองกอง ลางสาด มังคุด เงาะ เป็นต้น โดยผลไม้ที่มีชื่อเสียงและคุณภาพสูงคือ มังคุด (ธวัช ลำภูศรี, 2561)

การท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ใช่แค่การแค่วางชมสถานที่ต่างๆ แต่จะมีกิจกรรมต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมด้วย และยังมีการนำทรัพยากรในพื้นที่ที่ชุมชนมีมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นหนึ่งในรายได้หลักของประเทศ และเป็นการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกด้วย จึงทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเกิดประโยชน์ ซึ่งสามารถสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยว และสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวได้ สร้างรายได้ชุมชนและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆอย่างไร้

ตามเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้คนในชุมชนหันไปประกอบอาชีพ มีการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เพื่อเป็นธุรกิจที่พัก มีการประกอบของที่ระลึก หรือสินค้าที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ทำให้เกิดการกระจายรายได้ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น มีการปรับปรุง ภูมิทัศน์ของชุมชนให้เหมาะสมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและคุณลักษณะที่แสดงถึงตัวตนของชุมชนศิริง

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แนวคิดดังนี้

1. แนวคิดวิถีชีวิต

วิถีชีวิตหมายถึงแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ โดยการสะท้อน พฤติกรรมต่างๆที่แสดงถึงทัศนคติค่านิยมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีศีลธรรมและคุณธรรมจน กลายเป็นแบบแผนกฎเกณฑ์ที่สามารถร่วมกันปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

พวงเพชร สุรัตน์วิกุล (2544) ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต (Way of life) ไว้ว่า วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน พฤติกรรมต่างๆที่มนุษย์ทำไม่ว่าจะเป็นการแปร่งฟันสวมใส่เสื้อผ้าเครื่องประดับตลอดจนการเล่น กีฬา ดูโทรทัศน์แล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้นวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของ ครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา ศาสนา เป็นต้น วัฒนธรรมจะกำหนดว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดีสิ่งใด ถูกสิ่งใดผิดรวมทั้งเป้าหมายในชีวิตว่าควรเป็นอย่างไรฉะนั้นกิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็น การกินการดื่ม การพูดการอ่านการเขียนการคิดการทำงานการเล่นการติดต่อสัมพันธ์แล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้นวัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม

วิถีชีวิตของคนถูกกำหนดให้แตกต่างกันด้วยวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆเช่น ชาวเขาก็แตกต่าง จากชาวเมืองคนไทยอิสลามก็แตกต่างจากคนไทยพุทธดังนั้นวิถีชีวิตของชาวไทยหรือต่างชาติก็จะมี วิถีชีวิตที่เป็นลักษณะของตนเองจึงไม่ถือว่าวัฒนธรรมของใครสูงหรือต่ำล้าหลังป่าเถื่อนกว่าอีก วัฒนธรรมหนึ่งและวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและขึ้นอยู่กับ วัฒนธรรมของแต่ละสังคมจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งใหม่ๆเพื่อการอยู่รอดแต่สิ่งที่ จำเป็นต่อการดำรงชีวิตคือคตินิยมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีรวมทั้ง ปัจจัยสี่จึงทำให้มนุษย์จำเป็นต้องการแลกเปลี่ยนการผลิตซึ่งกันและกันในชุมชน (สุพัตรา สุภาพ, 2541)

วิถีชีวิตจึงเป็นการสรุปความคิดและแนวการปฏิบัติตนของชุมชนนั้นๆซึ่งโดยทั่วไปแต่ละ ชุมชนจะมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนนั้นๆที่มีคุณค่าเกิดจาก การรวบรวมจากประวัติศาสตร์ให้ความสำคัญแก่ความเป็นคนและหล่อหลอมกลมกลืนกันในชุมชนซึ่ง ก่อให้เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาชุมชนที่สำคัญซึ่งหากต้องการเข้าใจชุมชนจะต้องศึกษา ประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540)

ผู้วิจัยใช้แนวคิดวิถีชีวิต ในการศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนคีรีวง วิถีทางและแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของชุมชน การให้ความหมายของชุมชนคีรีวง ซึ่งชาวบ้านใช้วิถีชีวิตแบบสุขสงบ มีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และท่ามกลางพื้นที่และทรัพยากรที่มี

2. แนวคิดอัตลักษณ์

Woodward (1997) ได้อธิบาย อัต - ลักษณะ คือ สิ่งที่เรารับรู้ตนเองว่า เราคือใคร และเราดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตลอดจนโลกที่แวดล้อมตัวเราอยู่อย่างไร อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่กำหนดทางเดินให้กับเรา เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับเรา และใครที่แตกต่างจากเรา กล่าวโดยอีกนัยหนึ่ง อัตลักษณ์เกิดจากการนิยามว่าตัวเองคือใคร มีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นในสังคมอย่างไร และใช้อะไรเป็นเครื่องหมายในการแสดงออกของอัตลักษณ์ดังกล่าว

งานวิจัยของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2548) ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์ว่า หมายถึง การนิยามตัวตนของตนเอง ไม่ใช่ผู้อื่นนิยาม ความคิดเรื่องอัตลักษณ์จึงช่วยให้เข้าใจมุมมองที่แตกต่างในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ตัวบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของอัตลักษณ์นั้นๆ สามารถกำหนดและให้ความหมายด้วยตนเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีความแตกต่างกับบุคคลอื่น ในงานวิจัยของ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่เรารู้สึกว่าเป็น พวกเรา แตกต่างจากเขา พวกเขา หรือ คนอื่น อัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลายอัตลักษณ์ที่ประกอบขึ้นมาเป็นตัว พวกเรา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม อัตลักษณ์จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างความเหมือนระหว่าง พวกเรา หรือ คนอื่น หรือ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เกิดควบคู่กันไป ยังมีงานวิจัยของ นิยามาล อาแย (2552) มองว่าการดำรงของตัวตนกลุ่มคนผ่านมุมมองการให้คุณค่าและความหมาย มีการนิยามว่าตัวเองเป็นใคร และเขา มีการมองคนอื่นอย่างไร ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของกลุ่มของบริบทสังคมนั้นๆด้วย เป็นการนิยามตนเองรวมถึงการนิยามผู้อื่นในแบบลักษณะเดียวกัน โดยที่ความหลากหลายมีการผูกติดกับพื้นที่และบริบทใกล้เคียงนั้นด้วย หรือในบางครั้ง การนิยามตัวตน จึงเปรียบเสมือนกับการสถาปนาตนเองและสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่ม โดยเริ่มจากตัวบุคคลนั่นเอง

จากแนวคิดอัตลักษณ์ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ ถึงลักษณะของชุมชนคีรีวงในการที่เป็นชุมชนที่พึ่งพิงธรรมชาติใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และการใช้ภูมิปัญญาแบบชาวบ้านที่มีมาตั้งแต่ในอดีตสร้างความน่าสนใจให้กับชุมชนคีรีวง

3. แนวคิดเรื่องพื้นที่ของ Lefebvre (1991)

Lefebvre (1991) ได้อธิบายว่า พื้นที่นั้นถูกสร้างโดยการผ่านเวลา และมักจะแสดงตัวเองในฐานะที่เป็นเหมือนดังชิ้นส่วนที่มาประกอบเข้าด้วยกันโดยการเชื่อมสัมพันธ์กันด้วยเวลา ดังนั้นแต่ละพื้นที่จึงมีลักษณะทางประวัติศาสตร์ของตนเอง ประวัติของพื้นที่จึงไม่ใช่สิ่งอื่นใดนอกจากประวัติศาสตร์ของการดำรงอยู่ของพื้นที่ และเป็นผลผลิตหรือสิ่งที่ถูกผลิต จากกิจกรรมที่รวมเอาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีซึ่งงานวิจัยของ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2549) แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ต่าง ๆ ในสังคมที่ถูกเก็บกอดปิดกั้นไว้หรือเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับความสนใจศึกษาจากทางวิชาภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะ เป็น ภูมิศาสตร์ทางการเมือง ภูมิศาสตร์ทางกายภาพหรือภูมิศาสตร์มนุษย์ แต่เป็นพื้นที่ที่สำคัญเกี่ยวข้องและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนในสังคม ซึ่งเป็นการศึกษาพื้นที่โดยตรง กระบวนการ ขั้นตอน และรายละเอียดในการผลิต/สร้าง พื้นที่เหล่านี้ขึ้นมา เป็นการศึกษาพื้นที่ใน

ฐานะที่เป็นผู้กระทำเป็นตัวสร้างเอกลักษณ์ความหมายให้กับคนในสังคม ในส่วนของ ธงชัย วินิจกุล (2534) ได้กล่าวไว้ว่าพื้นที่ทุกตารางนิ้วบรรจุด้วยความหมายมากมาย ซึ่งความหมายต่าง ๆ นั้นไม่ได้เลื่อนลอยไร้ทิศทางแต่กลับถูกกำหนดทิศทางด้วยการสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดความหมายนั้นมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยอมรับ ด้วยความหมายและนัยที่หลากหลาย บนเงื่อนไขทั้งสองที่สอดรับและขัดแย้งความหมายจึงผันแปรไปตามผู้แสดงตัวตนทางความคิดพฤติกรรมในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่

โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่ของ Lefebvre (1991) อธิบายการให้ความหมายของชุมชนคีรีวง ถึงการเป็นพื้นที่ต่างๆ มุมมองของผู้คนที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนคีรีวงในบริบทต่างๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย หมู่บ้านคีรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช
2. ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็น ชาวบ้านในชุมชน เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจค้าขายและที่พัก นักท่องเที่ยว จำนวน 27 คน
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลในประเด็นการศึกษาวิถีชีวิตและการให้ความหมายชุมชนคีรีวง ใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า ด้านแหล่งข้อมูลจากบุคคล สถานที่ และระยะเวลา ในขณะที่เก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ
4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกต และสัมภาษณ์มาจำแนกหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ นำมาตีความ สร้างข้อสรุป และนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนคีรีวง

ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนที่เก่าแก่อายุมากกว่า 200 ปี แต่เดิม ชุมชนนี้มีชื่อว่า บ้านขุนน้ำ เพราะตั้งอยู่ใกล้ต้นน้ำจากยอดเขาหลวง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่อพยพไปอาศัยอยู่เชิงเขาหลวง ตำบลกำโลน อันเป็นเส้นทางเดินขึ้นสู่ยอดเขาหลวงยอดเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้ ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่สงบสุขแบบเครือญาติ อาชีพหลักคือการทำสวนผลไม้ผสม เรียกว่า “สวนสมรม” เช่น มังคุด เงาะ ทุเรียน สะตอ ชุมชนบ้านคีรีวง

หมู่บ้านคีรีวง มีลำคลองไหลผ่านหมู่บ้านหลายสายด้วยกัน แต่ในปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 3 สายเท่านั้นเนื่องจากลำคลองบางสายได้ตื้นเขินลงไป ลำคลองทั้ง 3 สาย ได้แก่ คลองปง คลองท่าหา และคลองท่าชาย ลำคลองทั้งสามไหลมาบรรจบรวมกันที่หน้าหมู่บ้านมีชื่อว่า “คลองท่าดี” ซึ่งเดิมมีชื่อว่า คลองขุนน้ำ โดยเปลี่ยนชื่อเป็นคลองท่าดีในปัจจุบัน หลังจากเกิดอุทกภัยในปี พ.ศ. 2531 โดยกรมชลประทาน แต่ผู้สูงอายุชาวบ้านยังคงเรียกคลองขุนน้ำจนถึงปัจจุบัน คลองท่าดีเป็นลำคลองขนาดใหญ่ที่สุดซึ่งไหลลงทะเลที่บ้านปากนครและปากพนัง ชาวบ้านจึงใช้เป็นเส้นทางในการคมนาคม

ขนส่งโดยใช้เรือเหนือเป็นพาหนะในการเดินทาง และใช้เรือเหนือในการบรรทุกผลไม้และพืชสวนต่างๆ อีกมากมาย เช่น มังคุด เงาะ ทุเรียน สะตอ และหมาก เพื่อไปแลกเปลี่ยนกับข้าวสาร เกลือ กะปิ และอาหารทะเลอื่น ๆ กับชาวอำเภอหัวไทรและชาวอำเภอปากพนังโดยชาวคีรีวงเรียกพวกเขาว่า “พวกนอก” และเรียกตัวเองว่า “พวกเหนือ” จากการติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจนเกิดคำเรียนขานใหม่ว่า “เกลอเขา เกลอเล”

ในอดีต ช่วงก่อน พ.ศ. 2505 ชาวบ้านคีรีวงติดต่อกับโลกภายนอกโดยทางน้ำเป็นหลัก มีพาหนะคือ “เรือเหนือ” การติดต่อกับภายนอกด้วยการใช้เรือนี้ส่วนใหญ่ เป็นการลำเลียงผลไม้ที่ผลิตได้ เช่น ทุเรียน มังคุด สะตอ ลูกเนียง หมาก และพลู ไปแลกเปลี่ยนข้าวปลาอาหารอื่นๆ บริเวณอำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร และอำเภอเชียรใหญ่ ส่วนการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยอาศัย เส้นทางบกก็มีอยู่บ้างแต่น้อยมาก เพราะส่วนใหญ่เป็นเส้นทางที่ต้องบุกผ่านโคลนและพื้นที่สูงชัน อย่างไรก็ตาม อุทกภัยครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2505 ทำให้ลำน้ำที่เป็นเส้นทางสัญจรหลักต้นเขิน จนไม่สามารถใช้ได้อีก ชาวคีรีวงจึงหันมาบุกเบิกเส้นทางบกแทน โดยพยายามสร้างถนนออกจากหมู่บ้านเพื่อเชื่อมต่อกับถนนภายนอกด้วยการใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านโดยการร่วมกันใช้ไม้ทำสะพานทางเข้าออก

หมู่บ้านคีรีวงมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ พืชพันธุ์ต่างๆ สามารถเจริญเติบโตได้ดี ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ซึ่งเรียกว่า “สวนสมรม” บ่งบอกถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวคีรีวงสวนสมรมมีความเก่าแก่กว่าหลายร้อยปีโดยมีการสันนิษฐานกันว่ามีการทำสวนสมรมมาตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งลักษณะของสวนสมรมที่ว่านั้น มีเอกลักษณ์พิเศษที่แตกต่างจากสวนผลไม้อื่นๆ ทั่วไป ที่ชาวบ้านมีการนำเอาพืชไม้ผลหลากหลายสายพันธุ์มาปลูกรวมไว้ภายในสวนแห่งเดียว ด้วยความแตกต่างและวิธีการปลูกพืชพรรณที่ไม่เหมือนใคร หากเข้าไปในสวนสมรมมองถ้าดูเผินๆ แทบแยกไม่ออกระหว่างสวนกับป่าไม่มีความแตกต่างกันเลย ยิ่งถ้าไม่มีความรู้ทางกายภาพต้นผลไม้ต่างๆ ว่าเป็นอย่างไรก็อาจจะไม่รู้เลยว่าบริเวณนี้เป็นสวนผลไม้ ซึ่งสาเหตุที่ชาวบ้านทำสวนสมรมแบบนี้เพราะต้องการที่จะอยู่กับธรรมชาติ ด้วยการทำสวนผลไม้ผสมผสานกับผืนป่าเพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ โดยเลือกปลูกพันธุ์พืชต่างๆ แซมไปกับต้นไม้ที่มีอยู่เดิมจึงมองเหมือนสวนในป่าใหญ่กลายเป็นทุนทางทรัพยากรที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์ในพื้นที่ บ่งบอกถึงความมีวิถีชีวิตอันเรียบง่ายและสงบ ความสัมพันธ์ของชาวบ้านเป็นแบบเครือญาติ พี่พาทอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวชุมชนคีรีวงนับถือศาสนาพุทธ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี จึงเป็นแบบชาวพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ชาวคีรีวงจึงมีงานบุญประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต ได้แก่ งานทำบุญอาบน้ำคนแก่ (บุญเดือนห้า, สงกรานต์) งานเข้าพรรษา (บุญเดือนแปด) งานบุญวันสารท (บุญเดือนสิบ) และงานบุญออกพรรษา (เดือนสิบเอ็ด) มีงานพฤศจิกายนรำลึก เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์จากภัยธรรมชาติเมื่อปี พ.ศ. 2531 ซึ่งจะเห็นว่า ชาวบ้านได้ให้ความสำคัญจากบทเรียนในอดีตจากที่วิธีการดำเนินชีวิตมีการดำเนินชีวิตแบบชาวสวนทั่วไป จึงหันกลับมาสนใจถึงการอยู่ร่วมและพึ่งพิงกับธรรมชาติ และมีการคิดหาวิธีการต่างๆ เพื่อทำให้ตนเองอยู่รอดในพื้นที่เดิม ซึ่งจากเดิมภาครัฐมองว่าไม่เหมาะกับการเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย ชาวบ้านจึงมีการคิดหาวิธีการพึ่งพิงธรรมชาติโดยไม่ทำลายธรรมชาติ กลายเป็นวิถีชีวิต การนำไปสู่การก่อเกิดภูมิปัญญามากมายที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ภายใต้ทรัพยากรอันมีค่าที่มีอยู่ในชุมชน จนกลายเป็นจุดเด่นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ ซึ่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่จากในอดีตดั่งเสียงสะท้อนจากผู้คนหลากหลาย ดังนี้

“...ยายเกิดที่นี้อยู่ที่นี่มานาน คนเมื่อก่อนทำสวน เขาปลูกกันหลายอย่าง มังคุด ทุเรียน สะตอ หนาม มีหมด ปลูกขายกันมานานนะลูก เมื่อก่อนก็เดินขึ้นเขากัน เดินอย่างเดียวไม่มีรถ...” (ยายมัย, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...จำได้ตอนเด็กๆ ไปช่วยตาเก็บมังคุดในสวน เก็บบ้างเล่นบ้าง โดนไม้ไผ่บาดที่เท้า ตาก็เอาเปลือกมังคุดมาใส่แผลให้...” (น้าพร, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...เมื่อก่อนไม่มีทางรถ มีแต่ทางเดิน ทางเรือ ต้องหามังคุดลงจากบนเขา เอาลงมาเป็นแข่งๆ เอาลงมาขายที่ตลาด ชาวบ้านเก็บเสร็จ ก็หามลงมากันทั้งนั้น โดยเฉพาะช่วงฤดูการผลิตมันนะ ออกผลเยอะ ก็ได้ไปเยอะ พอดีขึ้นมาหน่อยก็มีรถมอเตอร์ไซด์คันใหญ่ๆ ที่เขาใช้ขึ้นเขาได้มาช่วยผ่อนแรง...” (ลุงดี, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...แต่ก่อนเลยใช้ทางเรือขนผลหามาตากไม้ ไปแลกกับคนปากพอง เมื่อก่อนหน้าวัดคีรีวงเป็นท่าน้ำ เราก็จะเรียกว่า ท่าหน้าวัดคีรีวง...” (พี่เอ, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ยายเพิ่งมาจากวัด ยกปิ่นโตไปวัดมา ที่วัดคนเยอะ นี่ก็เพิ่งเสร็จ...” (ยายเมียด, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...สมัยเด็กๆ เเท่าที่จำความได้ 8 – 10 ขวบ ไปเที่ยวที่วัด เห็นพระในวัดใช้ใบไม้เปลือกที่เป็นสีเหลือง ย้อมผ้าจีวร...” (ลุงสมปอง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...เราทำสวนกันส่วนใหญ่ ทำกันมานานตั้งแต่บรรพบุรุษ ชาวบ้านที่นี่ทำสวนสมรม มีหลายอย่างในสวน พอผลออกก็แบ่งกินเก็บขาย...” (พี่ชัย, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...เมื่อก่อนบ้านป่าอยู่ในคลองโน้นลูก ก็เมื่อก่อนคลองที่ลูกเห็น ตรงนั้นไม่ได้เป็นคลอง ตรงนั้นนะบ้านป่าบ้านญาติๆ บ้านชาวบ้านทั้งนั้น ตั้งอยู่เต็มไปหมด แต่ตรงนี้แหละเป็นคลอง อ้อมเรียบมาข้างๆวัด ตอนนั้นน้ำมา ปี 2531 นั้นแหละ บ้านป่าก็ไปหมดเลย น้ำกวาดไปหมด หลายหลัง...” (ป้าพา, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...วันนี้ที่วัดมีงานประจำปี จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงอดีตเจ้าอาวาสวัดคีรีวง...” (ป้าไพ, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...น้ำท่วมปี 31 ครั้งนั้นหนักมากๆ น้ำเยอะมาก ยายเก็บอะไรไม่ทันเลย เพราะน้ำมาเร็ว ขลประทานเขาเข้ามาทำให้ ถมดินให้ ยายก็อยู่ต่อที่นี้แหละ ไม่ไปไหน ทำสวนต่อ...” (ยายหิ้น, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ไม่ใช่แค่สิ่งปลูกสร้าง ผู้คนก็ล้มหายตายจากไปพร้อมกับน้ำป่า ทุกอย่างราบไปหมด เหลือแค่วัดที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจของเราไว้ด้วยกัน...” (ลุงยัน, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...จริงๆ เราทำสวน สวนสมรม ปลูกหลายอย่าง เช่น ทุเรียนมีเยอะ เราก็เอามาทำทุเรียนกวน แต่ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ปี พ.ศ. 2531 เรามีการรวมตัวกัน ผู้หญิงนี้แหละเรามารวมๆกัน ทำทุเรียนกวน เก็บไว้กินได้นาน...” (พี่เหม้ม, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

จากคำกล่าวข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งของเสียงสะท้อนอันหลากหลายของผู้คนที่มีการดำเนินชีวิตอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนคีรีวง ที่เล่าผ่านความทรงจำ คำบอกเล่าของบรรพบุรุษ ที่ชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนคีรีวง มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายตามแบบฉบับวิถีชาวบ้านทั่วไป ประกอบอาชีพทำสวน ซึ่งเรียกว่าสวนสมรม คนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันแบบพี่น้อง เครือญาติ พี่พวอาศัยกันและกัน พี่พวอาศัยธรรมชาติ ตามสภาพพื้นที่ที่มีทรัพยากรที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ จนกลายเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น กลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตที่มีการปรับตัวจากบทเรียนจากการประสบการณ์ภัยธรรมชาติในอดีตที่เกิดขึ้น นำมาซึ่งการปรับตัวในการพึ่งพิงธรรมชาติ ซึ่งกลายเป็นจุดเด่นของชุมชนเอง ซึ่งปัจจุบันมีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว

2. การนิยามความหมายของชุมชนคีรีวง

ในส่วนนี้เป็นการนิยามความหมายของชุมชนคีรีวงจากมุมมองของชาวบ้านเอง และจากนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นดังนี้

2.1 เป็นพื้นที่ของที่ที่อากาศดีที่สุด

คีรีวง เป็นพื้นที่ที่เรียกได้ว่ามีอากาศบริสุทธิ์ดีติดอันดับต้นๆ ของประเทศจากการตรวจวัดค่ามาตรฐานอากาศของสำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษเมื่อปี 2552 พบว่ามีอากาศที่บริสุทธิ์กว่ามาตรฐานถึง 100 เท่า ที่ "หมู่บ้านคีรีวง" เป็นดินแดนที่ว่ากันว่า “อากาศดีที่สุดในประเทศไทย” กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแห่งหนึ่ง ที่นำไปสัมผัสอย่างยิ่ง ดึงเสียงสะท้อนของผู้คนที่ได้เข้ามาเที่ยวชม และสูดอากาศบริสุทธิ์ที่หมู่บ้านคีรีวงแห่งนี้

“...มาครั้งนี่มาพักผ่อน มาสูดโอโซนธรรมชาติ อากาศดี บรรยากาศดี...”(รุ่ง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...เพื่อนมาครั้งก่อนโน้น เพื่อนถ่ายรูปไปให้ดูเห็นเป็นที่ที่อากาศดีที่สุด เราก็มาบ้าง...”(วรรณ, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...กรมควบคุมมลพิษ ได้เข้ามาตรวจค่ามาตรฐานของอากาศ ที่นี่เป็นที่ที่มีอากาศดีที่สุด จนกลายเป็นใครๆก็มาคีรีวง แล้วต้องถ่ายรูปกลับไป...”(ปราง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ที่ภูมิใจ ชาวบ้านเองคนอื่นเขาก็ภูมิใจ ที่ชุมชนของเราเป็นที่ที่อากาศดีที่สุด มีอากาศบริสุทธิ์ ให้สูดดมกัน แล้วทุกคนที่มาที่นี่ก็จะได้สูดอากาศบริสุทธิ์...”(นัย, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

จากเสียงสะท้อนดังกล่าว ชุมชนคีรีวงถูกให้นิยามความหมายว่า เป็นพื้นที่ที่อากาศดีที่สุดในประเทศไทย ซึ่งอาจจะมาจากสภาพอากาศ ภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่ตั้งอยู่เชิงเขา มีป่าไม้ปกคลุม จึงทำให้อากาศในบริเวณนั้น เป็นอากาศที่บริสุทธิ์ และเป็นการบอกต่อของผู้คนที่มาเที่ยวชม ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่อกัน จึงทำให้คีรีวงกลายเป็นพื้นที่ของที่มีอากาศดีที่สุด

2.2 เป็นพื้นที่ของการถ่ายทอดวิถีชีวิตภูมิปัญญา

ชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องและพึ่งพิงธรรมชาติด้วยวิถีชีวิตที่ต้องอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติ จึงก่อให้เกิดภูมิปัญญาต่างๆมากมาย ที่ได้จากการปรับตัวและเรียนรู้ธรรมชาติ ชุมชนคีรีวงจึงกลายเป็นพื้นที่ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เกิดวิถีชีวิตของคนในชุมชนคีรีวงเอง สู่ผู้คนที่สนใจเที่ยวชม และคณะศึกษาดูงานจากที่ต่างๆ เกิดเป็นพื้นที่ของการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดภูมิปัญญา ออกสู่สังคมภายนอกก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน จากเสียงสะท้อนส่วนที่ดังนี้

“...วันนี้ครูพานักเรียนมาดูงานคะ ครูเลือกที่นี่เพื่อที่จะพาเด็กมาเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน และสิ่งที่เป็นประโยชน์จากธรรมชาติ วันนี้ทางชุมชนจะสาธิตการทำสบู่เปลือกมังคุด เด็กก็สนใจที่จะดูกัน ให้เด็กๆ ได้มองเห็นว่าชุมชนแห่งนี้มีภูมิปัญญาต่างๆมากมาย...” (สุข, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...วันนี้พี่มาเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านคีรีวงคะ จะสาธิตการทำสบู่เปลือกมังคุด พร้อมกับพานักเรียน กับผู้สนใจชมโรงทำสบู่คะ...” (นัท, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...คีรีวงมีของที่ทำจากวัสดุธรรมชาติหลายอย่าง มี สบู่มังคุด ผ้ามัดย้อม ตะไคร้ไฉ่ยง ทุเรียนกวนทุกอย่างล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มียูอยู่ในชุมชนเราทั้งนั้น...” (เทน, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...วันนี้มาถึงคีรีวงแล้วต้องซื้อทุเรียนกวนกลับไปฝากเพื่อนๆ กับที่บ้าน ทุเรียนกวนที่นี่ไม่เหมือนที่อื่นห่อกับกาบหมาก...” (โยช, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ผมมาศึกษาดูงานคับ โรงเรียนพามาศึกษาดูงาน การทำผ้ามัดย้อมคีรีวงครับ...” (ชาวิน, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

จากเสียงสะท้อนที่กล่าวมาเชื่อมโยงถึงการนำวิถีชีวิตที่เป็นแบบพึ่งพิงธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ จนกลายเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น และถ่ายทอดต่อให้ผู้อื่นภายนอกได้รู้ว่าชุมชนคีรีวงเป็นพื้นที่การถ่ายทอดวิถีชีวิตภูมิปัญญาจากคนในชุมชนคีรีวงสู่คนภายนอก

2.3 เป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) คือ กิจกรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์นอกเหนือจากการดำเนินชีวิตประจำวันและการกระทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานอื่นๆ เป็นกิจกรรมที่มนุษย์กระทำเมื่อมีเวลาว่างและจัดอยู่ในประเภทกิจกรรมการันทนาการอย่างหนึ่งทั้งนี้กิจกรรมส่วนใหญ่

เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมักมีการเดินทางพร้อมกันไปด้วยซึ่งกลุ่มคนที่สนใจมาเที่ยวชมในชุมชนคีรีวงมีจำนวนมาก ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเที่ยวชม รับประทานอาหารเครื่องดื่ม และญาติ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อท่องเที่ยวพักผ่อนในช่วงวันหยุดตามเทศกาล และวันหยุดสุดสัปดาห์ พาหนะที่ใช้ในการเดินทางส่วนใหญ่เป็นรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งชุมชนคีรีวงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำ ซึ่งในชุมชนคีรีวงมีการท่องเที่ยวอยู่หลายประเภทที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชม เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ จะเห็นได้จากเสียงสะท้อนของผู้คนที่เข้ามาเที่ยวชมชุมชนคีรีวง

“...มีคนสนใจมาเที่ยวชมเยอะมาก โดยเฉพาะวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ ยิ่งวันหยุดยาวยิ่งเยอะ มีทั้งนักท่องเที่ยวไปกลับ และค้างคืน...” (พี่หมอก, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ในช่วงเทศกาลขับรถได้หลายพันคันต่อวันเลยทีเดียว เพราะตอนนี้ที่พักผ่อนเยอะ ให้นักท่องเที่ยวเลือกได้ตามความพอใจ แล้วแต่นักท่องเที่ยว...” (พี่พาส, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...คนมาเที่ยว พอกลับไปบ้านเขาก็ไปเล่า ไปบอกต่อกัน อพรมมาเที่ยวชมลงเฟสบุ๊คกัน คนอื่นๆเห็นบรรยากาศก็อยากมาเที่ยวบ้าง...” (พี่รงค์, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...วันนี้พี่มาพักผ่อนคะ ชอบแบบธรรมชาติๆ อยากมาเล่นน้ำตกทำหา ของกินก็เยอะ จะกินอะไรก็เลือกเอาเลยคะ...” (เก๋, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...เรามาพักที่นี้ 1 คืน ที่พักก็โอเคดีคะ พี่เลือกพักโฮมสเตย์แล้วเดินลงมาเล่นน้ำตกตอนบ่ายๆ เมื่อตอนเที่ยงแวะชมร้านกลุ่มผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ชื้อกลับบ้านฝากเพื่อนคะ...” (วิว, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...มาเที่ยวคีรีวงครั้งนี้ ได้แวะชมสวนสมรมของชาวบ้านด้วย ชมไป ชมไป มั่งคุดคีรีวงอ่อยจริง...” (อาร์ม, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

จากเสียงสะท้อนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ชุมชนคีรีวง มีการให้ความหมายจากผู้คนที่เข้ามาเที่ยวชมว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมบรรยากาศแบบธรรมชาติ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจตามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเอง

จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษของชาวคีรีวง ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนสมรม มีวิถีการดำเนินชีวิตเป็นแบบอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติ มีการอาศัยภูมิปัญญาแบบชาวบ้านซึ่งเกิดจากการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งชาวคีรีวงมีความได้เปรียบในเรื่องของทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ถือเป็นจุดเด่นของชุมชนคีรีวง เป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของคีรีวง สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตที่มีการปรับตัวจากบทเรียนจากการประสบการณ์ภัยธรรมชาติในอดีต

ที่เกิดขึ้น นำมาซึ่งการปรับตัวในการพึ่งพิงธรรมชาติ ซึ่งกลายเป็นจุดเด่นของชุมชน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและเนื่องจากชุมชนศิรีวงตั้งอยู่เชิงเขา มีป่าไม้ปกคลุม จึงทำให้อากาศในบริเวณนั้นเป็นอากาศบริสุทธิ์เป็นสิ่งที่น่าสนใจของผู้คนที่อยากเข้ามาเที่ยวชม และสูดอากาศที่บริสุทธิ์ในพื้นที่ซึ่งมีอากาศดีที่สุดใน ทำให้ชุมชนศิรีวงเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ความสนใจเข้ามาเที่ยวชมชุมชนศิรีวง จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของผู้คนมากมาย

สรุปและอภิปรายผล

วิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนศิรีวงมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ การดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ ใช้ชีวิตในวิถีแบบชาวสวน หลังจากที่ต้องเผชิญกับอุทกภัยครั้งใหญ่ นั้น พื้นที่ชุมชนและสวนสมรมอันเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านได้ถูกน้ำป่าอุทกกระซกหายกลายเป็นเว้งตะกอนทราย บ้านเรือนเสียหายราบเป็นหน้ากลอง ชาวบ้านพยายามต่อสู้กับการดำเนินชีวิตที่เหลือบนแผ่นดินเกิดอันเป็นที่รัก ซึ่งชาวบ้านมีความผูกพันกับวิถีชีวิตที่ดำเนินสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีความรักในความเป็นตัวตน ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดวิถีชีวิต ความเป็นมาของบรรพบุรุษของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่หล่อหลอมกลมกลืนของคนในชุมชนเอง ให้เกิดความรักถิ่นที่อยู่อาศัย เกิดความรักใคร่ ตระหนักถึงความเป็นมาของของชุมชนให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งอัต - ลักษณ์ คือสิ่งที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของชุมชนนั้นๆ ในด้านวิถีชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้และสามารถรวมตัวกันจนกลายเป็นความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวิถีชีวิตที่ว่า วิถีชีวิตเป็นแนวการปฏิบัติตนของชุมชนนั้นๆ ซึ่งโดยทั่วไปแต่ละชุมชนจะมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนนั้นๆ ที่มีคุณค่า เกิดจากการรวบรวมจากประวัติศาสตร์ให้ความสำคัญแก่ความเป็นคน และหล่อหลอมกลมกลืนกันในชุมชนซึ่งก่อให้เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ ซึ่งชุมชนศิรีวงมีอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นสิ่งดึงดูด ทำให้เกิดความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากสนใจเข้ามาเที่ยวชมชุมชนศิรีวง นำมาซึ่งการให้ความหมายของชุมชนศิรีวงในพื้นที่ที่แสดงกิจกรรมหรือสิ่งต่างๆ ที่หลากหลาย ซึ่งแนวคิดพื้นที่ ได้กล่าวว่า พื้นที่ทุกตารางนิ้วบรรจุด้วยความหมายมากมาย ซึ่งความหมายต่าง ๆ นั้นไม่ได้เลื่อนลอยกลับถูกกำหนดทิศทาง การสร้างกฎเกณฑ์ ก่อให้เกิดความหมายนั้นมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยอมรับด้วยความหมายและนัยที่หลากหลาย ในส่วนของการให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่ของพื้นที่อากาศดีที่สุดใน เนื่องจากกรมควบคุมมลพิษตรวจวัดค่ามาตรฐานอากาศพบว่าพื้นที่แห่งนี้มีอากาศที่บริสุทธิ์กว่ามาตรฐาน ซึ่งก็คงจะประกอบกับพื้นที่ของชุมชนนั้นตั้งอยู่ในบริเวณเชิงเขา มีต้นไม้ ป่าไม้ปกคลุมอย่างมากมาย จึงมีผลทำให้มีอากาศที่บริสุทธิ์ กลายเป็นจุดเด่นที่สร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชนศิรีวงเอง และชุมชนศิรีวง เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องและพึ่งพิงธรรมชาติ ด้วยวิถีชีวิตที่ต้องอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติ จึงก่อให้เกิดภูมิปัญญาต่างๆมากมาย ที่ได้จากการปรับตัวและเรียนรู้ธรรมชาติ จึงกลายเป็นพื้นที่ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาของคนในชุมชนศิรีวง ผู้คนที่สนใจเที่ยวชมและคณะศึกษาดูงานจากที่ต่างๆ จะเห็นได้จากมีคณะต่าง นักเรียน นักศึกษา มาศึกษาดูงาน การทำผลิตภัณฑ์ สิ่งของเครื่องใช้ ของกินต่างๆ จากคนในชุมชน และยังมีการให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยว ด้วยสภาพด้านภูมิทัศน์ในแบบธรรมชาติ มีน้ำตก ป่า เขา ลำเนา ไพร เป็นที่ดึงดูดใจให้ผู้คนหรือนักท่องเที่ยวสนใจมาเที่ยวชมศิรีวง เป็นสถานที่ใช้พักผ่อนหย่อนใจตามความพอใจของ

ตนเอง ซึ่งงานศึกษาของ หทัยรัตน์ ทองสกุล และเก็ตลว บัญปรการ (2555) ในเรื่อง การนิยาม ความหมายพื้นที่น้ำชาในชุมชนคุเต่า ที่มองว่า พื้นที่น้ำชาสามารถให้ความได้ในหลายมุมมอง ตามบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ผู้คนให้ความหมายพื้นที่น้ำชาว่า เป็นพื้นที่ของการแลกเปลี่ยน ข้อมูล ข่าวสาร พื้นที่ของการต่อรองกับอำนาจรัฐ พื้นที่ในการพูดคุยเรื่องส่วนตัวเป็นพื้นที่ของการรวม จิตใจของชาวมุสลิมได้เป็นอย่างดี และในงานวิจัยของ นิยามาล อาแย (2552) มองว่าการดำรงของ ตัวตนกลุ่มคนผ่านมุมมองการให้คุณค่าและความหมาย มีการนิยามว่าตัวเองเป็นใคร และเขามีการ มองคนอื่นอย่างไร ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของกลุ่มของบริบทสังคมนั้นๆด้วย เป็นการนิยาม ตนเองรวมถึงการนิยามผู้อื่นในแบบลักษณะเดียวกัน โดยที่ความหลากหลายมีการผูกติดกับพื้นที่และ บริบทใกล้เคียงนั้นด้วย หรือในบางครั้ง การนิยามตัวตน จึงเปรียบเสมือนกับการสถาปนาตนเอง และ สร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่ม โดยเริ่มจากตัวบุคคลนั่นเอง ในส่วนของงานวิจัยของ นิรมล ชมหวาน (2557) ที่พบว่าชุมชนตลาดโบราณบางพลีมีอัตลักษณ์ชุมชนที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของชุมชนซึ่งถูก สร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกันทั้งด้านวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และเกิดการ ยอมรับร่วมกันของชาวชุมชนและมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่มี ลักษณะเฉพาะของชุมชน และเป็นสิ่งที่ครอบคลุมวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยอัตลักษณ์ที่ยังคง ดำรงอยู่ในชุมชน ได้แก่ อัตลักษณ์การมีวิถีชีวิตแบบแม่ค้าชุมชนตลาดริมน้ำ การมีวิถีชีวิตที่มีหลวงพ่อ โตเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การมีแบบแผนอาคารสถาปัตยกรรมแบบโบราณ การมีประเพณีรับบัว การมี อาหารพื้นเมือง มีขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมสายบัว ขนมกะลา และปลาสดแดดเดียว มีการละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ การเล่นกังหัน เมล็ดมะม่วง การแข่งเรือมาดและการเล่นมวยทะเล โดย เป็นอัตลักษณ์ที่ยังคงดำรงอยู่ในชุมชน ซึ่งบางอย่างมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมที่ เปลี่ยนไป โดยนำมาอยู่ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในงานประเพณีของชุมชน โดย ประเพณีรับบัวถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีความโดดเด่นของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2540). *อัตลักษณ์วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง. ศูนย์สตรีศึกษา. วิทยานิพนธ์*
ศศ.ม. (สาขาภาษาไทย). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). *ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมชุมชนและชนชาติไท*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2459. *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และ ความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ธงชัย วินิจญ์กุล. (2534). *วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศาวิทยา*. กรุงเทพฯ : คณะศิลป ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธวัช ลำภูศรี. (2560). *ศรัทธาความเป็นเมืองที่ก้าวกระโดด แผนงานนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนา อนาคตของเมือง*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัย รังสิต.

- ธวัชชัย ท้องสมุทร. (2558). *วิถีชีวิตชาวใต้*. ศิลปนิพนธ์ ศษ.บ. (สาขาวิชาศิลปศึกษา). ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิยามาล อาแย. (2552). *ตัวตนคนมลายูมุสลิมในเขตเมืองยะลา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาพัฒนา มนุษย์และสังคม). สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิรมล ชมหวาน. (2557). *อัตลักษณ์ของชุมชนตลาดโบราณบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ*. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 2(4). 1-13.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2544). *มนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม: แนวทางศึกษาวิเคราะห์และวางแผน*. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.
- สุพัตรา สุภาพ. (2541). *ปัญหาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- หทัยรัตน์ ทองสกุล และเก็ตถวา บุญปรากฏ. (2555). *การนิยามความหมายพื้นที่ น้ำชาในชุมชนคุณเต่า*. *วารสารศิลปศาสตร์*, 4(1). 78-91.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2549). *เอกสารคำสอนรายวิชาท้องถิ่นศึกษา*. สุรินทร์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2548). *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. London : Blackwell.
- Woodward, Kathryn (1997). *Identity and difference*. London: SAGE, (ed).

บุคลากรกรม

- เก๋ (ผู้ให้สัมภาษณ์). *วรรณพร อนันตวงศ์ (ผู้สัมภาษณ์)*. บริเวณพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561.
- ชัย (ผู้ให้สัมภาษณ์). *วรรณพร อนันตวงศ์ (ผู้สัมภาษณ์)*. บริเวณพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561.
- ชาวิน (ผู้ให้สัมภาษณ์). *วรรณพร อนันตวงศ์ (ผู้สัมภาษณ์)*. บริเวณพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561.
- ดี (ผู้ให้สัมภาษณ์). *วรรณพร อนันตวงศ์ (ผู้สัมภาษณ์)*. บริเวณพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561.
- เทน (ผู้ให้สัมภาษณ์). *วรรณพร อนันตวงศ์ (ผู้สัมภาษณ์)*. บริเวณพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561.
- นัท (ผู้ให้สัมภาษณ์). *วรรณพร อนันตวงศ์ (ผู้สัมภาษณ์)*. บริเวณพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561.
- นัย (ผู้ให้สัมภาษณ์). *วรรณพร อนันตวงศ์ (ผู้สัมภาษณ์)*. บริเวณพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561.
- ปราง (ผู้ให้สัมภาษณ์). *วรรณพร อนันตวงศ์ (ผู้สัมภาษณ์)*. บริเวณพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561.

บุคลากรกรม (ต่อ)

อาร์ม (ผู้ให้สัมภาษณ์). วรรณพร อนันตวงศ์ (ผู้สัมภาษณ์). บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรีวง เมื่อวันที่ 6
กุมภาพันธ์ 2561.

เอ (ผู้ให้สัมภาษณ์). วรรณพร อนันตวงศ์ (ผู้สัมภาษณ์). บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรีวง เมื่อวันที่ 5
กุมภาพันธ์ 2561.

ชุมชนคีรีวงกับการกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว¹

Kiriwong Community to being make of the Commoditization for Tourism

วรรณพร อนันตวงศ์^{2*}, เกตถวา บุญปราก³ และ ปัญญา เทพสิงห์⁴

Wannaporn Anantawong^{2*}, Kettawa Boonprakarn³ and Punya Tepsing⁴

¹เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การประกอบสร้างชุมชนคีรีวงให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว

² นักศึกษาระดับปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ *

² Graduate student, Department of Human and Social Development, Faculty of Arts, Prince of Songkla University.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

³ Assistance Professor Ph.D., Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai, Songkhla

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

⁴ Associate Professor Ph.D, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai, Songkhla

*Corresponding author, E-mail: Yingying_angie@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกลายเป็นสินค้าของชุมชนคีรีวงในกระแสการท่องเที่ยว ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการวิจัยคือ หมู่บ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช โดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล 24 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ ตีความ สร้างข้อสรุป และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนคีรีวง ถูกทำให้กลายเป็นสินค้า โดยมีการประกอบสร้างจากองค์ประกอบต่าง ๆ คือ ชุมชนคีรีวงมีการถ่ายทอดวิถีการดำเนินชีวิตและภูมิปัญญาสู่บุคคลต่างๆ โดยการเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น จนกลายเป็นสินค้าที่มีจุดเด่นของชุมชน เช่น สบู่เปลือกมังคุด ทุเรียนกวน ผ้ามัดย้อมสีจากธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน และอีกส่วนหนึ่งคือ การเพิ่มมูลค่าของพื้นที่ให้กลายเป็นจุดเด่นที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชม เช่น พื้นที่อากาศดีที่สุดในสะพานคลองท่าดี การมีทัศนียภาพของธรรมชาติที่สวยงาม มีการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่นิยมชมธรรมชาติ จนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง

คำสำคัญ: ชุมชนคีรีวง, การกลายเป็นสินค้า, การท่องเที่ยว

Abstract

This article aims to study the Meaning and way of life of Kiriwong Community by using qualitative research methodology, in-depth interviews of 24 people who provided information to the data analyzed by classification, interpretation and conclusion and presents descriptive analytical findings. The results showed that the Kiriwong community has become a commodity. It is built from the elements of the community, Kiriwong has conveyed the way of life and wisdom to people. By increasing the value of local resources. It became a product of the community, such as soap, peels, mangosteen, durian, dye, tie dye from nature. And handicraft products. And another part is. Increasing the value of the area to attract tourists to visit, such as the best air. Canal Bridge Tha Di Beautiful scenery. The landscape has been improved to support the natural tourist flow. It became a famous tourist attraction.

Keyword: Kiriwong Community, Commoditization, Tourism

บทนำ

ชุมชนคีรีวง ตั้งอยู่ที่ อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ชุมชนคีรีวงมีความพิเศษด้านภูมิศาสตร์ ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบแอ่งกระทะซึ่งรายล้อมไปด้วย ภูเขาสูง ชาวคีรีวงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ชาวบ้านคีรีวงในอดีตพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่โดยการทำสวนผลไม้เป็นหลัก เช่นเดียวกับในปัจจุบัน ชาวบ้านเกือบทุกหลังคาเรือนมีสวนผลไม้เป็นของตนเอง ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “สวนสมรม” หมายถึง สวนที่มีผลไม้นานาชนิดปลูกรวมกันโดยอาศัยทำเลบริเวณเชิงเขา เพื่อให้ความอุดมสมบูรณ์ของป่าธรรมชาติช่วยเกื้อหนุน ผลผลิตที่ปลูก ต่อมาคนรุ่นหลังเริ่มคัดเลือกเมล็ดจากต้นพันธุ์ดีจากภายนอกมาขยายพันธุ์ปลูกเพิ่มเติม ทำให้ผลผลิตด้านการเกษตรของคีรีวงมีคุณภาพสูงขึ้น จนเป็นที่ต้องการของตลาดจำนวนมาก ทำให้ในปัจจุบัน ผลผลิตของชาวคีรีวงเปลี่ยนแปลงไปเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ต่างจากสมัยก่อนที่มักเป็นการผลิตแล้วนำไปแลกเปลี่ยนเพื่อการยังชีพการดำเนินชีวิตเท่านั้น โดยพืชพันธุ์ที่นิยมปลูกกันมาก ได้แก่ สะตอ ลูกเนียง หมาก ขนุน จำปาตะ พุเรียน ลองกอง ลางสาด มังคุด เงาะ เป็นต้น โดยผลไม้ที่มีชื่อเสียงและคุณภาพสูงคือ มังคุด (ธวัชชัย ลำภูศรี , 2561) ชุมชนคีรีวงได้เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Thailand Tourism Awards) ประจำปี 2541 ประเภทเมืองและชุมชน เนื่องจาก เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบชาวสวนอยู่กับธรรมชาติ และได้พัฒนามาเป็นการบริการนักท่องเที่ยวขึ้น กลายเป็นธุรกิจใหม่ของชุมชน (บ้านคีรีวง, 2560)

คีรีวงเริ่มเป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วไปมากขึ้นจากการบอกต่อของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศที่เคยมาเยือนผ่านช่องทางของสังคมออนไลน์ ทั้งใน เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก รวมไปถึงรายการโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ หลายคนที่ได้ยินเรื่องราว ได้เห็น ภาพธรรมชาติที่สวยงาม ต่างก็อยากจะได้ทางมาสัมผัสบรรยากาศของหมู่บ้านคีรีวง หมู่บ้านที่ ได้รับการขนานนามว่า เป็นพื้นที่ที่มีอากาศดีที่สุดในประเทศไทยแห่งหนึ่ง ชุมชนคีรีวงเป็น สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาเที่ยวชมอย่างไม่ขาดสาย จุดเด่นของหมู่บ้านคีรีวง ก็คือ ทัศนียภาพแห่งธรรมชาติ เพราะคีรีวงตั้งอยู่ท่ามกลางเทือกเขา ป่าไม้และสายน้ำ ซึ่งก็เป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่

สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชม และนักท่องเที่ยวสามารถเลือกชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ผลิตภัณฑ์ที่รีวงที่ได้รับ เลือกเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP 5 ดาว ได้แก่ ผ้ามด้อมสี่ธรรมชาติดจากชาวบ้านในชุมชนคีรีวง รวมทั้งผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชนคีรีวงเพื่อนำกลับไปเป็นของที่ระลึก หรือเป็นของฝากสำหรับเพื่อนๆ ญาติๆ ได้อีกด้วย ในส่วนของที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจค้างคืนที่หมู่บ้านคีรีวง มีจำนวนที่พักมากมายที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เลือกที่จะพักค้างคืนในหมู่บ้านคีรีวง

การมีทรัพยากรอันหลากหลายในชุมชนคีรีวง หรือเรียกได้ว่า ทูทางทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทำให้มีการนำเอาศักยภาพของชุมชนเหล่านี้ ดึงมากลายเป็นจุดเด่นของหมู่บ้านคีรีวง ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากที่ต่างๆ ทั้งทั้งสารทิศได้มาเยือน ทั้งในเรื่องของทัศนียภาพ ธรรมชาติที่มีความสวยงาม วิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน อาจจะทั้งเป็นการบอกต่อของนักท่องเที่ยวที่ได้เคยมาเยือนแล้ว หรือผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ ผ่านโทรศัพท์ ผ่านนิตยสารการท่องเที่ยว หนังสือพิมพ์ต่างๆ หลายสำนัก จึงทำให้คีรีวงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้การท่องเที่ยวของคีรีวงเติบโตอย่างมาก ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจศึกษาการกลายเป็นสินค้าของชุมชนคีรีวงภายใต้กระแสของการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นหนึ่งในรายได้หลักของประเทศ การท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงไม่ใช่แค่การแค่วางชมสถานที่ต่าง ๆ แต่จะมีกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมด้วย และยังมีมีการนำทรัพยากรในพื้นที่ที่ชุมชนมีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกด้วย จึงทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเกิดประโยชน์ ซึ่งสามารถสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยว และสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวได้ สร้างรายได้ชุมชนและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ อย่างไรก็ตามเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชุมชนมีการปรับตัวเข้าสู่กระแสของการท่องเที่ยว มีการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นธุรกิจที่พัก รีสอร์ทที่มีการประกอบของที่ระลึก หรือสินค้าที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชน มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนให้เหมาะสมให้เกิดความน่าสนใจเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการกลายเป็นสินค้าของชุมชนคีรีวงในกระแสการท่องเที่ยว

แนวคิดที่ใช้

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แนวคิดดังนี้

1. แนวคิดการประกอบสร้าง

Hall (1977) กล่าวว่า แท้จริงแล้วไม่เคยมีสิ่งที่เรียกว่า ความเป็นจริง เกิดขึ้นจนกว่าจะมีผู้ที่ประกอบสร้าง (construct) ความเป็นจริงนั้นขึ้นมา และการสื่อสารเป็นกระบวนการที่มนุษย์แต่ละคนใช้เพื่อประกอบสร้างความเป็นจริงขึ้นมานั่นเอง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นความจริงชุดเดียวกัน อาจมีการประกอบสร้างความจริงที่แตกต่างออกไป ด้วยการประกอบสร้างความจริงขึ้นใหม่ หรืออาจผลิตซ้ำความหมายเดิม แต่มีบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2548)

2. แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า

กระบวนการกลายเป็นสินค้า เป็นกระบวนการที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงจากมูลค่าใช้สอย (use value) ให้กลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางการแลกเปลี่ยน (exchange value) ศักยภาพของสินค้าทุกอย่างไม่ว่าจะเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นด้วยกระบวนการอุตสาหกรรมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยยั้งชีพสำหรับมนุษย์นั้นเรียกว่า “มูลค่าใช้สอย” และศักยภาพของสินค้าที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสำหรับสิ่งอื่นนั้นเรียกว่า “มูลค่าทางการแลกเปลี่ยน” อย่างไรก็ตามสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าใช้สอยนั้น เป็นเพราะปริมาณที่จำกัดของสิ่งของที่เกิดจากธรรมชาติและความต้องการหรือสิ่งจำเป็นที่เพิ่มขึ้นนั้น ธรรมชาติไม่สามารถตอบสนองได้ทั้งหมด ผู้คนในสังคมถูกบังคับให้ต้องการความช่วยเหลือจากการผลิตเพื่อทดแทนสิ่งที่ขาด

กระบวนการกลายเป็นสินค้า หมายถึง การเปลี่ยนผ่านของสินค้าชนิดหนึ่งซึ่งไม่ได้ถูกระบุว่าเป็นสินค้าให้กลายเป็นสินค้าโดยผ่านวิธีการต่างๆเพื่อให้เกิดมูลค่าขึ้นมา (Appadurai, 1986) ได้นิยามสินค้าเหล่านี้ว่าเป็น “วัตถุมูลค่าทางเศรษฐกิจ” (objects of economic value) หรือเป็นกระบวนการที่สิ่งของหรือกิจกรรมบางอย่างได้ถูกนำมาประเมินในระบะแรกเริ่มด้วยมูลค่าทางการแลกเปลี่ยน ซึ่งหากอยู่ในบริบทของการค้าขายที่สุดแล้วก็จะกลายเป็นสินค้าและบริการ สำหรับบุคคลทั่วไปมอง “สินค้า” ว่าเป็นวัตถุสิ่งของ ที่ผู้เป็นเจ้าของสินค้านั้นสิทธิในการครอบครอง โดยสิ่งของนั้นถูกผลิต ดำรงอยู่ และกระจายผ่านการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือเงินตราภายใต้ระบบเศรษฐกิจ โดยปกติสินค้าชิ้นหนึ่งจะมีคุณค่าอย่างน้อย 2 ประเภท คือ คุณค่าในการใช้(Use Value) และคุณค่าในการแลกเปลี่ยน (Exchange Value) นอกเหนือไปจากคุณค่าอื่นๆ เช่น คุณค่าทางจิตใจ, คุณค่าศิลปะหรือการเป็นสิ่งหายาก (ยศ สันตสมบัติ, 2535)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการผลิตสินค้าแต่ละอย่างนั้น ไม่เพียงแต่วัตถุประสงค์เพื่อการแลกเปลี่ยนเงินตราเท่านั้น แต่ยังมีองค์ประกอบอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้สินค้าแต่ละชิ้นมีความแตกต่างกันออกไป สินค้าอย่างเดียวกันถ้านำเสนอแตกต่างกันก็อาจจะทำให้มูลค่าแตกต่างกัน

จากแนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้าของ Appadurai ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ถึงการนำภูมิปัญญาชาวบ้านเองมาสร้างมูลค่าให้กับสิ่งที่ตนมีให้มีมูลค่ามากกว่าการเป็นสิ่งที่ทำใช้เอง การแปรรูปผลไม้ก็เช่นกัน ชาวบ้านไม่ได้แค่มองว่าแค่ผลิตมาเพื่อบริโภคเองภายในตัวเรือนแต่กลับให้คุณค่าความหมายกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในการธุรกิจ คือสามารถขายได้ และทำรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

3. แนวคิดการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยในปัจจุบัน มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนในประเทศเป็นอย่างมาก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 12) ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และศักยภาพของพื้นที่

การท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ใช่แค่การแค่อะไรชมสถานที่ต่างๆ แต่จะมีกิจกรรมต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมด้วย รวมทั้งยังมีการนำทรัพยากรในพื้นที่ที่ชุมชนมีมาใช้ให้เกิดประโยชน์

เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นหนึ่งในรายได้หลักของประเทศ และเป็นการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกด้วย จึงทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเกิดประโยชน์ ซึ่งสามารถสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยว และสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวได้ สร้างรายได้ชุมชนและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ (ศรีญายาวรากุลวิทย์, 2546) อย่างไรก็ตามเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้คนในชุมชนหันไปประกอบอาชีพ มีการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นธุรกิจที่พัก มีการประกอบของที่ระลึก หรือสินค้าที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ทำให้เกิดการกระจายรายได้ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนให้เหมาะสมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย หมู่บ้านศิรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช
2. ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็น ชาวบ้านในชุมชน เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจค้าขายและที่พัก นักท่องเที่ยว จำนวน 24 คน
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลในประเด็นการศึกษาการกลายเป็นสินค้าของชุมชนศิรีวง ใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูลจากบุคคล สถานที่ และระยะเวลา ในขณะที่เก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับความน่าเชื่อถือ
4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกต และสัมภาษณ์มาจำแนกหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ นำมาตีความ สร้างข้อสรุป และนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษา

1. ชุมชนศิรีวงก่อนการกลายเป็นสินค้า

ในช่วงราวๆ ปี พ.ศ. 2505 – 2531 เป็นระยะที่มีวิถีการดำเนินชีวิตโดยทางเรือ โดยอาศัยเส้นทางน้ำติดกับโลกภายนอก มีสภาพการดำรงชีพของชาวบ้านศิรีวง ในสมัยนี้มีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้หนาแน่นและสัตว์ป่า ก็ชุกชุม วิถีชีวิตชาวบ้านศิรีวงจึงมีความผูกพันอยู่กับชุมชนและธรรมชาติ การดำเนินชีวิตก็หาได้จากดิน น้ำ ป่าไม้ เช่น การหาของป่า สมุนไพรรักษาโรคพืชผัก ต่างๆ การจับปลา ล่าสัตว์ เป็นต้น และใช้เส้นทางน้ำในการคมนาคมและล่องเรือ เรือของคนบ้านขุนน้ำนั้น เรียกว่า “เรือเหนื่อ” จะตัดท่อนซุงทั้งต้นแล้วขุดลำเรือ โดยใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ เมื่อเป็นลำเรือแล้วก็บรรทุกผลไม้ ชาวบ้านใช้เส้นทางน้ำ เป็นเส้นทางในการคมนาคมขนส่ง โดยใช้เรือเหนื่อเป็นพาหนะในการเดินทาง และใช้เรือเหนื่อในการบรรทุกผลไม้และพืชสวนต่าง ๆ มากมาย เช่น มังคุด เงาะ ทุเรียน สะตอ และหมาก เพื่อไปแลกเปลี่ยนกับข้าวสาร เกลือ กะปิ ปลาแห้ง และอาหาร

ทะเลอื่น ๆ กับชาวเมือง คือ ชาวอำเภอหัวไทร และชาวอำเภอปากพนัง โดยชาวศรีวิชัยเรียกพวกเขาว่า “พวกนอก” และเรียกตัวเองว่า “พวกเหนือ” จากการติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจนเกิดคำเรียนชานใหม่ว่า “เกลอเขา เกลอเล” ซึ่งเป็นระบบที่พึ่งพาอาศัยกัน โดยเอาของมาแลกของ วิธีการแลกของกันนี้ทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบของความเป็นเพื่อน และความเป็นญาติ ในภาษาใต้เรียกว่า “เกลอ” คือส่วนของความผูกพันของเพื่อน โดยมีคำเรียกคนศรีวิชัยว่า “เกลอเขา” ส่วนคนบริเวณอำเภอหัวไทรซึ่งเป็นพื้นที่ซึ่งไปมา หาซื้อซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน อันได้แก่บริเวณปากนคร (อยู่ใน เขตอำเภอเมือง นครศรีธรรมราชในปัจจุบัน) ปากพนัง เขียวใหญ่ จนไปสุดที่ อำเภอหัวไทร เรียกว่า “เกลอเล” ชาวบ้านศรีวิชัยติดต่อกับโลกภายนอกโดยทางน้ำเป็นหลัก มีพาหนะคือ “เรือเหนือ” การติดต่อกับภายนอกด้วยการใช้เรือนี้ ส่วนใหญ่เป็นการลำเลียงผลไม้ที่ ผลิตได้ เช่น ทุเรียน มังคุด สะตอ ลูกเนียง หมาก และพลู ไปแลกเปลี่ยนข้าวปลาอาหารอื่นๆ บริเวณอำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร และอำเภอเขียวใหญ่ ส่วนการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยอาศัย เส้นทางบกก็มีอยู่บ้างแต่น้อยมากดังจะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาตินั้นมีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน แต่ในอดีตการใช้ทรัพยากรของชาวบ้านในอดีตเป็นแค่เพียงการใช้แค่ยังชีพ หรือเป็นแค่เพียง “มูลค่าใช้สอย” เท่านั้น เป็นเพียงแค่การตอบสนองความต้องการพื้นฐานเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังสะท้อนจากคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...จำได้ตอนเด็กๆ ไปช่วยตาเก็บมังคุดในสวน เก็บบ้างเล่นบ้าง โดนไม้ไผ่บาดที่เท้า ตาก็เอาเปลือกมังคุดมาใส่แผลให้..” (น้ำพร, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...สมัยเด็กๆ เท่าที่จำความได้ 8 – 10 ขวบ ไปเที่ยวที่วัด เห็นพระในวัดใช้ใบไม้ เปลือกที่เป็นสีเหลือง ย้อมผ้าจีวร..” (ลุงสมปอง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...เมื่อก่อนพอหน้าทุเรียน ทุเรียนออกผลเยอะ เราก็เอามากวน ไม่ปล่อยให้เน่าเสีย กวนเก็บใส่ปื๊บไว้กิน เป็นการถนอมอาหารแบบชาวบ้าน ไว้ให้ได้กินนานๆ เก็บไว้กินกัน ได้เป็นปี...” (ป้าศรี, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...แต่ก่อนเลยใช้ทางเรือขนผลหมากรากไม้ ไปแลกกับคนปากพนัง เมื่อก่อนหน้าหน้า วัดศรีวิชัยเป็นท่าหน้า เราก็จะเรียกว่า ท่าหน้าวัดศรีวิชัย..” (พี่เอ, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า วิถีชีวิตและภูมิปัญญานั้นมีมาตั้งแต่ในอดีตซึ่งจะเห็นได้ว่าชาวบ้านในชุมชนมีการใช้ภูมิปัญญา เพียงแค่คุณค่าในการใช้สอยของสิ่งของ เช่น การนำเอาเปลือกมังคุดมาใส่แผล เพื่อสมานรักษาแผล การนำเอาสีของใบไม้ เปลือกไม้ นำมาย้อมเพื่อใช้ย้อมผ้า ซึ่งเป็นมูลค่าที่ใช้เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการเพียงภายในครัวเรือน ในส่วนของการใช้เส้นทางน้ำซึ่งก็จะใช้เป็นทางสัญจรเดินทางเท่านั้น

2. การกลายเป็นสินค้าของชุมชนศรีวิชัยในกระแสการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวของไทยในปัจจุบัน มีการเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในส่วน

ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม รวมถึงมีการปรับภูมิทัศน์ต่างๆ เพื่อรองรับท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจผู้มาเยือน ซึ่งการท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ใช่แค่การแค่อะไรชมสถานที่ต่างๆ แต่จะมีกิจกรรมต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมด้วย รวมทั้งยังมีการนำทรัพยากรในพื้นที่ที่มีในชุมชนใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในรายได้หลักของประเทศ และเป็นการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกด้วย จึงทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การนำทุนทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอันเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน มาเพิ่มมูลค่า โดยการเปลี่ยนแปลงจากมูลค่าใช้สอย (use value) ให้กลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางการแลกเปลี่ยน (exchange value) ซึ่งการกลายเป็นสินค้านั้น คือ การเปลี่ยนผ่านของสินค้าชนิดหนึ่งซึ่งไม่ได้ถูกระบุว่าเป็นสินค้าให้กลายเป็นสินค้าโดยผ่านวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดมูลค่าขึ้นมา (Appadurai, 1986) ได้นิยามสินค้าเหล่านี้ว่าเป็น “วัตถุมูลค่าทางเศรษฐกิจ” (objects of economic value) ซึ่งมีความเชื่อมโยงเข้าสู่กระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามา และเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ในการประกอบสร้างชุมชนศรัทธาให้กลายเป็นสินค้า ดังนี้

2.1 การเป็นพื้นที่ซึ่งมีอากาศดีที่สุด

หมู่บ้านศรัทธาจัดได้ว่ามีอากาศที่บริสุทธิ์ติดอันดับต้นๆของประเทศไทย ซึ่งจากการวัดค่ามาตรฐานอากาศของกรมควบคุมมลพิษในปี 2552 ได้พบว่า มีอากาศที่บริสุทธิ์กว่ามาตรฐานถึง 100 เท่า ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ศรัทธาเป็นที่น่าสนใจของผู้คนที่อยากจะเข้ามาสัมผัสอากาศที่บริสุทธิ์ กลายเป็นกระแสของการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันได้มีการประชาสัมพันธ์ถึงความน่าสนใจของการแวะเข้ามาเที่ยวชม ผ่านทางโซเชียล การบอกต่อของนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยี่ยมเยือน และหน่วยงานต่างๆ ใช้เป็นสิ่งดึงดูดให้มีผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวอย่างไม่ขาดสาย ดังต่อไปนี้

“...กรมควบคุมมลพิษ ได้เข้ามาตรวจค่ามาตรฐานของอากาศ ที่นี่เป็นที่ที่มีอากาศดีที่สุด จนกลายเป็นใครๆก็มาศรัทธา แล้วต้องถ่ายรูปกลับไป...” (ปราง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ที่ภูมิใจ ชาวบ้านเองคนอื่นเขาก็ภูมิใจ ที่ชุมชนของเราเป็นที่ที่อากาศดีที่สุด มีอากาศบริสุทธิ์ ให้สุดตมกัน แล้วทุกคนที่มาที่นี่ก็จะได้สูดอากาศบริสุทธิ์...” (นัย, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...มากับเพื่อนๆ ชวนมาเที่ยวกันคะ มีเวลาเหมาะว่างพอดีก็เลยมาคะ เราก็เห็นเพื่อนมาแล้วถ่ายรูปลงเฟซบุ๊ก เคยได้ยินได้เห็นผ่านทางรายการโทรทัศน์ หลากหลายรายการว่าที่นี่ อากาศดีที่สุด...” (ผิ่ง, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

จากคำให้สัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่าการเป็นพื้นที่ ที่อากาศดีที่สุด นั้นเป็นสิ่งดึงดูดใจ

อย่างหนึ่งที่ยากให้คนเข้ามาสัมผัสสภาวะอากาศบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นผลดีต่อการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวง ผู้คนสนใจอยากเข้ามาเที่ยวให้สัมผัสความสดใสรื่น ซึ่งการเป็นพื้นที่ ที่มีอากาศดีที่สุดในอำเภอคีรีวง มีอากาศบริสุทธิ์ เป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้คนนึกถึง หมู่บ้านคีรีวง ซึ่งมีไม่กี่แห่งในประเทศไทย

2.2 การถ่ายทอดวิถีชีวิตภูมิปัญญา

ชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่อาศัยพึ่งพิงธรรมชาติมาตั้งแต่ในอดีต ก่อให้เกิดการปรับตัวและการเรียนรู้ธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดคุณประโยชน์สูงสุด จึงมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เกิดจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนกลายเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งยังถ่ายทอดให้ผู้อื่นๆ ภายนอกที่สนใจ และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชม ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...ผมมาศึกษาดูงานคับ โรงเรียนพามาศึกษาดูงาน การทำผ้ามัดย้อมคีรีวงครับ...”
(ชาวิน, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...วันนี้ครูพานักเรียนมาดูงานคะ ครูเลือกที่นี่เพื่อที่จะพาเด็กๆ มาเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน และสิ่งที่เป็นประโยชน์จากธรรมชาติ วันนี้ทางชุมชนจะสาธิตการทำสบู่เปลือกมังคุด เด็กก็สนใจที่จะดูกัน ให้เด็กๆ ได้มองเห็นว่าชุมชนแห่งนี้มีภูมิปัญญาต่างๆ มากมาย...” (สุข, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...วันนี้พี่มาเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านคีรีวงคะ จะสาธิตการทำสบู่เปลือกมังคุด พร้อมกับพานักเรียน กับผู้สนใจชมโรงทำสบู่คะ...” (นัท, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

จากเสียงสัมภาษณ์เหล่านี้ล้วนเป็นการยืนยันถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งประกอบหนึ่งทำให้ผู้คนสนใจมาเที่ยวชม เข้ามาท่องเที่ยว เลือกชม เลือกซื้อ สินค้าที่เกิดจากวิถีชีวิตและภูมิปัญญา เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวง

2.3 การเป็นแหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สนใจเข้ามาเที่ยวชมหมู่บ้านคีรีวงเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากทัศนียภาพที่มีความสวยงาม การเที่ยวชมบรรยากาศแบบธรรมชาติ มีทิวเขา ลำน้ำ มีการปรับปรุงพื้นที่ภูมิทัศน์ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งในคีรีวงมีกิจกรรมหลายอย่างที่ น่าสนใจ เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟต่างๆ มากมาย มีจักรยานให้เช่าเพื่อปั่นเที่ยวชมบรรยากาศในหมู่บ้าน ซึ่งในชุมชนคีรีวง มีการท่องเที่ยวหลากหลายแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น โดยมีการประชาสัมพันธ์โดยหน่วยงานที่มีการรับผิดชอบในด้านของการท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหมู่บ้านคีรีวง จะคอยดูแลให้คำปรึกษาแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาชม

“...วันนี้พี่มาพักผ่อนคะ ชอบแบบธรรมชาติๆ อยากมาเล่นน้ำตกท่าหา ของกินก็ เยอะ จะกินอะไรก็เลือกเอาเลยคะ...” (เก๋, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...คนมาเที่ยว พอกลับไปบ้านเขาก็ไปเล่า ไปบอกต่อกัน อ้อรูปมาเที่ยวชมลงเฟสบุค กัน คนอื่นๆเห็นบรรยากาศก็อยากมาเที่ยวบ้าง...” (พีรรงค์, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...มีคนสนใจมาเที่ยวชมเยอะมาก โดยเฉพาะวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ ยิ่งวันหยุดยาว ยิ่งเยอะ มีทั้งนักท่องเที่ยวไปกลับ และค้างคืน...” (พี่หมอก, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนคีรีวงมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวในแบบต่างๆ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามความพอใจของ นักท่องเที่ยวเอง คีรีวงจึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

2.4 สบู่เปลือกมังคุด

จุดเริ่มต้นของการนำเปลือกมังคุดมาทำเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่างๆ มาจากหมู่บ้าน คีรีวงปลูกมังคุดมาก หลังจากกินเนื้อของผลมังคุดแล้วยังเหลือเปลือกมังคุด จึงต้องการนำมา ใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นภูมิปัญญา การอาศัยพึ่งพาอาศัยธรรมชาติที่มีมาตั้งแต่ในอดีต จึงนำเปลือกมังคุด มาทำเป็นสบู่สมุนไพร เนื่องจากเปลือกมังคุดมีสรรพคุณด้านผิวหนังผิวพรรณ สามารถรักษาแผลสด สมานผิว ช่วยรักษาผดผื่นคัน ในส่วนขั้นตอนการทำสบู่เปลือกมังคุดและผลิตภัณฑ์เปลือกมังคุดต่างๆ นั้น นำส่วนของเปลือกมาบดให้ละเอียด จากนั้นคั้นน้ำพักไว้ ซึ่งจะได้น้ำเปลือกมังคุดสีม่วงเป็นตัวตั้ง ต้น สำหรับเฉพาะการทำสบู่สมุนไพรเปลือกมังคุดนั้น นำน้ำเปลือกมังคุดมาผสมกับไขสบู่จากปาล์ม น้ำมันสกัด และน้ำมันมะพร้าว ใส่สมุนไพรต่างๆ ลงไป ผสมส่วนผสมทั้งหมดให้เข้ากัน ทิ้งไว้ให้เซตตัว เป็นก้อน ต่อด้วยนำไปขึ้นรูปด้วยเครื่องจักรผลิตเองได้เป็นก้อนสบู่สมุนไพรเปลือกมังคุดสีม่วง พร้อมกับ ลวดลายมังคุดบนก้อน นำบรรจุลงห่อพลาสติกและใส่กล่องเป็นอันเสร็จ จุดเด่นของสบู่สมุนไพร เปลือกมังคุด ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเปลือกมังคุดและผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่างๆ ของที่นี่คือ ใช้วัตถุดิบ ปลอดภัย ปลอดภัย มีความออร์แกนิก แหล่งวัตถุดิบโดยเฉพาะมังคุดได้จากในหมู่บ้าน นอกจากสบู่มังคุด แล้ว มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากเปลือกมังคุดและผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรต่างๆ มากมายจากเปลือกมังคุด เช่น สบู่เหลวเปลือกมังคุด โลชั่นเปลือกมังคุดแชมพูเปลือกมังคุด และผงพอกหน้าเปลือกมังคุด ซึ่ง ปัจจุบันสบู่มังคุดของคีรีวงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว เป็นสินค้า OTOP ของชุมชนสร้างรายได้ให้แก่ ชุมชนคีรีวง และเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวมักจะเลือกเป็นของฝากจากคีรีวง จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ ข้อมูล ดังนี้

“...วันนี้ที่มาเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านคีรีวงคะ จะสาธิตการทำสบู่เปลือก
มังคุด พร้อมกับพานักเรียน กับผู้สนใจชมโรงทำสบู่คะ ทางเราผลิตเอง...”
(นัท, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...แวะมาหาซื้อสบู่มังคุดคะ มีโอกาสเลยมาเที่ยวชมบรรยากาศในคีรีวงสักหน่อย
พอดีเพื่อนฝากซื้อสบู่มังคุด เพื่อนบอกว่าใช้ดี เป็นสินค้าขึ้นชื่อของที่นี่ด้วย...”
(เข้ม, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...สินค้าสบู่มังคุดนี้ส่งออกขายต่างประเทศจ้า ใช้เปลือกมังคุดจากที่เหลือจาก
รับประทานผลแล้ว ทางเราออกแบบแพ็คเกจให้ดูสวยงาม มีหลายแบบ หลายสูตร
เลือกได้ตามสภาพผิวของผู้ใช้ เป็นสินค้าขึ้นเสียงของคีรีวง...” (นัท, สัมภาษณ์วันที่
5 กุมภาพันธ์ 2561)

คำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า สบู่มังคุดเป็นที่รู้จักของผู้คนที่
สนใจ สามารถเลือกซื้อได้ตามสรรพคุณที่ผู้ซื้อต้อง มีการออกแบบแพ็คเกจเพื่อให้เป็นที่รู้จักของ
นักท่องเที่ยว และยังส่งออกไปขายยังต่างประเทศได้ด้วย ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน
นำมาเพิ่มมูลค่า ส่งขายเป็นแบรนด์ของคีรีวงเอง และยังมีถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนผ่านการศึกษา
ดูงานของกลุ่มต่างๆ ถือเป็นการประชาสัมพันธ์ไปในตัว

2.5 ทูเรียนกวน

ชาวบ้านใช้เวลาที่ว่างเว้นเสร็จสิ้นจากการทำสวน โดยการนำเอาวัตถุดิบในพื้นที่ คือ
ทุเรียนบ้าน ซึ่งเป็นผลไม้ในท้องถิ่นในชุมชน นำมาทวนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน และนำมา
ห่อด้วยกาบหมาก และนำไปย่างด้วยไฟ ให้มีกลิ่นหอมตามกรรมวิธีพื้นบ้าน ซึ่งสามารถเก็บไว้ได้นาน
โดยไม่ต้องใส่สารกันบูด และยังมีกรบรรจุหีบห่อติดตราโลโก้ มีการออกแบบหีบห่อด้วยวัสดุจาก
ธรรมชาติ ซึ่งทุเรียนกวนที่ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มทุเรียนกวน ได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่น ระดับสี่
ดาว ประเภทอาหาร ทุเรียนกวนคีรีวง เป็นสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นคีรีวง เป็นจุดเด่น อย่างหนึ่ง
เมื่อนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือน เที่ยวชมชุมชนคีรีวง มักจะต้องถามถึง และซื้อไปฝากเพื่อนๆ ญาติๆ
เพราะเป็นจุดขายที่ขึ้นชื่อของชุมชนคีรีวง

“...วันนี้มาถึงคีรีวงแล้วต้องซื้อทุเรียนกวนกลับไปฝากเพื่อนๆ กับที่บ้าน ทุเรียนกวน
ที่นี่ไม่เหมือนที่อื่นห่อกับกาบหมาก..” (โยช, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...ช่วงฤดูทุเรียนออกผลมาก ชาวๆก็จะมีวิธีการถนอมอาหารเพื่อที่จะได้เก็บไว้กินได้
นานๆ เขาจะนำมากวน เป็นทุเรียนกวน เริ่มจากกลุ่มเล็กๆ จนตอนใครไปใครก็มาหาซื้อ
ทุเรียนกวนคีรีวง...” (แม็ค, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...เป็นการหารายได้เสริมของชาวบ้าน โดยการนำเอาวัตถุดิบในพื้นที่ คือ ทุเรียน พันธุ์พื้นบ้าน นำมาถนอมแล้วห่อกาบหมาก มีหลายแบบ ที่ห่อพลาสติกก็มีคะ มีหน่วยราชการ พัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยดู ให้งบประมาณสนับสนุน กลุ่มทุเรียนกวน ทุเรียนกวนห่อกาบหมากของกลุ่ม ได้รับคัดเลือก ให้เป็นผลิตภัณฑ์ ดีเด่น ระดับสี่ดาว ประเภทอาหาร จนใครมาที่ศรีวังก็ต้องถามถึง...” (แดง, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนถึงการเป็นที่รู้จักของทุเรียนกวนศรีวัง และการนำทรัพยากรในชุมชนมาเพิ่มมูลค่า โดยผ่านกระบวนการของภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้กลายเป็นสินค้าที่รู้จักและมีชื่อ เป็นส่วนประกอบสร้างหนึ่งของการท่องเที่ยวของศรีวัง

2.6 ผ้ามัดย้อมสีจากธรรมชาติ

การย้อมสีธรรมชาติ เป็นความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาติที่สอดคล้องกับชุมชน การย้อมสีธรรมชาติไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นการฟื้นฟูธรรมชาติ การย้อมสีธรรมชาติเป็นกระบวนการที่พึ่งพิงกับวัสดุธรรมชาติ คือการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติการย้อมสีธรรมชาติวิธีแค่ประโยชน์อย่างเดียวไม่เป็นการอนุรักษ์รักษาต้นไม้ และการปลูกเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการเพิ่มวัตถุดิบในการผลิตคั้งต่อไป วัสดุที่นิยมนำมาใช้ทำสีย้อมผ้าธรรมชาติ เป็นส่วนต่างๆของต้นไม้ เช่น เปลือก แก่น ราก ใบ ดอกและผล ซึ่งจะให้สีที่ต่างกันออกไป เช่น ใบมังคุด ให้สีส้มอมชมพู แก่นขนุน ให้สีเหลืองสด โดยการนำผ้าฝ้ายมาย้อมด้วยสีที่ได้จากธรรมชาติ และนำมาออกแบบตัดเย็บให้เป็น เสื้อผ้า ชุด ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ กระเป๋า ผ้ามา่น เพื่อจำหน่ายให้ให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชม

สีที่ใช้สำหรับย้อมผ้ามัดย้อมศรีวัง ได้มาจากธรรมชาติซึ่งมีคุณค่าในการเพิ่มมูลค่าต่อการผลิตผ้ามัดย้อมของศรีวัง ดังนี้

หูกวาง ให้สีเหลืองอมเขียว
 มังคุด ให้สีส้ม กับ ชมพู
 เพกา ให้สีเขียวเข้ม
 ลูกเนียงให้สีน้ำตาลเข้ม
 สะตอให้สีเทา
 แกนขนุน ให้สีเหลืองสด
 แกนหลุมพอ ให้สีน้ำตาลอ่อน

วิธีการทำสีมัดย้อม

1. นำวัสดุธรรมชาติที่ต้องการสี มาสับเป็นชิ้นเล็กๆ นำไปต้มกับน้ำสะอาด ประมาณ 1 คืน นำน้ำที่ต้มแล้วมากรองด้วยผ้าขาวบาง เพื่อเตรียมไว้มัดย้อม
2. ในส่วนของการเตรียมผ้า นำผ้าลินินหรือผ้าฝ้ายที่ต้องการจะมัดย้อม มาออกแบบตามต้องการ เช่น กางเกง กระโปรง กระเป๋า นำมาตัดก่อนจะมัดย้อม แล้วนำไปต้มกับผงซักฟอก ประมาณ 1-2 ชั่วโมง เพื่อกำจัดไขมัน แล้วนำไปล้างกับน้ำสะอาดชะล้างผงซักฟอกให้หมด

3. การมัดลายผ้านั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ทำว่าจะมัดให้อยู่ในรูปแบบใด มีการใช้ไม้ไผ่ช่วยในการมัดให้เป็นลายสี่เหลี่ยม หรือใช้ยางมัดทำลายต่างๆ

4. ในส่วนของการย้อมสี นำผ้าที่มัดลายแล้ว จุ่มลงในน้ำสีที่ละน้อย แล้วนำผ้าไปต้มในน้ำสีที่กรองไว้ ประมาณ 1 คืน จึงนำผ้าที่ย้อมมาแกะดูลาย ถ้าได้ลายตามต้องการ นำผ้าไปล้างในน้ำสะอาดอีกครั้ง แล้วนำผ้าไปตากไว้ในที่ร่ม 1 วัน แล้วนำผ้าไปแปรรูปตามผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...สมัยเด็กๆ เท่าที่จำความได้ 8 – 10 ขวบ ไปเที่ยวที่วัด เห็นพระในวัดใช้ใบไม้ เปลือกที่เป็นสีเหลือง ย้อมผ้าจีวร การใช้สีจากธรรมชาติ มันก็เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย มีคนสนใจดูวิธีการทำผ้ามัดย้อมเข้ามาดูวิธีการ..” (ลุงสมpong, สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...การเตรียมสีเพื่อมัดย้อม จะใช้สีจาก ใบไม้ เปลือกไม้ ซึ่งวัตถุดิบแต่ละอย่างก็จะให้สีที่แตกต่างกัน นำมามัดย้อม ก็จะมีกระบวนการทำ เป็นกระบวนการที่พึ่งพิงธรรมชาติ โดยไม่ต้องลงทุนซื้อสารเคมี ไม่เป็นอันตรายต่อผิว...” (ลุงคง, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

2.7 หัตถกรรมพื้นบ้าน

เพื่อเป็นการอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านของชุมชน มีการนำวัสดุในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ สร้างรายได้จากงานหัตถกรรม วัตถุดิบที่นำมาใช้ผลิต ส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน เช่น กาบหมาก จะนำมาผลิตเป็น หมาด้อ หรือกระเช้าใส่ของ ซึ่งส่วนมากจะนำไปใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ของทุเรียนกวน ต้นคลุ้มนำมาทำ โต๊ะ หรือ ใช้หีบชาผลไม้ นอกนั้นยังมีการผลิตกระดังกระซอน ตระกร้า สำหรับกะลามะพร้าว ชาวบ้าน ใช้กะลาที่ขูดเนื้อหมดแล้ว มาใช้ทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกะลามะพร้าว ออกแบบเป็นแบบต่างๆ เช่น โคมไฟ กระปุกออมสิน ที่วางสบู่ และกระดุม เป็นต้น ซึ่งกระดุมก็สามารถออกแบบได้หลายแบบ เช่น เป็นรูปผีเสื้อ ดอกไม้ ช้าง ซึ่งสร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวในการเลือกหาของฝากหรือของที่ระลึกที่จะนำไปใช้ ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...วัตถุดิบที่ใช้ทำก็อยู่ในชุมชน อย่างเช่น กาบหมาก เอามาทำ ตระกร้าใส่ของ หมาด้อ เอาวัสดุในท้องถิ่นมาทำให้เกิดประโยชน์ เป็นสินค้า ขายได้..” (พี่ศัก, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

“...วัสดุกะลามะพร้าว เอามาจากชาวที่ขูดมะพร้าว คั้นน้ำกะทิขาย กะลามะพร้าว เอามาทำโคมไฟ ที่วางสบู่ พวงกุญแจรูปต่างๆ กระดุม เป็นผลิตภัณฑ์ขายเป็นสินค้า ของที่ระลึกได้...” (ลุงส่อง, สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561)

2.8 ที่พัก/โฮมสเตย์

การท่องเที่ยวเชิงสัมผัสกับธรรมชาติ นักท่องเที่ยวสนใจเดินทาง เข้ามาเที่ยวชมป่าชมธรรมชาติในชุมชน รวมถึงยอดเขาหลวง ชาวบ้านจึงมีการประกอบอาชีพเสริมในทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ในการเป็นมัคคุเทศก์นำทางนักท่องเที่ยวเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง จึงมีการจัดที่พักอาศัยแบบโฮมสเตย์ และรีสอร์ทเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน มีการทำอาหารพื้นบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพัก ในคีรีวงมีที่พัก รีสอร์ทให้นักท่องเที่ยวเลือกได้ตามความชอบของนักท่องเที่ยวเอง ทำให้ที่พักรีสอร์ทในคีรีวงมีผู้สนใจเข้ามาพักผ่อน และชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่พัก รีสอร์ท ในคีรีวงจึงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไป ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...เรามาพักที่นี่ 1 คืน ที่พักก็โอเคดีคะ สบายมีหลายแบบให้เลือก พี่เลือกพักโซนฝั่งเขา แล้วเดินลงมาเล่นน้ำตกตอนบ่ายๆ เมื่อตอนเที่ยงแวะชมร้านกลุ่มผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ชื้อกลับบ้านฝากเพื่อนคะ...” (วิว, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...มากับเพื่อนๆคะ หลายคน ที่พักมีเยอะคะแล้วแต่จะเลือก พี่พักบ้านยายเขยโฮมสเตย์ ลงเล่นน้ำได้ มีปั่นจักรยานให้เช่าปั่นเที่ยวชมบรรยากาศของคีรีวงด้วย...” (นุ้ย, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

2.9 สะพานคลองท่าดี

สะพานคลองท่าดีถือเป็นจุดสนใจจุดหนึ่งของหมู่บ้านคีรีวง ที่นักท่องเที่ยวที่แวะเข้ามาเที่ยวชมให้ความสนใจ ซึ่งใครมาใครไปก็อดไม่ได้ที่จะมาถ่ายรูปที่สะพานคลองท่าดีแห่งนี้ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของการได้มาเที่ยวที่คีรีวง ถือเป็นจุดเด่นของคีรีวงแห่งหนึ่ง ที่นักท่องเที่ยวก็ต่างพากันถ่ายรูปกับป้ายที่สะพานคลองท่าดีนี้เพื่อเป็นความทรงจำในการได้แวะเข้ามาเที่ยวชมที่ชุมชนคีรีวงแห่งนี้ ดังสะท้อนได้จากคำสัมภาษณ์ เหล่านี้

“...มาแล้วต้องถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึกคะ ยิ่งมาเป็นกลุ่มยิ่งต้องบันทึกเก็บไว้ ตรงนี้เป็นจุดที่มาแล้ว คือมาถึงคีรีวงคะ...” (ผึ้ง, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561)

“...จองที่พักไว้แล้วคะ แต่จะแวะถ่ายรูปตรงสะพานคีรีวงตรงนี้จะรูปสวยๆ วิวสวยๆ ถ่ายแล้วก็จะโพสต์ลงเฟสบุ๊ค เช็กอินให้เพื่อนๆ ชม...” (เก๋, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

“...มาเที่ยวคีรีวงครั้งนี้ ได้แวะชมสวนสมรมของชาวบ้านด้วย ซึ่งถ้าเป็นฤดูผลไม้คงได้ชมไป ชิมไป ...” (อาร์ม, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561)

จากคำสัมภาษณ์ของเหล่าผู้คนที่เข้ามาเที่ยวชมชุมชนคีรีวง จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยว นอกจากจะเข้ามาเที่ยวชม พักผ่อน หย่อนใจแล้ว ยังมีการถ่ายรูป บันทึกความทรงจำในการเข้ามาท่องเที่ยวในคีรีวง ซึ่งจุดที่นักท่องเที่ยวเลือกที่จะบันทึกภาพนั้น เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ ในการได้เข้ามาสัมผัสสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ ซึ่งการปรับภูมิทัศน์ และพื้นที่ให้น่าสนใจนั้น เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว ที่ชอบสัมผัสกับธรรมชาติให้แวะเข้ามาเยือนหมู่บ้านคีรีวง

สรุปและอภิปรายผล

วิถีการดำรงชีพของชาวบ้านชุมชนคีรีวงตั้งแต่ในอดีต มีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านคีรีวงจึงมีความผูกพันอยู่กับชุมชนและธรรมชาติ การดำเนินชีวิตก็ทำได้จาก ดิน น้ำ ป่าไม้ เช่น การหาของป่า สมุนไพรรักษาโรค พืชผัก ต่างๆ ซึ่งวิถีชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาตินั้นมีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน แต่ในอดีตการใช้ทรัพยากรของชาวบ้านในอดีตเป็นแค่เพียงการใช้แค่ยังชีพ หรือเป็นแค่เพียง “มูลค่าใช้สอย” เท่านั้น เป็นเพียงแค่การตอบสนองความต้องการพื้นฐานเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ในชีวิตประจำวัน แต่ด้วยประสบการณ์และการปรับตัวจากบทเรียนจากธรรมชาติในอดีต ทำให้ชุมชนคีรีวงเกิดการปรับตัวให้สามารถทำกินอยู่ในพื้นที่เดิม และสามารถอยู่กับธรรมชาติได้ จุดเปลี่ยนที่ชัดเจนของการเข้าสู่กระแสของการท่องเที่ยวในช่วงหลังเกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างหนัก ทำให้การท่องเที่ยวขยายตัว ชุมชนหลายแห่งเริ่มปรับตัวสู่กระแสของการท่องเที่ยว และการพึ่งตนเองปี พ.ศ. 2541ชุมชนคีรีวงได้เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว ทำให้มีมองเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในชุมชน ในการเพิ่มมูลค่าให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ ส่วนหนึ่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และเพื่อการกระจายได้ของคนในชุมชนคีรีวง ซึ่งการกลายเป็นสินค้าของชุมชนคีรีวง มีส่วนประกอบหลายส่วนกัน ทั้งในเรื่องของการพึ่งพิงธรรมชาติ และการปรับสภาพของภูมิทัศน์เพื่อรองรับกับการท่องเที่ยว โดยมีกระแสของการท่องเที่ยวเป็นแรงผลักดัน ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนคีรีวงต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสของการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนคีรีวงสามารถนำภูมิปัญญา ที่เกิดจากวิถีการดำเนินการมาเพิ่มมูลค่ากับสิ่งเหล่านั้น หรือเป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์ ให้มีสภาพพื้นที่รองรับการการท่องเที่ยว เป็นจุดดึงดูดใจของของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจ และนำไปบอกต่อถึงความประทับใจที่ได้มาเยือนคีรีวง ซึ่งนอกจากการสนับสนุนของทางภาครัฐแล้ว การบอกต่อของนักท่องเที่ยวโดยวิธีการต่างๆ ก็เป็นการประชาสัมพันธ์อย่างหนึ่ง ที่เป็นส่วนหนึ่งของการกลายเป็นสินค้า ภายใต้กระแสการท่องเที่ยวในแบบต่างๆ ที่หลากหลาย ซึ่งสำหรับบุคคลทั่วไปนั้นมอง “สินค้า” ว่าเป็นวัตถุดิบของ ผู้ที่เป็นเจ้าของสินค้านั้นสิทธิในการครอบครอง โดยสิ่งของนั้นถูกผลิต ดำรงอยู่ และกระจายผ่านการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือเงินตราภายใต้ระบบเศรษฐกิจ โดยปกติสินค้าชิ้นหนึ่งจะมีคุณค่าอย่างน้อย 2 ประเภท คือ คุณค่าในการใช้ (Use Value) และคุณค่าในการแลกเปลี่ยน (Exchange Value) นอกเหนือไปจากคุณค่าอื่นๆ เช่น คุณค่าทางจิตใจ, คุณค่าศิลปะ หรือการเป็นสิ่งหายาก (ยศ สันตสมบัติ, 2535) ซึ่งสินค้าแต่ละอย่างนั้น ไม่เพียงแต่วัตถุประสงค์เพื่อการแลกเปลี่ยนเงินตราเท่านั้น แต่ยังมีองค์ประกอบอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้สินค้าแต่ละชิ้นมีความแตกต่างกันออกไป สินค้าอย่างเดียวกันถ้านำเสนอแตกต่างกันก็จะทำให้มูลค่าแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2548). *กลุ่มทฤษฎีว่าด้วยเนื้อหา สารและความหมาย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *คู่มือการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- ธวัช ลำภูศรี. (2560). *ศิรัวงความเป็นเมืองที่ก้าวกระโดด. แผนงานนโยบายสามธารณะเพื่อการพัฒนาอนาคตของเมือง*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- บ้านศิรัวง. (2560) ค้นเมื่อ 25 กันยายน 2560, จาก : <http://www.sadoodta.com/info>
- ยศ สันตสมบัติ. (2535). *แม่หญิงลีชายตัว : ชุมชนและการค้าประเวณีในสังคมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
- ศรัญญา วรากุล. (2546). *ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฟื่องฟ้าพรินติ้ง.
- Appadurai, Arjun. (1986). *The Social Life of Thing : Commodities in Culture Perspective*. New York : University of Cambridge.
- Hall, Stuart. (1977). *Representation : Cultural Representations and Signifying Practices*. London : SAGE Publications

บุคลากรกรม

เก้, นักท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 เข้ม, นักท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 คง, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 คริบ, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 ชาวิน, นักท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 แดง, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 นัท, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 นัท, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 นัย, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 น้อย, นักท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 ปราง, เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 ผึ้ง, นักท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 พร, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 แม็ค, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 โยช, นักท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 รงค์, ชาวบ้านเจ้าของธุรกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 วิว, นักท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 คัก, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 สมปอง, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 ส่อง, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 25 มีนาคม 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 สุข, นักท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง
 หมอก, เจ้าของธุรกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านศิรัวง

บุคคลานุกรม (ต่อ)

อาร์ม, นักท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง
เอ, ชาวบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ที่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านคีรีวง

